

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI**

ANONİM ŞİRKETLERDE PAY SAHİBİNİN TEMSİLİ

Yüksek Lisans Tezi

Damla Gülseren SONGUR

Ankara - 2012

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI

ANONİM ŞİRKETLERDE PAY SAHİBİNİN TEMSİLİ

Yüksek Lisans Tezi

Damla Gülseren SONGUR

DANIŞMAN
Prof. Dr. Aynur YONGALIK

Ankara - 2012

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (TİCARET HUKUKU)
ANABİLİM DALI

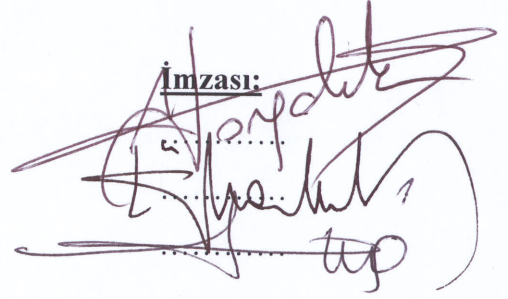
ANONİM ŞİRKETLERDE PAY SAHİBİNİN TEMSİLİ

Yüksek Lisans Tezi
Damla Gülseren SONGUR

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Aynur Yongalık

Tez Jürisi Üyeleri:

Adı Soyadı:
Prof. Dr. Aynur Yongalık
Doç. Dr. Mehmet ÖZGÜR
Yrd. Doç. Dr. Mehmet İstem

İmzası:

Tez Sınav Tarihi: 09.08.2012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(13.08.2012)

Damla Gülseren SONGUR

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
KISALTMALAR CETVELİ	VII
KAYNAKÇA	X
GİRİŞ	1
I. Konunun Ele Alınışı ve İnceleme Yöntemi	1
II. Sorunun Ortaya Konulması ve Konunun Sunumu	4
A Genel Olarak	4
B- Anonim Şirketlerde Güç Boşluğu Sorunu	6
1. Güç Boşluğu Kavramı	6
a) Tanımı.....	6
b) Önemi	8
c) Nedenleri	9
d) Sonuçları	10
2. Çözümleri	11
a) Genel Olarak.....	11
b) Proxy Sistemi	13
c) Bankaya Depo Edilen Paylara İlişkin Oy Hakkının Bankalar Tarafından Kullanılması Sistemi	14
d) Mektupla Oy Verme	15
C- Türk Hukuku Bakımından Güç Boşluğu Sorununun Çözümünde Pay Sahibinin Temsili.....	17

BİRİNCİ BÖLÜM

PAY SAHİBİNİN TEMSİLİNİN KAVRAMSAL TEMELİ

I. Pay ve Pay Sahipliği Kavramları	19
A- Pay Kavramı	19
1. Tanımı	19
2. Anonim Şirketlerde Yeri ve Önemi	19
B- Pay Sahibi ve Pay Sahipliği Kavramları	21

1. Tanımları	21
2. Kazanılması ve Kaybedilmesi	24
a) Kazanılması	24
b) Kaybedilmesi	25
II. Temsil ve Temsilci Kavramları	27
A- Temsil Kavramı	27
1. Tanımı	27
2. Teoriler	29
3. Türleri	30
a) Kaynağı Bakımından	30
b) Doğurduğu Sonuçlar Bakımından	31
c) Niteliği Bakımından	33
d) Temsil Olunan Sayısı Bakımından	33
4. Temsil Yetkisi	34
a) Hukukî Niteliği	34
b) Verilmesi	35
aa) Genel Olarak	35
bb) Tek Taraflı İrade Açıklaması ile	38
cc) Sözleşme ile	38
i - Vekâlet Sözleşmesi ile	39
ii - Diğer Sözleşmeler ile	41
c) Kapsamı	42
aa) Genel Olarak	42
bb) Sınırlandırılması	43
cc) Talimat	44
5. Sona Ermesi	45
a) Genel Olarak	45
b) Nedenleri	46
aa) Kısmen ya da Tamamen Geri Alma	46
bb) İstifa	48
cc) Ölüm, Ehliyetsizlik ve Diğer Durumlar	49
c) Hüküm ve Sonuçları	49

B- Temsilci Kavramı	50
1. Tanımı	50
2. Temsil İlişkisinde Rolü ve Özellikleri	52
III. Genel Kurul	53
A- Genel Olarak	53
B- Tanımı ve Özellikleri	54
C- Görev ve Yetkileri	55
D- Toplanması	56
E- Katılım	59
F- Elektronik Genel Kurul	60

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIDAN PAY SAHİBİNİN TEMSİLİ ve GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

I. Pay Sahibinin Genel Kurula Katılma Hakkı ve Bu Hakka Bağlı	
Diğer Yönetmel Hakları	63
A- Genel Kurula Katılma Hakkı	63
1. Niteliği	63
2. Kapsamı	65
B- Genel Kurula Katılma Hakkına Bağlı Diğer Yönetmel Hakla.....	67
1. Oy Hakkı	67
2. Müzakerelere Katılma Hakkı	71
3. Öneride Bulunma Hakkı	72
II. Temsilci Aracılığıyla Genel Kurula Katılma Hakkı	72
A- Genel Olarak	72
B- Niteliği ve Özellikleri	74
1. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda	74
2. Türk Ticaret Kanunu'nda.....	75
C- Kapsamı	78
III. Pay Sahibinin Temsilinin Görünüş Biçimleri	80
A- Doğurduğu Hükümler Bakımından.....	80

B- Temsilci Sıfatı Bakımından	82
1. Adi Temsilci.....	82
2. Tevdi Eden Temsilcisi.....	83
a) Tanımı	83
b) Yetkinin Verilmesi ve İçeriği	85
c) Talimat	86
d) Çeşitli Durumlar	88
aa) Tevdi Eden Temsilcisinin Aynı Zamanda Şirkette Pay Sahibi veya İntifa Hakkı Sahibi Olması.....	88
bb) Tevdi Eden Temsilcisinin Aynı Zamanda Kurumsal Temsilci Olması	88
cc) Tevdi Eden Temsilcisinin Aynı Zamanda Organın Temsilcisi Olması	89
dd) Banka ve Aracı Kurumlarca Temsil	90
3. Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: IV No: 8 Tebliği'nde Bireysel Temsilci	92
a) Genel Olarak	92
b) Özellikleri	93
c) Temsil Belgesinin Düzenlenmesi.....	93
d) Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Kullanılması.....	95
4. Organın Temsilcisi.....	96
a) Tanımı ve Özellikleri	96
b) Organın Temsilcisi Olabilecek Kişiler.....	97
c) Talimat	99
d) Yönetim Kurulunun Sorumluluğu	99
e) Pay Sahiplerinin Organın Temsilcisi Önerisi	100
5. Bağımsız Temsilci.....	101
a) Tanımı	101
b) Bağımsızlığın Tespiti ve Bağımsız Temsilci Olabilecek Kişiler	101
6. Kurumsal Temsilci.....	105
a) Tanımı.....	105

b) Kurumsal Temsilcinin Özellikleri	106
c) Yönetim Kurulunun Görevi	107
7. Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplayanlar	108
a) Tanımı	108
b) Koşulları	109
c) Vekâletlerin Toplanması	110
d) Toplanan Vekâletlere Göre Oy Kullanılması	112
e) Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplayanların Kurumsal Temsilciden Farkı	113
8. Ortak Temsilci	113
9. Elektronik Temsilci	114

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PAY SAHİBİNİN TEMSİLİ SÜRECİ VE BUNA BAĞLANAN HÜKÜM VE SONUÇLAR

I. Temsilcinin Genel Kurula Katılması	117
A- Şirkete Karşı Yetkili Olma	117
B- Hazır Bulunanlar Listesi	118
C- Temsilcinin Teşhisi	120
1. Kanuni Temsilde	121
2. İradî Temsilde	121
a) Adi Temsilci ve Tevdi Eden Temsilcisinde	121
aa) Senede Bağlanmamış Paylar ve Nama Yazılı Pay Senetleri İçin	121
bb) Hamiline Yazılı Pay Senetleri İçin	122
b) Organın Temsilcisi, Bağımsız Temsilci ve Kurumsal Temsilcide	124
c) Elektronik Temsilcide	124
D- Şeffaflık İlkesi	124
II. Tarafların Yükümlülükleri ve Yükümlüklerin İhlaline Bağlı olan Sonuçlar	127
A- Türk Ticaret Kanunu'na Göre	127

1. Talimata Uyuma Yükümlülüğü	128
2. Bildirge Yayınlanması ve Bildirgeye Uygun Hareket Etme Yükümlülüğü	128
B- Temsile İlişkin Genel Hükümlere Göre	130
C- Vekâlet Sözleşmesi Hükümlerine Göre	132
1. Genel Olarak	132
2. Vekil Bakımından	134
a) İşi Sadakatle Yapma Borcu	134
b) İşi Özenle Yapma Borcu	135
c) Vekâlet Veren İradesi ve Talimatına Uygun Hareket Etme Borcu	136
d) Sır Saklama Yükümlülüğü	138
e) İşi Kendisi Yapma Borcu	139
f) Hesap Verme Borcu	139
g) İşin Görülmesi İçin veya İşin Görülmesi Nedeniyle Aldıklarını Aide Etme Borcu	140
3. Pay Sahibi Bakımından	141
a) Ücret Ödeme Borcu	141
b) Vekil Tarafından Yapılan Masrafları ve Verilen Avansları Ödeme ile Vekile Avans Verme ve Karşılık Sağlama Borcu	142
c) Birlikte Vekâlet Verenlerin Müteselsil Sorumluluğu	143
III. Temsilci Aracılığıyla Kanuna Karşı Hile	144
SONUÇ	146
ÖZET	152
ABSTRACT	153

KISALTMA CETVELİ

AB	Avrupa Birliği
aşa.	aşağıda
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜEHFD	Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
Av. K.	Avukatlık Kanunu
Batider	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	818 sayılı Borçlar Kanunu
Bkz./bkz.	Bakınız
C.	Cilt
Değişiklik Kanunu	6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
Der.	Dergi
dn.	dipnot
EC	European Commision
ETTK	Eski Türk Ticaret Kanunu (6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu)
İHFM	İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İkt. Mal. Der.	İktisat ve Maliye Dergisi
Kom. Yön.	Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik

krş.	karşılaştırmız
md.	madde
N.	Numara
NK	Noterlik Kanunu
para.	Paragraf
s.	Sayfa
S.	Sayı
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SPKn.	Sermaye Piyasası Kanunu
TBK	6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
Tebliğ	Seri: IV No: 8 sayılı Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekâleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliğ
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TMK	4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TSHK	Türk Sivil Havacılık Kanunu
TTK	6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu
vd.	ve devamı
Vekâleten Oy Kullanma Tebliği	Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: IV No: 8 sayılı " <i>Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekâleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliği</i> "

Yönerge	Avrupa Parlamentosu ile Konseyi'nin 11.07.2007 tarih ve 2007/36/EC sayılı, "Borsaya Kote Şirketlerin Pay Sahiplerinin Belirli Haklarının Kullanılması Hakkında Yönerge
yuk.	yukarıda
Yürürlük Kanunu	6103 sayılı Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun

KAYNAKÇA

I- GENEL ESERLER

- Ansay, Tuğrul** : Anonim Şirketler Hukuku, 6. Bası, Ankara 1982.
- Arslanlı, Halil** : Anonim Şirketler- I- Umumi Hükümler, 3. Bası, İstanbul 1960. (Umumi Hükümler)
- Arslanlı, Halil** : Anonim Şirketler, C. II, Anonim Şirketin Organizasyonu, İstanbul 1959. (Organizasyon)
- Çevik, O. Nuri** : Anonim Şirketler Hukuku, 3. Bası, Ankara 1988.
- Domaniç, Hayri** : Anonim Şirketler, İstanbul 1978.
- Erem, Turgut** : Ticaret Hukuku Prensipleri- Ticaret Şirketleri, C. II, 3. Bası, İstanbul 1969.
- Eren, Fikret** : Borçlar Hukuku- Genel Hükümler, 12. Bası, İstanbul 2010.
- Eriş, Gönen** : Anonim Şirketler Hukuku: Açıklamalı- İçtihatlı, Ankara 1995.
- Eriş, Gönen** : Açıklamalı İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler: C. II: Ticaret Şirketleri - madde 223-556, İstanbul 2007.
- Esener, Turhan** : Borçlar Hukuku- Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği, C. I, Ankara 1969. (Akitler)
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, İstanbul 1977.
- Hirsch, Ernst** : Ticaret Hukuku Dersleri, 3. Bası, İstanbul 1948.
- İmregün, Oğuz** : Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989.

- İmregün, Oğuz** : Kara Ticareti Hukuku Dersleri: Genel Hükümler - Ticaret Ortaklıkları - Kıymetli Evrak, 7. Bası, İstanbul 1984. (Kara Ticareti)
- Karayalçın, Yaşar** : Ticaret Hukuku, C. II, Şirketler Hukuku, 2. Bası, Ankara 1973.
- Kendigelen, Abuzer** : Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2011. (İlk Tespitler)
- Kılıçoğlu M. Ahmet** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, Ankara 2011.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip/
Hatemi, Hüseyin/
Serozan, Rona** : Borçlar Hukuku Genel Bölüm Borçlar Hukukuna Giriş - Hukuki İşlem/ Sözleşme, C. I, 5. Bası, İstanbul 2010. (Kocayusufpaşaoğlu)
- Moroğlu, Erdoğan** : Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2009.
- Oğuzman, Kemal/ Öz, Turgut** : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 4. Bası, İstanbul 1995.
- Onursan, Galip / Renda, Nihat** : Borçlar Hukuku, Ankara 1972.
- Öztaş, Fırat** : Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 1976.
- Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/
Çamoğlu, Ersin** : Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. Bası, İstanbul 2010.
- Pulaşlı, Hasan** : Yeni Şirketler Hukuku-Genel Esaslar, Ankara 2012.
- Tandoğan, Haluk** : Borçlar Hukuku- Özel Borç İlişkileri, C. II, 1989 Yılı Dördüncü Tıpkı Basımdan Beşinci Tıpkı Basım, İstanbul 2010.
- Tekil, Fahiman** : Anonim Şirketler Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1998.

- Tekinalp, Ünal** : Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, 2. Bası, İstanbul 2011.
- Tekinay, Selahattin Sulhi / Akman, Sermet / Burcuoğlu, Haluk / Altop, Halil** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul 1988.
- Tuhr, Andreas von (Çev. Cevat Edege)** : Borçlar Hukuku Umumi Kısmı, C. I- II, 2. Bası, İstanbul 1983.
- Tunçomağ, Kenan** : Türk Borçlar Hukuku, C. I, Genel Hükümler, 6. Bası, İstanbul 1976.
- Yavuz, Cevdet** : Borçlar Hukuku Dersleri –Özel Hükümler, 9. Bası, İstanbul 2011.

II- MONOGRAFİLER/TEZLER

- Akyol, Şener** : Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul 2009.
- Araslı, Oya** : Adaylık Kavramı ve Türkiye’de Milletvekilliği Kavramı, Ankara 1972.
- Arkan, Sabih** : Halka Açık Anonim Ortaklıkların Özellikleri ve Dış Denetimleri, Ankara 1976.
- Can, Mustafa** : Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarında Oluşan Güç Boşluğu ve Giderilmesi Yollarından Vekâleten Oy Kullanma (Proxy) Sistemi, Doktora Tezi, Konya 1998, <http://www.ekitapyayin.com/id/050/#> (09.10.2011).

- Çeker, Mustafa** : Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara 2000.
- Çetin, Nusret** : Ortaklık Haklarının Elektronik Ortamda Kullanılması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 2006. (yayımlanmıştır)
- Çonkar, M. Halil** : Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sıfatının İspatlanması, İstanbul 2009.
- Dağ, Üner** : Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, İstanbul 1996.
- Esener, Turhan** : Mukayeseli Hukuk ve Özellikle Türk- İsviçre borçlar hukuku Bakımından Salahiyete Müstenit Temsil (Temsil), Ankara 1961.
- İnceoğlu, M. Murat** : Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul 2009.
- İşeri, Zafer** : Anonim Şirketlerin Temsili, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 2006. (yayımlanmıştır)
- Kendigelen, Abuzer** : Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz, İstanbul 1999.
- Moroğlu, Erdoğan** : Oy Sözleşmeleri, 4. Bası, İstanbul 2007.
- Moroğlu, Erdoğan** : Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul 2009.
- Karasu, Rauf** : Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, Ankara 2009.
- Nomer, N. Füsün** : Anonim Ortaklıkta Oydan Yoksun Paylar, İstanbul 1994.

- Özer, Işık** : Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve Genel Kurulun Elektronik Ortamda Toplanması ve Karar Alması, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi, Ankara 2006. (yayımlanmıştır) (Elektronik Genel Kurul)
- Özkorkut, Korkut** : Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeleri, Ankara 2007.
- Özsunay, Ergün** : Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İstanbul 1968.
- Paslı, Ali** : Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi, 2. Bası, İstanbul 2005.
- Saka, Zafer** : Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul, İstanbul 2004.
- Savatier, René**
(Çev. Önen, T.; İnal, T.) : Hukuki ve Ekonomik Açından Borçlar Teorisi, Ankara 1980.
- Sertoğlu, Simge** : Anonim Şirket Genel Kurulunda Oy Hakkının Kullanılmasında Sınırlamalar, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 2007. (yayımlanmıştır)
- Tandoğan, Haluk** : Türk Mesuliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet), Ankara 1961.
- Taşdelen, Nihat** : Anonim Ortalıkta Pay Sahipliği Sıfatının Kazanılması, İstanbul 2005.
- Tekinalp, Ünal** : Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları, İstanbul 1979.
- Teoman, Ömer** : Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu, İstanbul 1983.

- Turanboy, Asuman** : Varakasız Kıymetli Evrak (Varakasız), Ankara 1998.
- Üreyen, Yegân** : Anonim Ortaklıkta Vekâleten Oy Kullanma ve Proxy Sistemi, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, İstanbul 2005. (yayımlanmamıştır).
- Yasaman, Hamdi** : Menkul Kıymetler Borsası Hukuku, İstanbul 1992.
- Yiğit, İlhan** : Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar, İstanbul 2005.
- Yongalık, Aynur** : Şahıs Şirketlerinde Ortak Davası (ACTIO PRO SOCIO), Ankara 2010.
- Yongalık, Aynur** : Adi Şirkette Sermaye Payı, Ankara 1991.
- Yüce, Özlem Demir** : Vekâlet Sözleşmesinde Tarafların Borçları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 2009.

III- MAKALELER

- Akyazan, Sıtkı** : “Anonim Ortaklıklarda Paydaşların Müktesep Hakları”, Batider 1975, C. VIII, S. 75-76, s. 37-54.
- Altaş, Soner** : “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Kitleysel ve Bireysel Temsili”, Bankacılar Dergisi, Eylül 2011, S. 78, s. 113- 121.
- Ansay, Tuğrul** : “Amerikan Anonim Ortaklıklarının İç Yüzü”, Batider 1978, C. IX, S. 4, s. 971- 986.

- Arslanlı, Halil** : “Anonim Şirkette Pay ve Pay Sahipliği”, İHFM, C. XXIII, S. 3- 4, s. 248.
- Bilge, M. Emin** : “Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Temsilci Aracılığıyla Oy Vermede İnternetin Kullanımı” (Temsilci), AÜEHFD 2003, C. VII, S. 1- 2, s. 341- 367.
- Bilge, M. Emin** : “Pay Sahiplerinin Anonim Ortaklık Genel Kurullarına İnternet Aracılığıyla Katılımı”, Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul 2003, s. 219- 235. (Genel Kurul)
- Bilgili, Fatih** : ”İnternet ve Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantısı”, Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Ankara 2004, s. 565- 588.
- Bilgili, Fatih** : “Anonim Şirket Genel Kurulunda Yönetim Kurulu Hakkında İbra Kararı Alınmasında Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Diğer Yöneticilerin Vekâleten Oy Kullanabilmeleri (OR Art. 695 ABS. 1; TTK m. 374 f. 2)”, <http://www.e-akademi.org/makaleler/fbilgili-3.htm>, (25.04.2011).
- Bürgi, F. Wolfhardt (Çev. Teoman, Ömer).** : “İsviçre Anonim Ortaklıklar Hukukunu Etkileyen Düşüncelerin Gelecekteki Önemi”, Batider 1972, C. VII, S. 3, s. 577- 585.
- Centel, Nur** : “Hâkimin Tarafsızlığı ve Güvenceleri”, s. 2, <http://www.nurcentel.com/makaleler/guncel hukuk tarafsizlik.pdf> (02.08.2012).
- Çamoğlu, Ersin** : “Banka Genel Kurullarında Temsil Kısıtlamaları”, İkt. Mal. Der. 1986-1987, C. XXXIII, s. 356.
- Çeker, Mustafa** : “Halka Açık Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Pay Sahiplerine Çağrıda Bulunarak Vekâlet

Toplanması”, Batider 1995, C. XVIII, S. 1-2, s. 173- 197.
(Çağrıda Bulunarak Vekâlet)

Çeker, Mustafa : “Anonim Ortaklık Payı Üzerinde Hapis Hakkı Bulunması Halinde Oy Hakkı Kime Aittir? (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin Bir Kararı Münasebetiyle)”, Batider 1996, C. XVIII, S. 4, s. 157- 169.

Çolgar, Emek Toraman : “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Oy Hakkının Özellikleri ve Kullanılması”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, C. II, İstanbul 2010, s. 1707- 1750.

Ergincan, Yakup/ Yayla, Ümit : “Hisse Senetlerinin Kaydileştirilmesi Sonrası Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Oy Hakkının Kullanılması”, Prof. Dr. Aydın Aybay’a Armağan, İstanbul 2004, s. 143- 160.

Gönenç, Levent : “Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı”, TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri- 3, 2011, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1299851562-0.Yarginin_Bagimsizligi_ve_Tarfsizligi.pdf (02.08.2012).

Güçlü, Hakan : “Azınlık Hakları Konusunda Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu’nda Yer Alan Düzenlemeler ile Gelişmiş Ülke Uygulamaları”, http://www.hakanguclu.com/calismalar/Azinlik_Haklari.pdf (09.10.2011).

İstemi, Mehmet : “Sözleşmenin Cüretkârane İhlali ve Cezalandırıcı Tazminat”, Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan, C. III, İstanbul 2011, s. 2685- 2723.

- Jaeggi, P. (Çev. Teoman, Ömer) :** “Anonim Ortaklıklar Hukukunun Çözümlememiş Sorunları”, İkt. Mal. Der. 1975-1976, C. XXII, s. 19 -26.
- Kırca, İsmail :** “Vekâletsiz İş Görmenin Temsil Hukukunda Uygulama Alanı Bulduğu Haller”, AÜHFD 1995, C. 44, S. 1- 4, s. 443- 450.
- Kalpsüz, Turgut :** “Bilanço ve Oy Kullanma Esaslarına Aykırılık Sebebiyle Genel Kurul Kararlarının İptali”, Batider 1979, C. X, S. 1, s. 23-66.
- Karayalçın, Yaşar :** “İsviçre Borçlar Kanunu’nda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler”, Batider 1993, C. XVII, S. 1, s. 1- 48.
- Kaya, Mustafa İsmail :** “Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması”, AÜHFD 2003, C. LII, S. 4, s. 211- 228.
- Kayıhan, Şaban :** “Anonim Ortaklıkta Genel Kurul ve İnternet”, Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için Armağan, Ankara 2004, s. 616- 63.
- Kendigelen, Abuzer :** “İsviçre Hukukunda Farklı Pay Sahibi Kategori veya Gruplarının Şirket Organlarında Temsili (OR Art.709)”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s.339-402.
- Nomer, N. Füsün :** “Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi”, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul 1998, s. 469- 490.
- Oğuz, Arzu :** “Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekâlet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması”, AÜHFD 1989- 1990, C. XXXXI, S. 1- 4, s. 225- 286.

- Öçal, Akar** : “Anonim Şirket Genel Kurullarında Mektupla Oy Kullanma (Fransa Örneği)”, İkt. Mal. Der. 1987-1988, C. XXXIV, s. 378-396.
- Öçal, Akar** : “Anonim Şirketlerde Beyaza Yetki Sorunu”, Batider 1975, C. VIII, s. 67- 71.
- Özdemir, Türkay/ Yiğit, İlhan** : “Genel Kurulda Pay Sahibinin Temsili ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, İstanbul 2007.
- Özer, Işık** : “Genel Kurula Elektronik Ortamda Katılım”, Batider 2009, C. XXV, S. 4, s. 646. (Elektronik Katılım)
- Özkorkut, Korkut** : “Anonim Şirketler Hukukunda İlmühaberlerin Kıymetli Evrak Sayılmaları Doğrudan Menkul Kıymet Sayılmalarına Yol Açarmı?” Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C. 2, Ankara 2010, s. 1729-1752.
- Pash, Ali** : ”Türk Hukukunda Menkul Kıymet Kavramı”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, C. II, İstanbul 2007, s. 1513- 1579.
- Poroy, Reha** : “Halka Açık Anonim Şirketlerde Çağrı Yoluyla Oyda Vekâlet veya Hisse Senedi Toplanmasına İlişkin Sorunlar”, Prof. Dr. Hayri Domaniç’e Armağan, İstanbul 1995, s. 189- 200. (Sorunlar)
- Pulaşlı, Hasan** : “Elektronik Ortamda Genel Kurula İlişkin Düzenlemelerin Evrimi ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’ndaki Durum”, Prof. Dr. Sarper Süzek’ e Armağan, , İstanbul 2001, s. 2624- 2627. (GK)

- Pulaşlı, Hasan** : “Türk Ticaret Kanunu’na ve Tasarıya Göre Anonim Şirket Genel Kurullarında Oy Hakkının Kullanılması”, Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan, Ankara 2006, 785- 811.
- Songur, Damla Gülseren** : “Sermaye Piyasası Aracı Kavramı”, Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan, C. III, İstanbul 2011, s. 2911- 2944.
- Tandoğan, Haluk** : “Hükmi Şahısların Anonim Şirket İdare Meclisinde Temsili”, Batider 1961, C. I, s. 3- 35.
- Tekinalp, Ünal** : “Halka Açık Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Oluşan Güç Boşluğu Sorununa İlişkin Çeşitli Çözümler, Öneriler ve Eleştiriler”, MHAD 1975, Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı Özel Sayısı, s. 467- 484.
- Tekinalp, Ünal** : “Hakların En Az Zarar Verecek Şekilde Kullanılması İlkesi”, İkt. Mal. Der. 1979-1980, C. XXVI, s. 203- 211.
- Tekinalp, Ünal** : “Oy Sözleşmeleri ile İlgili Bir Federal Mahkeme Kararı Üzerine”, İkt. Mal. Der. 1984-1985, C. XXXI, s. 168- 181.
- Teoman, Ömer** : “Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Genel Kuruldan Çıkarılması”, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C. I (1971- 1982), İstanbul 2000, s. 60- 72.
- Teoman, Ömer** : “Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Bizzat Katılmak Yükümü Var Mıdır?” , Otuz Yıl Ticaret Hukuku-Tüm Makalelerim (1971-1982), C. I, İstanbul 2000.
- Teoman, Ömer** : “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkı”, Batider 2009, C. XXV, S. 3, s. 5- 24.

- Turanboy, Asuman** : “Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Hissedarlara Çağrı Yoluyla Oyda Vekâlet”, AÜHFD 1996, C. XXXXV, S. 1- 4, s. 427- 438.
- Yıldırım, Veliye Yanlı** : “Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekâleten Oy Kullanma Konusundaki Yeni Düzenleme”, Selim Kaneti’ye Armağan, İstanbul 1996, s. 114- 127.

GİRİŞ

I. Konunun Ele Alınışı ve İnceleme Yöntemi

Herkes, borçlar hukukunda düzenlenen temsil kurumu sayesinde temsilci aracılığıyla işlem yapabilir (TBK md. 40- 48)¹. Anonim şirket pay sahipleri de, paylarından doğan haklarının kullanılmasından bu hakların kullanılabilmesi için gerekli iş ve işlemlerin yapılmasına kadar, şirketle ilişkilerinden doğan, çeşitli nedenlerle bizzat gerçekleştiremedikleri tüm iş ve işlemleri bir temsilci aracılığıyla gerçekleştirebilirler². Temsilci aracılığıyla gerçekleştirilebilecek bu iş ve işlemlerden, paydan doğan yönetsel haklarının kullanılmasında temsil, hem cevap verdiği anonim şirketlerin yapısından doğan ihtiyaçlar hem de bağlanan hüküm ve sonuçlar bakımından önem taşımaktadır³. Dolayısıyla şirketler hukuku kapsamında “*anonim şirketlerde pay sahibinin temsili*”nden, sadece genel kurul toplantılarında paydan doğan yönetsel hakların, temsilci aracılığıyla kullanılması anlaşılmakta olup⁴; kanun

¹ Çalışmamızda, iradeye dayalı temsil ele alınacak olup; sadece gerekli yerlerde kanunî temsile yer verilecektir.

² Anonim şirketlerde, pay sahibi paylarından doğan haklarını kullanmak için genel kurula kendisi katılabileceği gibi temsilcisi aracılığıyla da katılabilir (TTK md. 425). Böylelikle pay sahibi genel kurula katılma ve oy hakkı gibi katılma haklarını kullanmakla, paylarından doğan haklarını kullanma olanağına sahip olmaktadır. Bunun yanında pay sahibinin şirketle ilişkisinden doğan, örneğin tebligatlar için adres, kâr payının yatırılması için banka hesap numarası bildirimini ya da genel kurula katılmak için hamiline yazılı pay sahiplerinin giriş kartı alması (TTK md. 415/III) gibi işleri de temsilci aracılığıyla gerçekleştirebilir. Bunlar, genel temsil hükümleri kapsamında olduğundan, özellik göstermez; dolayısıyla ayrıca TTK’da düzenlenmemiştir. Yani, katılma haklarının kullanılması dışında pay sahibinin iş ve işlemlerinde kendisini temsil ettirmesinde, yalnızca borçlar hukuku anlamında bir temsil söz konusudur.

³ Katılma haklarının temsilci aracılığıyla kullanılması ise, anonim şirketlerde güç boşluğu sorununun çözüm yollarından biri olması nedeniyle, Türk Ticaret Kanunu’nda özellikle düzenlenmektedir. Güç boşluğu sorunu ve pay sahibinin temsili hakkında bkz. aşağı. Giriş, II, B ve C. Bunun yanı sıra talimata aykırılık ya da yetkisiz temsil hallerinde geleneksel anlamda temsil ve yetkisiz temsil hükümlerinin anonim şirketlerde uygulanmasının sakıncaları, bu temsilin özel olarak düzenlenmesini gerekli kılmıştır. Anonim şirketlerde pay sahibinin temsiline bağlanan hüküm ve sonuçlar için ayrıca bkz. aşağı. Üçüncü Bölüm, II.

⁴ Belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanunu’nda ilk defa düzenlenen “*Belirli Grupların Yönetim Kurulunda Temsil Edilmesi*” ile ifade edilmek istenen sadece belirli pay gruplarına, özellik ve nitelikleriyle belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine ve azlığa, şirket esas sözleşmesinde öngörülmüş olma koşuluyla, yönetim kurulu üyelerinin belirlenmesinde imtiyaz tanınmasıdır (md. 360/I ve 360/II). Buna göre, yönetim kurulu üyeleri belirli bir grup oluşturan pay sahipleri, belirli pay grupları

koyucu tarafından da pay sahibinin temsili bu kapsamda hükme bağlanmıştır (ETTK md. 360/II; TTK md. 427- 432).

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, pay sahibinin temsili, pay sahiplerinin genel kurula katılma hakkını düzenleyen 360. maddede oy hakkının kullanılması bakımından 818 sayılı Borçlar Kanunu hükümlerine göre düzenlenmiştir. Oysa geleneksel anlamda temsil⁵, anonim şirketlerde paydan doğan yönetsel hakların temsilci aracılığıyla kullanılmasında uygulamada ortaya çıkan sorunların çözümü için yeterli olmamakta; anonim şirketlere özgü düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır⁶. Bu ihtiyaç nedeniyle, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, pay sahibinin temsilinin, Avrupa Birliği'nin 2007 tarih ve 36 sayılı Yönergesi ile uyumlu hale getirildiği ve anonim şirketlere özgü olarak 427 ilâ 432. maddeler arasında yeniden düzenlenmiş olduğu görülmektedir⁷.

“Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Temsili” başlıklı bu çalışmamızda, konu 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanunu ile Türk Borçlar Kanunu

ve azlık arasından seçilebilir ya da bu gruplara yönetim kurulu üyeliği için aday önerme hakkı tanınabilir. Ancak bu kişiler, seçildikten sonra belirli bir pay sahibini ya da söz konusu grupları değil; şirketi temsil edecektir. Bu temsil, hukukî temsilden çok, siyasi temsile daha uygun düşmektedir. Siyasi temsil- hukukî temsil ayrımı için bkz. **Araslı**, Oya: Adaylık Kavramı ve Türkiye’de Milletvekilliği Kavramı, Ankara 1972, s. 10- 11. Siyasi temsilde, temsilci bir kez seçildikten sonra sadece kendisini seçenleri değil; tüm seçmenleri temsil etmekte; gerçekleştirdiği iş ve işlemlerin sonuçları tüm seçmenler üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle TTK’nın 360. maddesi kapsamına giren kişiler, borçlar hukuku anlamında temsilci olmadıkları gibi, pay sahibinin temsilcisi de değildir. Bu düzenlemeyle getirilen üstünlüğün grup imtiyazı mı, yoksa grup hakkı mı olduğu konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Kendigelen**, Abuzer: Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler (İlk Tespitler), İstanbul 2011, s. 214- 216; **Kendigelen**, Abuzer: “İsviçre Hukukunda Farklı Pay Sahibi Kategori veya Gruplarının Şirket Organlarında Temsili (OR Art. 709)”, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 339- 402; **Kendigelen**, Abuzer: Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz, İstanbul 1999.

⁵ Geleneksel anlamda temsil ile ifade edilmek istenen, (Türk) Borçlar Kanunu’nun temsile ilişkin genel hükümlerine göre düzenlenmiş temsildir.

⁶ Bu yönde bkz. TTK’nın Genel Gerekeçesi, N. 135; **Tekinalp**, Yeni Anonim Ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları (Tek Kişi Ortaklığı), İstanbul 2011, N. 13/45.

⁷ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/45.

açısından ele alınacak ve gerekli yerlerde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 818 sayılı Borçlar Kanunu hükümlerine yer verilecektir.

Çalışma, Giriş kısmında anonim şirketlerde güç boşluğu sorunu ile çözüm yollarının ortaya konulmasının ardından; pay sahibinin temsilinin kavramsal ve kuramsal temeli ile temsil süreci ve buna bağlanan hüküm ve sonuçlar olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci Bölümde, pay sahibinin temsilinin kavramsal temelini oluşturacak açıklamalara yer verilmiştir. Bu kapsamda, öncelikle “*pay ve pay sahipliği*” kavramları incelenerek; pay sahibinin, kim tarafından, nasıl ve nerede temsil edileceği sorularının yanıtı olarak sırasıyla “*temsil ve temsilci*” ile “*genel kurul*” kavramları da ele alınmıştır.

İkinci Bölümde, pay sahibinin temsilinin kuramsal temeli açıklanmaya çalışılmıştır. Bu Bölümde, pay sahibinin genel kurul toplantılarına temsilen katılma hakkının hukukî niteliği incelenmiş ve pay sahibinin temsilinin görünüş biçimleri çeşitli ayrımlara göre açıklanmaya çalışılmıştır. Bölümde ayrıca halen yürürlükte olan Sermaye Piyasası Kurulu’nun Seri: IV No: 8 sayılı “*Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekâleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliği*”⁸ ile getirilmiş olan düzenlemelere de ilgili konularda kısmen yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, pay sahibinin temsili süreci, temsilcinin genel kurula katılması ile tarafların yükümlülükleri ve bu yükümlülüklerin ihlalden doğan

⁸ Sermaye Piyasası Kurulu’nun çıkardığı, Seri: IV No: 8 sayılı Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekâleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliği çalışmanın devamında kısaca “*Vekâleten Oy Kullanma Tebliği*” olarak anılacaktır.

sorumluluklarıyla birlikte incelenmiştir. Ayrıca Bölümde temsilci aracılığıyla kanuna karşı hile konusuna da genel olarak yer verilmiştir.

II. Sorunun Ortaya Konulması ve Konunun Sunumu

A- Genel Olarak

Günümüzde bilim ve teknikte gerçekleşen gelişmeler ve artan nüfus doğrultusunda, ihtiyaçlar ve istekler de değişmekte ve artmaktadır. Artık maddî ihtiyaçların ve isteklerin karşılanması için, seri üretim yapılabilmesi için gerekli teknik yapıya sahip olmanın yanı sıra; özellikle serbest piyasa ekonomisinin kabul edildiği ülkelerde, artan rekabet ortamı nedeniyle farklı ve karmaşık teknolojik gelişmelerin sürekli takibi de gerekli hale gelmiştir. Söz konusu tarzda bir yapılanma ile ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi, hiç kuşkusuz yeterli sermayenin varlığına bağlıdır. Oysa piyasaya özel teşebbüslerin hâkim olduğu toplumlarda, yeterli sermayeyi yalnızca bir kişinin temin etmesi zor olabilmektedir. Bu da büyük ölçekli ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde “sermaye temini” sorununu doğurmaktadır⁹.

Bu sorun, tarihsel süreçte “birlikten kuvvet doğar” düşüncesiyle küçük sermayelerin bir araya getirilerek yeterli sermayenin toplanması yoluyla aşılmaya çalışılmıştır. Ancak büyük sermayelerin sağlanması, üstlenilen sorumluluğun da büyük olması anlamına gelmektedir. Bu durum, yatırımcıları korkutarak sermayenin kaçmasına neden olmakta; böylece, toplumun ihtiyaç ve isteklerini karşılayacak olan

⁹ Genel olarak bkz. **Tekinalp**, Ünal: Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları, İstanbul 1979, s. 6; **Ansay**, Tuğrul: Anonim Şirket, Ankara 1980, s. 2; **Paslı**, Ali: Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi, İstanbul 2005, s. 5- 13; **Poroy**, Reha (**Tekinalp**, Ünal/ **Çamoğlu**, Ersin): Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku (Ortaklıklar), İstanbul 2010, N. 441; **Pulaşlı**, Hasan: Yeni Şirketler Hukuku- Genel Esaslar (Şirketler), Ankara 2012, N. 16.

büyük ölçekli faaliyetlerin gerçekleşmemesi sonucunu doğurmaktadır. Oysa büyük ölçekli ekonomik faaliyetler, sosyal ve toplumsal açıdan da önem taşımaktadır. Öyle ki, birçok kişiye iş olanağı sağlayan bu işletmelerin varlığı ve devamlılığı, sermayeyi temin edenler dışında; işçiler, işçilerin aileleri ve faaliyetin niteliği gereği bundan faydalanacak kişileri de ilgilendirmektedir.

Tüm bu sıkıntıların aşılması ihtiyacı; pay sahipliği sıfatının kazanılmasında kişisel özelliklerin önem taşımadığı, birçok pay sahibinin bir araya gelmesine elverişli¹⁰ ve pay sahiplerinin sorumluluklarının getirdikleri sermaye ile sınırlı olduğu anonim şirket¹¹ yapılanmasını ortaya çıkarmıştır. Günümüzde anonim şirketler, sağladığı bu hukuksal, sosyal ve malî kazanımlar ile ekonomik hayatın vazgeçilmez yapı taşlarıdır¹².

Sermaye temini sorununa çözüm olan, çok pay sahipliliğine de elverişli bu yapı; anonim şirketlerde mülkiyet-kontrol ayrılığını getirmektedir¹³. Gerçekten de pay sahibi sayısının kimi zaman yüzleri hatta binleri aştığı bu şirketlerde, tüm pay sahiplerinin her zaman bir arada hareket etmesi ve şirketi yönetmesi olanağı olmadığı ve sadece yatırım amacıyla şirkete katılmış olan çok sayıda pay sahibinin, yönetim konusunda yeterince bilgisi bulunmadığı için; anonim şirketlerin yönetim ve temsili,

¹⁰ Ancak TTK ile birlikte artık tek kişilik anonim şirket de olanaklıdır (TTK md. 338/1).

¹¹ Söz konusu yapılanma, öğretisi ve uygulamada “*anonim ortaklık*” olarak da anılmaktadır. Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu'nda, ortaklık ve şirket terimlerinin eş anlamda kanunî terimler olduğu ve birbirlerinin yerine kullanılacakları hükme bağlanmıştır (md. 1531).

¹² Anonim şirketlerin fonksiyonu ve tarihsel gelişimi için bkz. **Ansay**, s. 2; **Paslı**, Ali: Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi, İstanbul 2005, s. 5- 13; **Poroy (Tekinalp/ Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 441- 464a; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 16; **İmregün**, Oğuz: Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Kara Ticareti), İstanbul 1984, s. 249- 257; **İmregün**, Oğuz: Anonim Ortaklıklar (AO), İstanbul 1989, s. 1- 3; **Arslanlı**, Halil: Anonim Şirketler- I- Umumi Hükümler (Umumi Hükümler), İstanbul 1960, s. 1- 7.

¹³ Mülkiyet- kontrol ayrımı, şirketin paylarının mülkiyetine sahip olan pay sahiplerinin şirket kontrolünü fiilen elde bulundurmak yerine şirket organlarının üyelerini seçerek; bu kişilere şirketi kontrol yetkisi vermelerini ifade eder. Bu durumda mülkiyet kullanımının kontrolü, hakka sahip olanda bulunmamaktadır. Bkz. **Paslı**, s. 30-31.

bu konuda bilgili ve uzman kişilerden oluşan yöneticiler tarafından yürütülmektedir¹⁴.

Anonim şirketlerin yöneticiler tarafından yönetilmesine rağmen; pay sahipleri de elbette şirketle ilgili karar alma ve şirketin geleceği ile ilgili söz söyleme hakkına sahiptir. Bu nedenle, farklı menfaatlerin birleştirilmesi adına anonim şirketler, güç ve görev dağılımını benimseyen bir sistem üzerine kurulmuşlardır. Sistem, yöneticiler ile şirket kader ve politikasının pay sahiplerince belirlenmesi, pay sahiplerinin belirlemelerine göre yönetim kurulunun şirket işlerini yürütmesi (TTK md. 365), çalışmaların denetçiler tarafından denetlenmesi ve en son yine pay sahiplerince çalışma sonuçlarının incelenmesi şeklinde işleyen bir örgütlenme ve organizasyon şeklindedir. Bu örgütlenme, Türk Ticaret Kanunu ile yöneticilerden oluşan yönetim kurulu ve pay sahiplerinden oluşan genel kurul olarak düzenlenmiştir (TTK md. 359 vd. ve 407 vd.).

B- Anonim Şirketlerde Güç Boşluğu Sorunu

1. Güç Boşluğu Kavramı

a) Tanımı

Anonim şirketlerde genel kurula katılma hakkı, pay sahipleri için vazgeçilmez temel bir hak olmakla beraber, pay sahipleri bu hakkı özgürce kullanabilmektedir¹⁵. Buna göre, pay sahibi ister her genel kurul toplantısına ister

¹⁴ Yönetim kurulu ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslanlı**, Anonim Şirketler- II- Anonim Şirketin Organizasyonu (Organizasyon), Ankara 1959, s. 87- 197; **İmregün**, Kara Ticareti, s. 358- 399; **Çamoğlu (Poroy/ Tekinalp)**, Ortaklıklar, N. 521- 625; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 12; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 23.

¹⁵ Anonim şirketlerde, “tek borç ilkesi” gereği, pay sahibinin tek borcu taahhüt ettiği sermayeyi ödemektir (TTK md.480/4). Tek borç ilkesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek kişi Ortaklığı, N. 14/88; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 1019. Bu nedenle pay sahipleri, genel kurula katılma hakkını kullanmaya zorlanamaz. Bu yönde bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 37;

bazı genel kurul toplantılarına katılır¹⁶. İsterse kendisi yerine temsilcisini gönderebilir (TTK md. 425) ya da hiçbir toplantıya katılmayabilir.

Güç boşluğu, genel kurula katılmayan pay sahiplerinin, ortaya konmadığı için yönetime etki etmeyen iradelerinden doğan yitik gücün, bıraktığı boşluktur¹⁷. Bu boşluk, aynı zamanda ve aslında, şirket ile ilgili karar alınmasında veya şirketin geleceğinin belirlenmesinde etkili iradenin, tüm pay sahiplerinin iradesi olarak ortaya çıkamaması sonucunda, pay sahipliği demokrasisinin de sağlanamamasıdır¹⁸.

Ancak söz konusu boşluk, sadece genel kurula katılmama ile sınırlandırılarak tanımlanamaz. Tüm pay sahiplerinin yönetime katılması bakımından güç boşluğu, aynı zamanda pay sahiplerinin genel kurula katılarak yönetime katılma haklarını kullanmalarına rağmen; şirket yönetimi konusundaki ilgisizlik veya bilgisizlikleri nedeniyle gerçek iradelerini ortaya koyamadıkları halleri de kapsayacak genişlikte anlaşılmalıdır¹⁹.

Dağ, Üner: Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması, İstanbul 1996, s. 29- 30; **Teoman**, Ömer: Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu (Oy Hakkından Yoksunluk), Ankara 1983, s. 10- 11. Krş. TTK md. 407/II.

¹⁶ Ancak toplantıya katılsın katılmasın, olumlu oy versin vermesin; geçerli olarak alınan bir genel kurul kararı tüm pay sahiplerini bağlar (TTK md. 423).

¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 7; **Tekinalp**, Ünal: “Halka Açık Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Oluşan Güç Boşluğu Sorununa İlişkin Çeşitli Çözümler, Öneriler ve Eleştiriler” (Güç Boşluğu), MHAD 1975, Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı Özel Sayısı, s. 467-468; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 692-693; **Can**, Mustafa: Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarında Oluşan Güç Boşluğu ve Giderilmesi Yollarından Vekâleten Oy Kullanma (Proxy) Sistemi, Doktora Tezi, Konya 1998, <http://www.ekitapyayin.com/id/050/#> (09.10.2011); **Güçlü**, Hakan: Azınlık Hakları Konusunda Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu’nda Yer Alan Düzenlemeler ile Gelişmiş Ülke Uygulamaları, http://www.hakanguclu.com/calismalar/Azinlik_Haklari.pdf (09.10.2011).

¹⁸ Anonim şirketlerin, genel kurul ile ilgili sorunlarının çözümünde, Anayasa hukukunun demokrasi, doğrudan ve yarı doğrudan demokrasi gibi çeşitli kavramlarından sıklıkla yararlanılmaktadır. Bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 471. Ancak öğretilerde menfaatleri uğruna bir araya gelen pay sahiplerinin vatandaş gibi görülmesinin, kâr sağlama amacına hizmet eden şirketin işleyişine uygun düşmediği görüşünde olan yazarlar da bulunmaktadır. Bu yönde bkz. **Özdemir**, Türkay/ **Yiğit**, İlhan: “Genel Kurulda Pay Sahibinin Temsili ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı”, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, İstanbul 2007, s. 460.

¹⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 7.

Dolayısıyla güç boşluğu, anonim şirket genel kurullarında, genel kurula katılmama ve genel kurula katılma gerçekleşse bile çeşitli nedenlerle, bu katılımın etkin olmaması şeklinde karşımıza çıkan bir “*yönetime katılma sorunu*”dur.

b) Önemi

Güç boşluğu sorununun etkileri, genel kurulun hem şirket işlerine ilişkin bir karar organı olması hem pay sahiplerinin şirkete ilişkin haklarını kullanacakları yer olması nedeniyle genel kurulu aşmakta; pay sahipliği haklarının etkinliği ve şirket geleceğine kadar uzanmaktadır. Bu nedenle, genel kurulun işlerliğinin ve pay sahipleri demokrasisinin sağlanması bakımından güç boşluğu sorunu önemlidir²⁰.

Pay sahipliği demokrasisi, tüm pay sahiplerinin, şirket organizasyonu ve politikasını şekillendirmede eşit hakka sahip olduğu bir yönetim biçimidir (TTK md. 357). Pay sahipleri demokrasisinin sağlanmasıyla, şirket sermayesini temin etmiş olan pay sahiplerinin yönetime katılması sağlanarak; anonim şirketlerde hâkim olan “*yabancı malvarlığını yönetme ilkesi*” yumuşatılmış olacaktır²¹. Bunun gerçekleşmesi ise, ancak pay sahiplerinin genel kurula katılması, yönetime katılma haklarını gerçek anlamda kullanması ve genel kurulun iyi şekilde işlemesi ile olanaklıdır.

²⁰ Genel kurul, pay sahipleri demokrasisinin uygulandığı yerdir. Doğal olarak burada siyasi anlamda demokrasiden bahsedilmemektedir. Çünkü anonim şirketlerde, pay sahipleri demokrasisi pay esasına dayandığından; pay sahipleri oy kullanma bakımından eşit değildir. Bir kişi-bir oy değil; ilke olarak, bir pay-bir oy kuralı geçerlidir. Bu nedenle, bir pay sahibi nitelikli ağırlıkta paya sahipse (%75 gibi), karar mekanizmasını işletilebilmesi için diğer pay sahiplerinin genel kurulda bulunmasına da gerek yoktur. Dolayısıyla pay sahipleri demokrasisi, pay sayısına bakılmaksızın genel kurula katılma, öneride bulunma ve oy kullanma olanağının verilmesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Hasan: “Elektronik Ortamda Genel Kurula İlişkin Düzenlemelerin Evrimi ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunundaki Durum”, Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan, İstanbul 2011, s. 2627-2630 ve s. 2630 dn. 34. Yani, pay sahipliği demokrasisi, oylama ile kararların alınması için değil; her pay sahibinin iradesinin yansıtılması ile karar alınma süreci için sağlanmaya çalışılmaktadır.

²¹ İlke, anonim şirketlerde pay sahibinin doğrudan bir yönetim hakkı olmaması nedeniyle şirketin yöneticiler eliyle yönetilmesini ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 468; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 18/16-17; **Saka**, Zafer: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul, İstanbul 2004, s. 37; **Pash**, s. 30- 39.

Mülkiyet- kontrol ayırımının ortaya çıktığı anonim şirketlerde; “fili yönetim”, yönetim kurulunda iken; sermaye getirenlerin şirket yönetimine katılımı, neredeyse sadece genel kurul ile olanaklıdır²².

Gerçekten de genel kurul; pay sahiplerinin şirkete ilişkin gerekli kararları alarak, hesapları inceleme ve denetleme ile yöneticileri seçme gibi yönetim haklarını kullanabildiği tek organdır. Bu nedenle pay sahipleri için, hem şirket yönetimi ve buna bağlı olarak şirketin kaderi hem pay sahipliği hakları bakımından, genel kurulun işlemesinin sağlanması önemli ve vazgeçilmezdir (TTK md. 407/D)²³. Öyle ki, genel kurulun işlememesi, anonim şirketlerdeki güç ve görev ayrılığına dayalı sistemi de işlemez hale getirecektir (TTK md. 375 ve 408)²⁴.

c) Nedenleri

Anonim şirketlerde, pay sahiplerinin şirket yönetimine ilgisizliğinin birçok nedeni bulunmaktadır²⁵. Toplantı yerinin pay sahiplerine uzaklığı; toplantı tarihinin uymaması; toplantıya katılmanın zaman alıcı ve masraflı olması; bilançonun ve yıllık raporlar gibi belgelerin pay sahiplerine yabancı kavramlar olması, pay sahiplerinin bu konulardaki bilgisizliği ve ilgisizliği; küçük pay sahiplerinin, oylarının alınacak kararlara etkisiz olduğunu düşünmesi bu nedenlerin sadece bir kaçıdır. Şirkette pay

²² Belirtmek gerekir ki, anonim şirketlerde “yönetim”, yalnız yönetim kurulunun yerine getirdiği faaliyetler değil; şirket işleyişinin gerektirdiği tüm iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesini de kapsayan geniş bir kavramdır. Buna göre, anonim şirketin sosyal ve ekonomik önemi nedeniyle, genel kurulun karar alması ve denetleme faaliyetleri gibi, şirketin “iyi” işleyişine yapılan her katkı; anonim şirketlerde geniş anlamda “yönetim” kapsamındadır. Diğer yandan, dar anlamda yönetim, anonim şirketin yönetim kurulu tarafından yönetilmesidir (TTK md. 365). Bu yönde bkz. **Arslanlı**, Umumi Hükümler, s. 228- 229; **Paslı**, s. 9- 10.

²³ TTK’nın 407. maddesinin I. fıkrasında kanunî istisnalar saklı tutulmuştur. İstisnalar için bkz. TTK’nın 1527. maddesi.

²⁴ Anonim şirketlerde örgütlenme ve organlar arası ilişkiler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 1; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 513- 520.

²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 7-8; **Paslı**, s. 33; **Çeker**, Mustafa: “Halka Açık Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Pay Sahiplerine Çağrıda Bulunarak Vekâlet Toplanması” (Çağrıda Bulunarak Vekâlet), Batider 1995, C. XVIII, S. 1-2, s. 177.

sahibi olma amacının sadece kâr payı elde etmekle sınırlı olduğu hallerde ise, beklentiyi karşılayan kâr dağıtımının varlığı ortakları harekete geçme düşüncesinden alıkoymaktadır.

Şirketin pay sahibi sayısının artması ve payların ulusal ve uluslar arası düzeyde yayılmış olması hallerinde, güç boşluğunun ortaya çıkma ihtimali daha da artmakta ve boşluk genişleyebilmektedir.

d) Sonuçları

Güç boşluğu sorunu anonim şirkette başlıca iki sonuç doğurmaktadır²⁶. Bunlardan ilki sorumluluk taşımayan yabancılar tarafından boşluğun doldurulması, yani “*yabancılaşma*”; diğeri ise, boşluğun doldurulamaması, yani organ yokluğudur.

Yabancılaşma, bir yandan mülkiyet-kontrol ayrılığını getirmekte; diğeri yandan, mülkiyet sahibini denetlemeden uzaklaştırmaktadır. Böylece anonim şirket sisteminin sorumluluk yönü zayıflamaktadır. Öyle ki, pay sahibinin şirket işleriyle ilgilenmediği bir sistemde, yöneticilerin pay sahiplerine karşı olan sorumluluğu yapaylaşmaktadır (TTK md. 369, 553)²⁷.

Yabancılaşma, şirket yönetiminde menfaat sorununu da beraberinde getirmektedir. Sosyal önemi büyük olan anonim şirketlerde; yöneticiler, şirket faaliyetlerinde ilgisiz pay sahiplerini mi, kamu yararını mı, yoksa şirket çıkarını mı korumalıdır²⁸? Şirket yönetiminde korunacak menfaatin belirlenmesinde de pay

²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 4-5, 8-9.

²⁷ Öyle ki, uygulamada pay sahiplerinin şirket işleriyle ilgilenmediği şirketlerde pay sahipleri, yönetim kurulunun faaliyetlerini de takip etmemekte; böylelikle, yöneticiler diledikleri gibi şirket işlerini yürütmektedirler.

²⁸ Her ne kadar yönetim kurulu üyesinin şirketin menfaatini gözeticeği ilkesi (TTK md. 369/I) varsa da, uygulamada her zaman bu ilkeye uyulmamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Poroy**, Reha: “Halka Açık Anonim Şirketlerde Çağrı Yoluyla Oyda Vekâlet veya Hisse Senedi Toplanmasına İlişkin Sorunlar” (Sorunlar), Prof. Dr. Hayri Domaniç’e Armağan, İstanbul 1995, s. 190- 191.

sahipleri çıkarlarını genel kurula katılarak kendileri korumalıdır. Bu noktada pay sahipliği demokrasininin sağlanması, pay sahiplerinin menfaatlerinin korunması açısından da önem kazanmaktadır.

Güç boşluğunun yabancılaştırma dışında belli başlı bazı sonuçları şunlardır²⁹: Adi toplantı yeter sayısı ve toplantıda çoğunluğu sağlayan azlığın şirket yönetimini kendi eline alması (TTK md. 418)³⁰; şirket açısından önemli olan sermaye artırımını, esas sözleşme değişikliği gibi kararların ağırlaştırılmış toplantı ve karar yetersayılarının sağlanamaması nedeniyle alınamaması (TTK md. 421); denetim fonksiyonunun işlevini yitirmesi ve buna bağlı olarak şirketin başıboş kalması (TTK md. 437); hatta adi toplantı yetersayısının bile sağlanamayarak şirketin sona ermesi (TTK md. 530/I).

2. Çözümleri

a) Genel Olarak

Güç boşluğu sorununun çözümü için öğreti ve uygulamada birçok öneri getirilmiştir. Söz konusu çözümler temelde ikiye ayrılabilir³¹: Küçük pay sahibine³² oy hakkı veya ağırlık vermeyen çözümler ile küçük pay sahibine yönetime katılma hakkı veren öneriler.

²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 8.

³⁰ Genel kurullar, kanunda veya esas sözleşmede daha ağır yetersayılar öngörölmüş haller hariç, sermayenin en az dörtte birini karşılayan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin varlığıyla toplanır (TTK md. 418/I) ; toplantıda hazır bulunanların çoğunluğuyla da kararlar alınır (TTK md. 418/II).

³¹ Çalışmanın konusu bakımından önem taşımadığı için, oya etkinlik kazandırmaya çalışan çözüm önerileri dışında kalan öneriler, sadece sayılmakla yetinilecektir. Bu öneriler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 15 vd.

³² Küçük pay sahibi, tasarrufunu anonim şirkete yatıran ve bununla bir yıllık kâr elde etmeyi amaçlayan, anonim şirketi yönetmeyi düşünmeyen, sadece yatırım amacıyla hareket eden pay sahibidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 816, 820.

Küçük pay sahibine oy hakkı veya ağırlık vermeyen “oy hakkına sahip payların bölüşülmesi teorisi”, “özel sorumluluğu olan büyük pay sahiplerinden oluşan çekirdek ortaklık teorisi”, önce işletmenin kendisi teorisi”, “toplumsal sorumluluk teorisi” ve “kurumlar eliyle yönetim teorisi” gibi çözüm önerilerinin uygulanmaları güç olup; anonim şirketlerin temel ilke ve esaslarıyla bağdaşmamaktadırlar³³.

Küçük pay sahibine yönetime katılma hakkı veren çözümler ise, aktif ve pasif tutum izleyen çözümler olarak ayrılmaktadır. Pasif tutum izleyen çözümler, küçük pay sahibine sadece oy hakkı tanıyarak yönetimi çoğunluğun hâkimiyetine bırakmakta ve gerçek anlamda bir çözüm getirmiş olmamaktadır. Aktif tutum izleyen çözümler ise, “yönetime dolaylı katılma hakkı tanıyan”, “azınlık ve tek pay sahibine yönetim kuruluna temsilci yollama veya birikimli oy hakkı veren”, “oya etkinlik kazandırmaya yönelik” ve genel kurul yerine “temsilciler kurulu”nu öneren çözümlerdir³⁴.

Tüm bu teoriler aracılığıyla sorunun çözümünde, yönetime katılımı engelleyen nedenlerin ortadan kaldırılmasıyla, genel kurula katılımı kolaylaştıracak düzenlemelerin getirilmesi önem taşımaktadır³⁵. Bu anlamda, sayılan çözümler arasında “oya etkinlik kazandırmaya yönelik çözümler” çalışmamızın konusu ve kapsamı bakımından ön plana çıkmaktadır.

³³ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 15- 31.

³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 31- 93.

³⁵ Bu yönde bkz. **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 177.

Oya etkinlik kazandırmaya yönelik çözümler, “*proxy sistemi*”, “*bankaya depo edilen paylara ilişkin oy hakkının bankalar tarafından kullanılması sistemi*” ve “*mektupla oy verme*” olarak sayılabilir³⁶.

b) Proxy Sistemi

“*Proxy*” terimiyle anılan sistem, Amerika Birleşik Devletleri’nde uygulanan, genel kurula katılma ve oy kullanma konusunda temsil anlamına gelen bir yöntemdir³⁷. Ancak söz konusu temsil, geleneksel anlamda bir temsil veya vekâlet ilişkisini ifade etmemektedir. Proxy sisteminde, temsil belgesi yerine her bir genel kurul gündem maddesi ile ilgili oyun yönünün işaretlenebileceği anket formuna benzeyen bir belge bulunmaktadır. Pay sahibi, proxy’yi doldurmakta ve temsilci doldurulan proxy’yi genel kurul toplantısına götürmektedir. Pay sahibinin proxy üzerinde yaptığı işaretlemeler, oy niteliği taşımaktadır. Böylece pay sahibi proxy ile iradesini doğrudan genel kurula getirmekte, temsilcinin değil, pay sahibinin iradesi ortaya konmaktadır. Proxy sistemi, pay sahibinin gerçek iradesinin ortaya konması bakımından, geleneksel anlamda temsilin, talimata aykırılık gibi sakıncalarını

³⁶ Bu yönde ve genel olarak bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 61- 84. “Proxy” sözlük anlamıyla ise, “*vekil, vekillik, vekâlet, vekâletname*” anlamına gelmektedir. Bkz. <http://www.ingilizcesozluk.gen.tr/sozluk.php?word=proxy> (11.01.2012).

³⁷ “Proxy” terimi, uygulamada temsil belgesi ve temsilciyi ifade etmek için de kullanılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Güç Boşluğu, s. 473; **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 61- 65; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 693; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, N. 978; **Turanboy**, Asuman: “Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Hissedarlara Çağrı Yoluyla Oyda Vekâlet” (Çağrı Yoluyla Vekâlet), AÜHFHD 1996, C. XXXXV, S. 1- 4, s. 433- 435; **Çeker**, Mustafa: Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara 2000, s. 282- 290; **Saka**, s. 148- 150; **Üreyen**, Yegân: Anonim Ortaklıkta Vekâleten Oy Kullanma ve Proxy Sistemi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, s. 37 vd., (yayımlanmamıştır).

ortadan kaldırmaktadır. Bu anlamda proxy, hem bir çeşit doğrudan temsil, hem yazılı oy olarak nitelendirilebilir³⁸.

Sistemde, pay sahibi oyunu yazılı olarak bildirdiği için, temsilcinin herhangi bir etkinliğinin bulunmadığı söylenemez³⁹. Nitekim çoğu zaman ilgisizliği ya da bilgisizliği nedeniyle genel kurula bizzat katılmayan pay sahiplerinin, bilinçli olarak oy kullanması beklenemeyeceğinden; mevcut yönetimi devam ettirmek ya da yönetimi ele geçirerek değiştirmek isteyen kişi veya gruplar, proxy sistemi sayesinde isteklerini gerçekleştirebilirler. Bunun için temsilci, pay sahiplerini hem şirket işlerine hem proxy sistemine ilişkin bilgilendirerek proxy istemekte; böylece örgütlenmeyi ve oyların belli yönlerde toplanmasını sağlamaktadır⁴⁰.

c) Bankaya Depo Edilen Paylara İlişkin Oy Hakkının Bankalar Tarafından Kullanılması Sistemi

Oy hakkının bankaya depo edilmiş paylar için bankalar tarafından kullanılması, Almanya'da geliştirilen ve İsviçre, Fransa ve Avusturya'da da uygulanan bir sistemdir. Sistem, pay senetlerinin saklanmak için bankalara verilmesi ve bankaların da bu senetlerin yönetimini sınırlı da olsa üstlenmesiyle ortaya çıkmıştır⁴¹.

Oy hakkının bankalar aracılığıyla kullanılması, şirket yönetiminin yabancıların elinde bulunması ve bankaların sermaye getirmedikleri bir şirkette

³⁸ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Güç Boşluğu, s. 473; **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 61- 65; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 693; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, N. 978; **Turanboy**, s. 433-435; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 282- 290; **Saka**, s. 148- 150.

³⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 63.

⁴⁰ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Güç Boşluğu, s. 473; **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 61- 65.

⁴¹ Bu kurum, "Depotstimmrecht" olarak anılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 65- 72; **Tekinalp**, Güç Boşluğu, s. 477- 487; **Turanboy**, s. 435- 436, **Çeker**, Oy Hakkı, s. 290- 299; **Saka**, s. 150- 152.

büyük bir güç sahibi olması ile pay sahibine tanınan bazı hakların hiç kullanılmama olanağının kalmaması açısından eleştirilmektedir⁴². Ancak sistem, giriş kartı alınması, pay senetleri için tevdi yeri gösterilmesi, çok sayıda pay sahibi yerine banka ile işlerin yürütülmesi gibi birçok konuda şirketlere kolaylık sağlamasının yanı sıra devletin de, yatırımlarına gereken para ve krediyi temin etmesine olanak vermesi nedeniyle, eleştirilere rağmen desteklenmiş ve uygulama bulmuştur⁴³. Küçük pay sahipleri ise, bankaların itibarına güvenerek oy haklarının kullanılmasını bankalara bırakmış hatta bunun için belli bir ücret ödemeyi de kabul etmişlerdir.

Sistemin olası sakıncaları Alman Paylı Ortaklıklar Kanunu'nda 1965 yılında yapılan düzenlemelerle, giderilmeye çalışılmıştır. Buna göre, yazılı yetki koşulu ve pay sahibi tarafından talimat verildiği hallerde talimata, talimat verilmediği hallerde bankanın açıkladığı kendi önerilerine göre oy kullanması hükme bağlanmıştır⁴⁴.

d) Mektupla Oy Verme

Mektupla oy verme, Kıta Avrupası ülkelerinde, özellikle İsviçre ve Fransa'da uygulanan ve Türk hukukunda İsviçre Borçlar Kanunu'nun 880. maddesinden yararlanılarak Kooperatifler Kanunu'nun 54. maddesi ile düzenlenen bir oy verme yöntemidir⁴⁵. Bu yöntemde, pay sahipleri bizzat, şirkete ilişkin kararların hepsi ya da bir kısmı için, genel kurulun toplanmasına gerek kalmadan belli usullere uyarak oy kullanmaktadır. Böylece belirli bir yerde toplanarak tartışma yapmaksızın karar

⁴² Eleştiriler ve bu görüşlerdeki yazarlar için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 68- 69; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 290.

⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 67.

⁴⁴ Bu konuda bkz. ayrıca **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 71; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 296- 299.

⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 72- 84; **Öcal**, Akar: "Anonim Şirket Genel Kurullarında Mektupla Oy Kullanma (Fransa Örneği)", İkt. ve Mal. Der. 1988, C. XXXIV, S. 10, s. 378- 382; Poroy (**Tekinalp**/Çamoğlu), Ortaklıklar, N. 693, 1861, 1864; **Can**, Birinci Bölüm, http://www.ekitapyayin.com/id/050/01.htm#_ftn44 (09.10.2011); **Sertoğlu**, Simge: "Anonim Şirket Genel Kurulunda Oy Hakkının Kullanılmasında Sınırlamalar", Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 39. (yayımlanmamıştır)

alındığı için, ortaya genel kurul dışında İsviçre hukukunda “toplam üyeler” ya da “tüm üyeler” olarak adlandırılan bir yapı çıkmaktadır⁴⁶. Buna göre, tüm kararların mektupla oy vererek alınması halinde, genel kurul ortadan kalkmakta; bazı kararların mektupla alınması halinde genel kurulla birlikte, genel kurulun yanında yeni bir organ ortaya çıkmaktadır.

Mektupla oy verilmesi için genel kurulun toplanması söz konusu olmadığı için, bu yöntem hem pay sahibi tarafından bizzat, hem temsilcisi tarafından genel kurulda oy verilmesi şeklinde karşımıza çıkan yazılı veya gizli oydan farklı bir yöntemdir. Öğretide, mektupla oy vermenin kabul edilebilir bir yöntem olup olmadığı konusunda farklı görüşler vardır⁴⁷. Bir görüş, şirkete ilişkin kararların alınması dışında, pay sahipliği haklarının kullanımını ortadan kaldırdığı gerekçesiyle mektupla oy verme yöntemini eleştirmekte; genel kurul toplantılarında tartışmanın, kararların hazırlık ve aydınlatma aşamaları için vazgeçilmez olduğunu savunmaktadır. Diğer yandan bir başka görüş ise, çok sayıda pay sahibinin bulunduğu şirketlerde genel kurul toplantısı gerçekleştirilse bile, gerçek anlamda tartışma olanağının bulunmadığını; mektupla oy kullanma yönteminin, basın ya da

⁴⁶ Genel kurul, sadece oy kullanarak kararların alındığı bir ortam değil; aynı zamanda pay sahiplerinin görüşlerini açıklayarak öneride bulunduğu, kararların fikir alışverişinde bulunarak alındığı bir ortamdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. aşağıda. Birinci Bölüm, III, B. Oysa mektupla oy verilmesinde, oy hakkına sahip herkes basit usullere uyarak ama bir araya gelmeksizin ve tartışmaksızın oy kullanmakta, kararlar böylece alınmaktadır. İsviçre hukukunda, kooperatifler için oy hakkına sahip pay sahiplerinin tümünün oluşturduğu bu topluluğa Türkçe karşılığı “tüm üyeler” veya “toplam üyeler” olan “*Die Gesamtheit der Mitglieder*” denilmektedir. **Tekinalp**’in “tüm ortaklar”, “toplam ortaklar” şeklinde ifade ettiği bu yapı, referanduma benzer bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle, kaynak İsviçre Borçlar Kanunu madde 880’in Almanca metinde kenar başlığı “*oy pusulası*”, “*referandum*” anlamına gelen “*Urabstimmung*” olarak seçilmiştir. Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 74- 76.

⁴⁷ **Tekinalp**, mektupla oy vermenin, bankalar aracılığıyla oy kullanmaya nazaran daha az sakıncasının bulunduğunu ve bazı teknik güçlüklerin aşılmasıyla bu yöntemin benimsenebileceğini savunmaktadır. Ayrıntılı bilgi ve mektupla oy vermenin uygulanması konusundaki görüşler için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 77- 84.

yöresel genel kurullar aracılığıyla kamunun aydınlatılması sağlanarak uygulanabileceğini kabul etmektedir.

C- Türk Hukuku Bakımından Güç Boşluğu Sorununun Çözümünde Pay Sahibinin Temsili

Güç boşluğu sorununa ilişkin öneriler ve karşılaştırmalı hukukta uygulanan oya etkinlik kazandırmaya yönelik çözümler incelendiğinde, sorunu tek başına ve gerçek anlamıyla çözen bir yöntemin olmadığı açıktır. Her çözümün bazı eksiklikleri bazı aksaklıkları ya da sakıncaları söz konusudur. Bu nedenle günümüzde çeşitli çözümlerin olumsuz yanları giderilmeye, olumlu yanları pekiştirilmeye; birden fazla çözümün bir arada uygulanması, yani karma çözümlerle güç boşluğu sorunu aşılmaya çalışılmaktadır.

Pay sahibinin klasik anlamda genel kurula temsilci aracılığıyla katılması, güç boşluğu sorununu temelden çözmeyen, sadece pay sahibinin yönetime katılmasını sağlayarak genel kurula işlerlik kazandırmaya yönelik bir çözümdür.

Türk Ticaret Kanunu'nun "pay sahibinin temsili"ne ilişkin düzenlemeleri, hem sorunun çözümüne ilişkin önerilerle çeşitli hukuk sistemlerindeki yöntemlerin uyarlanması, hem pay sahipleri demokrasisinin sağlanmaya çalışılması ile güç boşluğu sorununa elverişli bir çözüm bulma çabası olarak değerlendirilebilir (TTK md. 427- 431).

Nitekim 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda tek maddede (md. 360), borçlar hukuku esaslarına göre düzenlenmiş ve öğretilde temsili zorlaştırdığı gerekçesiyle eleştirilmiş⁴⁸ olan "pay sahibinin temsili", Türk Ticaret Kanunu ile şirketler

⁴⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. İkinci Bölüm, II, B, 2.

hukukuna özgü hükümlerle kolaylaştırılmıştır. Buna göre, pay sahibine farklı temsil olanakları getirilerek pay sahibinin kendisine en uygun temsil türünü seçmesi ve tek seçeneğe mahkûm olmaması sağlanırken; pay sahibinin gerçek iradesinin genel kurula yansıtılmasına yönelik alınan önlemlerle de pay sahipleri demokrasisi sağlanmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan, elektronik ortamda genel kurul toplantısına olanak verilmesi (TTK md. 1527)⁴⁹, hamiline yazılı pay senedi sahiplerinin genel kurula katılımında pay senetlerini tevdi zorunluluğunun kaldırılması (TTK md. 415/III) gibi; genel kurula, kurumsal yönetime ve pay sahipliği haklarına ilişkin getirilen yeniliklerle de güç boşluğu sorununun çözümünde pay sahibinin temsilinin daha iyi işlenmesi desteklenmiştir⁵⁰.

⁴⁹ Aşağıda ayrıntılı olarak ele alınacak olan elektronik ortamda genel kurul için bkz. aşağı. Birinci Bölüm, III, F.

⁵⁰ Bu yönde bkz. TTK Genel Gerekçesi, N. 71 ve 76.

BİRİNCİ BÖLÜM

PAY SAHİBİNİN TEMSİLİNİN KAVRAMSAL TEMELİ

I. Pay ve Pay Sahipliği Kavramları

A- Pay Kavramı

1. Tanımı

Pay, sözlük anlamı ile “birden fazla kişi arasında bölüşülmüş bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen bölüm, hisse”dir⁵¹. Şirketler hukukunda ise, pay terimi hem bir kısmı kabul edildiği bütüne hem şirket türlerine göre çeşitli anlamlarda kullanıldığından; tanımlanması yerine anonim şirketler açısından çeşitli anlamlarına değinmek daha uygun olacaktır⁵².

2. Anonim Şirketlerde Yeri ve Önemi

Anonim şirketler, belirli ve paylara bölünmüş sermayenin ön planda olduğu⁵³; bu nedenle, “sermaye şirketi” ve “paylı şirket” olarak kabul edilen şirketlerdir (TTK md. 124/II). Bunun doğal bir sonucu olarak da pay, anonim şirketlerde merkez kavramdır⁵⁴.

⁵¹Bkz.

<http://www.dildernegi.org.tr/TR/Sozluk.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EFEC9E8A7FA3AA308F&Sozcuk=pay%20%20&Detay=1&ANAH=46482> (22.11.2011);
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.4f5c700b56a871.64471900 (22.11.2011);

⁵² Örneğin, adi şirkete ilişkin maddelerde, “katılım payı” (TBK md. 621) ve “ortaklık payı” (TBK md. 634); kolektif şirketlere ilişkin hükümlerde ise, “sermaye payı” terimi kullanılmıştır (TTK md. 262/II). Ayrıca TTK’nın 135. maddesinin I. fıkrasında da örneğin “ortaklık payının”, şirket türlerine göre karşılıkları belirtilmiştir. “Pay” terimi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Yongalık**, Aynur: Adi Şirkette Sermaye Payı (Sermaye Payı), Ankara 1991, s. 27- 43.

⁵³ Anonim şirketlerde pay sahipleri değil; pay sahiplerinin getirdiği sermaye payları önem taşır. Pay sahiplerinin özellikleri ön planda değildir; paya sahip olmak yeterlidir. Bu nedenle, anonim şirketler için “ortak” yerine, “pay sahibi” teriminin kullanılması daha uygundur. Bu yönde bkz. TTK md. 135/I. Nitekim kanun koyucu da anonim şirketlere ilişkin hükümlerinde “pay sahibi” ifadesini kullanmıştır. Örneğin bkz. TTK md. 329/II, 334, 338 vb.

⁵⁴ Genel olarak bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 826.

Pay, anonim şirketler için çeşitli anlamlar ifade etmektedir⁵⁵. Bunlardan ilkinde göre pay, esas sermayenin bir parçasıdır (TTK md. 329). Her pay, sermayenin belli bir oranını temsil eder ve payların itibari değerlerinin toplamı, esas sermayeye eşittir (TTK md. 476). Bir başka anlamına göre ise, pay, hak ve borçların kaynağıdır. Nitekim anonim şirketlerde, haklar ve borçlar paya bağlı bulunduğundan; paya sahip olan kişi, bu hak ve borçlara da sahip olacaktır (TTK md. 425). Diğer yandan pay, sahibinin kişiliğinden bağımsız, soyut bir ortaklık konumunu temsil eder⁵⁶ ve pay sahibi sıfatı, paya göre belirlenir (TTK md. 482).

Senede bağlandığı takdirde “pay”, pay senedi ile de eş anlamlı hale gelir (TTK md. 484 vd.)⁵⁷. Pay senedi, payı temsilen, pay üzerindeki hukukî işlemleri kolaylaştırmak ve pay sahipliğini ispatlamak için çıkarılan, kıymetli evrak niteliğindeki senetlerdir. Pay senedi çıkarılmasıyla, pay sahipliğinden doğan kişisel ve malvarlığı hakları ile senet birleşir ve birbirinden ayrılamaz (TTK md. 645). Ancak pay senedinin sağladığı haklar ve yüklediği borçlar, senet basılmadan önce de söz konusu olduğu için; senede bağlılık, hak ve borçlarda bir değişiklik yapmamakta, sadece hak ve borçların kullanılması artık senetle olanaklı olmaktadır⁵⁸.

⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **İmregün**, (AO), s. 211; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 758-763a; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/ 1-15; **Ansay**, s. 225- 227; **Yongalık**, Sermaye Payı, s. 31- 33.

⁵⁶ Anonim şirketlerde ortaklık konumu için “pay sahipliği” terimi tercih edilmektedir. Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. Birinci Bölüm, I, B, 1. Ancak öğretide, ortağın şirket içindeki hukukî durumunu; yani, şirkete katılmakla edindiği konumu ifade eden “üyelik” kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Terim, TMK’nda derneklere ilişkin hükümlerde yer almakla beraber (md. 63 vd.); şirketler (daha çok da şahıs şirketleri) için de kullanılmaktadır. Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Yongalık**, Aynur: Şahıs Şirketlerinde Ortak Davası (Actio Pro Socio), Ankara 2010, s. 6- 8 ve ayrıca bkz. s. 7, dn. 30.

⁵⁷ Genel olarak bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 762; **Taşdelen**, Nihat: Anonim Ortaklıkta Pay Sahipliği Sifatının Kazanılması, İstanbul 2005, s. 18- 37.

⁵⁸ Uygulamada hakkın senede bağlı olması, zaman içinde terk edilmiştir. Pay senetleri, sahibi tarafından saklanması riskli olan evraktır. Bu nedenle genellikle tevdi usulüyle bankalarda saklanmaktaydılar. Ancak zaman içinde hem anonim şirketlerin, hem pay senetlerinin sayısının artmasıyla, pay senetlerinin kontrolü ve takibi zorlaşmıştır. Bu durum, önce toplu saklama ve toplu idare uygulaması, sonra toplu senet çıkarılması ve en son “varakasız kıymetli evrak- kıymet hakkı” kavramı kabul edilerek hakkın senetten çözülmesi ve kaydileştirilmesinin benimsenmesine neden

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, payların senede bağlanmasını zorunlu tutmamıştı⁵⁹; ancak pay senedi çıkarılabildi. Türk Ticaret Kanunu ise, pay sahiplerine ispat ve devir kolaylığı sağlamak amacıyla⁶⁰ hamiline yazılı pay senetlerinin bastırılmasını zorunlu tutmuş; nama yazılı pay senedi bastırılmasını da, azlığın istemine bağlamıştır (TTK md. 486)⁶¹.

B- Pay Sahibi ve Pay Sahipliği Kavramları

1. Tanımları

Uygulamada, pay sahibi ve pay sahipliği kavramları çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Terminolojik olarak pay sahibi ve pay sahipliği kavramları ise farklı anlamlar ifade etmektedir. Pay sahibi, paya sahip olan kişiyi ifade ederken; pay sahipliği, teknik olarak bir kişinin pay sahibi sıfatının şirketçe tanınmış olmasını ve böylece pay sahibinin şirkete katılması sonucunda edindiği konumu ifade eder⁶². Bu konum, paya bağlı olan hak ve borçları içermektedir. Böylece paya bağlı olan haklar, ancak şirket tarafından pay sahibi sıfatının tanınmasıyla, yani pay sahipliği

olmuştur. Bugün SPKn.'nin 10/A maddesinin verdiği yetkiyle Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından sermaye piyasası araçları kayden izlenmektedir. Böylece hakkın senede bağlanması, kayden izlenen paylar için ortadan kalkmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Turanboy**, Asuman: Varakasız Kıymetli Evrak (Varakasız), Ankara 1998; **Yasaman**, Hamdi: Menkul Kıymetler Borsası Hukuku, İstanbul 1992, s. 25- 32. Kayden izlenen payların kıymetli evrak niteliği için ayrıca bkz. **Pahlı**, Ali: "Türk Hukukunda Menkul Kıymet Kavramı", Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. II, İstanbul 2007, s. 1513- 1579; **Songur**, Damla Gülseren: "Sermaye Piyasası Aracı Kavramı", Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan, C. III, İstanbul 2011, s. 2911- 2944. Ayrıca "kıymetli evrakın "sınırlı sayıda" olmadığı yönünde bkz. **Özkorkut**, Korkut: "Anonim Şirketler Hukukunda İlmühaberlerin Kıymetli Evrak Sayılmaları Doğrudan Menkul Kıymet Sayılmalarına Yol Açar mı?" Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C. 2, Ankara 2010, s. 1752.

⁵⁹ Krş. Halka açık anonim şirketlerde payların senede bağlanması SPKn. ile zorunludur (SPKn. md. 7/IV).

⁶⁰ Bu yönde bkz. TTK'nın 486. madde gerekçesi.

⁶¹ Hamiline yazılı payların dolaşım amaçlı olmaları dolayısıyla, hamiline yazılı paylar için senet bastırılması zorunludur; nama yazılı paylar içinse böyle bir zorlayıcı kural yoktur. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 9/15. Krş. **Kendigelen**, İlk Tespitler, s. 340.

⁶² Bu yönde bkz. TTK'nın 426. maddesinin gerekçesi.

konumunun elde edilmesiyle kullanılabilir⁶³. Şirketle ilişkilerde nama yazılı pay senetleri ve senede bağlanmamış paylar için pay sahibi kabul edilen kimse, sadece pay defterinde kayıtlı bulunan kimsedir (TTK md. 499/I ve IV)⁶⁴.

Dolayısıyla anonim şirketlerde paya veya payın senede bağlı olduğu hallerde pay senedine sahip olan kişi, pay sahibidir⁶⁵. Bu kişi, şirket tarafından tanındığında “pay sahipliği” konumunu da edinir ve tüm “*pay sahipliği haklarını*” kullanabilir⁶⁶.

⁶³ Genel kurula katılma ve oy kullanma gibi pay sahipliği haklarının kullanılması için gerekli maddi koşul, ancak pay sahibi sıfatının tanınmasıyla gerçekleşmiş olur. Bkz. TTK'nın 426. madde gerekçesi.

ETTK'nda aksi esas sözleşmede öngörülmemişse, nama yazılı payların devredilebileceği kabul edilmektedir. Ancak esas sözleşme ile pay sahipliğinin devrinin güçleştirilmesi ya da engellenmesine olanak tanınmaktadır. Buna göre, ETTK'na göre anonim şirketlerde, mülkiyeti devredici işlem ile şirkete karşı pay sahipliğini sağlayıcı işlemlerin ayrı olduğu; devrin, anonim şirket devralanı reddetse dahi geçerli olacağı kabul edilmektedir. Böylece nama yazılı payların devrinde, “*bölünme teorisi*”, yani reddolunan devralanın sadece malvarlığı haklarını kazanacağı; diğer hakların ise, devredende kalacağı genel olarak benimsenmektedir. Bu durum, ortaya “pay defteri pay sahibi” kavramını çıkarmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 1149- 1154b. TTK'da ise, böyle bir devirde, devir için gerekli onay verilmediği takdirde mülkiyetin ve paylara bağlı tüm hakların devredende kalacağı belirtilerek “*pay sahipliği haklarının bütünlüğü ilkesi*” kabul edilmektedir (TTK md. 494). Ancak bu ilkeye bazı istisnalar getirilmiştir. İlki, payların miras, miras paylaşımı, eşler arasındaki mal rejimi hükümleri veya cebri icra gereği edinilmelerinde, malvarlığına ilişkin hakların derhal; genel kurula katılma haklarıyla oy haklarının ise şirket onayı ile devralana geçmesidir. Bu yönde bkz. TTK'nın 494. maddesinin II. fıkrası ve gerekçesi. İkincisi, borsaya kote edilmiş olup borsa dışında edinilen payların, şirket tarafından devir onaylanana kadar genel kurula katılma, oy ve oya bağlı haklar hariç, diğer pay sahipliği haklarının kullanılabilirdir (TTK md. 497). Devredende ise, hakların bütünlüğü ilkesi gereğince, hiçbir hak kalmamaktadır. Böylece, TTK'da “pay defteri pay sahibi” yerine “oysuz pay sahibi” kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu yönde bkz. TTK'nın 497. maddesinin gerekçesi.

⁶⁴ ETTK'nın 417. maddesinde “şirkete karşı ancak pay defterinde kayıtlı bulunan kimse ortak sıfatını haizdir” ifadesi kullanılmıştı. TTK'nın 449. maddesinin IV. fıkrası ise “pay sahibi kabul edilir” ifadesini kullanarak pay defterindeki kayıt dışında da pay sahibi sıfatının ispatlanabilmesine olanak tanımıştır. Bu yönde bkz. TTK'nın 499. madde gerekçesi.

⁶⁵ Genel olarak bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 810- 826; **İmregün**, AO, s. 211- 212; **Ansay**, s. 262; **Taşdelen**, s. 48- 58.

⁶⁶ Belirtildiği gibi, paydan doğan haklar, kural olarak bir bütündür ve ancak pay sahibi sıfatının şirket tarafından tanınmasıyla; yani pay sahipliği sıfatının edinilmesiyle kullanılabilir. Ancak borsaya kote edilmiş nama yazılı payların devri ve TTK'nın 494. maddesinin II. fıkrasında belirtilen hallerde bu kurula istisna getirilmiş ve pay sahibi sıfatı tanımına kadar, malvarlığı hakları ile diğer hakların ayrılması kabul edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. Birinci Bölüm, I, B, 1. Bu durumda, pay sahibi sıfatının şirket tarafından tanınmamış olduğu bu süreçte, payları edinen kişi tarafından sadece malvarlığına ilişkin haklar kullanılabilir. Bu nedenle TTK ve gerekçesinde “*pay sahipliği hakları*”, hem pay sahipliği konumu edinen kişi paydan doğan tüm hakları kullanabildiği için “*hakların tümünü*” hem malvarlığına ilişkin haklar dışındaki haklar sadece pay sahipliği konumunun edinilmesiyle kullanılabilirdiği için “*malvarlığına ilişkin haklar dışındaki hakları*” ifade etmek için kullanılmaktadır. Örneğin, TTK'nın 426/I, 427/II, 438/I, 503. maddeleri ile 407/I, 425, 426, 428, 434/I, 437/II, 438/I, 447. madde gerekçeleri. Krş. TTK'nın 201/I ve 497/II maddeleri.

Anonimliğin doğal sonucu olarak pay sahipliği, hak ve borçların kime ait olduğunu gösterir ve pay sahibinin kişiliğinden soyuttur. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanunu pay sahibi olabilme serbestisini kabul etmiştir. Başka kanunların bazı meslekler, sanat sahipleri ya da hukukî durumu değişik kişiler için koyacağı sınırlamalar, bu serbestiyi kısıtlamaz. Kişinin paya sahip olması, borsaya kote edilmemiş nama yazılı paylarda şirketin devri reddetmesi istisna olmak üzere⁶⁷, pay sahibi olması için yeterlidir; çeşitli kanunlarda öngörülen yasaklar pay sahibi sıfatını etkilemez; ancak bu kişilere ceza uygulanmasına yol açar. Nitekim diğer kanunlardaki sınırlamalar, yok denecek kadar azdır⁶⁸. Hukukumuzda, pay sahiplerinin çoğunluğunun Türk olması, bazı hallerde önem taşımaktadır⁶⁹; ancak yabancıların pay sahibi olması bakımından bir sınırlama ya da engel söz konusu değildir⁷⁰.

Pay sahibi, anonim şirketlerde gerçek ya da tüzel kişi olabilir (TTK md. 337/I). Ehliyet bakımından ise, özel düzenleme söz konusu olmayıp; genel hükümler uygulama alanı bulacaktır (TMK md. 8 ve 16)⁷¹.

⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. Birinci Bölüm, I, B, 1.

⁶⁸ Örneğin, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile kurucu pay sahiplerinin müflis olmaması, konkordato ilân etmiş olmaması, uzlaşma suretiyle yeniden yapılandırma başvurusunun tasdik edilmiş olmaması ya da hakkında iflasın ertelenmesi kararı verilmiş olmaması gibi bazı sınırlamalar getirilmiştir (md.8).

⁶⁹ Örneğin, TTK'nın 940. maddesinde Türk gemisi sayılabilmek için payların çoğunluğunun Türk vatandaşlarına ait olması aranmaktadır. Aynı şekilde bkz. ve krş. TSHK md. 49.

⁷⁰ Krş. Doğrudan pay sahibi sıfatının kazanılması ile ilgili olmamakla beraber TTK'da anonim şirketler için yabancılarla ilgili bir sınırlama yönetim kurulunda temsile yetkili üyelerden en az birinin yerleşim yerinin Türkiye'de bulunması ve Türk vatandaşı olması bakımından getirilmiştir (TTK md. 359/I, son). Ancak 26.06.2012 tarihinde kabul edilen ve TTK ile birlikte 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6335 sayılı *Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* bu hükmü yürürlükten kaldırmıştır (Değişiklik Kanunu md. 43/ XI).

⁷¹ Pay sahibinin hak ehliyetine sahip olması yeterli iken (TMK md. 8); fiil ehliyetinin bulunması zorunlu değildir. Fiil ehliyeti bulunmayanlar, kanunî temsilcileri aracılığıyla pay edinebilir veya kendilerine ait payları kanunî temsilcileri aracılığıyla yönetebilirler (TMK md. 16). Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 811. Krş. Yönetim kurulu üyeleri için ise, tam ehliyetli olma koşulu getirilmiştir (TTK md. 359/III).

2. Kazanılması ve Kaybedilmesi

a) Kazanılması

Pay sahibi sıfatı, payın aslen ya da devren edinilmesi ile kazanılır⁷². Şirket kuruluşunda, sermaye artırımında (TTK md. 456- 473), tür değiştirme, birleşme ve bölünmede (TTK md. 134- 194) paylar aslen kazanılır. Aslen kazanma, ilk elden kazanmadır ve payları kazanmaya neden olan işlemin ticaret siciline tesciliyle tamamlanır. Tescil, aslen kazanmalar için kurucu etkiye sahiptir. Şirketin ve sermaye artırımının tescilinden önce paylar geçersizdir; ancak pay sahibinin iştirak taahhüdünden doğan yükümlülükleri geçerliliğini sürdürür (TTK md. 486/I)⁷³.

Payın, bir pay sahibinden (TTK md. 489 vd.) veya şirketin kendi paylarını edindiği halde (TTK md. 379) şirketten devralınması (TTK md. 384) ise, devren kazanmadır. Payın devralındığı pay sahibi, payı başka bir pay sahibinden devralmış olabileceği gibi aslen kazanmış da olabilir⁷⁴. Bu kazanım, pay senedinin devralınması ya da pay senedinin çıkarılmadığı hallerde çıplak payın devri şeklinde olabilir. Senede bağlanmamış paylar, 6102 ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda devirleri düzenlenmemiş olmasına rağmen payın devredilebilirliği ilkesi nedeniyle devredilebilirler⁷⁵. Devir işlemi, senede bağlanmamış payların bedellerinin tamamen

⁷² Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 827-846; **İmregün**, AO, s. 218; **Ansay**, s. 262- 283; **Pulaşlı**, N. 40/22-23.

⁷³ Krş. ETTK md. 412.

⁷⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Ansay**, s. 262; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 827; **İmregün**, AO, s. 212.

⁷⁵ Anonim şirketlerde, bu şirketlerin anonim nitelikleri nedeniyle payın devredilebilirliği ilkesi hâkimdir. Buna göre senede bağlansın ya da bağlanmasın, paylar devredilebilir. Devir, bağlı nama yazılı senetler istisna olmak üzere yasaklanamaz; ancak ilk esas sözleşme ile zorlaştırılabilir ya da kanun tarafından Sermaye Piyasası Kurulu gibi (örneğin, SPKn. md. 34/6) resmi bir kurumun iznine tabi kılınabilir. Devrin zorlaştırılması ilk esas sözleşmede düzenlenmediyse; daha sonra pay devrini zorlaştırmak haklı nedenlerin varlığına ve eşit işlem ilkesine bağlıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 772a-773.

ödenip ödenmemesine ve senede bağlı payların ise nama ya da hamile yazılı olmasına göre özellik göstermektedir⁷⁶.

b) Kaybedilmesi

Paya sahip olmaktan doğan pay sahibi sıfatı, Türk Ticaret Kanunu ile payın devri (TTK md. 456- 473) ya da itfası, şirketin tasfiyesi (TTK md. 529 vd), birleşme (TTK md. 136- 140), birleşmede çıkma ya da çıkarılma (TTK md. 141), haklı nedenle şirketin feshi (TTK md. 531)⁷⁷ ve ıskat (TTK md. 483) ile yitirilir⁷⁸.

Çıkma ve çıkarılma “*sermayenin belirliliği ilkesi*” gereği anonim şirketlerde, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda, çıkarılma benzeri bir hal olan ıskat dışında düzenlenmemiştir (ETTK md. 408)⁷⁹. Aynı şekilde fesih ihbarı yapılarak da pay sahipliği sıfatı sona erdirilemezdi.

Türk Ticaret Kanunu ise, birleşme halinde çıkma ve çıkarılmayı düzenlemiştir (TTK md. 141). Söz konusu düzenlemede, birleşme halinde, birleşmeye katılan şirketlerin pay sahiplerine devralan şirkette pay ve ortaklık hakları ile şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim hakkı tanıyabilmesi hükme bağlanmıştır. Bu seçimlik hak, pay sahibi açısından

⁷⁶ Çıplak paylar, bedelleri tamamen ödenmişse alacağın devri (TBK md. 183- 194), bedelleri kısmen ödenmiş ya da tamamen ödenmemişse borcun yüklenilmesi (TBK md. 195- 200) hükümlerine göre devredilebilirler. Senede bağlanmış paylar için devir işlemi payın hamile ya da nama yazılı olmasına göre farklıdır. Hamile yazılı payların devri için göre senedin teslimi yeterlidir (TTK md 489). Ancak nama yazılı payların devri, anonim şirketler için özellik gösterir. Nama yazılı senetler esasen yazılı devir beyanı ile devredilebilirler (TTK md. 647). Ancak nama yazılı anonim şirket paylarının devrinin, ciro ve zilyetliğin devralana geçirilmesi şeklinde bir hukuki işlemle gerçekleşeceği kabul edilmiştir (TTK md. 490/II). Yine de senedin nama yazılı olduğu yönünde bir ibarenin bulunduğu hallerde, gerçek nama yazılı pay senedi söz konusu olur ve devir için yazılı devir beyanı gerekir. Ayrıca nama yazılı paylar için bağlam olması halinde (TTK md. 491 vd.), devrin gerçekleşmesi için bağlama uyulması da zorunludur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Taşdelen** s. 107- 200. Genel olarak bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 767- 768, 1111- 1154b; **Ansay**, s. 262- 265; **İmregün**, AO, s. 269- 278.

⁷⁷ Haklı nedenle fesih anonim şirketler için her zaman olanaklı değildir; mahkemenin bu yönde takdiri gerekmektedir (TTK md. 531, ikinci cümle)

⁷⁸ **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 847.

⁷⁹ Krş. TTK’nın 483. maddesi.

tanınmış bir çıkma hakkıdır. Diğer yandan Türk Ticaret Kanunu'nun aynı maddesinin II. fıkrasında birleşmeye katılan şirketlerin, birleşme sözleşmesinde sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilecekleri de düzenlenmiştir. Bu hüküm de, adeta şirkete pay sahiplerini çıkarma hakkı vermektedir. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda çıkarılma, şirketin anonimliğine aykırı görülmekte; öyle ki, pay sahibi paylarını satma zorunluluğu altına dahi sokulamamaktadır⁸⁰.

Diğer yandan Türk Ticaret Kanunu'nun 531. maddesinde, haklı nedenlerin bulunması halinde; azlığa şirketin feshine karar verilmesini mahkemeden talep, mahkemeye de fesih yerine davacıları çıkarma ya da duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başka bir çözüme karar verme olanağı getirilmiştir.

Kanunda yazılı haller dışında, çıkma ya da çıkarılma esas sözleşme ile düzenlenemez. Bu haller dışında şirketten çıkmak isteyen pay sahibi, ancak bütün paylarını devrederek şirketten ayrılabilir⁸¹.

Hem 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hem Türk Ticaret Kanunu'nda anonim şirketler için "ıskat", çıkarılma benzeri bir kurum olarak düzenlenmiştir (ETTK md. 407- 408; TTK md. 482- 483). Iskat, çıkarılmanın aksine pay sahibinin şirketten kendi isteği dışında ayrılması değil, taahhüt ettiği sermaye koyma borcunu süresinde ödemeyen ve kendisine yapılan ihtara karşılık da borcunu yerine getirmeyen pay sahibinin, pay sahipliği sıfatının bu paylar için elinden alınmasıdır. Iskat, sadece bir pay sahibinin tüm payları için uygulanmışsa çıkarılma sonucu doğurmaktadır⁸².

⁸⁰ Borçlar hukuku anlamında böyle bir sözleşme yapılabilir. Ancak sözleşmeye aykırılık halinde, aynen ifa talep edilememekte; sadece tazminat hakkı kazanılmaktadır. Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 848c.

⁸¹ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 848.

⁸² Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 28/33-41; ayrıca krş. ETTK md. 407- 408.

II. Temsil ve Temsilci Kavramları

A- Temsil Kavramı

1. Tanımı

Hukukî işlemlerin hüküm ve sonuçları, kural olarak, işlemi gerçekleştiren kişiye aittir⁸³. Ancak kanunî zorunluluklar ve maddî engeller, bir hukukî işlemi gerçekleştirmek isteyen kişilerin, işlemi bizzat gerçekleştirmelerine her zaman olanak vermeyebilir. Bu hallerde, kişilerin bizzat gerçekleştiremedikleri işlemleri bir başkası aracılığıyla yapmaları, karşımıza bir ihtiyaç olarak çıkmaktadır⁸⁴. Temsil, işlemlerin başkası tarafından yapılabilmesi ihtiyacına cevap veren hukukî bir kurumdur.

Temsil, hüküm ve sonuçları doğrudan ya da dolaylı, ad veya hesabına işlem yapılan kişiye ait olmak üzere; başkası ad veya hesabına işlem yapma yetkisidir⁸⁵ ve irade özgürlüğü ilkesinin doğal bir uzantısı olarak kabul edilmektedir. Nitekim hukukumuzda kişiler, kanunun öngördüğü sınırlar içinde özgürce hukukî ilişkilerini düzenleyebilir ve sözleşme içeriği belirleyebilirler (TBK md. 26). Bu ilke kapsamında kişi özgürce düzenleyebildiği hukukî ilişkilerinde, temsil yetkisi vererek işlemleri temsilci⁸⁶ aracılığıyla yapmayı da tercih edebilir⁸⁷. Bu tercih, aktif veya

⁸³ Bu yönde bkz. **Kılıçoğlu**, Ahmet Mithat: Borçlar Hukuku-Genel Hükümler (Yeni Borçlar Kanunu'na göre hazırlanmış), Ankara 2011, s. 216; **von Tuhr**, Andreas (Çev. Edege, Cevat): Borçlar Hukuku, C.1- 2, s. 314, 345; **Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku-Genel Hükümler, İstanbul 2003, s. 383; **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: Borçlar Hukukuna Giriş – Hukukî İşlem – Sözleşme, İstanbul 2008, § 45, N. 1-4; **Akyol**, Şener: Türk Medeni Hukukunda Temsil, İstanbul 2009, s. 3-4; **İnceoğlu**, M. Murat: Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil, İstanbul 2009, s. 6- 9.

⁸⁴ Bu yönde bkz. **Kılıçoğlu**, s. 216.

⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kılıçoğlu**, s. 216; **Eren**, s. 383; **von Tuhr**, s. 314; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 1-4; **Akyol**, s. 3-4; **İnceoğlu**, s. 6- 9.

⁸⁶ Temsilci sıfatı, öncelikle geçerli bir temsil ilişkisi gerektirdiğinden; önce temsil ve temsil yetkisi ele alındıktan sonra temsilci kavramına yer verilecektir. Bkz. aşağı. Birinci Bölüm, II, B.

⁸⁷ Bu durum, özellikle iradî temsil söz konusu olduğunda karşımıza çıkmaktadır. Ancak serbest iradesi ile hukukî işlem yapamayan kişinin işlem yapabilmesine olanak veren kanunî temsil de, irade özgürlüğü ilkesi ile ters düşmemektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 2.

pasif olarak temsil edilmek şeklinde olabilir. Buna göre, kişi taraf olmak istediği işlemi, temsilcisine yaptırabileceği gibi; işlemin tarafı olan kişiye yapılacak irade açıklaması, varsa temsilcisine de yapılabilir. Böylece temsilci tarafından yapılan işlem, bizzat temsil olunan tarafından yapılmış; temsilciye yapılan açıklama da, bizzat temsil olunana yapılmış açıklamalar gibi hukukî sonuçlar doğurur⁸⁸.

Temsil olunan, temsil yetkisi vererek esasen kendi hukukî iktidar alanını genişletmektedir⁸⁹. Ancak bu yetki, temsil olunanın, her türlü işlemde temsilini olanaklı kılmamaktadır⁹⁰. Gerçekten de temsil yetkisi, tasarruf veya borçlanma işlemleri için verilebilirken; maddî fiillerin gerçekleştirilmesi ya da kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması için verilemez. Temsilci aracılığıyla haksız fiil işlenemez. Temsilin, hukukî işlem benzeri fiiller için ise, uygulama alanı bulacağı kabul edilmektedir⁹¹.

Temsil ile ilgili genel hükümler⁹², Türk Borçlar Kanunu'nun 40 ila 48. maddeleri arasında "Sözleşmeden Doğan Borçlar" başlığı altında düzenlenmiştir. Temsil hükümleri her ne kadar kanun sistematüğinde bu başlık altında düzenlenmiş olsa da; Türk Medeni Kanunu'nun 5. maddesinde yer alan özel hüküm- genel hüküm

⁸⁸ İlke olarak, aktif temsil yetkisinin pasif temsil yetkisini de içerdiği kabul edilir. Aktif –pasif temsil ayrımı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Eren**, s. 389; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 1; **von Tuhr**, s. 327; **İnceoğlu**, s. 45; **Akyol**, s. 48.

⁸⁹ Bu nedenle, temsil ilke olarak temsil olunanın menfaatlerine hizmet eder. Ancak temsilin, temsilcinin ya da üçüncü kişinin menfaatlerine hizmet ettiği durumlar da karşımıza çıkabilir. Bu konuda açıklamalar için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 3; **Eren**, s. 384.

⁹⁰ Genel olarak bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 622; **Eren**, s. 384; **İnceoğlu**, s. 201; **Akyol**, s. 10-11; **Kılıçoğlu**, s. 206.

⁹¹ Bu yönde bkz. **Oğuzman**, Kemal/ **Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku- Genel Hükümler, İstanbul 2005, s. 166; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 4; **İnceoğlu**, s. 155; **Akyol**, s. 34- 36; **Eren**, s. 384; **Kılıçoğlu**, s.216.

⁹² Kanun'da, temsilin ticarî temsilci gibi özel görünüşleri de düzenlenmiştir (TBK md. 547- 554). Bu hallerde, öncelikle özel hükümler uygulama bulacaktır.

ilişkisi nedeniyle, niteliğine uygun düştüğü ölçüde tek taraflı ya da çok taraflı hukukî ilişkilere de uygulanabilir⁹³.

2. Teoriler

Doktrinde, temsilci tarafından gerçekleştirilen hukukî işlemlerin hüküm ve sonuçlarının temsil olunana ait olmasını açıklamak üzere çeşitli görüşler öne sürülmüştür⁹⁴. Bunlardan başlıcaları “işlem sahibi”, “birlikte işlem” ve “temsil” teorileridir⁹⁵:

Savigny'nin ileri sürdüğü işlem sahibi teorisinde, temsil yetkisi ile gerçekleştirilen işlem için ortaya konan irade, temsil olunana aittir. Temsilci, temsil olunanın organı niteliğindedir. Buna göre hukukî işlemin kurucu ve geçerlilik unsurları değerlendirilirken temsil olunan dikkate alınmalıdır. Bu görüş, modern doktrinde temsilcinin işlemi gerçekleştirirken kendi iradesini ortaya koyduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

Birlikte işlem teorisine göre, temsil olunan ile temsilci birlikte hareket eder ve işlemin her ikisinin iradesiyle gerçekleştiği kabul edilir. Bu görüş, temsil ile temsil yetkisini birbirine karıştırdığı ve temsilcinin kendi iradesini ortaya koyarak gerçekleştirdiği işlemlerin hüküm ve sonuçlarının nasıl temsil olunana ait olduğunu açıklayamadığı için kabul edilmemektedir.

⁹³ Genel olarak bkz. **İnceoğlu**, s. 201; **Akyol**, s. 10-11.

⁹⁴ Temsili açıklayan çok sayıda görüş bulunmaktadır: Fiksyon teorisi, Savigny (işlem sahibi) teorisi, halefiyet teorisi, Mitteis teorisi, temsil teorisi, müşterek hukukî muamele teorisi gibi. Bu teoriler, özellikle ehliyet, iyiniyet ve kötüniyet, irade bozuklukları gibi hususların belirlenmesinde önem taşımaktadır. Ayrıntılı bilgi ve ilgili yazarlar için bkz. **Esener**, Turhan: Mukayeseli Hukuk ve Özellikle Türk- İsviçre borçlar hukuku Bakımından Salahiyete Müstenit Temsil (Temsil), Ankara 1961, s. 4 – 11; **Eren**, s. 385.

⁹⁵ Bu teoriler ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Esener**, s. 4- 11; **Eren**, s. 385; **Akyol**, s. 94- 96.

Temsil teorisine göre ise, işlem temsilcinin iradesiyle doğmaktadır. Bu görüşe göre, temsil yetkisi, temsilcinin gerçekleştirdiği işlemin hüküm ve sonuçlarının temsil olunana ait olmasının nedenidir ve kanunî bir koşuldur. Temsilcinin kendi iradesi ile yaptığı işlemin, temsil olunanın hukukî alanında doğmasını açıkladığı için Türk/İsviçre doktrininde hâkim olan, temsil teorisidir⁹⁶.

3. Türleri

a) Kaynağı Bakımından

Kaynağı bakımından temsil, öğretilerde genellikle kanunî ve iradî olmak üzere ikiye ayrılmaktadır⁹⁷.

Kanunî temsilde, temsil yetkisinin kaynağı, temsil olunanın iradesi değil; kanundur⁹⁸. Türk Borçlar Kanunu'nun 41. maddesine göre kanunî temsilde, yetkinin içeriği ve derecesi kanun hükümlerine göre belirlenecektir.

İradi temsilde ise, temsil yetkisinin kaynağı, temsil olunanın iradesidir. Temsil olunan iradesi ile bir hukukî işleme dayanarak temsil yetkisi vermektedir⁹⁹.

⁹⁶ Bu yöndeki tespit için bkz. **Eren**, s. 397; **Esener**, Turhan: Borçlar Hukuku- Akitlerin Kuruluşu ve Geçerliliği (Akitler), C. I, Ankara 1969, s. 230.

⁹⁷ Genel olarak bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 627-630; **Eren**, s. 389; **Akyol**, s. 43- 46; **İnceoğlu**, 40-42. **Kılıçoğlu** ise, aynı ayırımı, yasal ve hukukî işleme dayanan temsil şeklinde adlandırarak yapmıştır. Bkz. **Kılıçoğlu**, s. 218- 219.

Diğer yandan tüzel kişilerin organları tarafından temsil edilmeleri ile üçlü bir ayırım da yapılabilir. Ancak bu temsilin, kanunî temsil olup olmadığı konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Genel olarak bkz. **İnceoğlu**, s. 42. Türk hukukunda hâkim olan görüşe göre; organlar tüzel kişinin temsilcisi değil, kendisidir. Bu yönde bkz. **Eren**, s. 388. İsviçre ve Alman hukukunda hâkim olan diğer görüşe göre ise, tüzel kişilerin organlarının işlem yapabilmesi için sadece organ olmak yetmemekte; kanunen işlemi gerçekleştirmeye yetkili organ olmak gerekmektedir. Bu nedenle, kanun tarafından verilen bir yetki bulunduğundan, tüzel kişilerin organları tarafından temsili, kanunî temsildir. Bu yönde bkz. **Medicus**, Dieter: Allgemeiner Teil des BGB, Heidelberg 2002, N. 926 (ve aynı görüşte diğer yazarlar, naklen **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 628, dn. 34.) **Kocayusufpaşaoğlu** da, tüzel kişi organının temsil yetkisinin, kanunî bir temsil yetkisi olduğunu kabul etmektedir. Ancak yetkili organın irade beyanının tüzel kişinin irade beyanı kabul edildiğine de dikkat çekerek; durumu, kendine özgü bir temsil olarak nitelendirmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 628.

⁹⁸ Miras bırakılanların ya da küçük ve kısıtlıların temsili, kanunî temsilin örneklerini oluşturmaktadır.

İradî ve kanunî temsilin sonuçları bakımından en önemli fark¹⁰⁰, iradî temsilde, temsil olunan aynı konuda işlem yapma olanağına sahip olmaya devam ederken; kanunî temsilde, temsil olunanın işlemi bizzat yapma olanağının bulunmamasıdır¹⁰¹.

b) Doğurduğu Sonuçlar Bakımından

Doğurduğu sonuçlar bakımından temsil dolaylı ve doğrudan temsil olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰²:

Dolaylı temsilde temsilci, gerçekleştirilmesi için yetki verilen işlemi kendi adına temsil olunan hesabına gerçekleştirmektedir¹⁰³. Bu durumda, temsilci üçüncü kişiyle kendi adına temsil olunan hesabına gerçekleştirdiği işlemin sonuçlarını, daha sonra temsil olunana devretmekte ve böylece iki hukukî işlem gerçekleşmektedir, yani birden çok iki taraflı işlem söz konusudur. Dolaylı temsilde, temsil olunan kanunî temlik ile koruma altına alınmıştır. Buna göre, temsil olunan temsilciye karşı borçlarını ifa ettiğinde, temsilcinin üçüncü kişi ile kurduğu ilişkiden doğan alacağı, kendiliğinden temsil olunana geçecektir (TBK md. 509/I).

Doğrudan temsilde ise, temsilci, üçüncü kişiyle yapılan işlemin tarafı olmadan, işlemi doğrudan temsil olunanın adına ve hesabına, tek bir hukukî işlem

⁹⁹ “*Kanunî temsil*” için olduğu açıkça belirtilmedikçe; bundan sonra yapılan “*temsil*” ile ilgili açıklamalar, “*iradî temsil*” esas alınarak yapılacaktır.

¹⁰⁰ Bu yönde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 12.

¹⁰¹ Şahsa sıkı sıkıya bağlı haklar ise, kanunî temsilci olmaksızın kullanılabilir

¹⁰² Ayrıntılı bilgi için bkz. **Renda**, Nihat/**Onursan**, Galip: Borçlar Hukuku, Ankara 1973, s. 981; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 14- 15; **Kılıçoğlu**, s. 219-220; **Eren**, s. 386; **Akyol**, s. 46-47; **İnceoğlu**, s. 43-45.

¹⁰³ Şekle fazlasıyla bağlı olan Roma hukukunda sadece dolaylı temsil tanınmaktaydı. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Esener**, s. 2; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 14.

aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Doğrudan temsilde üç taraflı tek bir işlem ortaya çıkmaktadır¹⁰⁴.

Ancak tek bir işlemle, işlemin hüküm ve sonuçlarının temsil olunan ad ve hesabına doğması için, temsilcinin açıklama ilkesini yerine getirmesi, yani hukukî işlemi gerçekleştirirken üçüncü kişiye “temsilci sıfatını” bildirmesi gerekir. Aksi takdirde dolaylı temsil söz konusu olacaktır. Yine de kanun koyucu, temsilin varlığı durumdan çıkarılabiliyor veya işlemin temsilci ya da temsil olunanla yapılmasının üçüncü kişi için farkı bulunmuyor ise, doğrudan temsilin söz konusu olacağını hükme bağlamıştır (TBK md. 40).

Gerçek anlamıyla temsil, temel ilişkiye ek olarak temsil yetkisi verildiği ve bu sayede temsil olunan ile üçüncü kişi arasında doğrudan bir ilişki kurulabildiği için, doğrudan temsildir¹⁰⁵. Nitekim doğrudan temsilde hem temsilci ile temsil olunan arasında kurulan bir iç ilişki, hem temsil olunan ile üçüncü kişi arasında kurulan bir dış ilişki söz konudur. Oysa dolaylı temsilde, ayrı ve bağımsız bir yetkilendirme söz konusu olmamakta; temsil yetkisi ayrı bir hukukî işlem olmaksızın temel ilişkiden doğmaktadır. Bu temel ilişki ise, genellikle vekâlet sözleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰⁶.

Türk Borçlar Kanunu da doğrudan temsili esas almış; dolaylı temsili, istisnâ olarak komisyon sözleşmelerinde düzenlemiştir (TBK md. 532).

¹⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 15; **Oğuzman, Kemal/Öz, Turgut**: Borçlar Hukuku- Genel Hükümler, İstanbul 2005, s. 164- 165; **Akyol**, s. 46, 151; **Eren**, s. 386- 388; **İnceoğlu**, s. 7 vd.

¹⁰⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 631. Doğrudan temsil ilişkisinde temsilci ile temsil olunan ve temsil olunan ile üçüncü kişi arasında gerçekleşen iki işlem de geniş anlamda temsil ilişkisi kapsamındadır; ancak temsil olunanın temsilciyi yetkilendirmesi, temsilcinin üçüncü kişi ile gerçekleştirdiği işlemde farklı ve ayrı bir hukukî işlemidir. Bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 636-637. Aksi yönde bkz. Larenz/Wolf: Allgemeiner Teil des deutschen Bürgerlichen Rechts, München 1997, § 47, N. 24; Köhler, Helmut: BGB Allgemeiner Teil, 24, München 1998, § 18, N. 27 (naklen **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 647, dn. 8.)

¹⁰⁶ Bu yönde bkz. aşa. Birinci Bölüm, II, A, 4, b, cc, ii.

c) Niteliği Bakımından

Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle temsil, genel temsil ve özel temsil olarak ikiye ayrılabilir¹⁰⁷. Buna göre, genel temsil, tamamen borçlar hukuku esaslarına göre şekillendirilen temsildir (TBK 40- 48)¹⁰⁸. Özel temsil ise, genel temsilin çeşitli ihtiyaçları karşılamak üzere özel hükümlerle desteklenmiş biçimleridir. Buna göre, “*pay sahibinin temsili*” de bir özel temsil biçimidir. Nitekim bu temsil, Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahibinin genel kurullarda temsili için özel olarak düzenlenmiş; Borçlar hukukunun temsile ilişkin genel esaslarına dayanmakla beraber şirketler hukukuna özgü hükümlerle şekillendirilmiş temsildir (TTK md. 427- 431)¹⁰⁹. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, pay sahibi, Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümleri uyarınca bir kişiyi de kendisini genel kurulda temsil ettirmek üzere yetkilendirebilir (TTK md. 428/VI). Öğretide bu kişi, adi temsilci olarak anılmaktadır¹¹⁰.

d) Temsil Olunan Sayısı Bakımından

Temsil, temsil olunan sayısı bakımından kitlesel ve münferit temsil olarak ikiye ayrılabilir¹¹¹. Kitlesel temsil, bir temsilcinin çok sayıda temsil olunanı aynı

¹⁰⁷ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahibinin temsili, borçlar hukukunun doğrudan temsil hükümlerine göre düzenlenmiş olduğu için, böyle bir ayırım yapmaya gerek kalmıyordu. Ancak Türk Ticaret Kanunu ile pay sahibinin temsili, şirketler hukukuna özgü kurallarla şekillendirildiği için, çalışmamızda bu ayırımın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

¹⁰⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Birinci Bölüm, II, A.

¹⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. İkinci Bölüm, II ve III.

¹¹⁰ Adi temsilci için bkz. aşağı. İkinci Bölüm, III, B, 1, a.

¹¹¹ Pay sahibinin temsilinde bu ayırım için bkz. TTK'nın 427. maddesinin I. fıkrası. **Tekinalp**, pay sahibinin temsilinin görünüş biçimlerini, kurumsal kurallara bağlı olup olmamaya göre bireysel ve bireysel olmayan temsil şeklinde yapmış; kurumsal kurallara bağlı temsilin bir anlamda kitlesel temsil olduğunu belirtmektedir. **Tekinalp** yaptığı bu ayırıma göre, adi temsilci ve tevdi eden temsilcisi aracılığıyla temsili bireysel; organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci aracılığıyla temsili ise, bireysel olmayan temsil olarak saymaktadır. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/46. **Pulaşlı** da benzer şekilde bireysel ve bireysel olmayan temsil ayırımı yapmakta; bireysel olmayan temsilin ise, kurumsal temsil olduğunu belirtmektedir. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/100. Öğretide, bireysel temsil, belirli bir kişinin, kişiye ve olaya özgü bir görev üstlenme şeklinde pay sahibini temsil etmek üzere atanması; kurumsal temsil ise, temsilcilerin

işlem için, temsil etmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kitlesele temsilde, işlemin tüm temsil olunanlar için aynı olmasına rağmen; temsil yetkisinin kapsamının ve içeriğinin aynı olması gerekmemektedir¹¹². Kitlesele olmayan temsilde ise, sadece bir temsil olunan bulunmaktadır.

4. Temsil Yetkisi

a) Hukukî Niteliği

Temsil yetkisi, bir yetki sorunudur; temsilci, bir hak elde etmiş değildir¹¹³, sadece temsil olunanı alacaklı ve borçlu kılma yetkisini elde etmektedir. Buna göre temsil yetkisi, hukukî bir olanak olup temsilci sıfatıyla hareket edebilmek için verilmiş bir güç ve yetkidir¹¹⁴. Ancak bu yetkinin verilmesi, temsil olunanın kendi fiil ehliyetini sınırladığı bir tasarruf değildir. Nitekim temsil olunan, verdiği yetkiye rağmen işi bizzat kendisi de yapabilir¹¹⁵.

belirli bir veya birkaç pay sahibi yerine kendilerine başvuran pay sahibini temsil etmesiyle, çok sayıda pay sahibine ait oy kullanma yetkisinin bir araya toplanması olarak tanımlanmaktadır. Bu yönde bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 262 ve 277; **Saka**, s. 139 ve 146. Ayrıca pay sahibinin temsilinin görünüş biçimleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. İkinci Bölüm, III.

¹¹² Organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci de temsil yetkisinin kapsamı ve içeriği aynı olmasına rağmen; tevdi eden temsilcisinin birden fazla tevdi edeni temsil etmesi halinde, her bir temsil yetkisinin kapsam ve içeriği birbirinden ayrı olarak belirlenmektedir (TTK md. 428 ve 429). Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. aşa. İkinci Bölüm, III, C, 2.

¹¹³ Genel kabul temsil yetkisinin bir hak olmadığı yönünde olmakla beraber; temsil yetkisinin, temsilci lehine verilmiş bir hak niteliğinde olduğunu ve yenilik doğuran haklar ile bazı yetkileri içeren ikincil haklar arasında yer aldığı da ileri sürülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **İnceoğlu**, s. 99.

¹¹⁴ Yani sadece dış dünyaya karşı hukukî bir durum yaratılmaktadır. Temsilciye herhangi bir yükümlülük yüklenmemektedir. Bkz. **Esener**, Temsil, s. 61. **Kocayusufpaşaoğlu**'na göre de, temsilcinin temsil olunanı alacaklı ve borçlu kılabilme gücü, bir hak değil, bir yetkidir. Bu nedenle bir tasarruf işlemi ile devredilemez, haczolunamaz, temsil olunanın iradesi yoksa miras yoluyla geçmez. Bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 5. Aynı yönde bkz. **Akyol**, s. 5.

¹¹⁵ Bu yönde bkz. **Eren**, s. 385; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 628.

b) Verilmesi

aa) Genel Olarak

Temsil yetkisinin verilmesinde, her hukukî işlemde olduğu gibi hukukî işlemin kurucu ve geçerlilik koşulları bulunmalıdır (TBK md. 27). Buna göre, temsil yetkisi hukuka ve ahlaka uygun olmalı, yetkinin ifası olanaksız olmamalı ve irade ile açıklama uyumlu olmalıdır. Bu kapsamda, temsil yetkisinin verilebilmesi için, temsil olunanın hukukî işlem ehliyetine sahip olması da gereklidir (TMK md. 9)¹¹⁶. Sınırlı ehliyetsizler, ancak kendilerinin serbestçe yapabilecekleri işlemlerde bir başkasına temsil yetkisi verebilirler (TMK md. 16).

Diğer yandan, kanunun ya da tarafların kendi aralarında kararlaştırarak şekle tabi tuttuğu sözleşmelerin, öngörülen şekilde yapılması geçerlilik koşuludur. Şekil konusunda kanundan ya da tarafların iradesinden doğan bir geçerlilik koşulu bulunmuyorsa; Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesine göre, sözleşmelerin kurulmasında genel kural, şekil serbestisidir. Bu genel kural, Türk Borçlar Kanunu'nun temsil ile ilgili hükümlerinde herhangi bir şekil öngörülmediğinden, ilke olarak temsil yetkisinin verilmesinde de geçerlidir¹¹⁷. Nitekim kanunda temsil yetkisinin açıkça verilmesinin öngörüldüğü hallerde dahi, bu irade açıklamasını sözlü olarak verme olanağı vardır. Ancak doktrinde, gerçekleştirilmesi için temsil yetkisi

¹¹⁶ Tam ehliyetsizler içinse, kanunî temsilcileri tam ehliyetsiz adına bir temsilciye yetki verebilir. Genel olarak bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 33; **Kılıçoğlu**, s. 221; **Eren**, s. 396- 397; **Oğuzman/Öz**, s. 175; **Akyol**, s. 215- 217; **İnceoğlu**, s. 133.

¹¹⁷ Nitekim temsilcinin, güven ilkesine göre, temsil yetkisi verildiğini anlamakta haklı olduğu hallerde, temsil yetkisinin örtülü olarak verildiği kabul edilir. Özellikle iş görme sözleşmelerinden birinin varlığı halinde, iş görenin olağan olarak temsil yetkisine sahip olması söz konusudur. Bu yönde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 3; **Tandoğan**, Haluk: Borçlar Hukuku- Özel Borç İlişkileri, C. II, Ankara 1982, s. 217. Ancak Türk Borçlar Kanunu, ticarî temsilcilerin açıkça yetkili kılınmadıkça taşınmazları devredememesi gibi (md. 548/2), bazı işlemler için temsilciye açık yetki verilmesini zorunlu tutmuştur. Diğer yandan, temsil yetkisinin verilmesi, şekle bağlı olmasa bile hukukî bir işlem olması nedeniyle ancak belgeyle ispatlanabilir (HMK md. 200). Bu nedenle uygulamada, güven sağlanmak için yetkinin yazılı olarak verilmesi daha uygundur. Bu yönde bkz. **Eren**, s. 396.

verilen işlemin şekle tabi olduğu hallerde, şekil serbestîsi kuralının geçerli olup olmayacağı konusu tartışmalıdır¹¹⁸. Önceleri, temsilcinin yapacağı işlem şekle tabi olsa bile, temsil yetkisinin verilmesinin şekle tabi olmadığı kabul edilirken; zamanla, bu görüşten uzaklaşmış ve işlemin şekle tabi tutulmasının ispat kolaylığı sağlama dışında, koruma işlevinin de bulunduğu ileri sürülerek, temsil yetkisi verilmesinin de bu koruma kapsamında olması gerektiği savunulmaya başlanmıştır¹¹⁹.

Türk Ticaret Kanunu ise, bu konuda bir sınırlama getirmekte ve temsilcilerin yönetsel hakları ancak yazılı olarak yetkilendirilmeleri halinde kullanabileceklerini kabul etmektedir (TTK md. 426/I ve md. 427/II). Yazılı şekil dışında bir şekil koşulu ise, getirmemektedir. Nitekim pay sahibinin temsilinde, temsil edilme hakkını kısıtlayan ya da kullanılmasını zorlaştıran tüm şekil koşulları hakkın özünü ihlal eder ve Türk Ticaret Kanunu'nun 425. maddesine aykırıdır. Buna göre, özel şekil koşulu getiren esas sözleşme/taahhütname, Tebliğ ve Komiser Yönetmeliği düzenlemelerinin Kanun'a aykırı kabul edilmesi gerekir¹²⁰.

¹¹⁸ Ayrıntılı bilgi ve bu konudaki görüşler için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 60- 61; **Eren**, s. 396; **Kılıçoğlu**, s. 222; **Oğuzman/Öz**, s. 175; **von Tuhr**, s. 322, **Akyol**, s. 177- 181; **İnceoğlu**, s. 139- 148.

¹¹⁹ Bu tartışma, özellikle kefalet sözleşmeleri ile taşınmazlara ilişkin Tapu Sicil Müdürlüğü'nde resmi şekilde yapılması zorunlu olan işlemlerde önem taşımaktadır. Bu nedenle, Türk Borçlar Kanunu'nda kefalet sözleşmelerinde temsil yetkisinin verilmesi, kefalet sözleşmeleriyle aynı şekil koşullarına bağlanmış, yani yazılı şekil koşulu getirilmiştir (md. 583/II). Benzer şekilde, taşınmazlara ilişkin işlemler için de Tapu Sicil Tüzüğü'nün 13. maddesinde, "İstem vekâleten yapılmışsa vekilden Noterlik Kanununa göre düzenlenmiş ve istem konusu işleri yapmaya yetkili olduğunu içerir vekâletname istenir." hükmü getirilmiştir. Tüzüğün atıf yaptığı Noterlik Kanunu'nun 89. maddesi ile de "niteliği bakımından tapuda işlem yapılmasını gerektiren sözleşme ve vekâletnamelerin" noter tarafından düzenleme şeklinde yapılmasını zorunlu kılınmıştır. Doktrinde bu düzenlemenin, geçerlilik koşulu mu getirdiği, yoksa sadece bir düzen hükmü mü koyduğu konusu ise tartışmalıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 61; **Eren**, s. 396; **İnceoğlu**, s. 142- 144.

¹²⁰ Hem Tebliğ hem Komiser Yönetmeliği, yetki belgesinde imzanın noter onaylı olmasını hükme bağlamaktadır (Tebliğ md. 5 ve md. 7, Kom Yön. md. 21/9). Ancak öğretilerde hakkın kullanılmasını hem masraflı hem de şeklen zor hale getiren bu düzenlemelerin, amacını aştığı kabul edilmektedir. Söz konusu düzenlemelere göre bir temsil yöntemiyle özellikle halka açık anonim şirketlerde güç boşluğunun doldurulması, amaca uygun olmadığı gibi; olanaklı da değildir. Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 976b-977, 982a; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47; **Pulaşlı**, Şirketler, s. 22/103; **Saka**, s. 154.

Bu nedenle pay sahibinin temsilinde temsil yetkisi, adi yazılı şekilde verilebilir¹²¹; noter onayına ya da özel yetkilendirmeye gerek yoktur¹²². Sadece yetkilendirme cümlesinin yer alması, aksi açıkça belirtilmediği sürece tüm yönetsel hakların kullanılmasını kapsamaktadır.

Pay sahibi, temsil yetkisi türünü ve yetkilendirmeyi nasıl yapacağını serbestçe seçebilir. Öyle ki, beyaz temsil belgesi, yani temsilcinin adını içermeyen temsil yetkisi dahi geçerlidir¹²³. Ancak organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilcilerin, iletişim bilgileriyle birlikte internet sitesinde ilan edilmeleri gerekmektedir (TTK md. 428/I ve II).

Geçerli bir temsil ilişkisinin kurulması, her şeyden önce geçerli bir temsil yetkisinin varlığına bağlıdır. Bu yetki, hem tek taraflı hukukî işlem ile hem sözleşme ilişkisi kurularak verilebilir¹²⁴:

Çeker ise, çok sayıda pay sahibi bulunan halka açık anonim şirketler için temsil belgelerinin güvenli şekilde toplanmasının ve denetiminin yapılmasının önem taşıdığını; bu nedenle de, düzenlemeleri yerinde olduğunu savunmaktadır. Yazar, halka açık anonim şirketlerde hamiline yazılı pay senetlerinin yaygın olması ve bu senetler için zilyetliği devirle temsilci tayininin olanaklı olması nedeniyle; zorlaştırmaların sadece nama yazılı senetler için uygulanacağını belirtmektedir. Krş. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 302.

¹²¹ Tevdi eden temsilcisine ise, özel yazılı bir belge verilmesi gerektiği hükme bağlanmaktadır (TTK md. 427/II). Ancak söz konusu hükümde özel yazılı belge ile kastedilen, temsil yetkisinin, doğrudan tevdi sözleşmesinden doğmayacağı; ayrıca yazılı bir yetkilendirme yapılması gerektiğidir. Bu yönde bkz. TTK md. 427/II gerekçesi.

¹²² Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47. Ancak somut olayda içeriğe ilişkin getirilen bazı koşullar şirkete ilişkin bir menfaati veya pay sahiplerinin haklarını koruyor ya da oy hakkının gerçek sahibince kullanılmasını sağlıyor olabilir. Bu durumlarda, getirilen koşulların kabul edilmesi olanaklıdır. Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 980.

¹²³ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 980. Beyaza yetki verilmesi, yönetim kurulunun pay sahibine ya sadece imzalayıp iadesi etmesi için bir belge yollaması ya da pay sahibinin ilan edilen örneğe uygun bir belgeyi, temsilci adının yönetimce doldurulması için boş bırakarak göndermesi şeklinde ortaya çıkar. Böylece pay sahibi, temsilcisinin kim olduğunu bilmez. Bu durum, görünüşte bir sorun oluşturmamaktadır, işlem geçerlidir; ancak gerçekte pay sahiplerinin haklarının yönetime devredilmesine yol açacağından pay sahibinin konumunu sarsmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Öçal**, Akar: “Anonim Şirketlerde Beyaza Yetki Sorunu”, Batider 1975, C. VIII, s. 67- 71.

¹²⁴ Genel olarak bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 22; **Kılıçoğlu**, s. 221- 222; **Eren**, s. 393- 394; **von Tuhr**, s. 315; **Akyol**, s. 4- 8; **İnceoğlu**, s. 101-102.

bb) Tek Taraflı İrade Açıklaması ile

Temsil yetkisinin varlığı ve geçerliliği, bir temel ilişkinin varlığına bağlı değildir¹²⁵. Yetkinin tek taraflı hukukî işlem ile verilmesi için, temsil olunanın, temsilciye varması gereken irade açıklaması yeterli olup; ayrıca temsilcinin kabulüne bağlı değildir¹²⁶. İrade açıklaması, temsilcinin iktidar alanına vardığında, temsilci öğrenmemiş olsa dahi, yetki verilmiş olacaktır. Ancak temsil ilişkisinin kurulması için, temsil yetkisinin verilmiş olması yeterli değildir. Nitekim işlemin tek taraflı olması, temsilcinin yetkiyi kullanmak ya da kabul etmek zorunda olduğu anlamına gelmemektedir. Geçerli bir temsil ilişkisinin kurulması, temsil yetkisiyle birlikte temsil olunan adına işlem yapma iradesinin de bulunmasını gerektirir¹²⁷. Temsilci, bu iradesini, temsil olunana kabul ettiğini bildirerek ortaya koyabileceği gibi, herhangi bir açıklamada bulunmadan temsil yetkisini kullanarak da ortaya koyabilir¹²⁸.

Öğretide, bir temel ilişki bulunmaksızın tek başına temsil yetkisinin varlığının “anormal” nitelikte olduğu ve uygulamada çok ender karşımıza çıkabileceği belirtilmektedir¹²⁹.

cc) Sözleşme ile

Koşulları ile kendilerine bağlanan hüküm ve sonuçlar incelendiğinde, pay sahibinin temsili açısından tek taraflı işlemle temsil yetkisinin verilmesi, vekâlet

¹²⁵ Bu nedenle temsilde “bağımsızlık ilkesi”nin geçerli olduğu ve temel ilişkinin geçerli olmaması halinde dahi temsil ilişkisinin devam ettiği kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 22; **Eren**, s. 397; **İnceoğlu**, s. 130.

¹²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 1-8; **Kılıçoğlu**, s. 221; **Eren**, s. 393; **Oğuzman/Öz**, s. 172- 173; **Akyol**, s. 163; **İnceoğlu**, s. 101.

¹²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **von Tuhr**, s. 315.

¹²⁸ Bu yönde bkz. **von Tuhr**, s. 315; **Oğuzman/Öz**, s. 170- 171.

¹²⁹ Temel ilişkiden yoksun temsil ilişkisinin anormal olmasının nedeni, bu durumda temsilcinin hiçbir borç ve yükümlülük altına girmeksizin yetki sahibi olmasıdır. Nitekim temsil yetkisi sadece temsil olunan adına hareket etme yetkisi verirken; temsilciyi bu yetkiyi kullanma ya da ne şekilde kullanacağı konusunda bir yükümlülük altına sokmaz. Bu nedenle öğretide, hukuken olanaklı olsa da herhangi bir borç altına girmeyen ve sorumlu tutulamayan bir temsilcinin kabul edilemeyeceği belirtilmektedir. Bu yönde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 24.

sözleşmesine oranla daha kolay bir yöntemdir¹³⁰. Diğer yandan temsil yetkisi, temsilciyi borç altına sokmamakta; bu da, sorumluluk konusunda sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu bakımdan, sözleşme ilişkisinin temsilciye yetkiyi kullanma zorunluluğu getirmesi ve yükümlülükler yüklemesi nedeniyle; pay sahibinin, temsil yetkisini verirken sözleşme ilişkisini tercih etmesi savunulabilir¹³¹.

Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 428. maddesi hükümleri ve gerekçesinde de organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci ile pay sahibi arasında vekâlet sözleşmesinin var olduğu kabul edilmiş; tevdi eden temsilcisine ilişkin 427/II ve 429. madde hükümlerinde ise, tevdi sözleşmelerine işaret edilmiştir. Bununla birlikte Türk Ticaret Kanunu'nun 428. maddesinin VI. fıkrası, pay sahibinin, Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümlerine göre de temsilci tayin edebileceğini hükme bağlamıştır. Gerekçede bu fıkra, pay sahibinin 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu anlamında bireysel olarak, güvendiği bir kişiye de temsil yetkisi verebileceği şeklinde açıklanmıştır¹³². Buna göre, kanun koyucu, organın temsilcisi, bağımsız temsilci, tevdi eden temsilcisi ve kurumsal temsilciye yetki verilebilmesi için vekâlet sözleşmesinin bulunması gerektiğini öngörürken; adi temsilcide tek taraflı işlemle temsil yetkisinin verilebileceğini kabul ettiği görülmektedir¹³³.

i - Vekâlet Sözleşmesi ile

Temsil yetkisi, uygulamada sıkça vekâlet sözleşmeleri ile karşımıza çıkmaktadır¹³⁴. Türk Borçlar Kanunu'nun 502 ilâ 514. maddeleri arasında

¹³⁰ Bu yönde bkz. **Saka**, s. 143.

¹³¹ Bu yönde bkz. **Saka**, s. 143.

¹³² Bu yönde bkz. TTK'nın 428. madde gerekçesi.

¹³³ **Tekinalp** de, bireysel temsilin, özellikle de adi temsilcinin, TBK anlamında doğrudan temsilci olduğunu belirtmiştir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47.

¹³⁴ Bu yönde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 45, N. 9- 10; **Kılıçoğlu**, s. 222; **Eren**, s. 398; **Oğuzman/Öz**, s. 170- 172; **İnceoğlu**, s. 101. Fransız, Avusturya ve İtalyan hukuklarında, vekâlet yalnızca hukukî

düzenlenen vekâlet sözleşmeleri, Kanun'da vekilin bir işi görmeyi veya işlemi yapmayı üstlendiği sözleşmeler şeklinde tanımlanmıştır (TBK md. 502/I)¹³⁵.

Ancak öğretide genellikle bu tanımın eksik olduğu ve vekâlet sözleşmesini diğer iş görme sözleşmelerinden ayırmaya yeterli olmadığı kabul edilmektedir¹³⁶. Bu nedenle diğer iş görme sözleşmelerinin unsurları ve özellikleri de göz önüne alınarak vekâlet sözleşmesinin tanımı şu şekilde yapılmaktadır: “Vekâlet sözleşmesi, vekilin, vekâlet verenin menfaatine ve iradesine uygun bir sonuca yönelerek bir işi görmeyi bir zaman kaydına bağlı olmaksızın, nispeten bağımsız olarak, sonucun elde edilmemesi ihtimali kendisine ait olmadan üstlendiği sözleşmedir¹³⁷. Vekâlet sözleşmesinde vekilin ve vekâlet verenin hak ve borçları bulunmaktadır¹³⁸.

Vekâlet sözleşmelerinde, vekilin işin görülmesi için gerekli hukukî işlemleri gerçekleştirebilmek adına temsil yetkisine de sahip olduğu kabul edilir (TBK md.

işlemlerin yapılmasına ilişkin olup; vekâlet ile temsil bir bütün olarak kabul edilmektedir. İsviçre ve Alman hukuklarında olduğu gibi Türk hukukunda ise, vekâlet maddî fiillerin de yapılabilmesine olanak verdiğinden temsilden ayrılmıştır. Ancak bu ayırım, hem Borçlar Kanunu hem Türk Borçlar Kanunu'nda pratik düşünceler nedeniyle tam olarak gerçekleştirilebilmiş değildir. Öyle ki, ticarî temsilciler genel hükümlerde değil, vekâlet sözleşmesini izleyen özel hükümlerde düzenlenmiş; dolaylı temsile ilişkin teslim borcu, kanunî halefiyet gibi bazı esaslar ise vekâlet sözleşmesi içinde anlatılmıştır. Bu nedenle öğretide vekâlet ile temsili ayırmak için birçok farklı görüş ileri sürülmüştür. Bir görüşe göre, vekâlet vekille müvekkil arasındaki iç ilişkiyi; temsil müvekkille üçüncü kişi arasındaki dış ilişkiyi ifade etmektedir. Ama bazı yazarlar, bu ayırımın dolaylı temsilde üçüncü kişi ile temsil olunan arasında dış ilişkinin bulunmadığı gerekçesiyle pek isabetli olmadığı kanısındadırlar. Bu görüşe karşı Tandoğan ise, iç-dış ilişki ayırımının vekille/temsilciyle üçüncü kişi arasındaki ilişkiye göre yapıldığını savunmaktadır. Bunun yanında, bazı hukukçular da temsil ilişkisiyle temel ilişkinin birbirinden ayrılmasından, doğrudan temsil tanıyan işlemin nedenden soyut olduğu, yani temel ilişkinin geçerliliğinden bağımsız olduğunu sonucunu çıkarmaktadırlar. Ancak burada nedenden soyutluk değil; iç ilişkideki bozuklukların iyi niyetli üçüncü kişilerin dış görünüşe güvenlerini korumak için, onlara karşı ileri sürülememesi söz konusudur. Temsil ve vekâlet ayırımına ilişkin görüşler, eleştiriler ve konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 182- 184.

¹³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 181, **Yavuz**, Cevdet: Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), İstanbul 2011, s. 521. Ayrıca Avukatlık Kanunu ve Noterlik Kanunu gibi kanunlarda da vekâlet sözleşmesi ile ilgili çeşitli hükümler bulunmaktadır. Örneğin, AvK md. 4; NK md. 89.

¹³⁶ **Tandoğan**, s. 181; **Yavuz**, s. 522.

¹³⁷ TBK'nun 1. maddesinde öngörülen karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları ile sözleşmenin kurulacağı kuralı, vekâlet sözleşmesi için örtülü kabul halleri öngörülerek sınırlandırılmıştır (TBK md. 503). Bu sınırlandırma, üç durumda sözleşmenin örtülü kabul ile kurulacağı şeklindedir: Vekil resmi sığta sahipse, işin görülmesi vekilin mesleğinin gereğı ise ya da vekil işleri kabul edeceğini duyurmuşsa. Bu durumlarda, vekil kendisine yapılan öneriyi kabul etmediğini hemen bildirmediği takdirde, işi kabul etmiş sayılmakta ve sözleşme kurulmaktadır.

¹³⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Üçüncü Bölüm, II, C.

504/II)¹³⁹. Ancak bu hüküm, her türlü işlemin açıkça yetkilendirme olmasa da yapılabileceği şeklinde de yorumlanmamalıdır. Kanun, hangi hallerin özel yetki gerektirdiğini açıkça saymıştır (TBK md. 504/II): Dava açma, sulh olma, hakeme başvurma, iflas, iflasın ertelenmesi ve konkordato talebi, kambiyo taahhüdünde bulunma, bağışlama yapma, kefil olma¹⁴⁰, taşınmazı devretme ve bir hak ile sınırlandırma.

ii - Diğer Sözleşmeler ile

“İş görme sözleşmeleri”, tıpkı “*temsil*” gibi, işin başkasına gördürülmesi ihtiyacına yanıt veren sözleşmelerdir¹⁴¹.

İş sahibi, gördürmek istediği işin niteliği ve kendi tercihlerine göre iş görme sözleşmelerinden birini seçebilir. Bu sözleşme, işin devamlılık niteliği taşıdığı ve iş görenin iş sahibine bağımlı olarak çalışacağı hallerde “*hizmet*” (TBK md. 393-447)¹⁴²; sadece bir iş görmenin değil, bir sonucu elde etmenin söz konusu olduğu

¹³⁹ Öyle ki, hukukî işlemlerin yapılmasının, vekilin iş görme borcunun kapsamına girmesi halinde, bu borcun yerine getirilebilmesi ancak temsil yetkisinin varlığına bağlıdır. Türk Borçlar Kanunu’nun 504. maddesinin II. fıkrasında hükme bağlanan bu durum, vekâletin kapsamının işin niteliğine göre tespit edileceğini düzenleyen (TBK md. 504/I) hükümden de çıkarılabilecek bir sonuç olmasına rağmen; özel yetkiyi gerektiren hallerle ilişki kurulması için konulmuştur. Temsil yetkisinin dolaylı ya da doğrudan olması ise, bu konuda açıklık yoksa sözleşmenin yorumlanması ile işin niteliğine göre çıkarılmalıdır. Eğer herhangi bir sakıncası yoksa temsil yetkisinin doğrudan olduğu kabul edilmelidir. Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 217.

¹⁴⁰ TBK md. 583’te kefil olma için özel yetki dışında, “*Kefilin, sorumlu olduğu azamî miktarı, kefalet tarihini ve müteselsil kefil olması durumunda, bu sıfatla veya bu anlama gelen herhangi bir ifadeyle yükümlülük altına girdiğini kefalet sözleşmesinde kendi el yazısıyla belirtmesi şarttır.*” şeklinde özel bir şekil koşulu da getirilmektedir.

¹⁴¹ Bu ihtiyacın nedenleri için bkz. yuk. Birinci Bölüm, II, A, 1.

¹⁴² Hizmet sözleşmeleri ile vekâlet sözleşmelerini birbirinden ayırmak için, doktrinde zaman ve bağımsızlık unsurları ölçüt olarak alınmaktadır. Zaman ölçütüne göre, belirli veya belirli olmayan bir zaman için iş görmenin üstlenilmesi halinde hizmet sözleşmesi; bir zaman kaydı olmaksızın belli bir veya birkaç işin görülmesinin üstlenilmesi halinde vekâlet sözleşmesi söz konusu olacaktır. Bağımsızlık ölçütüne göre ise, hizmet sözleşmelerinde iş, talimatla sınırlı olmayan bir ekonomik bağımlılık içinde görülürken; vekâlet sözleşmelerinde, tarafların her zaman sözleşmeye son verilebilme hakları bulunmakta ve işin görülmesi nispeten bağımsız olarak üstlenilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 199- 201.

hallerde “*eser*” (TBK md. 470- 486)¹⁴³ ve devamlılık arz etmeyen bir işin, bağımsız olarak, belirli bir yönde görülmek üzere verilmesi halinde ise yukarıda değinilen “*vekâlet*” (TBK md. 502- 514) sözleşmesi şeklinde olabilir.

Buna göre, temsil yetkisinin sözleşme ilişkisi ile verildiği hallerde; söz konusu ilişki vekâlet dışında hizmet ya da eser sözleşmesi şeklinde karşımıza çıkabilir¹⁴⁴. Bu durumda, tarafların sorumlulukları, Türk Borçlar Kanunu ve sözleşme hükümlerine göre belirlenecektir. Ancak Türk- İsviçre hukuklarında temsil yetkisinin sözleşmeye dayanması halinde dahi, temsil yetkisinin temel ilişkiden bağımsızlığı nedeniyle, temsil olunanın yetkiyi her zaman sınırlandırma ve geri alma hakları ile temsilcinin tek taraflı çekilme hakkı mevcuttur (TBK md. 42)¹⁴⁵.

c) Kapsamı

aa) Genel Olarak

Temsil yetkisinin kapsamı, kamu hukukundan doğan temsil için ilgili yasal hükümlere; bir hukukî işlemde doğan temsil için, temsilin doğduğu işleme göre belirlenmektedir (TBK md. 41). Buna göre, iradî temsil hallerinde kapsamın belirlenmesinde, temsil olunanın irade açıklaması ya da temsilci ile temsil olunan arasındaki sözleşmenin hükümleri dikkate alınmalıdır.

Temsil olunan ya da sözleşme ilişkisinin bulunduğu hallerde taraflar, yetkinin kapsamını kanunun öngördüğü sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler (TBK md. 26,

¹⁴³ İstisna sözleşmesi olarak da anılan eser sözleşmesiyle vekâlet sözleşmelerini ayırmak için, işin görülmesiyle birlikte iş görmenin yöneldiği sonucun gerçekleşmesinin de üstlenilip üstlenilmediğine bakılmaktadır. İstisna sözleşmelerinde iş gören işin görülmesinden çok, işin görülmesinden ortaya çıkan sonucu, bir eser meydana getirmeyi üstlenmektedir. Vekâlet sözleşmesi ise, eser sözleşmesinden daha genel bir nitelik taşımakta ve bir sonucu elde etmek için değil, belirli bir yönde iş görmek için taahhüt altına girilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 28- 30.

¹⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 22; **Kılıçoğlu**, s. 222; **Eren**, s. 398; **von Tuhr**, s. 324; **İnceoğlu**, s. 26.

¹⁴⁵ Bu yönde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 22.

27). Ancak temsil yetkisinin kapsamının kanun tarafından düzenlendiği istisnâ hallerde, bu özgürlük sınırlandırılmıştır¹⁴⁶.

Yetkinin kapsamının belirlenmesinde şüphe bulunması halinde, temsilin doğduğu hukukî işlem ve özellikle temsil olunanın irade açıklamasının yorumlanması ihtiyacı ortaya çıkabilir¹⁴⁷. Yorumlamada, temsil olunanın gerçek iradesinin mi, güven ilkesinin mi esas alınacağı önemlidir¹⁴⁸. Hâkim görüş, temsil yetkisinin yöneltmesi gereken bir açıklama olduğunun kabulü nedeniyle, güven teorisinin uygulanmasıdır¹⁴⁹. Buna göre kapsam, temsilcinin ve yetkinin üçüncü kişiye de bildirildiği hallerde üçüncü kişinin, kendisince bilinebilen tüm hal ve koşulları değerlendirerek bu açıklamayı ne şekilde anlaması gerektiğine göre, yetkinin dayandığı temel ilişki ile ticarî ve mesleki teamüller de dikkate alınarak belirlenecektir¹⁵⁰.

bb) Sınırlandırılması

Temsil olunan, temsilciye konu bakımından genel ya da özel yetki verebilir¹⁵¹. Genel yetki, temsilcinin, kural olarak temsil olunanın yapabileceği tüm işlemleri yapabilmesine olanak verirken; özel yetki, belirli bir veya birkaç işlemin yapılabilmesi için açıkça verilmesi gereken yetkidir. Hukukumuzda, daha önce

¹⁴⁶ Türk Borçlar Kanunu'nun 547 ila 554. maddeleri arasında düzenlenen bağımlı tacir yardımcılarında bazı işlemler için özel yetki verilmesi gerekirken, yetkinin sınırlandırılması da sadece bazı açılardan olanaklıdır. Özel yetki için ayrıca krş. yuk. Birinci Bölüm, II, A, 4, b, cc, i.

¹⁴⁷ Genel olarak bkz. **Esener**, s. 80; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 654; **Eren**, s. 399; **İnceoğlu**, s. 159.

¹⁴⁸ Temsil yetkisinin yorumlanmasında dikkate alınacak esaslar konusunda ayrıntılı bilgi ve bu konudaki görüşler için bkz. **İnceoğlu**, s. 159- 163.

¹⁴⁹ Bu teori hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **İnceoğlu**, s. 159.

¹⁵⁰ Bu yönde bkz. **İnceoğlu**, s. 161.

¹⁵¹ Öğretide, konu bakımından temsil yetkisinde genel olarak ikili bir ayırım yapılmaktadır. Genel olarak bkz. **Kılıçoğlu**, s. 226-228; **von Tuhr**, s. 326. Ancak belirli türdeki tüm işlemlerin yapılabilmesi için verilen yetki, "tür yetkisi" olarak adlandırılarak; üçlü bir ayırım yapıldığı da görülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 36; **Eren**, s. 400; **Akyol**, s. 314; **İnceoğlu**, s. 198- 209.

belirtildiği üzere¹⁵² vekâlet sözleşmesi ile verilen temsil yetkisinde, taşınmaz devri, kambiyo taahhüdü, iflasın ertelenmesi gibi bazı hukukî işlemlerin, önemleri nedeniyle ancak özel yetki ile yapılabileceği kabul edilmektedir (TBK md. 504/III)¹⁵³.

Temsil yetkisinin kapsamı, özgürce belirlenebileceği için; temsil olunan yer, miktar, süre, kişi ve benzer bakımlardan, baştan ya da sonradan sınırlandırmalar getirebilir. Kapsam, gerçekleştirilen işlemin hüküm ve sonuçları bakımından önemlidir. Nitekim sınırlandırmalar aşıldığı takdirde, yetkisiz temsil hükümleri uygulama bulacaktır (TBK md. 46- 48).

cc) Talimat

Özellikle, temsil olunanın, yetki verdikten sonra temsilciyi sınırlandırmak istediği hallerde karşımıza çıkan talimat; temsilcinin temsil yetkisini nasıl kullanacağını gösteren emir ve direktiflerdir ve temsil yetkisini daraltan ya da genişleten bir etkiye sahiptir¹⁵⁴.

Talimatlara uyulması da, yukarıda değinilen sınırlandırmaların aşılması gibi önemlidir. Ancak doktrinde talimatlara uyulmamasının, sınırlandırmaların aşılmasından farklı olup olmadığı tartışmalıdır¹⁵⁵. Talimatların, sınırlandırmalardan farklı olduğunu savunan görüşe göre talimatlar, temsilci ile temsil olunan arasındaki iç ilişkiye dayanır ve talimatlara aykırı olarak gerçekleştirilen işlem, temsil olunanın tazminat hakkı saklı olmak üzere, temsil olunanı bağlamaktadır¹⁵⁶. Doktrinde hâkim olan diğer görüşe göre ise, talimatlar, kural olarak temsil yetkisini sınırlandırmakta

¹⁵² Bkz. yuk. Birinci Bölüm, II, A, 4, b, cc, i.

¹⁵³ Krş. TTK'nın 223. maddesi.

¹⁵⁴ Genel olarak bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 50, N. 11; **Eren**, s. 403; **İnceoğlu**, s. 260.

¹⁵⁵ Bu tartışma hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **İnceoğlu**, s. 261-262.

¹⁵⁶ Bu yönde bkz. **Akyol**, s. 119.

ve bu nedenle dış ilişkide de hüküm ve sonuç doğurmaktadırlar¹⁵⁷. Buna göre, talimatlara uyulmaması halinde de yetkisiz temsil hükümleri geçerli olacaktır. Ancak üçüncü kişinin iyi niyetinin korunmasını gerektiren koşullar varsa, işlem temsil olunanı bağlayacaktır¹⁵⁸.

5. Sona Ermesi

a) Genel Olarak

Türk Borçlar Kanunu 42 ve 43. maddelerinde temsil yetkisinin geri alınması ile temsilci veya temsil olunanın ölüm, ehliyetsizlik, gaipliğine karar verilmesi, tüzel kişiliğinin sona ermesi ve iflas etmesi sona erme nedenleri olarak düzenlenmiştir. Ancak Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümleri arasında sayılmamış olsa da, kanuna veya tarafların iradelerine dayanan ya da işin niteliğinin gerektirdiği başka sona erme nedenleri de bulunmaktadır. Bunlar; temsilcinin istifası (TBK md. 512), işin bitmesi, sürenin sona ermesi, bozucu koşulun gerçekleşmesi veya işlemin konusuz kalması olabilir¹⁵⁹.

Sona erme nedenlerini incelemeyen önce, temsil yetkisinin, sözleşme ile verilmesi halinde, dayandığı temel sözleşme ilişkisinin sona ermesi halinde temsil ilişkisinin de sona erip ermeyeceği konusuna değinmek gerekir¹⁶⁰. Türk Borçlar Kanunu'nda bu konuda bir hüküm bulunmamaktadır. Temsil ilişkisi ile temel ilişkinin birbirlerinden soyut olmaları ile Türk Borçlar Kanunu'nun 42. maddesinin I.

¹⁵⁷ Ayrıntılı bilgi ve bu görüşteki yazarlar için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, §50, N. 13; **Eren**, s. 403; **İnceoğlu**, s. 261.

¹⁵⁸ Örnek olarak, temsil olunan, üçüncü kişiye kapsamını bildirdiği temsil yetkisinden sonra temsilciye verdiği talimatı da bildirmemişse durum böyledir (TBK md. 42/III). Bu yönde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 50, N. 14; **İnceoğlu**, s. 263.

¹⁵⁹ Genel olarak bkz. **Esener**, Temsil, s. 175- 199; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 48; **Kılıçoğlu**, s. 229 – 238; **Eren**, s. 405- 410; **Akyol**, s. 325- 331; **İnceoğlu**, s. 264- 325.

¹⁶⁰ Temsil yetkisinin temel ilişkiden bağımsızlığı ve temel ilişki olmaksızın temsil yetkisinin verilip verilemeyeceği ile ilgili bkz. yuk. Birinci Bölüm, II, A, 4, b, aa. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 22- 32; **İnceoğlu**, s. 264- 267.

fikrasında temsil ilişkisinin geri alınmasının temel ilişkiden doğan haklara etki etmeyeceği şeklindeki hükmü nedeniyle, temel ilişkinin sona ermesinin temsil ilişkisini sona erdirmeyeceği düşünülebilir. Ancak doktrinde hâkim görüş, temsilin güvene dayanan bir ilişki olması nedeniyle, bu durumda soyutluk ilkesini kabul etmeyerek; temsil ilişkisinin temel ilişki ile birlikte sona ereceğini kabul etmektedir¹⁶¹.

b) Nedenleri

aa) Kısmen ya da Tamamen Geri Alma

Temsil olunan, temsilciye verdiği yetkiyi tek taraflı ve neden göstermeksizin, her zaman geri alabilir (TBK md. 42)¹⁶². Temsilcinin, geri alma işleminin uygun zamanda yapılmadığı yönünde itiraz hakkı bulunmamaktadır. Ancak temsil yetkisinin zamansız veya haksız olarak geri alınması halinde temsilcinin zararı söz konusu oluyorsa; temsil olunan, bu zarardan sorumludur¹⁶³. Aynı şekilde, geri almanın temel ilişkinin ihlali olduğu hallerde de, temsilcinin temel ilişkiye dayanarak

¹⁶¹ Bu konuda öğretilerde, bu sonucu açıklamak için iki farklı görüş bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **İnceoğlu**, s. 266. Bir görüşe göre, temsil yetkisinin örtülü olarak temel ilişkinin sona ermemesi bozucu koşuluna bağlı olduğu kabul edilmekte; temel ilişkinin son bulmasının bozucu koşulun gerçekleşmesi olduğu ileri sürülmektedir. Bu yönde bkz. **Eren**, s. 408. Diğer görüşe göre ise, temsilci, temel ilişki kapsamında yetkilendirildiği için, güven ilkesine göre, temel ilişki son bulduğunda temsil yetkisinin de sona erdiğini anlamalıdır. Bu görüşteki yazarlar için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 22 ve 29; **Akyol**, s. 414; **İnceoğlu**, s. 266.

¹⁶² Ayrıntılı bilgi için bkz. **Esener**, Temsil, s. 187- 194; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 48, N. 42- 63; **Kılıçoğlu**, s. 229- 232; **Eren**, s. 405- 407; **Akyol**, s. 428- 437; **İnceoğlu**, s. 271- 286. Bunun yanında, Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'nde toplantı gününe kadar azil ve istifanın olanaklı olduğu hükme bağlanmaktadır. Buna göre, halka açık anonim şirketler için tazminat hakkı saklı kalmak ve durumu derhal şirkete ve karşı tarafa haber vermek kaydıyla, “toplantı gününe kadar” her zaman azil ve istifa söz konusu olabilir. Kanaatimizce söz konusu tebliğ hükmü, öncelikle temsil yetkisinin her zaman geri alınabileceğini düzenleyen hükmüne aykırıdır (TBK md. 42/I). Nitekim pay sahibi, genel kurula bizzat veya temsilci aracılığıyla katılma hakkını özgürce kullanabilir. Bu nedenle yetkisiz katılmaya olanak vermeyecek şekilde, temsil yetkisinin sona erdirilmesi her zaman olanaklı olmalıdır.

¹⁶³ Bu yönde bkz. **Kılıçoğlu**, s. 229; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 48, N. 47; **Eren**, s. 406. Ayrıca bkz. TTK'nın 364. maddesinin II. fıkrası. Kanaatimizce bu durum, temsil yetkisinin her zaman geri alınabileceği hükmüyle bağdaşmamaktadır.

tazminat isteme hakkı vardır (TBK md. 42/I). Temsil olunan, geri alma hakkından feragat edemez¹⁶⁴.

Temsil yetkisinin belli bir şekle uyularak verildiği hallerde dahi; geri alma hakkı, kural olarak şekle uyulmadan kullanılabilir¹⁶⁵. Bu nedenle geri alma açıklaması hem açık hem örtülü olarak yapılabilir¹⁶⁶. Temsilcinin yetkisinin geri alındığının herhangi bir yere kaydı ya da tescili de gerekmez¹⁶⁷. Ancak ticarî temsilcilerin azli için açıkça şekil koşulu getirilmiştir (TBK md. 550). Buna göre, ticarî temsilcilerin yetkilendirilmeleri tescil edilmemiş olsa dahi; temsil yetkisinin geri alınması ticaret siciline tescil edilmelidir. Aksi halde iyiniyetli üçüncü kişilere yetkinin geri alındığı ileri sürülemez.

Geri alma, bozucu yenilik doğuran bir hak olup; koşula bağlanamaz ya da bundan dönülemez. Temsilci geri almayı öğrendiği anda, temsilci ile temsil olunan arasındaki iç ilişki sona erer¹⁶⁸. Temsilcinin, geri almayı öğrenene kadar gerçekleştirdiği işlemler temsil ilişkisi içinde kabul edilmektedir (TBK md. 45/I). Ancak kanun koyucu bu durumun istisnası olarak temsil yetkisinin geri alındığını bilen üçüncü kişilerin, bilmeyen temsilci ile yaptığı işlemlerde temsil olunanı sorumlu tutmamıştır (TBK md. 45/II)¹⁶⁹. Buna rağmen temsil olunan iki halde

¹⁶⁴ **Kılıçoğlu**, s. 229. Öyle ki, temsil olunan ne yetkiyi vermeden ne de verdikten sonra geri alma hakkından feragat edebilir. Aynı şekilde kanun koyucunun amacına aykırı düşeceği için, temsil olunan geri alma hakkını kullanmamayı da taahhüt edemez ya da taraflar geri alma hakkının kullanılması için cezaî koşul (cezaî şart) öngöremez. Temsil yetkisi, temsilci yararına verilmiş olsa dahi sonuç değişmeyecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 48, N. 42; **Esener**, s. 193; **Eren**, s. 406. Feragatin mümkün hatta bir ihtiyaç olduğu yönünde bkz. ve krş. **Akyol**, s. 441- 445.

¹⁶⁵ Krş. Acentelere sözleşme yapma yetkisi veren belgelerin geri alınmasını düzenleyen TTK md. 107/II.

¹⁶⁶ Bu yönde bkz. **Kılıçoğlu**, s. 229; **İnceoğlu**, s. 273.

¹⁶⁷ Bu yönde bkz. **Kılıçoğlu**, s. 231.

¹⁶⁸ Bu yönde bkz. **Kılıçoğlu**, s. 229. Krş. **İnceoğlu**, s. 273.

¹⁶⁹ HGK 25.06.2003, E. 2003/14.402, K. 2003/435 (yayımlanmamıştır). Bkz. **Kılıçoğlu**, s. 167, dn. 207.

işlemden sorumlu olmadığını ileri süremez¹⁷⁰: Bunlardan ilki, temsil yetkisinin açıkça veya zımnen üçüncü kişilere ilan edildiği hallerde, geri almanın da Türk Borçlar Kanunu 42. maddesinin III. fıkrasında belirtildiği üzere, üçüncü kişilere ilan edilmesi ya da bildirilmesidir. Yine de üçüncü kişiler, başka yollarla azli öğrenmişse; temsil olunan, bildirimde bulunmadığı ya da ilan etmediği gerekçesiyle sorumlu tutulamaz. Diğer durum ise, temsil olunanın temsilciye temsil belgesi verdiği hallerde, verdiği temsil belgesini geri almamasıdır. Kural olarak temsilci, temsil ilişkisinin son bulduğu hallerde temsil belgesini Türk Borçlar Kanunu'nun 44. maddesinin I. fıkrası hükmüne göre geri vermekle yükümlüdür. Temsilcinin bu yükümlülüğü yerine getirmediği takdirde, temsil olunan da geri almak için gerekeni yapmazsa, temsil belgesine güvenerek işlem yapan üçüncü kişiye karşı temsil olunan sözleşmeyle bağlı olmadığını ileri sürebilecek ancak üçüncü kişinin bu nedenle doğan zararından da sorumlu olacaktır (TBK md. 44/II).

bb) İstifa

Temsilcinin, temsilcilikten istifasının temsil yetkisini sona erdirip erdirmeyeceği doktrinde tartışmalıdır¹⁷¹. Hâkim görüş, tek taraflı varması gereken bir irade açıklamasıyla bozucu yenilik doğuran bir hak olan istifa hakkının kullanılabilmesi yönündedir¹⁷². Geri alma hakkının kullanılmasında olduğu gibi, istifanın da haksız ve zamansız kullanılmasında da temsilci, temsil olunanın zararından sorumludur¹⁷³.

¹⁷⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kılıçoğlu**, s. 230; **Kocayusufpaşaoğlu**, §48, N. 50- 63.

¹⁷¹ Ayrıntılı bilgi ve ilgili görüşler için bkz. **İnceoğlu**, s. 267- 270.

¹⁷² Bu yönde bkz. **Esener**, s. 198; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 48, N. 3; **Kılıçoğlu**, s. 232; **Eren**, s. 407; **Akyol**, s. 426- 427. Aksi yönde bkz. **İnceoğlu**, s. 269.

¹⁷³ Bu yönde bkz. **Eren**, s. 407; **Kılıçoğlu**, s. 232.

cc) Ölüm, Ehliyetsizlik ve Diğer Durumlar

Türk Borçlar Kanunu'nun 43. maddesinde temsil olunanın veya temsilcinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflas etmesi durumlarında temsil ilişkisinin ilke olarak sona ereceği düzenlenmiştir¹⁷⁴. Ancak aksi, taraflarca kararlaştırılabileceği gibi, işin niteliği de bunu gerektirebilir. Taraflardan birinin tüzel kişi olması durumunda ise, tüzel kişiliğin sona ermesi temsil ilişkisinin sona ermesine neden olacaktır (TBK md. 43/II).

Esasen temsil yetkisinin taraflar kararlaştırdığı için devam etmesi ile ölüm ya da gaiplik kararıyla kişiliğin son bulacağı kuralı çelişmektedir¹⁷⁵. Ancak hayatın olağan akışı temsil yetkisinin devamını gerekli kılabilmektedir. Özellikle temsil olunanın ölümü durumunda miras işlemleri başlayana kadar geçen sürede temsil yetkisinin devam etmesi önem taşımaktadır. Nitekim bu hallerde temsil olunan, ölümle kişiliği son bulan kişi değil, onun mirasçıları olacaktır¹⁷⁶.

c) Hüküm ve Sonuçları

Temsil yetkisinin son bulması, ileriye doğru sonuç doğurmakta ve temsilci sıfatını ortadan kaldırmaktadır¹⁷⁷.

Temsil yetkisinin sona ermesinden sonra yapılan işlemler, kural olarak temsil olunanı bağlamaz ve eğer işlem yapıldıysa, kural olarak yetkisiz temsil söz konusu olur (TBK md. 46-47). Ancak bunun için, yetkinin sona erdiğini bilen ya da bilmesi gereken üçüncü kişilerin durumunda olduğu gibi, üçüncü kişilerin iyiniyetinin

¹⁷⁴ Krş. TBK md. 513/I ve II; ayrıca krş. TTK md. 121/III ve V.

¹⁷⁵ Ayrıntılı bilgi ve bu yöndeki açıklamalar için bkz. **Kılıçoğlu**, s. 233- 236. Ayrıca tahsil cirosu için verilen yetkide yetkiyi verenin ölümü veya ehliyetini kaybı halinde yetkinin son bulmayacağı hakkında krş. TTK md. 686/III.

¹⁷⁶ Bu yönde bkz. **Kılıçoğlu**, s. 233- 236.

¹⁷⁷ Genel olarak bkz. **Esener**, Temsil, s. 199- 211; **Kocayusufpaşaoğlu**, N. 30- 41 ve N. 50- 63; **Kılıçoğlu**, s. 236- 237; **Eren**, s. 408- 410; **İnceoğlu**, s. 325- 331.

korunmuyor olması gerekir. Bu nedenle üçüncü kişilerin iyiniyetli olmadığı hallerde, temsil olunan, temsilcinin, yetkinin sona erdiğini öğrenene kadar yaptığı işlerle bağlı değildir (TBK md. 45/II). Temsilcinin yetkinin sona erdiğini bilmediği; üçüncü kişilerin de iyiniyetli olduğu hallerde ise temsil olunan yapılan işlemlerle bağlı olacaktır. Benzer şekilde yetkinin verildiğinin üçüncü kişilere bildirilmediği veya temsilciye verilen yetki belgesinin geri alınmadığı hallerde de temsil olunan işleme bağlı olmadığını ileri süremez (TBK md. 44/II). Bu hallerde, temsil olunan ya sözleşme ile bağlı olur ya da iyiniyetli üçüncü kişinin zararlarını tazmin eder. Ancak temsil olunan, yetkisi sona erdiğini bildiği halde işlem yapan temsilciye, yaptığı ödemeyi rücu edebilir¹⁷⁸.

Temsil yetkisi sona erdiğinde temsil olunan ile temsilci arasındaki iç ilişkiden doğan sonuçlar da ortaya çıkmaktadır¹⁷⁹. Temsilci, temsil yetkisi ile yaptığı işlemlerin hesabını vermekle ve temsil olunan ad ve hesabına aldıklarını temsil olunana teslim etmekle yükümlüdür. Bunun yanında temsil olunan da temsilcinin yaptığı işler için ücret alacağı kararlaştırılmışsa ya da işin niteliği ücret ödenmesini gerektiriyorsa, bunu ödemekle ve temsil yetkisini haklı neden olmaksızın geri aldıysa, temsilcinin bundan doğan maddî ve manevi zararlarını tazmin etmekle yükümlüdür¹⁸⁰.

B- Temsilci Kavramı

1. Tanımı

En genel tanımıyla başkası ad veya hesabına işlemler gerçekleştiren kişi temsilcidir. Bu sıfat, kural olarak geçerli bir temsil ilişkisinin kurulmasıyla

¹⁷⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 48, N. 30- 41 ve N. 50- 63; **Kılıçoğlu**, s. 236- 237.

¹⁷⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kılıçoğlu**, s. 237.

¹⁸⁰ Krş. TTK md. 121/V.

kazanılmakta ve bu ilişki sona erdiğinde kaybedilmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere, geçerli bir temsil ilişkisi, temsil yetkisi ve temsil olunan adına hareket etme iradesinin varlığını gerektirdiğine göre; temsilci, geçerli bir temsil yetkisi ile temsil olunanın gerçekleştirmek istediği hukukî işlemleri, onun ad veya hesabına gerçekleştirme iradesine sahip kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Türk Borçlar Kanunu, geçerli bir temsil yetkisi olmaksızın başkası ad ve hesabına işlem yapan kişiyi de yetkisiz olmasına rağmen “*temsilci*” kabul etmiş ve bu kişi için “*yetkisiz temsilci*” terimini kullanmıştır (TBK md. 46- 47).

Temsilci, genel temsil yetkisi olarak Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabi genel bir temsilci olarak karşımıza çıkabileceği gibi; özel bir temsil türüne göre yetkilendirilmiş olarak da karşımıza çıkabilir¹⁸¹. Bu anlamda pay sahibinin temsilcisi, özel bir temsilcidir ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabidir.

Türk Ticaret Kanunu pay sahibinin temsilcisini tanımlamamakta; organın temsilcisi, bağımsız temsilci, tevdi eden temsilcisi gibi pay sahibinin temsilcisinin görünüm biçimlerini ayrı ayrı hükme bağlamayı tercih etmektedir. Ancak Türk Ticaret Kanunu’nun pay sahibinin temsili bakımından Avrupa Birliği müktesebatıyla uyum sağlayabilmek adına dikkate tüm anonim şirketleri kapsayacak biçimde aldığı¹⁸², genel kurul ve pay sahibinin haklarına ilişkin Avrupa Parlamentosu ile Konseyi’nin 11.07.2007 tarih ve 36 sayılı, “Borsaya Kote Şirketlerin Pay Sahiplerinin Belirli Haklarının Kullanılması Hakkında Yönerge¹⁸³”si pay sahibinin

¹⁸¹ Genel- özel temsil ayırımı için bkz. yuk. Birinci Bölüm, II, A, 3, c.

¹⁸² Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/01 ve 13/45.

¹⁸³ “DIRECTIVE 2007/36/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 11 July 2007 on the exercise of certain rights of shareholders in listed companies” Bkz. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:184:0017:0024:EN:PDF> (05.12.2011); Türkçe çevirisi için de bkz. **Pulaşlı**, Hasan: “*Elektronik Ortamda Genel Kurula İlişkin Düzenlemelerin Evrimi ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunundaki Durum*” (GK), Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan, C. III, İstanbul 2011, s. 2635-2646.

temsilcisine ilişkin bir tanıma yer vermektedir. Bu Yönerge’de temsilci kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır:

“*Madde 2. Kavramlar*

c) “*Temsilci*”, bir pay sahibi tarafından, onun adına genel kurulda pay sahipliği haklarının bir kısmı veya tamamını kullanması için yetkilendirilen gerçek veya tüzel kişi anlamına gelir.”

2. Temsil İlişkisinde Rolü ve Özellikleri

Temsilcinin temsil ilişkisi içindeki rolü ve bu role bağlı olarak özellikleri, temsili açıklayan teorilere göre farklılık göstermektedir¹⁸⁴. Bu nedenle, temsil teorilerinden hangisinin benimsendiği, kimlerin temsilci olabileceğinin belirlenmesinde ve hukukî işlemin kurulmasında, geçerlilik koşullarının temsilci ile temsil olunandan hangisine göre sağlanması gerektiğinin tespitinde önem taşımaktadır¹⁸⁵.

Borçlar Kanunu’nun benimsediği temsil teorisinde¹⁸⁶, hukukî işlemi temsilci gerçekleştirdiğinden; temsilci, sözleşmenin kurucu unsurları, geçerlilik koşulları ve sonuçları bakımından esas alınması gereken gerçek ya da tüzel kişidir. Buna göre, ayırt etme gücünün bulunması temsilci için yeterlidir. Temsilcinin irade bozukluğu halleri ise temsil olunan için gerçekleşmiş kabul edilecek; bunları, ileri sürme ve

¹⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Esener**, Akitler, s. 265- 266; **Kılıçoğlu**, s. 228; **Eren**, s. 397; **Akyol**, s. 224-225.

¹⁸⁵ Bir hukukî işlemin kurulabilmesi için geçerli bir irade açıklamasında bulunulması gereklidir (TBK md.1). Geçerli bir irade açıklaması, irade açıklayan kişinin hukukî işlem ehliyetinin bulunması, irade açıklamasının, hata, hile ve tehdit gibi nedenlerle Sakatlanmaması (TBK md. 30- 39) ve hukukî işlemin konusunun, emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine, genel ahlaka kişilik haklarına aykırı (TBK md. 27), olanaksız ve muvazaalı (TBK md. 19) olmaması ile gerçekleşir. Genel olarak bkz. **Kılıçoğlu**, s. 40- 41; **Eren**, s. 112.

¹⁸⁶ Temsil teorisi ve diğer teoriler için bkz. yuk. Birinci Bölüm, II, A, 2.

sözleşmeyi iptal etme hakları temsil olunana ait olacaktır. Bilip bilmeme ve iyiniyet, borcun doğumunda etkili ise, bu hususlar da temsilciye göre değerlendirilecektir¹⁸⁷.

III. Genel Kurul

A- Genel Olarak

Anonim şirketler hukukunda genel kurul anonim şirketin tüm pay sahiplerini içine alan ve pay sahiplerinin bizzat veya temsilcileri aracılığıyla iradelerini açıklayıp bilgi aldığı ve şirket işlerine ilişkin haklarını kullandığı; böylece pay sahipliği demokrasisinin uygulandığı yerdir (TTK md. 407/I)¹⁸⁸.

Anonim şirketlerde genel kurulun, bugünün ihtiyaçlarına tam olarak da cevap vermediğine dikkat çekilen, 19. yüzyıldan kalma üç karakteristik özelliği bulunmaktadır¹⁸⁹: Genel kurulun, kural olarak belirli bir zamanda, belirli bir yerde fiziken toplanması¹⁹⁰, pay sahiplerinin toplantıyı ciddiye alıp gereken şekilde davranması ve pay sahiplerinin kontrol ve denetimlerinin etkinliği için şirket yönetiminin sorulara açık ve gereği yansıtacak şekilde cevap vermesi. Ancak şirketler hukukuna ilişkin gelişmeler ve öğretideki yeni görüşler değerlendirildiğinde, anonim şirketin en önemli işlevinin, kurumsal yönetimin de en önemli ilkelerini oluşturan “bilgi” ve “karar” mekanizması nitelikleri olduğu görülmektedir (TTK md. 408 ve 437/II)¹⁹¹. Gerçekten de, genel kurula gerek duyulmasının asıl nedeni, yönetimin şirkete para yatırmış pay sahiplerine yılda en az bir kez bilgi ve hesap

¹⁸⁷ Bu yönde bkz. **Esener**, Akitler, s. 265- 266; **Kocayusufpaşaoğlu**, § 46, N. 34; **Eren**, s. 397; **Kılıçoğlu**, s. 228; **Akyol**, s. 224-225.

¹⁸⁸ Genel olarak bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/01vd.; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/7 vd.; **Pulaşlı**, GK, s. 2624- 2630; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 664 vd.; **Arslanlı**, Organizasyon, s. 2 vd.; **İmregün**, AO, s. 309 vd.; **Ansay**, s. 169 vd.; **Dağ**, s. 5; **Saka**, s. 47 vd.; **Yiğit**, İlhan: Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar, İstanbul 2005, s. 3 vd.

¹⁸⁹ Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, GK, s. 2624-2627.

¹⁹⁰ TTK'nın 416. maddesine göre, genel kurul, bütün pay sahipleri veya temsilcileri, aralarında itirazda bulunan olmadığı sürece, çağrısız da toplanabilir. Krş. ETTK md. 370.

¹⁹¹ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, GK, s. 2628.

vermesi ile yatırımcının, yatırım yaptığı şirkette söz sahibi olmak istemesidir. Dolayısıyla müzakere ve iletişim, genel kurulun gerçek bağımsız işlevi değil; aksine karar öncesine ilişkin maddî bir olgudur. Bu nedenle bilgi edinilmesi ve kararlara katılım bakımından, genel kurulun tüm pay sahiplerinin menfaatleri için isabetli ve yerinde olmasının sağlanması, önemli ölçüde katılımın sağlanmasıyla olanaklı hale gelmektedir. Buna göre, modern ihtiyaçların çözümünde, menfaatlerin en elverişli şekilde gerçekleştirilmesine yardımcı olacak olan genel kurul toplantılarının, internet destekli olması ve pay sahiplerinin temsilinin şirketler hukukuna özgülenerek kolaylaştırılması önemli rol oynamaktadır (TTK md. 1527)¹⁹².

Tüm bu gelişmeleri ve ortaya çıkan ihtiyaçları göz önünde bulunduran Türk Ticaret Kanunu, kurumsal yönetime ilişkin modernleşmeyi tüm anonim şirketler için kabul ederek; genel kurulun yapısı ve sisteminde, AB Parlamentosu'nun borsada işlem gören anonim şirketler için hazırladığı 2007/36/AB sayılı Yönergesi ile de uyumlu birçok yenilik getirmektedir¹⁹³.

B- Tanımı ve Özellikleri

Genel kurul, pay sahipliği haklarının kullanılarak belirli bir gündeme ilişkin şirket işlerini görüşmek ve karara bağlamak için, pay sahiplerinin veya temsilcilerinin bir araya gelmesiyle oluşan, anonim şirketlerin kanunî ve zorunlu karar organıdır¹⁹⁴. Aynı zamanda, pay sahiplerinin yılda bir kez olağan ve gerektiğinde olağanüstü bir araya geldiği arızı bir organdır (TTK md. 409).

¹⁹² Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, GK, s. 2629.

¹⁹³ Genel olarak bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/01. Ayrıca bkz. aşağı. İkinci Bölüm, II, A.

¹⁹⁴ Genel olarak bkz. **Tekinalp**, N. 13/06- 10; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/7; **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, N. 664; **Yiğit**, s. 3. Genel kurul bazen karar almak için değil; sadece bilgi verilmesi amacıyla da toplanabilir. Bu yönde bkz. TTK'nın 408. madde gerekçesi.

Bu organ aracılığıyla hem pay sahipliği hakları kullanılarak şekillendirilir hem bir irade ortaya konulur ve şirket işleri ile ilgili kararlar alınır¹⁹⁵. Alınan genel kurul kararları, hukukî işlem niteliğindedir¹⁹⁶ ve geçerlilikleri Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümleri¹⁹⁷ ile Türk Borçlar Kanunu'nun hukukî işlemlerin geçerliliğine ilişkin 27. maddesine tâbidir. Genel kurul kararları, esas sözleşmeye, kanuna ve özellikle dürüstlük kurallarına aykırı olmaları halinde iptal edilmeleri için dava açılabilir (TTK md. 445- 446); vazgeçilmez nitelikteki pay sahipliği haklarını sınırlandırmaları, vazgeçilmez nitelikte olmayan pay sahipliği haklarını ölçüsüz şekilde sınırlandırmaları ya da anonim şirketin temel yapısını bozmaları veya sermayenin korunması ilkesine aykırı olmaları halinde ise butlanlarının tespiti (TTK md. 447) istenebilir.

C- Görev ve Yetkileri

Ticaret hukuku sistemimiz hem 6762 sayılı hem 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, genel kurulun yetkilerin kendisinde toplandığı üst organ niteliğinde olmadığını¹⁹⁸, organlar arasında işlevler ayrılığı ilkesine göre yönetim kurulu ile

¹⁹⁵ Bu iradenin pay sahiplerinin iradesi mi, yoksa şirketin iradesi mi olduğu konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. **Tekinalp**, genel kurulun bir organ olduğunu ve pay sahiplerinin bütününe ifade etmediğini; bu nedenle de ortaya konan iradenin şirketin iradesi olduğunu belirtmektedir. Ancak genel kurulun bir organ olduğunu da vurgulayarak, şirketin kendisi yani alter egosu kabul edilemeyeceğini de eklemektedir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/07; krş. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/7. Nitekim tüzel kişiler iradelerini organları aracılığıyla ortaya koymakta ve hak ve borçlarını yine organları aracılığıyla kullanmaktadırlar (TMK md. 50/I-II). Ayrıca bu yönde bkz. TTK md. 408/I gerekçesi.

¹⁹⁶ Genel kurul kararlarının hukukî işlem niteliğinde olduğu doktrinde kabul edilmekle birlikte, bu işlemin tek taraflı bir işlem mi, yoksa çok taraflı bir işlem mi olduğu tartışmalıdır. Genel kurulda ortaya konan iradenin şirketin iradesi olduğunu kabul edenler, tek taraflı bir hukukî işlem olduğunu kabul etmektedirler. Bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/07. Aksi görüşte olanlar ise, iradenin oylama sonucu ortaya konduğunu göz önüne alarak, genel kurul kararlarının çok taraflı hukukî işlem olduğunu savunmaktadırlar. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/7.

¹⁹⁷ Örneğin, karar yetersayısı için TTK'nın 418 ve 421. maddeleri, toplantının gerçekleştirilmesi ve kararların alınması hakkında tutulan tutanak için md. 422.

¹⁹⁸ Bu yönde bkz. TTK'nın 374 ve 375. madde gerekçeleri. Karşılaştırmalı hukukta ise, genel kurulun üst organ olup olmadığı konusunda farklı yaklaşımlar ve düzenlemeler bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 516- 517.

genel kurulun yetki düzeyi yönünden eşit olduğunu kabul etmiştir¹⁹⁹. Buna göre Türk Ticaret Kanunu genel kurulun devredilemez yetkilerini saymış (TTK md. 408/II); bu yetkiler dışında kanunda ve esas sözleşmede öngörölmüş diğler hallerde de karar alabileceğini hükme bağlamıştır (TTK md. 408/I)²⁰⁰.

Genel kurula devredilemez görev ve yetkileri dışında esas sözleşme ile verilebilecek görev ve yetkiler sınırsız değildir; şu yönlerden sınırlandırılmıştır²⁰¹: Şirketin konusu (TTK md. 371/I), yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri (TTK md. 375), pay sahiplerinin müktesep ve vazgeçilemez hakları (TTK md. 447) ve imtiyazlar (TTK md. 478- 479).

Kanunda açık hüküm bulunmaması halinde, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu zamanında tasfiyede toptan satışlar için karar verme yetkisinin genel kurula ait olduğuna ilişkin kararda olduğu gibi, kimi kararların genel kurulun görev ve yetkisine girdiği Yargıtay tarafından da karara bağlanabilir²⁰².

D- Toplanması

Genel kurulun toplanmasına ilişkin usul ve esaslar Türk Ticaret Kanunu ve “*Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak*

¹⁹⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/10-13; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/26-31. Ayrıca bkz. TTK’nın 374 ve 375. madde gerekçeleri.

²⁰⁰ Yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanda yönetimin ise, kanun ve esas sözleşmede genel kurulun yetkisinde bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunu gerçekleştirmek için gerekli olan iş ve işlemlerde yetkili olduğu TTK’da açıkça hükme bağlanmıştır (TTK md. 374). Ayrıca yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkileri için bkz. TTK md. 375; diğler görev ve yetkileri için bkz. TTK md. 376- 389. Diğler yandan, yönetim kurulu devredilemez yetkilerine ilişkin iş ve işlemlerini, danışma amacıyla genel kurula getirebilir. Buna “*danışmasal kararlar*” veya “*danışmasal oylama*” denir. Ancak bu halde dahi, sorumluluk yönetim kuruluna aittir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/12.

²⁰¹ Genel olarak bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/10; **İmregün**, AO, s. 81- 83; **Yiğit**, s. 4; **Saka**, s. 50- 51.

²⁰² Bkz. 11. HD, 17.10.1984 tarihli ve 3801/4820 sayılı Kararı (Yayımlanmamıştır). Karar için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/12. Nitekim bu yetki, TTK’da Yargıtay içtihatlarına uygun olarak açıkça hükme bağlanmıştır (TTK md. 408/II, f)

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik’ ile düzenlenmiştir²⁰³. Buna göre, genel kurul; yönetim kurulu, pay sahibi, tasfiye memurları ya da azlığın çağrısı üzerine²⁰⁴, aksine esas sözleşmede hüküm bulunmadığı takdirde şirket merkezinin bulunduğu yerde toplanır (TTK md. 410-412 ve md. 409/III; Kom. Yön. md. 7)²⁰⁵.

Genel kurul, olağan ve olağanüstü olmak üzere iki şekilde toplanır (TTK md. 409; Kom. Yön. md. 6/b ve c). Olağan toplantı, Vergi Usul Kanunu’nun 5. ve 175. maddeleri daha kısa sürelerde toplanmaya izin vermediğinden, yılda bir kez ve her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde yapılır (TTK md. 409/I; Kom. Yön. md. 6/b). Olağanüstü toplantı ise, şirket işleri gerektiği takdirde (TTK md. 409/II; Kom. Yön. md. 6/c) yapılmaktadır. Olağan-olağanüstü toplantı ayırımı, sadece toplantı zamanı ile ilgili bir ayırımdır; kararların niteliği ne olursa olsun, olağan ya da olağanüstü toplantıda alınabilir²⁰⁶.

Genel kurul, toplantının çağrısız yapılmasına itiraz olmadığı ve sermayenin tamamının bizzat ya da temsilci aracılığıyla hazır bulunduğu hallerde, çağrıya ilişkin

²⁰³ Söz konusu yönetmelik 01.10.1996 tarihinde 6762 sayılı TTK döneminde yürürlüğe girmiştir. TTK’da da bakanlık, kurum ve kuruluşların, kendilerine kanunla tanınan yetki sınırları içinde kalmak koşuluyla ve öngörülen amaç, konu ve şekle tabi olarak şirketlere ilişkin düzenlemeler yapabilecekleri hükme bağlanmaktadır (TTK md. 210/II). TTK ile birlikte 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6103 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’da ise, TTK uyarınca hazırlanacak tüzük ve yönetmelikler yayımlanıncaya kadar, 6762 sayılı TTK’na dayanılarak yürürlüğe konulmuş olan tüzük ve yönetmeliklerin, TTK’na aykırı olmayan hükümlerinin uygulanacağı; aykırı hükümlerinin ise, usulüne uygun şekilde değiştirilip uygulanabileceği hükme bağlanmıştır (Yürürlük Kanunu md. 42/II). Buna göre yeni bir yönetmelik yayımlanana kadar “*Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik*”(Komiser Yönetmeliği) uygulanmaya devam edilecektir.

²⁰⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/18; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/55- 67. Genel kurulu toplantıya çağırılmaya yetkili olanlar, sınırlı sayıda gösterilmiştir. Bkz. TTK md. 410-412; krş. ETTK md.365- 367. Ayrıca bkz. Kom. Yön. md. 9.

²⁰⁵ TTK md. 409/III’ ün açık düzenlemesi karşısında, şirket esas sözleşmesinde toplantının, pay sahiplerinin çoğunluğunun bulunduğu yer gibi şirket merkezi dışında bir yerde yapılabileceği de artık öngörülebilecektir. Ayrıca bkz. Kom. Yön. md. 7.

²⁰⁶ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/25; **Poroy (Tekinalp/ Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 664.

usullere uyulmadan toplanabilir. Yüzde yüzlük toplantı yetersayısı devam ettiği sürece de çağrısız genel kurulda karar alınabilir (TTK md. 416; Kom. Yön. md. 13). Bu tür toplantılarda, bir pay sahibinin dahi toplantıdan ayrılması halinde yetersayı yok kabul edilerek karar alınamayacaktır²⁰⁷.

Toplantılar çağrılı ya da çağrısız, olağan ya da olağanüstü olsun; genel kurul, kural olarak gündeme bağlılık ilkesine göre gerçekleştirilir (TTK md. 413/II; Kom. Yön. md. 25). Bu gündem, genel kurulu toplantıya çağırın tarafından hazırlanmalıdır (TTK md. 413/I). Yönetim kurulunun çağrı yaptığı toplantılarda, azlık (TTK md. 411/I); çağrısız genel kurul toplantılarında ise, pay sahipleri oybirliğiyle gündeme madde koydurma yetkisine sahiptir (TTK md. 416/II).

Gündemin değiştirilmemesi kaydıyla; yetersayının yokluğu, azlığın talebi veya genel kurulun kararıyla yahut herhangi bir nedenle toplantının ertelenmesi halinde yapılacak toplantıların hukuken önceki toplantının devamı sayılmaktadır (Kom. Yön. 23/III)²⁰⁸.

Tek pay sahipli anonim şirketler de, çok pay sahipli anonim şirketler gibi genel kurula ilişkin usul ve esaslara uymak zorundadırlar. Şirket tek pay sahipli olsa

²⁰⁷ Toplantı devam ederken bu durumun nasıl tespit edileceği konusunda TTK'nda hüküm getirilmemiştir. Dolayısıyla ikincil mevzuatta bu konuya açıklık getirilmesine ihtiyaç vardır.

²⁰⁸ Toplantının devamı, toplantı kapatılmadan yalnızca ara verilerek gerçekleştirilen oturumlar anlamına gelir ve bir toplantı kapatılarak yapılan bir başka toplantı, toplantının devamı olarak nitelendirilemez. Diğer yandan, **Saka**'ya göre, toplantı yeter sayısı sağlanamaması halinde, genel kurul toplantısı hiç açılmayıp yapılmamış olacak; yapılmamış bir toplantının da devamı söz konusu olamayacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Saka**, s. 140 ve 155. Ancak Yargıtay bu konuda farklı görüştedir. 11. HD 28.3.1974, E. 645, K. 1075 sayılı kararda, genel kurul toplantı yetersayısının sağlanamaması nedeniyle aynı gündemle yapılacak ikinci toplantının, birincinin devamı sayılacağı; 11. HD 14.10.1982, E. 3556, K. 3887 sayılı kararda da, aynı faaliyet dönemi için ve aynı gündemle yıl içinde gerçekleştirilen olağan toplantının, doğal olarak ertelenen toplantının devamı olduğu belirtilmiştir. 11 HD 20.12.1984, E. 6304, K. 6489 sayılı kararda ise, genel kurul toplantısının ikinci gününün divan başkanınca belirlenemeyeceği, genel kurul görüşmeleri tayin edilen gün tamamlanamazsa, toplantı ertesi güne ertelenerek kesintisiz süreceği ve toplantı süresiz ertelenmesinin söz konusu olamayacağı karara bağlanmıştır. Kararlar için bkz. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/6762/m372-433.htm>; http://www.kanunum.com/Yargitay/19823887/11_Hukuk_Dairesi_19823556_E_19823887_K_1410_1982_T_xxxvid286688_xxmid286688_search (12.10.2011)

da, malvarlıklarının ayrılığı ilkesi nedeniyle şekle bağlı genel kurulun gerçekleştirilmesi gereklidir²⁰⁹.

E- Katılım

Genel kurul, pay sahiplerinden oluşur. Bu nedenle 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 436 ve 393. maddeleri istisna olmak üzere²¹⁰; oy hakkına sahip olsun olmasın, tüm pay sahipleri genel kurula katılma hakkına sahiptirler. Kanun'un pay sahipleri demokrasisini sağlama amacı ile genel kurulun asıl işlevinin bilgi ve karar mekanizması olması bunu gerektirir. Bu nedenle oydan yoksunluğu bulunan pay sahipleri de (TTK md. 436), oy kullanamamalarına rağmen genel kurul toplantısına katılma, bilgi alma ve karar sürecinde bulunma hakkına sahiptirler²¹¹. Aynı şekilde pay üzerinde intifa hakkı bulunduğu takdirde, oy hakkı aksi kararlaştırılmadıkça intifa hakkı sahibinde olmasına rağmen intifa hakkı sahibi ile birlikte pay sahibi de genel kurula katılabilir (TTK md. 432/II)²¹².

Pay sahiplerinin toplantıya katılması zorunlu olmamakla beraber kanun koyucu, genel kurulun pay sahipleri için aynı zamanda bilgi alma mekanizması

²⁰⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/40; ayrıca malvarlıklarının ayrılığı ilkesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. N. 5/5-9.

²¹⁰ Bu nedenlerle pay sahiplerinin genel kurul toplantısına değil; bazı koşulların varlığı halinde ilgili toplantıdaki müzakerelere katılmalarının yasaklandığı yönünde bkz. **Tekinalp (Poroy/ Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 949. Genel kurula katılma hakkı için bkz. aşağı. Birinci Bölüm, III, E.

²¹¹ Oydan yoksun pay senetleri sahipleri, Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: I, No: 36 sayılı Oydan Yoksun Paylara İlişkin Esaslar Tebliği 20. maddeye göre genel kurul toplantısına katılabilir ve görüş açıklayabilirler. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Nomer**, N. Füsün: Anonim Ortaklıkta Oydan Yoksun Paylar (OYP), İstanbul 1994, s. 65- 70. Ayrıca bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 950; **Pulaşlı**, Şirketler, 27/43.

²¹² TTK'nın 432. maddesinin II. fıkrasında, intifa hakkı sahibinin, aksi kararlaştırılmadıkça, oy hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. Ancak genel kurula katılma hakkı, oy hakkının kullanılması için bir ön koşul niteliğinde olduğundan; intifa hakkı sahibi genel kurula katılma hakkı ile müzakerelere katılma ve öneride bulunma haklarına da sahiptir. Diğer yandan, oy hakkının genel kurula katılma hakkından bağımsız olması nedeniyle; oy hakkının intifa hakkı sahibinde olduğu hallerde, pay sahibi yine de genel kurula katılma hakkına sahiptir. Ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. İkinci Bölüm, I, A, 2. Nitekim pay üzerinde intifa hakkı bulunması halinde oy hakkının kime ait olduğunu düzenleyen 432. maddenin, madde kenar başlığı da "Birden Çok Hak Sahibi" şeklindedir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/46; **Pulaşlı**, Şirketler, N.27/44.

olduğunu göz önünde bulundurarak; Murahhas üyeler, en az bir yönetim kurulu üyesi ve denetçinin toplantıya katılımını zorunlu tutmaktadır (TTK md. 407/II)²¹³. Genel kurula katılmanın hem hak hem de yükümlülük olduğu bu kişiler, toplantıda pay sahiplerinin yönetim ve denetimlerine ilişkin sorularını cevaplamak için bulunurlar ve görüş de bildirebilirler²¹⁴. Bunların dışında, gerekli açıklamaları yapmak üzere, pay sahibi olmasalar da, diğer yönetim kurulu üyeleri ve izin almak kaydıyla müşavirler ve basın mensupları gibi kişiler de genel kurul toplantısına katılabilirler²¹⁵.

F- Elektronik Genel Kurul

Elektronik ortamda genel kurul, pay sahiplerinin genel kurula katılımını kolaylaştırmak, dolayısıyla pay sahiplerinin iradelerinin genel kurul sürecine yansıtılmasıyla pay sahipleri demokrasisini sağlamak ve güç boşluğu sorununa²¹⁶ çözüm bulmak amacıyla getirilmiş yeni bir kurumdur²¹⁷. Şirketler hukukunda internetin kullanımı Türk Ticaret Kanunu'nun 1524 ilâ 1528. maddeleri arasında; elektronik genel kurul ise, 1527. maddenin II. fıkrasında düzenlenmiştir²¹⁸.

Elektronik ortamda genel kurulun yapılabilmesi için, öncelikle şirketin bu amaca özgülünmüş bir internet sitesine sahip olması gereklidir (TTK md 1527/III).

²¹³ Krş. Değişiklik Kanunu'nun 18. maddesi ile yapılan değişikliğe göre, orta ve küçük ölçekli anonim şirketlerde, büyük ihtimalle, denetçi olmayacaktır.

²¹⁴ Bkz. TTK'nun 407. madde gerekçesi.

²¹⁵ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/ Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 949; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/44.

²¹⁶ Güç boşluğu sorunu için bkz. yuk. Giriş, II, A, 1.

²¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/53; **Bilge**, Mehmet Emin: "Pay Sahiplerinin Anonim Ortaklık Genel Kurullarına İnternet Aracılığıyla Katılımı" (Genel Kurul), Bilgi Toplumunda Hukuk- Ünal **Tekinalp**'e Armağan, C. 1, İstanbul 2003, s. 219- 235; **Kayıhan**, Şaban: "Anonim Ortaklıkta Genel Kurul ve İnternet", Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu için Armağan, Ankara 2004, s. 616- 631; **Kaya**, Mustafa İsmail: "Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması", AÜHFD 2003, C. LII, S. 4, s. 211- 228; **Çetin**, Nusret: "Ortaklık Haklarının Elektronik Ortamda Kullanılması", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 2006, s. 120- 129; **Özer**, Işık: "Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve Genel Kurulun Elektronik Ortamda Toplanması ve Karar Alması", Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 75- 78.

²¹⁸ TTK'nın 1526. maddesi, 6215 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 16. maddesi ile 12.04.2011 tarih ve 27903 sayılı RG' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu internet sitesi, Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiği yeni sistemde, denetime tabi olan sermaye şirketleri için zorunlu tutulmuş ve bu sitede herkese açık olarak yayımlanacak, bilgi toplumunun oluşumuna hizmet eden bilgilerin başlıcaları Kanun'da sayılmıştır (TTK md. 1524)²¹⁹.

Anonim şirketler, zorunlu internet sitesine sahip olduktan sonra pay sahibinin bu yolda istemde bulunması, elektronik ortam araçlarının etkin katılmaya elverişliliğinin bir teknik raporla ispatlanıp bu raporun tescil ve ilan edilmesi ve oy kullananların kimliklerinin saklanması koşullarının gerçekleştirilmesiyle internet ortamında genel kurul sistemini uygulayabilirler (TTK md. 1527/III). Şirket yönetimi, bu yolla oy kullanmanın bütün koşullarını gerçekleştirir ve pay sahibine gerekli bütün araçları sağlamakla yükümlüdür (TTK md. 1527/IV). Pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri ise, elektronik ortamı kullanmak istiyorlarsa, elektronik posta adreslerini şirkete bildirirler (TTK md. 1528).

Anonim şirketlerde paydan doğan yönetsel hakların kullanımı, fizikî katılmanın ve oy vermenin bütün hukukî sonuçlarını doğurur²²⁰. Bunun içinse, Kanun, uygulama esaslarının bir yönetmelik ile düzenlenmesini öngörmüştür (TTK md. 1527/V)²²¹. Bu yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile birlikte genel kurullara

²¹⁹ İnternet sitesi açma, önceden tüm sermaye şirketleri için zorunlu iken; Değişiklik Kanunu ile sadece denetime tabi olan şirketler için zorunlu tutulmaktadır.

²²⁰ Bu nedenle “*genel kurula katılma*”, hem fiziki hem elektronik genel kurula katılmayı kapsamaktadır.

²²¹ TTK'nın 1527. maddesinin V. fıkrası 26.06.2012 tarihinde kabul edilen 6335 sayılı Değişiklik Kanunu ile değiştirilmiştir. Böylece değiştirilmeden önceki hükümde geçen “Sanayi ve Ticaret Bakanlığı”, “tüzük”, “komiser” ifadeleri sırasıyla “Gümrük ve Ticaret Bakanlığı”, “yönetmelik”, “Bakanlık temsilcisi” olarak değiştirilmiştir. Değişiklikten önceki hükme dayanarak hazırlanan “Elektronik Genel Kurul Tüzüğü Taslağı ve Gerekçeleri”, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın internet sitesinde yayımlanmıştır. Taslak için bkz.

http://www.gumrukticaret.gov.tr/assets/content/Arsiv_Ticaret/Duyuru/Elektronik_Genel_Kurul_T%C3%BCz%C3%BCC%C4%9F%C3%BC_Tasla%C4%9F%C4%B1_ve_Gerek%C3%A7eleri.pdf (20.04.2012). Sanıyoruz ki, bu Tüzük Taslağı yerine de, TTK'nda yapılan değişiklik sonrasında bir yönetmelik taslağı hazırlanacaktır.

elektronik ortamda katılma ve oy kullanma sisteminin uygulanması, pay senetleri borsaya kote edilmiş şirketlerde zorunlu hâle gelir.

I ilâ IV. fıkra hükümleri çerçevesinde oyun gerçek sahibi tarafından kullanılmasına ve uygulamaya ilişkin kurallar ile pay sahibinin temsilcisine internet sitesi aracılığıyla talimat vermesi esas ve usulleri, Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılacak bir tebliğle düzenlenir (TTK md. 1527/VI)²²².

²²² Değişiklik Kanunu ile 1527. maddenin VI. fıkrasındaki “yönetmelik” ifadesi de “tebliğ” ile değiştirilmiştir. Bu yönde bkz. yuk. Birinci Bölüm, III, F. Ayrıca TTK’nda bakanlığa ilişkin atıflarda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’na atıf yapılmaktadır. Ancak 2011 seçimlerinden sonra Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, bölünerek Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı olarak ayrılmıştır. Kanun’da anılan görev ve yetkiler, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı yerine Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Nitekim Değişiklik Kanunu TTK’nda geçen Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ifadelerini Gümrük ve Ticaret Bakanlığı olarak değiştirmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIDAN

PAY SAHİBİNİN TEMSİLİ ve GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

I. Pay Sahibinin Genel Kurula Katılma Hakkı ve Bu Hakka Bağlı Diğer Yönetimsel Hakları

A- Genel Kurula Katılma Hakkı

1. Niteliği

Anonim şirketler, çok pay sahipli yapının bir gereği olarak örgütlenmenin söz konusu olduğu şirketlerdir. Bu örgütlü yapı içinde pay sahipleri, şirket işlerine ilişkin haklarını ancak genel kurul toplantılarında kullanırlar ve böylece şirket yönetiminde etkili olma olanağına sahip olurlar (TTK md. 407/I ve md. 425). Bu nedenle pay sahipleri için genel kurula katılma hakkı vazgeçilmez²²³, bireysel²²⁴ ve kişisel²²⁵ nitelikte bir yönetime katılma hakkıdır²²⁶.

²²³ Genel kurula katılma hakkı, ETTK’nda ise pay sahibinin rızası olmadan üzerinde herhangi bir değişiklik yapılamayan hak şeklinde tanımlanan “*müktesep hak*” olarak kabul edilmişti (ETTK md. 385/II). Ayrıntılı bilgi için bkz. **Akyazan**, Sıtkı: Anonim Ortaklıklarda Paydaşların Müktesep Hakları, Batider 1975, C. VIII, S. 75-76, s. 37- 54; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 866-870b. TTK’nda ise, ilk defa “*vazgeçilmez hak*” kavramına yer verilmiştir (TTK md. 391/1,c; md. 447/1,a ve md. 452). “*Vazgeçilmez haklar*”, sınırlandırılmasında ya da kaldırılmasında pay sahibinin rızasının rol oynamadığı, pay sahibinin peşin iradesiyle vazgeçemediği haklardır; bu haklarla, anonim şirketi simgeleyen ilkeler somutlaşmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 870c- 870g; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/1. Ancak bazı yazarlar, müktesep hak kategorisinin yanı sıra vazgeçilmez hak kategorisinin yaratılmasının, gereksiz olduğunu belirterek TTK düzenlemesini eleştirmektedir. Bu yönde bkz. **Moroğlu**, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarıları, Değerlendirme ve Öneriler (Değerlendirme), İstanbul 2009, s. 15- 16; **Arkan**, Sabih: Ticarî İşletme Hukuku, Ankara 2011, s. 19. TTK’nda ise 452. maddenin gerekçesinde ise, vazgeçilmez hakların bir yandan müktesep hakların bir türünü oluşturduğu bir yandan da söz konusu haklardan tamamen farklı özellikler taşıdığı belirtilmektedir.

²²⁴ “*Bireysel haklar*”, pay sahipliği sıfatından doğan, pay sahibinin tek başına kullanabildiği haklardır. Tek bir paya dahi sahip olan pay sahipleri, azlık veya çoğunluk koşulunun sağlanmasına gerek kalmadan bu hakkını kullanabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 751.

²²⁵ TTK’nda genel kurula katılma hakkının kişisel niteliğine ilişkin herhangi bir hüküm düzenlenmemiştir. Bu nitelik, 425 – 444. maddeler için altında düzenlendikleri “*Kişisel Haklar*” başlığıyla belirtilmiştir. Hakkın kişisel niteliği, bireysel haklardan olmasının yanı sıra hakkın pay

Genel kurula katılma hakkı, eşit işlem ilkesinin mutlak olarak uygulandığı (TTK md. 357)²²⁷, oransallık ilkesinin ise uygulanmadığı bir hak türüdür²²⁸. Pay sahibi, hakkın kullanımı bakımından serbestliğe sahiptir; hakkı kullanmaya zorlanamaz, devamlı ya da geçici olarak yoksun bırakılamaz²²⁹. Nitekim genel kurula katılma hakkı, toplantı ve karar yeter sayılarının sağlanması bakımından da önem taşımaktadır (TTK md. 418 ve 421; Kom. Yön. md. 24). Ancak öğretide haklı nedenlerin varlığı halinde, pay sahibinin genel kuruldan çıkarılabileceği kabul edilmektedir²³⁰. Genel kuruldan çıkarılma, genel kurula katılma hakkının sınırlanması değil; katılmaya bağlı “toplantıda bulunma” hakkının geçici

bağlamında pay sahibine ait olduğunu; pay sahibi veya pay sahibince yetkili kılınan temsilci tarafından kullanılabilmesini; yani, başkası tarafından kullanılması için hakkın tek başına devredilemeyeceğini ifade etmektedir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/45. Ancak üzerinde intifa hakkı bulunan paylarda oy hakkının intifa hakkı sahibi tarafından kullanılması (TTK md. 432/II), birden çok sahibi bulunan paylarda sahiplerden biri ya da müşterek bir temsilcinin oy kullanması (TTK md. 432/I) ile kanunî temsil halleri; pay sahibinin, kendisi ya da onun yetkili kılacağı temsilcisi aracılığıyla hakkı kullanmasının kanundan doğan ayrılıklarını oluşturur. Bu yönde bkz. **Saka**, s. 138.

²²⁶ Yargıtay ise, bir Kararı’nda, bu hakkın pay sahibinin “doğal hakkı” olduğunu belirtmiştir. Bkz. 11. HD, 07.03.1986 tarihli bir Karar (naklen **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 942).

²²⁷ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 943. Eşit işlem ilkesi, ilk defa TTK’nda genel bir hükümlerle düzenlenmiştir. Ancak **Nomer**, öğreti ve uygulamada benimsenen eşit işlem ilkesinin genel bir hükümlerle TTK’nda düzenlenmesinin bir yenilik getirmeyeceği, dürüstlük kuralının anonim şirketlerde gerekli korumayı sağlamak için yeterli olduğunu belirtmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Nomer**, Füsun: “Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi”, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul 1998, s. 471- 473.

²²⁸ Oransallık ilkesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 878; istisnaları için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 879.

²²⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 944.

²³⁰ Pay sahibinin toplantıdan çıkarılması, TTK’nda düzenlenmemiştir. Ancak öğretide toplantı düzeninin bozulması, genel kurulun engellemesi gibi haklı nedenlerin varlığı halinde, genel kurula katılma hakkının kötüye kullanılması gerekçesiyle, en son çare olarak pay sahipleri genel kurul toplantısından çıkarılabileceği kabul edilmektedir. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/43; Ayrıca ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar N. 947 ve N. 958- 958a; **Teoman, Ömer**: “Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Genel Kuruldan Çıkarılması”, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C. I (1971- 1982), İstanbul 2000, s. 60- 72; **Yiğit**, s. 173- 180.

Toplantıdan çıkarmaya ilişkin usul ve esaslar, anonim şirket yönetim kurulunun hazırlayacağı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından asgarî koşulları belirlenen iç yönergede düzenlenebilir (TTK md. 419/II).

kısıtlanmasıdır²³¹. Nitekim genel kurula katılma hakkını, sınırlandıran ya da ortadan kaldıran genel kurul kararları butlanla sakattır (TTK md. 447/I, a)²³².

Genel kurula katılma hakkı, genel kurula hem fiziken hem de elektronik ortamda katılarak kullanılabilir (TTK md. 409/III ve md. 1527/V)²³³.

2. Kapsamı

Yönetmel haklar²³⁴, sadece genel kurulda kullanılabilirdi için (TTK md. 407/1); genel kurula katılma hakkı, bu hakların da kullanılabilmesi için ön koşul niteliğinde, temel yönetmel bir hak²³⁵. Buna göre, müzakerelere katılma, öneride

²³¹ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 947.

²³² Genel kurul kararlarının butlanı, TTK'nda ilk defa düzenlenmiş ve batıl genel kurul kararlarına sınırlı olmamak üzere örnekler gösterilmiştir. Bu örneklerin ilki, pay sahibinin başta genel kurula katılma olmak üzere vazgeçilmez haklarının sınırlandırılması ve ortadan kaldırılmasıdır (TTK md. 447/I,a). Nitekim bu hakların sınırlandırılması veya ortadan kaldırılması, sadece mevcut pay sahiplerini değil; kimi zaman alacaklıları ve gelecekteki pay sahiplerini de ilgilendirmektedir ve sadece sınırlı kişilerce açılacak iptal davasının alacaklılar ile gelecekteki pay sahiplerini koruması her zaman olanaklı değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Moroğlu**, Erdoğan: Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü (Hükümsüzlük), İstanbul 2009, s. 21- 25; **Karasu**, Rauf: Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, Ankara 2009, s. 63-64.

²³³ Genel kurula elektronik ortamda katılma ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, s. 208, N. 14- 45. Ayrıca bkz. yuk. Birinci Bölüm, III, F.

²³⁴ Paydan doğan haklar, öğretilde çeşitli ölçütlere göre sınıflandırılmıştır. Hakkın içerik ve fonksiyonuna göre ise, her yazar farklı ayırımlar yapmıştır. **Pulaşlı**, içeriği ve fonksiyonuna göre malvarlığı niteliğinde olan ve olmayan haklar olmak üzere ikili bir ayırım yapmış ve malvarlığı niteliğinde olmayan pay sahibi haklarını, yönetime katılma hakları ve koruyucu haklar olarak ikiye ayırmıştır. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/1-2. **Tekinalp** ise bireysel hakları, malvarlıksal ve yönetmel (genel kurula katılma hakları) haklar, aydınlanma hakları ve tek borç ilkesinden, anonim şirketin Türk uyrukluğunda bulunmasından ve sermayenin korunması ilkesinden doğan haklar olmak üzere dördü bir ayırım yapmıştır. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/31. TTK'nda ise, malvarlığına ilişkin haklar (TTK md. 494/II) ifadesi kullanılmış olmasına rağmen; bunlar dışında haklar için ifade birliği sağlanamamıştır. Kimi hükümlerde, malvarlığına ilişkin olmayan haklar için “*pay sahipliği hakları*” ifadesi kullanılmıştır. Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. Birinci Bölüm, I, B, 1. Kimi hükümlerde ise, “*katılma hakları*” (TTK md. 427/I), “*katılma ve oy hakları*” (TTK md. 429/I) ve “*genel kurula katılma ve oy hakkını ve oy hakkına bağlı diğer hakları*” (TTK md. 497/II) ifadeleri yer almıştır. Çalışmamızda, genel kurula katılma, müzakerelere katılma, öneride bulunma ve oy haklarını ifade etmek üzere “*yönetmel haklar*” ifadesi kullanılacaktır.

²³⁵ ETTK md. 385/II hükmünde “umumi heyetin toplantılarına iştirak hakkından doğan” ifadesiyle oy kullanma, iptal davası açma, kâr payı alma ve tasfiye payına katılma gibi hakların genel kurula katılma hakkından doğduğu belirtilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 23; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 942; **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s. 8 ve s. 174; **Dağ**, s. 8- 9. TTK, genel kurula katılma hakkı ile ilgili düzenlemelerinde böyle bir hüküm getirmemiştir. Sadece borsaya kote edilmiş nama yazılı payların devrinde hakların geçişini düzenlerken, “oy hakkı ve buna bağlı diğer haklar” ifadesine yer vermiştir (TTK md. 497/II ve IV).

bulunma ve oy hakkı gibi yönetsel haklar, genel kurula katılma hakkına fiilen bağlı haklardır²³⁶; genel kurula katılma hakkı çoğu zaman bu hakları da içerir²³⁷. Bu fiili bağlılığa rağmen, genel kurula katılma hakkının bir “üst kavram” olması²³⁸ nedeniyle; bu haklar genel kurula katılma hakkından hukuken bağımsız kullanılabilen haklardır. Nitekim genel kurula katılma hakkı, bu hakların sınırlandırılması veya kaldırılması ile oy hakkından yoksunluk halleri (TTK md. 436) veya oy hakkının sınırlandırılmasında dahi kaldırılamamakta veya sınırlandırılmamaktadır²³⁹.

Diğer yandan, toplantılara kanun ve esas sözleşme hükümlerine göre çağrılma hakkı, temsilci aracılığıyla katılma hakkı ve gündemin önceden ilan edilmesi ile şirket işlerine ilişkin gerekli tablo ve raporların incelemeye hazır bulundurulmasına

Ancak öğretilerde, katılma haklarının genel kurula katılma hakkına bağlı olduğu benimsenmiştir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/46 ve 14/48; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/43;

²³⁶ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 945; **Saka**, s. 144; **Yiğit**, s. 60. Nitekim ETTK'nun 360. maddesinin kenar başlığı “toplantıya iştirak hakkı” olmasına rağmen; genel kurula katılma ve bu hakkın ne şekilde kullanılacağına ilişkin bir düzenleme getirmemişti. Söz konusu madde, sadece oy hakkına ilişkin düzenlemeler içermekteydi. **Arslanlı**, bu durumu kanun koyucunun genel kurula katılma hakkı ile oy hakkını ayırmadığı şeklinde yorumlamaktadır. Nitekim 1474. maddenin, kenar başlıklarının da metne dâhil olduğunu düzenleyen hükmü gereğince, 360. madde hükümlerinin genel kurula katılma hakkı ile birlikte değerlendirilmesi gerekir. Bu yönde bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 23; **Dağ**, s. 8.

²³⁷ Oy hakkı, genel kurula katılma “*dolayısıyla*” kullanılabilen bir haktır. Bu yönde bkz. TTK'nın 426. madde gerekçesi. Öğretilerde, müzakerelere katılma ve öneride bulunma hakları tam anlamıyla genel kurula katılma hakkına bağlı haklar olarak kabul edilmektedir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/48; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/43.

²³⁸ Bu yönde bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 23.

²³⁹ **Arslanlı** da, oy hakkının, genel kurula katılma hakkının bir parçası olduğunu; genel kurula katılma hakkının temsilci aracılığıyla katılma, müzakerelere katılma ve muhalefet etme haklarını kapsayan kavram olduğunu; ancak bu hakları birlikte değerlendirmenin her zaman olanaklı olmadığını belirtmektedir. Yazara göre, Kanun'un “rey hakkını haiz olan pay sahiplerinin umumi heyet toplantılarında bu haklarını kullanabilecekleri” ifadesi, sadece oy hakkına sahip olan pay sahiplerinin genel kurula katılabileceği şeklinde yorumlanamaz. Oy hakkına sahip olmayan ya da intifa hakkı gibi nedenlerle oy hakkını kullanamayacak olan pay sahipleri de genel kurula katılabilir. Hüküm, sadece oy hakkını kullanabilecek pay sahiplerinin genel kurula katılabileceğini teyit etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 23- 24; aynı yönde bkz. **Dağ**, s. 8. Ayrıca üzerinde intifa hakkı bulunan paylar ve oydan yoksun pay senetleri bkz. yuk. Birinci Bölüm, III, F.

ilişkin haklar da genel kurula katılma hakkını gerçekleşmesine olanak sağlayan, genel kurula katılma hakkına bağlı haklardır²⁴⁰.

Belirtmek gerekir ki, genel kurula katılma hakkı, yönetsel haklar dışında; malvarlığı ve aydınlanma haklarını ve koruyucu hakları da az ya da çok etkiler. Nitekim malvarlığı haklarının kullanılmasına veya nasıl kullanılacağına genel kurulda karar verilirken²⁴¹; aydınlanmaya ilişkin haklar, genel kurulun izniyle genel kurulda ya da genel kurul dışında kullanılabilir²⁴². Koruyucu haklar ise, bazı hallerde ancak genel kurulda bulunmuş olma koşuluyla kullanılabilir²⁴³.

B. Genel Kurula Katılma Hakkına Bağlı Diğer Yönetsel Haklar

1. Oy Hakkı

Pay sahipleri, oy hakkını kullanarak genel kurulda gündem maddeleri için tercihlerini belirtir ve gerek oylarıyla gerek karar yetersayılarını oluşturmalarıyla şirket işlerine ilişkin kararlara katılırlar²⁴⁴. Bu nedenle oy hakkı, pay sahiplerinin “geniş anlamda” şirket yönetimine katılmaları bakımından, en önemli haklardan biridir. Öyle ki, oy haklarının, pay sahipleri tarafından kullanılması ile gerçekleştirilen oylama sonucu alınan kararlar, karara olumlu oy veren çoğunluk pay

²⁴⁰ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 950; **Pulaşlı**, Şirketler, 27/43.

²⁴¹ Örnek olarak, kâr payının belirlenmesi genel kurulun devredilemez görev ve yetkileri arasındadır (TTK md. 408/II, d); tasfiye payları ise, genel kurul kararında aksine hüküm yoksa para ile dağıtılır (TTK md. 543/III).

²⁴² Örnek olarak, pay sahibi genel kurulda, yönetim kurulundan şirketin işleri ile ilgili bilgi isteyebilir (TTK md. 437/II).

²⁴³ Örnek olarak, genel kurul kararlarının iptali davası, toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy veren ve bu muhalefeti tutanağa geçiren pay sahipleri tarafından açılabilir (TTK md. 446/I). Ancak “çağrının usulüne göre yapılmadığını, gündemin gereği gibi ilan edilmediğini, genel kurula katılma yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını, genel kurula katılmasına ve haksız olarak oy kullanmasına izin verilmediğini ve yukarıda sayılan aykırılıkların genel kurul kararının alınmasında etkili olduğunu ileri süren” pay sahipleri, toplantıya katılmasa dahi iptal davası açabilir (TTK md. 446/1,b).

²⁴⁴ Oy hakkına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Dağ**, s. 3- 37; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 5- 17; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/46; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 959- 967; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/49- 14/54; **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s. 1- 14.

sahipleri dışında kalan pay sahipleri ile yöneticiler için de bağlayıcı niteliktedir (TTK md. 375/I-f; 423). Nitekim müzakerelere katılma, öneride bulunma, bilgi edinme gibi haklar, esasen, oy hakkına işlerlik kazandırmak amacıyla tanınmışlardır²⁴⁵.

Pay sahipleri oy vererek irade açıklamasında bulunmaktadırlar. Ancak öğretide, oy vermenin hukukî işlem olup olmadığı tartışmalıdır²⁴⁶. Buna rağmen, irade sakatlıklarına dayanan fesih ve butlan başta olmak üzere, hukukî işlemler hakkında uygulanan tüm kuralların, oy hakkının kullanılması için de uygulanacağı öğretide benimsenmiştir²⁴⁷.

Oy hakkı, Türk Ticaret Kanunu'nda "*Pay Sahibinin Kişisel Hakları*" başlığı altında "*Genel Kurula Katılma*" hükümlerinin hemen ardından 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan farklı bir yaklaşımla düzenlenmektedir (TTK md. 434- 436). Buna göre, ilk olarak, "*asgarî oy hakkı*", paya değil; pay sahibine bağlanmaktadır (TTK md. 434/2)²⁴⁸. Asgarî oy hakkı, yabancılaşma veya hâkimiyetin tek pay sahibinde toplanmasını önlemek için pay sahibi temelinde, hem itibari değer, hem birden fazla oya sahip pay sahipleri açısından, eşit işlem ilkesi gereği genel olarak

²⁴⁵ Bu yönde bkz. **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s. 4.

²⁴⁶ Bu konuda kimi yazarlar, irade açıklamalarının karşılıklı yöneltilmediği ve verilen oyun tek başına değer taşımadığı gerekçesiyle oy vermenin hukukî işlem olmadığını savunmaktadır. Kimi yazarlar ise, oyun hukukî niteliğinin kendiliğinden genel kurul kararının hukukî niteliğine bağımlı olduğunu; bu nedenle oy vermenin hukukî işlem niteliğinde olduğunu belirtmektedir. Ayrıntılı bilgi ve bu görüşlerdeki yazarlar için bkz. **Dağ**, s. 5-7; **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s. 3- 5; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 11- 14.

²⁴⁷ Bu yönde bkz. **Dağ**, s. 5-7; **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s. 3- 5; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 14- 17.

²⁴⁸ ETTK'nda asgarî oy hakkı, paya bağlanmış ve bu durum, yanıltıcı bir şekilde "*Her hisse senedi en az bir oy verir.*" ifadesiyle hükme bağlanmıştı (ETTK md. 373/1). TTK'da ise, "*Her pay sahibinin sadece bir paya sahip olsa da en az bir oy hakkını haizdir.*" hükmüyle, "*Oysuz pay olmaz*" ilkesi yerine, "*Oysuz pay sahibi olmaz*" ilkesi benimsenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK md. 434 gerekçesi; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/55. SPK'nun oysuz paylar düzenlemesi, ilkenin istisnasını oluşturmaktadır. Bkz. TTK md. 434 gerekçesi.

öngörülme koşulu ile oy hakkının sınırlandırılabilmesine olanak vermektedir²⁴⁹. Asgarî oy hakkı, oy hakkının pay sahibi için taşıdığı önem nedeniyle vazgeçilmez bir haktır (TTK md. 447/1). Diğer yandan “*pay sahibi*”, sadece “*asgarî oy hakkı*”nın temelini oluşturmaktadır; “*oy hakkı*”nın temeli ise, halen “*pay*”dır²⁵⁰.

Türk Ticaret Kanunu’nun oy hakkı düzenlemesinde yeni yaklaşımının getirdiği bir diğer yenilik, hakkın doğumu konusundadır. Buna göre, hak, payın taahhüt edilmesiyle değil; kanunen ya da esas sözleşme ile belirlenen bedelin ödenmesiyle doğmaktadır (TTK md. 435)²⁵¹. Pay sahipleri, kanunen ya da esas sözleşme ile belirlenen bedeli ödedikten sonra oy haklarını paylarının toplam itibarıyla değeriyle orantılı olarak kullanabilmektedir (TTK md. 434/I)²⁵².

Oy hakkı, hem fiziken hem koşulları sağlandığı takdirde elektronik ortamda, pay sahibi veya temsilcisi ya da üzerinde intifa hakkı bulunan paylarda aksi

²⁴⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/55. Yabancılaşma hakkında bkz. yuk. GİRİŞ, II, B, 1, d.

²⁵⁰ Pay, halen oy hakkının tanınması dâhil olmak üzere hakların belirlenmesinde merkez kavram niteliğindedir. Bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/55. Nitekim oy hakkı paya bağlı olduğu için, oy hakkına sınırlama getirildiği takdirde; sınırı aştığı için donan oylar, pay sahibinin payları devretmesi halinde tekrar canlanacaktır. Bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/59. Bu yönde bkz. TTK md. 436/II.

²⁵¹ Bu bedel TTK md. 344 hükmünde belirlendiği üzere, esas sözleşme ile artırılmamışsa, kuruluştaki veya sermaye artırımında, payın itibarı değerinin % 25’i kadardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/51; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/51-53. Primli paylarda, oy hakkının doğması için ödenmesi gereken tutara prim dâhil değildir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 14/52. Krş. TTK md. 480/I.

²⁵² ETTK, bu konuda bir düzenleme getirmiş değildi. Bu nedenle oy hakkının itibarı değere göre belirlenmediği hallerde, farklı itibarı değerinde aynı oy hakkına sahip olunmasından dolayı, itibarı değeri az olan paylar için imtiyaz doğmuş oluyordu. TTK, bu konuda açıkça hüküm getirerek zoraki imtiyaz oluşumunun önüne geçmiştir (TTK md. 434/I). Buna göre oy hakkı için imtiyaz, olanaklıdır (TTK md. 478- 479); ancak Kanun oйда imtiyazlı paylar için bazı koşullar ve sınırlamalar öngörmüştür. Buna göre, oйда imtiyaz, eşit itibarı değerindeki paylara farklı sayıda oy hakkı ile tanınabilir; farklı itibarı değerindeki paylara aynı sayıda oy hakkı verilerek tanınmaz (TTK md. 479/I). Bu imtiyaz, şu iki kararın alınacağı oylamalarda ise, kullanılamaz: esas sözleşmeyi değiştiren ya da ibra ile sorumluluk davası açılmasına ilişkin kararlar. Diğer yandan, oйда tanınabilecek imtiyaz, 15 oy ile sınırlandırılmıştır (TTK md. 479/II). Bu sınırlama, kurumsallaşma projesi ya da haklı nedenin varlığı halinde mahkeme tarafından kaldırılabilir. Oy hakkı ve itibarı değer hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 961a.

kararlaştırılmadıkça intifa hakkı sahibi veya intifa hakkı sahibinin temsilcisi tarafından genel kurulda kullanılabilir (TTK md. 434/I ve md. 1527/V)²⁵³.

Oy hakkının, ne bizzat ne de temsilci aracılığıyla kullanılması zorlaştırılabilir. Diğer yandan pay sahibi, hakkını kullanmakta özgürdür²⁵⁴. Buna göre, pay sahibi hakkını ister bizzat ister temsilci aracılığıyla kullanır; birden fazla payının hepsi için oy hakkını kullanmak zorunda değildir; oy sözleşmeleri yapabilir veya farklı yönlerde oy verebilir. En önemlisi de, pay sahibi, emredici olarak hükme bağlanan “tek borç ilkesi” gereği, pay değeri ve itibari değeri aşan primin ifası dışında bir şey için zorlanamayacağından, oy hakkını kullanmaya da zorlanamaz (TTK md. 480).

Oy hakkından iki halde yoksunluk söz konusudur. Bunlardan ilki, “Pay sahibinin kendisi ile şirket arasındaki kişisel nitelikte bir işe veya işleme veya herhangi bir yargı kurumu ya da hakemdeki davaya ilişkin olan müzakereler” olarak hükme bağlanmıştır (TTK md. 436/I)²⁵⁵. Burada “şahsi iş” veya “dava” ifadesi geniş yorumlanmalıdır²⁵⁶. Diğer oydan yoksunluk hali ise, şu şekilde hükme bağlanmıştır (TTK md. 436/II): “*Şirket yönetim kurulu üyeleriyle yönetimde görevli imza yetkisini*

²⁵³ TTK ilkesel olarak oy hakkının genel kurulda kullanılabilceğini öngörmüş; bu emredici hükümlerle mektupla oy vermeye olanak vermemiştir. Nitekim elektronik ortamda oy verilmesinde de, elektronik ortamda da olsa genel kurula katılma söz konusu olduğu için, oy genel kurulda verilmiş oyun tüm hukukî sonuçlarını doğurur (TTK md. 1527/V). Bu yönde bkz. TTK md. 434 gerekçesi.

²⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s. 10- 12; **Dağ**, s. 29- 35; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 193- 195; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 960.

²⁵⁵ Madde hükmü, pay sahibinin eşi, alt ve üstsoyu veya bunların ortağı oldukları şahıs şirketleri ya da hâkimiyetleri altındaki sermaye şirketleri ile ilgili müzakereleri de bu kapsama almıştır (TTK md. 436/I)

²⁵⁶ Şirket menfaatinin daha büyük olduğu haller için yoksunluğun devam edip etmeyeceği konusunda ise öğretilerde farklı görüşler vardır. **Pulaşlı**, bu konuya ihtiyatlı yaklaşmak gerektiğini düşünürken; **Tekinalp**, yoksunluğun devam edeceği görüşündedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/55; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 989.

haiz kişiler, yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamaz."²⁵⁷.

2. Müzakerelere Katılma Hakkı

Genel kurulda, gündem maddelerine ilişkin müzakere yapılarak karar alınır (TTK md. 409/I). Konuşma ve görüş açıklama haklarını içeren müzakerelere katılma hakkı, genel kurula katılma hakkına bağlı bir hak olarak tıpkı genel kurula katılma hakkı gibi vazgeçilmez, oransallık ilkesinin geçerli olmadığı ve eşit işlem ilkesinin uygulandığı bir haktır²⁵⁸. Genel kurul, çoğunluk kararı ile müzakerenin yeterli olduğuna ya da müzakereye gerek olmadığına karar verebilme olanağına sahiptir; ancak genel kurulun işlevini yerine getirebilmesi için, gündem maddeleri hakkında müzakerenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir²⁵⁹. Diğer yandan müzakerelere katılanlar, gündeme bağlılık ilkesi gereği konu dışına çıkamaz (TTK md. 413/II); süre yönünden makul ölçüyü aşacak ya da diğer hak sahiplerini engelleyecek şekilde hakkını kullanamaz²⁶⁰. Böyle bir durumda, toplantı başkanı pay sahiplerine müdahale edebilir; sürenin kısıtlı olması ya da gündeme bağlılık gibi haklı gerekçelerle idari olarak hakkın kullanımını sınırlandırabilir (TTK md. 419)²⁶¹.

²⁵⁷ Söz konusu hükümde yöneticilerin, sadece "kendilerine ait paylardan doğan oy hakları"nı kullanamayacakları düzenlendiğinden; temsilci olmaları halinde, oy kullanmaları olanaklıdır.

²⁵⁸ **Pulaşlı**, "müzakereler katılma hakkı" yerine "konuşma hakkı"nı kullanmaktadır. Bu hak ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 38- 39; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 951; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/45.

²⁵⁹ Özellikle konuşmak isteyenlerin bulunması halinde, genel kurul müzakereye yer olmadığına ya da müzakerenin yeterli olduğuna karar veremez. Bu yönde bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 39.

²⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 39; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 951; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/ 45; **Yiğit**, s. 160- 172.

²⁶¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 38- 39.

Oy hakkından yoksun pay sahipleri, genel kurula katılabildikleri gibi müzakerelere de katılabilir (TTK md. 436)²⁶².

3. Öneride Bulunma Hakkı

Genel kurula katılma hakkına bağlı haklardan biri olan öneride bulunma hakkı da, vazgeçilmez bir haktır. Bu hak için de, oransallık ilkesi geçerli değildir ve eşit işlem ilkesi uygulanmaktadır²⁶³.

Her pay sahibi, olağan öneride bulunma hakkına sahiptir. Olağan öneride bulunma hakkı dışında; azlık da, bağlayıcı öneride bulunma hakkına sahiptir. Öyle ki genel kurul, azlığın kuruluş ve sermaye artırımında sulh ve ibraya karşı çıkma, finansal tablolarla ilgili konular için genel kurul toplantısının ertelenmesi gibi bağlayıcı önerileri aksine hareket edemez (TTK md. 420 ve 559)²⁶⁴.

II. Temsilci Aracılığıyla Genel Kurula Katılma Hakkı

A) Genel Olarak

“Pay sahibinin temsil edilebilirliği ilkesi”; pay sahipliği haklarının *“temeli”*ni oluşturmaktadır²⁶⁵. Bu temel, ancak *“temsilci aracılığıyla genel kurula katılma hakkı”*nın kanunî bir kural olarak, tüm pay sahiplerine geniş tarzda tanınması ile sağlanabilir²⁶⁶.

²⁶² Bu yönde ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 952; **Nomer**, Oydan Yoksun Paylar, s. 65.

²⁶³ **Tekinalp**, bu hakkın sınırlandırılması veya engellenmesi için haklı neden gösterilemeyeceğini belirterek bu hakkın müzakerelere katılma hakkından daha güçlü olduğunu ifade etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 956.

²⁶⁴ Bu konuda bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 957.

²⁶⁵ Bkz. TTK md. 425 gerekçesi.

²⁶⁶ Temsilci aracılığıyla genel kurula katılma hakkının geniş tarzda tanınması, anonim şirketin temel esaslarının bir gereğidir. Bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 976. Bilindiği gibi, anonim şirketlerde, pay sahipliğinin kişisel nitelik taşınamasının, pay ile sahibi arasındaki bağın sıkı olmamasının, örgütlü ve sermayeye dayalı yapı ile tek borç ilkesinin gereği olarak pay sahibinin kişiliği önem taşımaz ve paylar devralınarak kolayca pay sahibi sıfatı kazanılabilir. Bu nedenle pay

Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu'nda, bu hak, temsil edilebilirlik ilkesini gözeterek hükme bağlanmış; hakkın kullanımını ağır bir biçimde engelleyecek ya da sınırlandıracak her türlü düzenleme geçersiz kılınmıştır (TTK md. 425 vd). Ayrıca, hem temsilci olabilecek kişiler, hem temsilin kapsamı bakımından ayrıntılı düzenlemeler getirilmiş; söz konusu düzenlemelerde şirketler hukukuna ve anonim şirketlerin yapısına özgü biçimde yeni bir sistem benimsenmiştir²⁶⁷. Buna göre, Türk Ticaret Kanunu'na göre pay sahibinin temsili birçok yenilik içermektedir²⁶⁸. Bunlardan ilki, hiç kuşkusuz, pay sahibinin talimat verme hakkının düzenlenerek; temsilciye, talimata uyma yükümlülüğü getirilmesi ve bu yükümlülüğe aykırılığın sonuçlarının düzenlenmiş olmasıdır (TTK md. 427/I ve 428/IV). İkincisi ise, pay sahibinin temsilinde yeni görünüm biçimlerinin hükme bağlanması; en önemlisi de pay sahibine kurumsal temsil olanağının sağlanmasıdır (TTK md. 428).

Ayrıca bu yeni sistemin benimsenmesinde, pay sahibinin temsiline ilişkin düzenlemelerin, güncel gelişmeler ve ihtiyaçların gözetilmesi bakımından Avrupa Birliği müktesebatıyla uyum sağlayabilmek adına, 2007/36 sayılı AB Yönergesi'nin özellikle 2/c ve 10/I hükümleriyle uyumlu olduğuna öğretide dikkat çekilmektedir²⁶⁹. Yönerge'nin ilgili 10/I. maddesi şöyledir²⁷⁰:

sahibinin temsilcisinin de, tıpkı pay sahibi gibi, kişiliği önem taşımamalı ve temsilci olarak atanması zorlaştırılmamalıdır. Nitekim halka açık anonim şirketler bakımından, temsilci aracılığıyla katılma haklarının kullanılması, pay ile pay sahibi arasındaki bağın çok daha zayıf olması nedeniyle adeta bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Bkz. **Turanboy**, s. 428.

²⁶⁷ Temsil eskiden Borçlar Kanunu'nun doğrudan temsil hükümlerine göre düzenlenmişti ama genel kurulda temsilin, anonim şirket düzen ve ilkelerine uygun olması gerekir. Bu nedenle yeni düzenlemede pay sahibinin temsili, anonim şirket ve genel kurulun yapısına uygun şekilde ele alınarak; Proxy sistemine yaklaşılmıştır. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/ 46; TTK **Genel Gerekeçe**, N. 135. Ayrıca proxy sistemi için bkz. yuk. Giriş, II, B, 2, b.

²⁶⁸ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/ 45- 46; TTK **Genel Gerekeçe**, N. 135.

²⁶⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/01 ve 13/45.

²⁷⁰ Yönerge'nin temsilci tanımını düzenlemekte olan 2/c hükmü, daha önce temsilci kavramı incelenirken ele alınmıştı. Bkz. yuk. Birinci Bölüm, II, B, 1. Hükümlerin Türkçe çevirisi için bkz. **Pulaşlı**, GK, s. 2635-2646.

“ Madde 10. Oy Hakkının Temsili

(1) Her pay sahibinin bir gerçek ya da tüzel kişiyi kendi adına genel kurula katılmak ve oy kullanmak üzere temsilci olarak tayin etme hakkı vardır. Temsilci, pay sahibinin genel kurulda konuşma ve soru sorma hakkında haiz olduğu hakları aynen sahiptir.

Temsilcinin işlem ehliyetine sahip olması gerektiği istisnası hariç, üye devletler, kişilerin temsilci olarak atanabilmeleri hususundaki kısıtlamaları veya şirketlerin böyle kısıtlamaları öngörebilmesine olanak sağlayan tüm hukukî kuralları kaldırır.”

B) Niteliği ve Özellikleri

1. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahibinin temsili, genel kurul toplantısına katılma hakkını düzenleyen “*Toplantıya İştirak Hakkı*” başlıklı 360. maddenin II. fıkrasında, oy hakkına sahip pay sahibinin, bu hakkını genel kurulda bizzat ya da üçüncü bir kişi aracılığıyla kullanabileceği şeklinde hükme bağlanmıştır. Bu hükme göre, pay sahibinin temsili, oy hakkının kullanılmasından ele alınmıştır ve bir “*oyda temsil*” söz konusuydu²⁷¹. Ancak genel kurula katılma hakkının, oy hakkının ön koşulu olduğu gerekçesiyle; “*oy temsilcisi*”nin genel kurula katılma hakkına da sahip olduğu kabul edilmekteydi²⁷².

²⁷¹ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 976; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 261-262; **Saka**, s. 137-141.

²⁷² Bu yönde bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 23- 24; **Dağ**, s. 8.

2. Türk Ticaret Kanunu'nda

Türk Ticaret Kanunu pay sahibinin temsilci aracılığıyla genel kurula katılma hakkını, ilke olarak “*Pay Sahibinin Kişisel Hakları*” üst başlığı, “*Genel Kurula Katılma*” alt başlıkları altında 425. maddede “Pay sahibi, paylarından doğan haklarını kullanmak için, genel kurula kendisi katılabileceği gibi, pay sahibi olan veya olmayan bir kişiyi de temsilcisi olarak genel kurula yollayabilir.” hükmü ile düzenlemiştir. Kanun, temsilci aracılığıyla genel kurula katılma hakkının kullanılmasını 427 ilâ 432. maddeler arasında “*pay sahibinin temsili*” başlığında ayrıca ve ayrıntılı olarak hükme bağlamıştır. Diğer yandan, halka açık anonim şirketler için bu hak, çağrıda bulunarak vekâlet toplanmasında uyulması zorunlu ilke ve esasları belirlemek üzere, Sermaye Piyasası Kanunu'nun 16/A maddesi ile 22. maddesinin (e) ve (i) bendine dayanarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Seri: IV No: 8 sayılı “Vekâleten Oy Kullanma Tebliği” nde de düzenlenmiştir.

Türk Ticaret Kanunu düzenlemesine göre pay sahibinin temsili, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndaki “*oyda temsil*” yerine, genel kurula katılmanın kanunen tanınmış bir biçimdir²⁷³ ve genel kurula katılma hakkına bağlı, genel kurula katılma hakkı ile eşdeğerde bir pay sahipliği hakkıdır²⁷⁴. Bu nedenle pay sahibinin, genel kurula katılma hakkını bizzat kullanmasında geçerli tüm ilkeler, temsilci aracılığıyla

²⁷³ Pay sahibinin temsili, TTK 425. maddede paydan doğan hakların kullanılması için düzenlenmiş olmasına rağmen; Genel Gerekçe'de “*Oy Hakkında Temsil*” başlığı altında açıklanmıştır. Ancak metinde oy hakkında temsil ifadesi ETTK hükümleri değerlendirilirken kullanılmış; TTK bakımından yapılan açıklamalarda, düzenlemenin genel kurula katılımı sağlamak için olduğu belirtilmiştir. Bkz. TTK, **Genel Gerekçe**, N. 135. Ayrıca bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/43. **Pulaşlı** ise, pay sahibinin temsil edilebilme hakkını sadece “oy temsilcisi” ya da “oy hakkının temsilci aracılığıyla kullanılması” şeklinde ele almaktadır. Bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/99-138 ve N. 27/47-50.

²⁷⁴ Temsilci aracılığıyla genel kurula katılma hakkı bir “pay sahipliği hakkı”dır. Çünkü katılma ve oy hakkında temsilci tayini için gerekli maddî koşul, ancak pay sahipliği sıfatı tanındığında sağlanmış olmaktadır. Bu yönde bkz. TTK'nun 426. madde gerekçesi. Ayrıca bkz. yuk. Birinci Bölüm, I, B, 1.

genel kurula katılmasında da geçerlidir. Pay sahibinin temsil hakkı da talebe bağlı olmayan, vazgeçilmez ve paya bağlı temel bir haktır²⁷⁵.

Pay sahibinin temsil edilme hakkının vazgeçilmez hak niteliğinden dolayı, bu hak da genel kurula katılma hakkı gibi kaldırılamaz, sınırlandırılmaz veya kullanımı zorlaştırılmaz (TTK md. 426;447/I, a)²⁷⁶. Buna göre temsil yetkisi, pay sahibi olan ya da olmayan, bir gerçek ya da tüzel kişiye verilebilir²⁷⁷. Aksi durum, pay sahibinin genel kurula katılma ve diğer yönetsel haklarının kullanılmamasına neden olabileceğinden; Türk Ticaret Kanunu'nda temsilcinin pay sahibi olmasını öngören esas sözleşme hükmü geçersiz kabul edilmiştir (TTK md. 425/I, son cümle)²⁷⁸. Nitekim genel kurula katılma hakkının temelinde de, hakkın kullanılabilmesi ve genel kurula katılımın sağlanabilmesi için; bu hakkın, temsilci aracılığıyla da kullanılmasına olanak verilmesi ve zorlaştırılmaması bulunmaktadır.

²⁷⁵ Bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 945; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/41 ve 14/45; **Yiğit**, s. 60.

²⁷⁶ Bu yönde bkz. yuk. İkinci Bölüm, I, A, 2.

²⁷⁷ **Tekinalp**, adi temsilcinin gerçek kişi olması gerektiğini belirtmiştir. Bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47. Ancak kanımızca Türk Borçlar Kanunu hükümleri nedeniyle bir tüzel kişinin adi temsilci olmasına engel bulunmamaktadır.

²⁷⁸ Ancak bu durum da, pay senetlerinde bağlam bulunması halinde esas sözleşmede temsilcinin pay sahibi olmasının öngörülüp öngörülemeyeceği sorusunu karşımıza çıkarmaktadır. Öğretide, talimata aykırılık genel kurul kararlarını etkilemeyeceğinden; bağlam hükümlerinden dolanılmasını önlemek amacıyla temsilcilerin pay sahibi olmasının gerekebileceği belirtilmektedir. Bağlam, istenmeyen kişilerin şirket yönetiminde uzak tutulması amacıyla pay devrini sınırlandıran, esas sözleşmeyle öngörülmuş düzenlemeler olduğundan; temsil, esasen bağlamın amacıyla bağdaşmamaktadır. Nitekim öğretide de 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde, esas sözleşmede temsilcinin pay sahibi olmasının öngörülebileceğine ilişkin 360. madde hükmünün bağlı nama yazılı pay senetleri olan kapalı tip şirketler için olduğu ileri sürülmektedir. Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Teoman**, Oydan Yoksunluk, s. 159; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 225. Ancak bağlam hükümlerinin varlığında temsilcinin pay sahibi olması da, özellikle pay sahibi sayısı çok fazla olmayan şirketlerde, pay sahibinin oy hakkının sınırlandırılması hatta ortadan kalkması sonucunu doğurmaktadır. Nitekim az sayıda pay sahibi olan anonim şirketlerde, pay sahibinin ya karşı görüşte bir pay sahibine temsil yetkisi vermesi ya da temsil edilme hakkından vazgeçmesi sonucu ortaya çıkabilmekte ve esas sözleşmenin amacını aşmasına neden olabilmektedir. Bu yönde bkz. **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s. 159. Bu nedenlere **Pulaşlı**, pay sahipleri arasındaki ilişkinin kabul edilebilir bir temsilcinin seçimine olanaklı olmadığı durumlarda bağımsız bir temsilcinin seçilebilmesinin kabul edilmesini önermektedir (TTK md. 428/I). Bu yönde ve ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/104. Kanımızca yönetsel haklar ile temsil edilme hakkının vazgeçilmez niteliği, bu hakların kullanılmasının engellenmesine izin vermemekte; dolayısıyla bağımsız temsilci soruna en elverişli çözüm olarak gözükmektedir.

Oysa 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda, yalnızca esas sözleşmede aksine hüküm yoksa pay sahibi olmayan bir kişinin temsilci olabilmesi düzenlenmişti (ETTK md. 360/II). Bu düzenleme, pay sahibinin temsilinin zorlaştırıldığı gerekçesiyle öğretide sıkça eleştirilmektedir²⁷⁹. Bu nedenle kanun koyucu, Türk Ticaret Kanunu'nda söz konusu eleştirileri dikkate alarak bu konuda açık hüküm getirmiş ve pay sahibinin temsiline getirilen tüm sınırlamalara karşı ortaya bir tavır koymuştur (TTK md. 425)²⁸⁰. Temsilcinin pay sahibi olmasını koşul tutan düzenlemeleri geçersiz kılan 425. madde hükmü, pay sahibinin temsil edilebilme hakkını sınırlandıran ya da kullanımını zorlaştıran her türlü esas sözleşme, genel kurul kararı, diğer düzenleme ve idari tasarrufları da geçersiz kılmaktadır. Halen yürürlükte olan ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde çıkarılmış Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'nde ise, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 360. maddesinin II. fıkrası hükmüyle uyumlu olarak "Ortaklık genel kurullarında oy kullanma hakkına sahip olanlar, bu haklarını vekil tayin ettikleri pay sahipleri aracılığıyla veya ortaklık

²⁷⁹ Bu durum, özellikle pay senetleri geniş kitlelere yayılmış halka açık anonim şirketlerde bir pay sahibinin temsilci olarak belirlemek için bir diğer pay sahibini bulmasının olanaksız olmasına; sonuçta da dolaylı olarak oy hakkından yoksunluğa neden olmaktadır. Öğreti, uygulamada doğan bu sıkıntı nedeniyle temsilcinin pay sahibi olmasını öngören esas sözleşme hükümlerinin geçersiz sayılması gerektiğini savunuyordu. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s. 158- 159; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 224; **Yiğit**, s. 60.

²⁸⁰ Hükmün gerekçesinde, sadece temsilcinin pay sahibi olmasını zorunlu tutan sınırlamaların dışındaki, diğer geçerli ve geçersiz sınırlamaların öğretisi ile mahkeme kararlarına göre belirleneceği belirtilmiştir. Bu yönde bkz. TTK md. 425 gerekçesi. Öğreti, oy hakkını ölçüsüz ve aşırı sınırlandırmayan temsil düzenlemelerinin, olanaklı olduğu ve yönetim kurulunun önemli ve haklı bir nedene dayanarak zaman açısından şeffaf ve kesin bir uygulama ile temsilcinin değişikliğini istemesinin kabul edilebileceği belirtilmektedir. Ancak temsilci değişikliği isteminde, yeni bir temsilci seçimine yeterli zamanın da pay sahibine verilmesi gerekmektedir. Nitekim şirketin, oydan yoksunluğu gerektiren nedenler bulunmadıkça; pay sahibinin kişiliğinden ya da tutumundan doğan veya rakip bir işletmeye ilgisine dayanan nedenler göstererek, oy hakkının kullanılmasına itiraz hakkı (TTK md. 436) olmamasına rağmen; temsilci ile pay sahibi arasında tam bir eşitlikten söz edilemez. Bu nedenle, öğretide anonim şirketin gerektiğinde menfaatlerini bir temsilciye karşı koruma hakkının varlığının kabul edilmesi ve pay sahibinin temsilcisini değiştirmesi tarzındaki bir isteğin, esas sözleşme ile temsilci red nedenlerinin, bunları haklı gösterecek unsurları içeriyor ve dolaylı da olsa pay sahibinin temsilini gereksiz yere önlemiyor olması koşuluyla haklı bulunması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/105-106; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 977; **Saka**, s. 146. Ancak TTK'da temsilci atamada serbestinin kabul edilmesi ve değiştirmeye ilişkin herhangi bir hüküm getirilmemesi nedeniyle, değiştirmede de serbestinin kabul edilmesi hukuken uygun gözükmektedir.

ana sözleşmesinde aksine hüküm bulunmadıkça pay sahibi olmayanlar aracılığıyla da kullanabilirler.“ hükmü bulunmaktadır (Tebliğ md. 4/I)²⁸¹. Bu hüküm, Türk Ticaret Kanunu’nun 425. maddesi ile açık şekilde aykırı düşmektedir. Tebliğ ile kanun hükmü değiştirilemez, gerekli değişiklikler yapılanaya kadar kanun hükmünün uygulanması gerekecektir²⁸². Bu nedenle, Vekâleten Oy Kullanma Tebliği’nin hükmüne dayanarak esas sözleşmesine temsilcilerin pay sahibi olmasına ilişkin hüküm koyan halka açık anonim şirketler, söz konusu hüküm esas sözleşmelerinden çıkarmalıdır²⁸³.

Hakkın sınırlandırılması ve kullanımının zorlaştırılması geniş anlaşılmalıdır. Buna göre, temsilcinin atanması, önerilmesi, seçilmesi veya temsil türlerinden birinin seçilmesini de sınırlandıran ya da zorlaştıran tüm karar ve düzenlenmelerin geçerliliği sorgulanabilir²⁸⁴.

C) Kapsamı ve Geçerlilik Süresi

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu bakımından pay sahibinin temsili, daha önce belirtildiği gibi “oyda temsil” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan, öğretide, kanun koyucunun pay sahibinin temsilde oy hakkının ön koşulu olarak genel kurula temsilci aracılığıyla katılmayı da zorunlu olarak kabul ettiği ve temsil yetkisinin, temsilciye genel kurul üyesi niteliği verdiği için, aksi öngörülmedikçe, diğer yönetsel hakları da içerdiği belirtilmektedir²⁸⁵.

²⁸¹ Benzer şekilde bir hüküm, Komiser Yönetmeliği’nde de yer almaktadır (Kom. Yön. md. 21/I).

²⁸² Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/49; **Saka**, s. 153. Tebliğ’in de Kanun’a uygun olarak değiştirilmesi beklenmektedir.

²⁸³ Nitekim 6103 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un “Esas Sözleşme” başlıklı 22. maddesi, anonim şirketlerin esas sözleşmelerini, yayımı tarihinden on iki ay içinde TTK ile uyumlu hale getirmelerini ve bu süreçte de TTK hükümlerinin uygulanacağını hükme bağlamıştır. Krş. Değişiklik Kanunu md. 46. Ayrıca bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/49.

²⁸⁴ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 27/49.

²⁸⁵ Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 23; **Dağ**, s. 8; **Saka**, s. 144.

Türk Ticaret Kanunu ise, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun bu karmaşık düzenlemesi yerine daha basit bir esas kabul etmekte ve pay sahibinin temsilini, genel kurula katılmanın kanunen tanınmış bir biçimi olarak, genel kurula katılma hakkına bağlı bir hak niteliğinde düzenlemektedir. Bu nedenle temsilci aracılığıyla genel kurula katılma hakkı, genel kurula katılma hakkı ile aynı kapsama sahiptir²⁸⁶.

Buna göre pay sahibinin temsilinin kapsamını, başta genel kurula katılma hakkı ve bu hakla bağlantılı olarak müzakerelere katılma, öneride bulunma ve oy hakkının kullanılması oluşturmaktadır²⁸⁷. Nitekim Türk Ticaret Kanunu, pay sahibinin temsilci aracılığıyla genel kurula katılmasına ilişkin maddelerinden 425. maddede “*paydan doğan hakları kullanmak için*” ifadesine; 426. maddede “*pay sahipliği hakları*” “*pay sahibince, yazılı olarak yetkilendirilmiş kişi tarafından kullanılır*” ifadesine; 427. madde I. fıkrada “*katılma haklarını temsilci olarak kullanan kişi*”, II. fıkrada yine “*pay sahipliği haklarını*” ifadesine; 428. maddede “*oy kullanıp ilgili diğer işlemleri yapması için*” ifadesine; 429. maddede “*pay ve pay senetlerinden doğan katılma ve oy haklarını*” ifadesine, 432. maddede “*paydan doğan hakları*” ifadesine; 446. maddede “*temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını*” ifadesine yer vermektedir.

Temsil yetkisinin geçerlilik süresi için ise, 6762 ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, herhangi bir hüküm düzenlenmemektedir. Ancak Komiser Yönetmeliği ile Vekâleten Oy Kullanma Tebliği, vekâletnamelerin ilgili olduğu olağan veya

²⁸⁶ Genel kurula katılma hakkının kapsamı ve genel kurula katılma hakkına bağlı haklar için bkz. yuk. İkinci Bölüm, I, A, 1.

²⁸⁷ Genel kurula katılma hakkı, yönetsel haklar dışında tüm diğer pay sahipleri haklarını da etkilemektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. İkinci Bölüm, I, A, 2. Buna göre, pay sahibinin temsilci aracılığıyla katılma haklarını kullanması, diğer pay sahipliği haklarını kullanmaya ilişkin koşulları da temsilci aracılığıyla sağlaması anlamına gelmektedir.

olağanüstü ve hukuken bunların devamı olan genel kurul toplantıları için geçerli olacağını hükme bağlamaktadır (Kom. Yön. md. 23/II ve Tebliğ md. 10/1)²⁸⁸. Diğer yandan, öğretilerde temsil yetkisinin geçerlilik süresi ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır²⁸⁹. Tekinalp, temsil yetkisi verilirken yetkinin hangi toplantı için verildiğinin belirtilmesi gerektiğini ve pay sahibinin toplantı tanımını yaparak “bu ve bunun için olan tüm toplantılar” şeklinde bir belirleme yapabileceğini kabul etmektedir²⁹⁰. Yazara göre, aksi öngörülmediyse, yetki sadece verildiği toplantı için geçerlidir. Saka ise, Temsil yetkisi, sadece verildiği toplantı için, toplantı devamı süresince geçerli olduğunu savunmaktadır²⁹¹.

III. Pay Sahibinin Temsilinin Görünüş Biçimleri

A- Doğurduğu Hükümler Bakımından

Pay sahibinin temsili, gerek Türk Ticaret Kanunu’nda gerek Vekâleten Oy Kullanma Tebliği’nde doğrudan temsil esas alınarak düzenlenmiştir. Buna göre, temsilciler, yazılı bir yetki belgesiyle katılarak şirkete pay sahibini temsil ettiklerini bildirmekte (TTK md. 426/I ve 427/II); böylece pay sahibi ad ve hesabına hareket etmektedirler.

Dolaylı temsilin ise, danışıklı veya örtülü işlemlerde, mülkiyet veya zilyetlik görüntüsü yaratarak pay sahibi olmayan kişilerin, pay sahibi gibi genel kurul

²⁸⁸ Genel kurul toplantısı ve bu toplantının devamı niteliğindeki toplantı için bkz. yuk. Birinci Bölüm, III, D.

²⁸⁹ Bu konuda bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 979; Krş. **Saka**, s. 140, 155.

²⁹⁰ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 979.

²⁹¹ Krş. **Saka**, s. 140. Kanaatimizce de, temsil yetkisi, sadece verildiği toplantı için geçerlidir.

toplantılarına katılmalarına olanak vermesi nedeniyle; pay sahibinin temsilinde hukuken olanaklı olup olmadığı öğretide tartışmalıdır²⁹².

Anonim şirket genel kurul toplantılarına sadece şirkete karşı yetkili, pay sahipleri veya temsilcileri ile Kanun'da sayılan kişiler katılabilmekte ve yönetsel haklar, pay sahipliği konumunu edinen kişiler veya bu kişiler adına temsilcileri tarafından genel kurullarda kullanılabilir²⁹³. Şirkete karşı yetkili bu kişiler, senede bağlanmamış paylar, nama yazılı pay senetleri ve ilmühaberler için pay defterine kayıtlı pay sahibi veya onun yazılı olarak yetkilendirdiği temsilcisi; hamiline yazılı senetler için senedin zilyedi bulunan kimsedir. Bu nedenlerle, anonim şirketlerde senede bağlanmamış paylar, nama yazılı pay senetleri ve ilmühaberler için dolaylı temsil ancak temsilcinin, temsil ettiği payların sahibi olmasıyla olanaklıdır²⁹⁴. Diğer yandan hamiline yazılı pay senetleri için dolaylı temsil yetkisi, senedin zilyetliğinin devriyle genel kurula katılmak olanaklı olduğundan, kolaylıkla verilebilir.

²⁹² Ayrıntılı bilgi ve bu konudaki görüşler için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 983,772c ve 772d; **Arslanlı**, Organizasyon, s.43- 44; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 263; **Saka**, s. 142. Ayrıca dolaylı temsil için bkz. yuk. Birinci Bölüm, II, A, 3, b.

²⁹³ Bu yönde bkz. yuk. Birinci Bölüm, I, B, 1.

²⁹⁴ Çünkü dolaylı temsilcinin kendi adına hareket edebilmesi için, şirkete karşı yetkili pay sahibi sıfatına sahip olması; böylelikle edindiği hak ve borçları temsil edilene geçirebilmesi için ise, payları tekrar temsil olunana geçirmesi gerekmektedir. Bu durumda karşımıza mülkiyetin belli bir zaman veya amaç için gerçekten devredildiği hallerde “*inançlı temlik*” veya tarafların niyetinin mülkiyetin devri olmadığı, sadece dış ilişkide mülkiyet görüntüsünün yaratıldığı hallerde “*gizli temsilci*” çıkmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Arslanlı**, Organizasyon, s. 43- 44; **Özsunay**, Ergun: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İstanbul 1968, s. 55; **Oğuz**, Arzu: “*Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekâlet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması*”, AÜHFĐ 1989- 1990, C. XXXI, S. 1- 4, s. 243. Gizli temsilci, oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları dolanmak veya herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak amacıyla yetkilendirilmesi; yetkisiz katılma söz konusu olacağından geçersizdir (TTK md. 433/I). Dolaylı temsilin gerçekleşmesi için payın devri olanaklı ise de; dolaylı temsilcinin, temsil ettiği payların sahibi olması ve onları tekrar temsil ettiği pay sahibine devretmesi, anonim şirketlerde temsilin amacına uymayan uzun bir yolun izlenmesi anlamına gelmektedir.

B- Temsilci Sıfatı Bakımından

1. Adi Temsilci

Adi temsilci, pay sahibinin geleneksel anlamdaki temsilcisidir²⁹⁵. Türk Ticaret Kanunu'nda, herhangi bir terim kullanılmadan, pay sahibinin Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümleri uyarınca yetkilendirdiği kişi olarak hükme bağlanan bu temsilci (TTK md. 428/VI); öğretilerde, “adi temsilci” olarak ifade edilmektedir²⁹⁶. Buna göre adi temsil, Türk Ticaret Kanunu'nun pay sahibinin temsili için getirdiği talimata ilişkin hükümlerle desteklenmiş (TTK md. 427/I); Türk Borçlar Kanunu'nun 40 ilâ 45. maddeleri arasında düzenlenen doğrudan temsildir.

Kurumsal temsilin görünüm biçimleri dikkate alındığında, talimata ilişkin hükümlerle desteklenen adi temsilin, amaca uygun bir temsil türü olduğu görülmektedir²⁹⁷. Nitekim kurumsal temsilin görünüm biçimlerinde, temsilcinin yayımladığı bildirge talimat yerine geçmekte ve pay sahibi, bu bildirgeye müdahale edememektedir²⁹⁸. Oysa adi temsilde, tüm koşullar doğrudan pay sahibi tarafından belirlenebileceğinden, pay sahibi temsil ilişkisini kendi iradesine ve ihtiyacına en uygun şekilde şekillendirebilmektedir. Buna göre pay sahibi, temsilciye her gündem maddesi için talimat ya da temsilcinin kendi iradesine göre hareket etmesine izin verebilmektedir.

²⁹⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/102; **Kendigelen**, İlk Tespitler, s. 280. Ayrıca bkz. yuk. Giriş, I.

²⁹⁶ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47. Ayrıca bkz. yuk. Birinci Bölüm, II, A, 3, c.

²⁹⁷ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/45 ve 13/47.

²⁹⁸ Bildirge için bkz. aşağı. Üçüncü Bölüm, II, A, 2.

Adi temsilci, tek pay sahipli anonim şirketlerde de geçerli bir temsil biçimidir²⁹⁹. Diğer yandan, tüzel kişi pay sahipleri, adi temsilci ile kendilerini temsil ettirebilir³⁰⁰. Kanunî temsilciler ise, adi temsilci değildir³⁰¹.

2. Tevdi Eden Temsilcisi

a) Tanımı

Tevdi, sözlük anlamıyla verme, bırakma anlamına gelen Arapça bir sözcüktür³⁰². Türk Ticaret Kanunu anlamında tevdi ise, anonim şirket payının kayden ya da pay senedinin fiziken bir kişiye bırakılmasıdır³⁰³. Kanun, tevdi eden temsilcisini sadece talimat kurumu, bildirim yükümlülüğü ve hamiline yazılı pay senetleri bakımından hükme bağlamış; ancak tanımlamamıştır³⁰⁴. Tevdi eden, payını kayden veya pay senedini fiziken bir kişiye bırakarak; bu kişinin yönetsel haklarını kullanmada kendisini temsil etmesini isteyen pay sahibidir. Kanun'un hamiline yazılı pay senetleri için verilen temsil yetkisi için düzenlediği 427. maddede, pay senedini rehin, hapis hakkı, saklama sözleşmesi, kullanım öduncü sözleşmesi veya benzeri

²⁹⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47.

³⁰⁰ Tüzel kişi pay sahipleri, esasen tüzel kişiliği temsile yetkili organları tarafından aslen temsil edilirler. Ancak bir adi temsilci tayin etmeleri de olanaklıdır. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47.

³⁰¹ **Tekinalp**, veli ya da vasinin de adi temsilci olduğunu belirtmektedir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişilik Şirket, N. 13/ 47. Ancak bizim de katıldığımız görüşe göre, veli ya da vasi tarafından temsilde, küçük veya kısıtlı temsil yetkisini iradî bir temsil yetkisi ile vermediği için, adi temsil söz konusu değildir. Bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/102.

³⁰² Tanım için bkz. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.4f87074d46a6a1.36783432 (10.03.2012);

<http://www.dildernegi.org.tr/TR/Sozluk.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EFEC9E8A7FA3AA308F&Sozcuk=tevdi%20%20&Detay=1&ANAH=57756> (10.03.2012). “Tevdi“ eski bir sözcük olmasına rağmen Türk mevzuatında kullanılmaya devam etmektedir. Nitekim 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun dilini Türkçeleştirme amacı taşıyan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu 107 ilâ 111, 144 ve 187. maddelerinde de tevdi terimi kullanılmıştır.

³⁰³ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/48.

³⁰⁴ TTK'nın 429. maddesinin gerekçesinde, tanım yapılmaması, amacın tevdi eden temsilciliği kurumu yaratmak olmaması nedeni ile açıklanmaktadır. Ayrıca gerekçede kredi kuruluşları, bankalar ve portföy yöneticilerinin zaten tevdi yöneticisi konumunda olduğu belirtilmektedir.

sözleşmeler nedeniyle elinde bulunduran kişiler tevdi edenlere örnek olarak sayılmış³⁰⁵; tevdi olunanların kimler olabileceği konusunu ise 429. maddenin son fıkrasında, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenleneceğini belirterek hükme bağlamıştır. Öğretide, tevdi olunan ise³⁰⁶, pay senetlerinin saklanması amacıyla açık kasa işlemiyle bırakıldıkları bankalar, yönetilmek üzere bırakıldıkları portföy danışmanları, yatırım yöneticileri, saklama kuruluşları hatta aracı kurumlar ile avukatlar olabileceği belirtilmektedir³⁰⁷.

Tevdi eden temsili, payı zilyetliğinde bulunduran kişilerin tevdi ilişkisinin niteliği ve amacı gereği, genel veya özel bir yetkiye dayanarak pay sahibini temsilen yönetsel hakları kullanmasıdır³⁰⁸. Türk Ticaret Kanunu'nda ilk defa “tevdi eden temsilcisi”³⁰⁹ ile düzenlenen bu temsil³¹⁰, genellikle halka açık anonim şirketlerde görülen bir temsil biçimidir³¹¹. Ancak halka kapalı ve hatta tek kişilik anonim şirketlerde de söz konusu olabilmektedir³¹².

³⁰⁵ TTK'nın 427. maddesinin II. fıkrasına 6762 sayılı TTK'nın 360. maddesinin III. fıkrası hükmünden farklı olarak “hapis hakkı” eklenmiştir. Böylece hapis hakkı nedeniyle senedi elinde bulunduranların da ancak bu konuda bir yetki verildiği takdirde pay sahipliği haklarını kullanabileceği belirtilmektedir. Bu yönde bkz. **Kendigelen**, İlk Tespitler, s. 278.

³⁰⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Hasan: “*Türk Ticaret Kanunu ve Tasarıya Göre Anonim Şirket Genel Kurullarında Oy Hakkının Kullanılması*” (Oy Hakkı), Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan, Ankara 2006, s. 804-805.

³⁰⁷ TTK'nın 429. madde gerekçesi. **Pulaşlı** da aynı kişileri saymış ama 427. madde ile ilişki kurmamıştır. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, s. 22/116; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 802.

³⁰⁸ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/48.

³⁰⁹ **Pulaşlı**, bu temsilciye “tevdi eden temsilcisi” yerine “tevdi temsilcisi” denilmesi gerektiği görüşündedir. Yazar, tevdi eden temsilcisinin kaynağı, Alman ve İsviçre kanunlarında geçen “Depotvertreter” (depo temsilcisi) kavramının karşılığının “tevdi temsilcisi” olduğunu belirterek; kavramların kısa ve anlaşılır olması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca “tevdi eden temsilcisi” kavramının, kimin temsil edildiğini açıklamadığını, tam ifadenin tevdi edenin temsilcisi olması gerektiğini dile getirmektedir. Bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/115, dn. 97. Biz çalışmamızda, Türk Ticaret Kanunu'nda kurum terimi olan tevdi eden temsilcisini kullanacağız.

³¹⁰ Tevdi eden temsilcisi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu zamanında da uygulanmaktaydı. Öyle ki, tevdi eden temsilcisinin banka ve aracı kurumlar olduğu temsil, halka açık anonim şirketler için, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'nde hükme bağlanmıştır. Banka ve aracı kurumlarca temsil için bkz. aşağı. İkinci Bölüm, III, B, 2, dd.

³¹¹ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 802.

³¹² Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/48.

b) Yetkinin Verilmesi ve İçeriği

Tevdi eden temsili için gerekli temsil yetkisi, tevdi işleminin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmamaktadır³¹³. Türk Ticaret Kanunu, tevdi eden temsilcisinin sadece tevdi ilişkisine dayanarak; zilyetliğindeki pay için oy kullanmasını engellemekte ve mutlaka genel ya da özel bir yetkinin verilmiş olmasını aramaktadır³¹⁴. Bu özel yetki, yazılı olmalıdır (TTK md. 426 ve 427/II). Bu nedenle sözlü veya örtülü olarak verilemez³¹⁵. Diğer yandan, tevdi edilenin yetkiyi kabul etme zorunluluğu yoktur³¹⁶.

Türk Ticaret Kanunu, tevdi eden temsilinde temsil yetkisinin verilmesinin yanı sıra temsil belgesinin içeriği için de açık hüküm getirmiş ve tevdi eden temsilcilerinin bağlı olduğu esas ve usullerle; temsil belgesinin içeriğinin, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca çıkarılacak bir yönetmelikle düzenleneceğini belirtmiştir (TTK md. 429/III). Gerekçede, bu hükümle Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan Proxy sisteminin uygulamamıza girmesinin amaçlandığı belirtilmiştir³¹⁷.

Proxy, hem bir çeşit temsil, hem yazılı oy olarak nitelendirildiği ve bizzat değil, temsilci aracılığıyla irade açıklamasında bulunduğu için; tevdi eden temsilcisi de proxy sistemine benzer bir temsil türü olarak değerlendirilebilir. Nitekim tevdi eden temsilcisi, bu yönde bir izin verilmediği sürece kendi iradesini değil; aldığı talimatlarla doğrudan pay sahibinin iradesini genel kurula

³¹³ **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/49.

³¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK'nın 429. madde gerekçesi; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/116.

³¹⁵ **Tekinalp** ise, somut olayın gerektirdiği istisnai hallerde örtülü temsil yetkisinin kabul edilebileceğini belirtmektedir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/49. Ancak kanımızca, örtülü temsilin kabulü, TTK'nın tevdi eden temsili için getirdiği ayrıntılı düzenleme ile bağdaşmamaktadır.

³¹⁶ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/49.

³¹⁷ Bu yönde bkz. TTK'nın 429. maddesinin gerekçesi. Proxy ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. Giriş, II, B, 2, b.

taşımaktadır³¹⁸. Kanun koyucunun, tevdi eden temsilcisi ile ilgili çıkarılacak yönetmelikte, proxy belgesine benzer bir usulle talimat alınması için usul ve esaslarının belirlenmesini beklediği görülmektedir³¹⁹.

c) Talimat

Tevdi eden temsilinde tevdi edilen, pay senetlerinden doğan yönetsel hakları, genellikle tevdi edenin dikkat etmeyeceği, tevdi ilişkisi doğuran sözleşmenin içine konulmuş bir hüküm sayesinde temsil yetkisi olarak kullanılmaktadır³²⁰. Yetkinin bu şekilde alındığı hallerde, talimata ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamakta; bu da, tevdi eden temsilcisinin yönetsel hakları istediği gibi ve kendi menfaatlerine uygun olarak kullanılmasına fırsat vermektedir. Tevdi edilenin, birden çok pay sahibi ile tevdi ilişkisi içinde olduğu ve böylece çok sayıda paydan doğan yönetsel hakları kullanma yetkisine sahip olduğu hallerde ortaya güç boşluğunun bir yabancı tarafından doldurulması ortaya çıkmaktadır. Böylece tevdi edilen, rizikosunu taşımadığı büyük bir gücün sahibi olmaktadır³²¹.

Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu'nda tevdi eden temsilcisi düzenlenirken kanun koyucu, bu kurumun en önemli sorununun yönetsel haklarının pay sahibinin iradesine uygun olarak kullanılması olduğunu gözeterek; bu sorunu, talimata ilişkin özel hükümlerle çözmeye çalışmıştır (TTK md. 429)³²².

³¹⁸ Tevdi eden temsilcisi için getirilen ayrıntılı talimat düzenlemesi için bkz. aşağı. İkinci Bölüm, III, B, 2, c.

³¹⁹ Bu yönde bkz. TTK'nın 429/III. madde gerekçesi.

³²⁰ TTK'nın 429/I. madde gerekçesi.

³²¹ Ayrıntılı olarak bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma Sorunları, s. 68; ayrıca bkz. yuk. Giriş, II, B, 1, d ve Giriş, II, B, 2, c.

³²² Tevdi eden temsili, bireysel temsilin bir görünüm biçimi olması nedeniyle zaten talimat almakla yükümlüdür (TTK md. 427/I). Ancak kanun koyucu, uygulamada ortaya çıkabilecek sakıncaları önlemek üzere, bu temsili talimata ilişkin adi temsilden daha ayrıntılı hükümlerle desteklemiştir (TTK

Buna göre, tevdi eden temsilcisi, talimat almak için her genel kuruldan önce tevdi edene başvurmak zorundadır (TTK md. 429/I). Taraflar arasındaki ilişkinin niteliği ne olursa olsun, yetki ne tür bir hükümle verilmiş olursa olsun; hatta temsilciye verilen yetkide aksi öngörülse dahi, temsilci tevdi edenden talimat alacaktır. Talimat, tevdi eden temsilcisi için kanunî bir zorunluluktur³²³. Üstelik kanun koyucu “her genel kuruldan” önce ifadesi ile talimatın gündem maddelerine göre alınacağını belirtmiştir. Buna göre, talimatın bir defa alınıp devamlı olarak kullanılması da olanaklı olamayacaktır³²⁴.

Türk Ticaret Kanunu, talimat bulunmaması halinde tevdi eden temsilcisinin oyu kendi menfaatine göre kullanmasının önüne de emredici bir hükümle geçmiştir³²⁵. Tevdi eden temsilcisi, zamanında istemiş olup da talimat alamamışsa, tevdi edenin genel talimatına göre hareket etmeli; genel bir talimat da yoksa yönetim kurulunun önerilerine göre oy kullanmalıdır (TTK md. 429/II)³²⁶.

Ancak Pulaşlı, Almanya’da banka ve kredi kurumlarının şirket yönetiminde belli bir güç elde ettiklerini; ancak bu gücü nadiren kötüye kullandıklarını ve esasen sorumluluk içinde kullanılan bu temsile, 80’li yıllardan sonra bankaların hiç ilgi göstermediklerini belirtmektedir³²⁷. Nitekim Türk Ticaret Kanunu’ndan önce Türkiye’de de banka ve aracı kuruluşlar, kanun ve yönetmeliklerine göre bu şekilde

md. 429). Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/50; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 802- 804; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/116-118.

³²³ TTK’nın 429/II. madde gerekçesi.

³²⁴ Ancak TTK’nda talimata aykırılığın, oyu geçersiz kılmayacağı ancak temsil edilenin temsilciye karşı haklarının saklı olduğu hükme bağlanmaktadır (TTK md. 427/I). Bu yönde bkz. **Özdemir/Yiğit**, s. 461.

³²⁵ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 803; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/ 117.

³²⁶ **Özdemir/Yiğit**, açık bir talimat yoksa pay sahibinin iradesinin yönetim kurulu ile aynı olduğu varsayımını eleştirmektedir. Yazarlara göre, böyle bir varsayım halinde pay sahibi zaten genel kurula katılma ihtiyacı duymayacaktır. Bu yönde bkz. **Özdemir/Yiğit**, s. 461.

³²⁷ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/ 118; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 804.

temsilcilik görevi yapabilecek olmasına rağmen; uygulamada tevdi eden temsilciliği pek yaygın değildir.

d) Çeşitli Durumlar

aa) Tevdi Eden Temsilcisinin Aynı Zamanda Şirkette Pay Sahibi veya İntifa Hakkı Sahibi Olması

Tevdi eden temsilcisi, kendisi de anonim şirkette pay sahibi olabilir. Bu durumda, tevdi eden temsilciliği ile pay sahibi olmasını birbirinden ayırmak gerekir³²⁸. Nitekim tevdi eden temsilcisi pay sahibi olduğu paylar için temsilen değil, asaleten yönetsel haklarını kullanacaktır. Bu paylar için, Kanun'un 431. maddesinde düzenlenen temsil olunacak paylar için getirilmiş olan bildirim yükümlülüğü ise yoktur³²⁹.

Tevdi temsilcisinin, intifa hakkı sahibi olduğu hallerde de yönetsel haklarını kullanma hakkı, tevdi eden temsilcisi olarak değil; Kanun'un 432. maddesinin II. fıkrası uyarınca kanunen intifa hakkı sahibi olarak kendisindedir³³⁰.

bb) Tevdi Eden Temsilcisinin Aynı Zamanda Kurumsal Temsilci Olması

Gereğede pek istenmeyen bir durum olduğu dile getirilmekle birlikte tevdi eden temsilcisinin aynı zamanda kurumsal temsilin görünüş biçimlerinden birine göre temsilci olmasına Kanun'da bir engel bulunmamaktadır³³¹. Ancak bu halde, tevdi eden temsilcisinin, kurumsal temsilci sıfatıyla bildirge yayınlamış olması yeterli değildir; çünkü talimat kurumu, tevdi eden temsilcisinin esaslı

³²⁸ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/48.

³²⁹ Bildirim yükümlülüğü bkz. aşa. Üçüncü Bölüm, II, D.

³³⁰ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/48.

³³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK'nın 429/I. madde gerekçesi; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 802; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/117.

unsurlarındandır. Türk Ticaret Kanunu da talimatı kanunî bir zorunluluk olarak öngörmüştür. Buna göre, ne ek sıfatı ne de bildirge yayınlaması, tevdi eden temsilcisi sıfatıyla talimat alma zorunluluğunu ortadan kaldırmamaktadır³³².

Pulaşlı ise, tevdi eden temsilcisi sıfatı ile kurumsal temsilci sıfatının birleşmesi halinde, bildirge de talimat yerine geçtiğinden; sadece bildirge yayımlanmasının yeterli olduğunu ileri sürerek, talimatın gereksiz olduğunu belirtmektedir³³³. Yazara göre, talimatla bildirgenin uyuşmaması durumu, yalnızca bir borçlar hukuku sorunu olup³³⁴, genel kurul kararının geçerliliğini etkilememekte; dolayısıyla da şirketler hukukununun konusuna girmemektedir³³⁵.

cc) Tevdi Eden Temsilcinin Aynı Zamanda Organın Temsilcisi Olması

Tevdi eden temsilcisi, bir anonim şirket niteliğinde olabilir. Bu halde, tevdi eden temsilcisine kendi payları da tevdi edilmiş ve bu paylar için temsil yetkisi verilmişse, ortaya tevdi eden temsilcisi yerine organın temsilcisi çıkacak³³⁶; böylece organın temsilcisine ilişkin hükümler uygulama bulacak ve bağımsız temsilcinin de tayin edilmesi zorunlu olacaktır³³⁷. Nitekim kanun koyucu organın temsilcisini geniş yorumlamak gerektiğini belirtmekte ve tüm ilişkili kişileri, örtülü organın temsilcisi olarak saymaktadır³³⁸.

³³² Bu yönde bkz. TTK'nın 429/I. madde gerekçesi. Oysa TTK, bildirgenin pay sahipleri tarafından kurumsal temsilciye verilmiş talimat yerine geçeceğini de belirtmektedir (TTK md. 428/IV).

³³³ Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/117, **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 803.

³³⁴ Talimata aykırılık TTK md. 427/I hükmünde; bildirgeye aykırılık ise TTK'nın 428. madde gerekçesinde bir borçlar hukuku sorunu olarak nitelendirilmiştir. Ayrıca bkz. TTK md. 428/V.

³³⁵ Yazar Kanun'un açık hükmünün bu görüşüne izin vermemesinden dolayı; bu durumu, sığa sığa göre farklı yükümlülük ve zorunluluklar doğması nedeniyle gereksiz sorun yaratan bir durum olarak nitelendirmektedir. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/117, **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 803.

³³⁶ von Büren(Stoffel/Schynder/Christen-Westenberg), s. 106, N. 507, (Naklen, **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 805). Krş. Şirket yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmelerine ilişkin kararlarda kendilerine ait paylardan doğan oy haklarını kullanamayacaklarına ilişkin TTK'nın 436. maddesinin II. fıkrası.

³³⁷ Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. aşı. İkinci Bölüm, II, C, 4 ve 5.

³³⁸ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı s. 805. Ayrıca bkz. aşı. İkinci Bölüm, III, C, 4-5 ve 6.

dd) Banka ve Aracı Kurumlarca Temsil

Banka ve aracı kurumlar tarafından temsiline, anonim şirket pay senetlerinin rehin, tevdi ya da kullanım öduncü olarak banka ve aracı kurumlara bırakılması durumunda; bu paylardan doğan oy haklarının banka ve aracı kurumlar tarafından kullanılmasının usul ve esaslarının düzenlenmesi 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'nde hükme bağlanmıştır³³⁹. Nitekim 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, tevdi eden temsilcisini açıkça düzenlememiş ve Vekâleten Oy Kullanma Tebliği, bu şekilde temsiline doğabilecek sakıncalarını önlemek adına halka açık anonim şirketler için düzenleme yapmaya ihtiyaç duymuştur³⁴⁰.

Banka ve aracı kurumlar tarafından temsil, bugün Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen tevdi eden temsiline temsilcinin, banka ve aracı kurumlar olmasından başka bir şey değildir. Bu nedenle, Türk Ticaret Kanunu'nun tevdi eden temsilcisi için açıklananlar, banka ve aracı kurumlar tarafından temsil için de geçerlidir. Ancak Türk Ticaret Kanunu ile Vekâleten Oy Kullanma Tebliği hükümleri arasında bazı farklılıklar söz konusudur. Tebliğ ile kanuna aykırı hükümler getirilemeyeceğinden; artık Vekâleten Oy Kullanma Tebliği ile getirilen usul ve esaslar, Kanun'un tevdi eden temsilcisi için düzenlediği hükümlerle bağdaştığı ölçüde ve yalnızca halka açık anonim şirketler için uygulama bulabilecektir (Yürürlük Kanunu md. 42/II)³⁴¹.

Söz konusu farklılıkların ilki, Türk Ticaret Kanunu'nda herhangi bir zorunluluk bulunmamasına rağmen; Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'nde, banka ve

³³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Yönetime Katılma, s. 65- 72; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 290- 299; **Saka**, s. 150- 151. Ayrıca bkz. yuk. Giriş, II, B, 2, c. Krş. TTK md. 415/IV.

³⁴⁰ Ancak belirtildiği gibi, bu temsil Türkiye'de pek yaygın değildir. Bu yönde bkz. yuk. İkinci Bölüm, III, B, 2.

³⁴¹ Krş. TTK md. 210/II.

aracı kurumlar için temsil yetkisinin, vekâlet sözleşmesi hükümlerine göre verileceğini öngörmesidir³⁴². Bunun yanında, Tebliğ, banka ve aracı kurumların sadece saklama hizmeti sundukları pay senetleri için Tebliğ hükümlerine tabi olduklarını belirtmiştir (Tebliğ, md. 7/IV)³⁴³.

İkincisi, Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'ne göre banka ve aracı kurumlarca temsilde, banka veya aracı kurumun vekâlet verilmesinden önce pay senedini elinde bulunduruyor olma zorunluluğunun bulunmamasıdır³⁴⁴. Öyle ki, banka ve aracı kurumların ellerinde bulundurmadıkları pay senetleri için vekâlet almaları olanaklı olduğu gibi, pay senetlerinin bulunduğu banka ve aracı kurum dışında, saklama hizmeti vermeye yetkili başka bir banka ve aracı kuruma da vekâlet verilebilir (Tebliğ md. 7/V). Oysa Türk Ticaret Kanunu, tevdi eden temsilcisinde temsil edilen senetler için “elinde bulundurma”, “kendisine tevdi edilmiş olma” koşullarını aramaktadır (TTK md. 427/II ve md. 429/I).

Üçüncüsü, talimat konusundadır. Belirtildiği gibi, tevdi eden temsilcisi Türk Ticaret Kanunu'nun ayrıntılı düzenlemesi gereğince talimat bulunmaması halinde, tevdi edenin genel talimatına; genel talimat da yoksa yönetim kurulunun önerileri yönünde oy kullanacaktır (TTK md. 429/I-II). Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'nde

³⁴² Tebliğ, sadece banka ve aracı kurumlar için değil; halka açık tüm şirketlerde temsil için tüm yetkilendirmelerin vekâlet sözleşmesi ile gerçekleştirilmesini öngörmüştür. Nitekim Tebliğ'de pay sahibinin temsilcileri vekil, temsil yetkisi için verilen belgeler vekâletname olarak anılmıştır. Bunların dışında Tebliğ'in 10. maddesinde, oy hakkının da vekilin özen borcu çerçevesinde kullanılacağı hükme bağlanmıştır (Tebliğ md. 10/III). Aynı yönde bkz. **Saka**, s. 151. **Çeker** ise, banka ve aracı kurumların, Türk Borçlar Kanunu'nun (eserin yazıldığı dönemde Borçlar Kanunu'nun) temsile ilişkin hükümleri ile yetkilendirildiğini ve banka ve aracı kurumların bu nedenle yükümlülük altında olmadıklarını belirtmektedir. Yazara göre, banka ve aracı kurumlar vekâlet sözleşmesi hükümlerine göre bir yükümlülük altına girmek yerine sadece temsil yetkisi almayı tercih etmektedirler. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 292. Krş. **Saka**, s. 151.

³⁴³ Ancak kanaatimizce Tebliğ'in 3. maddesinin “Hamiline yazılı hisse senetlerinin rehin veya tevdi edilmesi ya da ariyet olarak başka bir kimseye bırakılması halinde temsil yetkisini haiz olan zilyedin” de Tebliğ hükümlerine tabi olacağı şeklindeki ifadesi, bankaların bu şekilde aldıkları pay senetleri için aynı hükümlerle vekil olmalarını da kapsamaktadır.

³⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 293; **Saka**, s. 151.

ise, talimat yoksa banka ve aracı kurumlara genel hükümlere göre oy kullanma yükümlülüğü getirilmiş ve temsilci adeta serbest bırakılmıştır (Tebliğ md. 8)³⁴⁵.

3. Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: IV No: 8 Tebliği'nde Bireysel Temsilci

a) Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahibinin temsil edilme hakkı, tüm anonim şirketleri kapsayacak biçimde genel olarak düzenlenmiştir. Ancak halka açık anonim şirketler, Türk Ticaret Kanunu'nun dışında Sermaye Piyasası Kanunu ile de düzenlemeye tâbi tutulmuşlardır. Bu anlamda iki kanun arasında halka açık anonim şirketler bakımından genel- özel kanun ilişkisi bulunmaktadır.

Ticaret kanununun temsilci aracılığıyla genel kurula katılmaya (oy kullanmaya) ilişkin hükümleri kural olarak halka açık anonim şirketler için de geçerlidir. Ancak Sermaye Piyasası Kanunu madde 22'nin (e) ve (i) bendi, Sermaye Piyasası Kurulu'na halka açık anonim ortaklıkların genel kurullarında genel hükümler çerçevesinde vekâleten oy kullanılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemek yetkisi vermiştir. Sermaye Piyasası Kurulu, bu yetkiyi kullanarak Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'ni yayımlamıştır³⁴⁶.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun 22. maddesi uyarınca, Kurul'un düzenleme yetkisi genel hükümler çerçevesindedir. Bu nedenle, Tebliğ hükümlerinin Ticaret Kanunu ile uyumlu olması gerekmektedir. Tebliğ, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde düzenlenmiş olduğundan; 4. maddesinde öncelikle bu Kanun'daki

³⁴⁵ Bu yönde ve ayrıntılı bilgi için bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 296- 299; **Saka**, s. 151. Krş. yuk. İkinci Bölüm, III, B, 5.

³⁴⁶ Tebliğ'e ilişkin bkz. yuk. İkinci Bölüm, II, B, 2.

düzenlemelere yer vererek, söz konusu düzenlemelerin geçerliliğini koruduğunu vurgulamaktadır³⁴⁷. Ancak Türk Ticaret Kanunu pay sahibinin temsiline ilişkin yeni bir sistem getirdiği için; Tebliğ'in söz konusu 4. madde hükümlerinin yeni sistemle uyumlu olacak şekilde değiştirilmesi gerekmektedir (TTK md. 210/II).

b) Özellikleri

Sermaye Piyasası Kurulu'nun halka açık anonim şirketler için vekâleten oy kullanılmasına ilişkin yayımladığı Tebliğ'in birinci bölümü, "*Vekâleten Oy Kullanılmasına İlişkin Esaslar*" başlığı altında niteliğine uygun düştüğü ölçüde kurumsal temsilin görünüş biçimlerine de uygulanmak üzere genel olarak bireysel temsili düzenlemektedir³⁴⁸. Tebliğin amacı, vekâleten oy kullanılmasının usul ve esaslarını düzenlemek olduğundan bu bölümde, vekâletin düzenlenmesi, içeriği, sınırları, verilmesi ve kullanılması hükme bağlanmaktadır. Buna göre, halka açık anonim şirketlerde temsilciler, Türk Ticaret Kanunu ile bağdaştığı ölçüde bu hükümlere de uymakla yükümlüdürler³⁴⁹.

c) Temsil Belgesinin Düzenlenmesi

Vekâleten Oy Kullanma Tebliği, tüm halka açık anonim şirketler için, kanunî temsili kapsam dışında bırakarak (Tebliğ md. 3/son), iradî temsil hallerini düzenlemektedir³⁵⁰.

Buna düzenlemelere göre, temsil yetkisinin tebliğ ekinde örnek olarak gösterilen vekâletname formlarından en az Ek 1'de yer alan bilgileri içeren

³⁴⁷ Bu yönde bkz. **Çeker**, Mustafa: "Halka Açık Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Pay Sahiplerine Çağrıda Bulunarak Vekâlet Toplanması" (Çağrıda Bulunarak Vekâlet), Batider 1995, C. XVIII, S. 1-2, s. 178- 180.

³⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Turanboy**, s. 431- 433; **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 177- 189.

³⁴⁹ Tebliğ'in 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile bile bağdaşmadığı için eleştirilen vekâletinin verilmesine ilişkin hükümler, Türk Ticaret Kanunu ile de açıkça bağdaşmamaktadır.

³⁵⁰ Bu yönde bkz. **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 179.

vekâletnamelerle verilebileceği (Tebliğ md. 5) ve vekâletnamelerin hazırlanması ve pay sahiplerine ulaştırılmasında şirket yönetiminin iki konuda dikkatli olması gerektiği hükme bağlanmaktadır (Tebliğ, md.6): Vekâletnamelerin gerekli bilgileri taşınması ve yönetim kurulunun herhangi bir yönlendirme, telkin veya öneride bulunmaması³⁵¹.

Söz konusu form örneği, vekâletin kullanılması için verildiği paylara ilişkin bilgilerle, temsil yetkisinin kapsamını belirlemek için ayrılmış iki bölümden oluşmaktadır. Pay sahibi, bu formu doldurarak temsil yetkisinin ne yönde kullanılmasını istediğini talimat olarak vekile bildirmekte ve vekil de bu talimatlara uymakla yükümlü olmaktadır (Tebliğ md. 8). Söz konusu vekâletname formu örneğinin temsil yetkisinin kapsamını belirlemeye yönelik olan kısmı şu şekildedir:

A) TEMSİL YETKİSİNİN KAPSAMI

a) Vekil tüm gündem maddeleri için kendi görüşü doğrultusunda oy kullanmaya yetkilidir.

b) Vekil aşağıdaki talimatlar doğrultusunda gündem maddeleri için oy kullanmaya yetkilidir.

Talimatlar: (Özel talimatlar yazılır.)

c) Vekil şirket yönetiminin önerileri doğrultusunda oy kullanmaya yetkilidir.

d) Toplantıda ortaya çıkabilecek diğer konularda vekil aşağıdaki talimatlar doğrultusunda oy kullanmaya yetkilidir. (Talimat yoksa vekil oyunu serbestçe kullanılır.)

Talimatlar: (Özel talimatlar yazılır.)

³⁵¹ Tebliğ madde 6/V hükmüne göre yönetimin temsilci konusunda pay sahibine etkide bulunması, pay sahibinin iradesinin ortaya konamayacağı düşüncesiyle yasaklanmaktadır. Buna göre, pay sahibinin kendisi yerine katılma haklarını kullanacak temsilciyi kendisi bulmak zorunda kalacaktır. Bu yönde bkz. Çeker, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 182- 183. Ancak bugün Türk Ticaret Kanunu organın temsilcisini düzenleyerek; yönetimin temsilci önermesine izin vermektedir (TTK md. 428/I). Böylece Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'nin temsili zorlaştıran bu düzenlemesi, Türk Ticaret Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle kanuna aykırı nitelik taşımaktadır.

Görüldüğü üzere formda pay sahibine, oyunun yönünü belirlemesinde, vekilin görüşüne veya yönetimin önerilerine göre oy kullanma yetkisi veya her gündem maddesi için ayrı talimat verebileceği çeşitli alanlar sunulmakta ve özel talimatlarını yazabilmesi için olanak verilmektedir.

d) Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Kullanılması

Halka açık şirketlerde temsil yetkisinin kapsamı, Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'ne göre düzenlenmiş vekâletnamelere bakılarak tespit edilmektedir. Buna göre, temsil yetkisinin kapsamı Tebliğ ekinde gösterilen formlara uygun vekâletnamelerde gösterilen seçeneklerde yapılan işaretlere; herhangi bir işaretleme yapılmadıysa, genel hükümlere göre belirlenmektedir (Tebliğ, md. 8).

Böylece temsilci, talimat verilmesi halinde, talimata uymakla (Tebliğ, md. 10/III); talimat verilmemesi halinde “vekilin özen borcu” çerçevesinde hareket etmekle (TBK md. 506/II) yükümlüdür³⁵². Toplantı başkanı ve başkanlık temsilcisi de vekâletnamelere uygun oy kullanılmasını izlemek ve kontrol etmekle yükümlüdür (Tebliğ md. 9/II). Temsilci, söz konusu talimatlara aykırı davranması halinde vekâlet sözleşmesi hükümlerine göre sorumlu olmaktadır (Tebliğ md. 10/III)³⁵³.

Temsilcinin, talimata uygun davranmasını temin etmek üzere, Vekâleten Oy Kullanma Tebliği, oyların, oy pusulasına yazılmak suretiyle kullanılmasını öngörmüştür (md. 9).

Temsilcinin talimata uymak dışında, alınan karar aleyhine oy kullanması halinde, bu durumu tutanağa geçirtme yükümlülüğü de bulunmaktadır (md. 9/III). İhmal edildiği için sıkça uyuşmalıklara yol açan bu durum, pay sahibinin daha sonra

³⁵² Bu yönde bkz. **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 185. Temsilcinin sorumluluğunu kaldıran kayıtlar ise geçersizdir (Tebliğ md. 10/IV). Krş. TTK md. 428/V.

³⁵³ Temsilcinin sorumluluğunu kaldıran kayıtlar ise geçersizdir (Tebliğ md. 10/IV).

bazı genel kurul kararı aleyhine iptal davası açması bakımından önem taşımaktadır (TTK md. 446/I)³⁵⁴. Uygulamada, birçok iptal davası temsilcinin muhalefetini tutanağa geçirmemesi nedeniyle reddedilmektedir³⁵⁵.

4. Organın Temsilcisi

a) Tanımı ve Özellikleri

Organın temsilcisi, Türk Ticaret Kanunu'nun 428. maddesinin I. fıkrasında düzenlenmiş; şirket tarafından pay sahiplerine önerilen ve şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi bulunan kişidir³⁵⁶.

Organın temsilcisi, gündem maddeleri ile ilgili yönetim kurulunun önerileri yönünde oy kullanan temsilcidir³⁵⁷. Böylece zaten yürüttüğü şirket işleri hakkında bilgiye sahip olan yönetim kurulu, şirket işlerine ilişkin karar alınmasında bir yönlendirme yetkisine kavuşmakta ve yönetimin önerileri doğrultusunda oy kullanacak pay sahiplerinin bir temsilci etrafında toplanmasıyla bu kararların alınmasında etkili olmaktadır³⁵⁸. Bu temsil, yönetimin eline verilmiş bir üstünlük, bir karar alma olanağıdır³⁵⁹. Ancak Türk Ticaret Kanunu organın temsilcisinin önerilmesi konusunda yönetim kuruluna bir zorunluluk değil, sadece bir olanak getirmiştir³⁶⁰.

Uygulamada pay senetleri borsada işlem gören anonim şirketlerde genel kurul toplantısı ilanı ile vekâlet örneği de yayımlanmakta ve çeşitli araçlarla tavsiye edilen

³⁵⁴ Bu yönde bkz. **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 187.

³⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 187.

³⁵⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/131- 134; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/52-55; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 278- 282; **Saka**, s. 147; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 796.

³⁵⁷ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/53; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 797-798.

³⁵⁸ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/52.

³⁵⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/52.

³⁶⁰ Bu yönde bkz. TTK'nın 428. madde gerekçesi.

bir kişide ya da böyle bir ilan yapılmaksızın bir veya birkaç kişide vekâletler toplanmaktadır³⁶¹. Bu durum, pay sahiplerinin farklı yönlerdeki iradelerinin ortaya konmaması, tek bir yönde temsilin uygulanması ile şirket yönetiminin tek yönde yürütülmesi nedeniyle verimsizleşmesine neden olmaktadır³⁶². Türk Ticaret Kanunu, yönetim kurulunun böyle bir tavsiyesi olması durumunda bir de bağımsız temsilci önermesini düzenleyerek; şirket işlerine ilişkin farklı yönde önerilerin pay sahiplerine sunulmasını ve şeffaflık ilkesinin hâkim olduğu bir rekabet ortamında şirket işlerinin yürütülmesi için en elverişli kararların alınmasını amaçlamaktadır³⁶³. Özellikle pay senetleri borsada işlem gören anonim şirketleri tekdüzelikten kurtarmayı amaçlayan bu temsil türü, bağımsız temsilci ile birlikte, pay sahipleri demokrasisinin sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir³⁶⁴.

Belirtmek gerekir ki, Tebliğ halka açık şirketlerde organın temsilcisini yasaklamaktadır (Tebliğ, md. 6/son cümle). Buna göre, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu bakımından organın temsilcisi ancak kapalı anonim şirketler için olanaklıydı. Ancak Türk Ticaret Kanunu organın temsilcisini tüm anonim şirketler için düzenlemiştir ve Tebliğ ile kanun hükmü değiştirilemeyeceğinden artık organın temsilcisi olanaklıdır (TTK md. 210/II)³⁶⁵.

b) Organın Temsilcisi Olabilecek Kişiler

Türk Ticaret Kanunu'nun ilk hali olan Hükümet Tasarısında “bir organının bir üyesini veya kendisine herhangi bir şekilde bağlı bulunan diğer bir kişi” ifadesi yer almaktaydı. Ancak bu ifade yeterince geniş bulunmayarak Adalet Komisyonu

³⁶¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK'nın 428. madde gerekçesi.

³⁶² Bu yönde bkz. **Poroy (Tekinalp/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 692- 693; **Çeker**, s. 278; **Saka**, s. 147.

³⁶³ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/52;

³⁶⁴ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/52.

³⁶⁵ Krş. **Saka**, s. 147.

tarafından her iki varsayımı da kapsayan ve daha geniş olan “ *şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi bulunan bir kişiyi*” ifadesi ile değiştirilmiştir³⁶⁶. Buna göre; şirketin bir mensubu, yönetim kurulu üyesi, pay sahibi olan veya olmayan bir kişi bu işi üstlenebilir³⁶⁷. Ancak yönetim kurulu, “*kurul/organ*” olarak kendisini temsilci diye öneremez³⁶⁸. Yönetimin oluşturulmasında etkili hâkim pay sahiplerinin oluşturduğu konsorsiyum ya da diğer örgütlerin ilan edilmese bile vekâletlerin bazı kişilerde toplanmasının örtülü organın temsilcisi olarak yorumlanması somut olaya göre olanaklıdır³⁶⁹.

Organın temsilcisi olarak gösterilen kişi, yönetimin önerileri doğrultusunda oy kullanılması için getirildiği ve organ temsili, yönetime sağlanan bir olanak olduğundan; bu temsilcinin tarafsız olması beklenemez³⁷⁰.

Organın temsilcisinin vekâlet toplayabilmesi için şeffaflık ilkesinin de gereği olarak, temsilci olarak önerilen bu kişilerin kimlik ve iletişim bilgileri yönetim kurulu tarafından genel kurul toplantısı ilanı ya da ayrı bir ilanla bildirilmeli ve şirket internet sitesine eklenmelidir (TTK md. 428/1 ve 428/II)³⁷¹.

³⁶⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK'nın 428. madde gerekçesi.

³⁶⁷ Bu yönde bkz. TTK'nın 428/I. madde gerekçesi.

³⁶⁸ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/132; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 797. Çünkü böyle bir temsil, ortaklığın kendi paylarını iktisap etmesinin sonuçlarını yaratır. Bu da, ortaklıkça devralınan payların genel kurulda temsil edilemeyeceği yasağına aykırı olarak yasağın dolanılması anlamına gelir. Bu yönde bkz. **Saka**, s. 147.

³⁶⁹ Organ temsilcisinin geniş yorumlanması gerekir. Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK'nın 428/I. madde gerekçesi.

³⁷⁰ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/55.

³⁷¹ TTK'nın ilk halinde internet sitesi açmak, her sermaye şirketi için zorunluydu (TTK md. 1524/I). Ancak 6335 sayılı Değişiklik Kanunu'nun 18. maddesi ile denetlemeye ilişkin 397. maddeye IV. fıkra eklenmiş; Değişiklik Kanunu'nun 34. maddesi ile de TTK'nun 1524. maddesi değiştirilerek internet sitesi açmak sadece TTK'nun 397. maddesinin IV. fıkrası uyarınca denetime tabi olan sermaye şirketleri için zorunlu tutulmuştur.

c) Talimat

Organın temsilcisi, yönetimin önerileri doğrultusunda oy kullanmaktadır ve organın temsilcisine talimat verilemez. Çünkü Türk Ticaret Kanunu kurumsal temsilin görünüş biçimlerinde temsilcilerin, bildirge yayımlayarak buna göre oy kullanmasını kabul etmektedir (TTK md. 430). Öyle ki, çok sayıda pay sahibi bir araya gelse dahi, sonuç değişmez³⁷². Buna göre, temsilciler oylarını ne yönde kullanacaklarını bir bildirge ile açıklamakta ve bu bildirge talimat yerine geçmektedir (TTK md. 428/IV). Böylece İsviçre’de organın temsilcisinin de talimat alması gerektiği yönündeki tartışma Türk Ticaret Kanunu bakımından gereksizdir³⁷³. Nitekim Türk Ticaret Kanunu’nda açıkça bildirgenin talimat yerine geçeceği ifade edilmektedir. Böylece pay sahibinin bildirgeye göre verdiği vekâlet, temsilciye bildirge yönünde oy kullanması için verilmiş bir talimattır³⁷⁴.

d) Yönetim Kurulunun Sorumluluğu

Yönetim kurulunun bağımsız temsilci önerme zorunluluğundan kurtulmak için organın temsilcisi önermekten kaçınması ya da bağımsız temsilcinin bağımsızlığının şüpheli olması durumunda, ihmali ya da kendisine verilmiş bu olanağı kötüye kullanması söz konusu olmaktadır³⁷⁵. İsviçre hukukunda bir görüşe göre, pratik bir çözüm olmasa da, bu durumda pay sahipleri mahkemedен bağımsız temsilci belirlenmesini ya da var olan bağımsız temsilcinin değiştirilmesini

³⁷² **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/133; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 797. Uygulamada pay sahiplerinin nitelikli bir çoğunluk olmaları halinde yönetim kurulu ile pazarlık etmeleri düşünülebilir. Ancak bu talimat değil; bir anlaşma niteliğindedir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/53.

³⁷³ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/53. İsviçre hukukunda sadece tevdi temsilcisi için –Türk hukukunda olduğu gibi- talimat yükümlülüğü getirilmiştir. İsviçre öğretisindeki, temsilcilerin talimat alması gerektiğine ilişkin görüşe uygulamada getirilen çözüm, pay sahiplerinin temsilciye yönetim kurulunun önerileri doğrultusunda oy kullanması şeklinde talimat vermesi olarak görülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 798.

³⁷⁴ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 797- 798.

³⁷⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 798.

isteyebilirken; bir diğerk görüş, mahkemenin ne bağımsız temsilci atayabileceğı ne de genel kurul toplantısını erteleyebileceğini belirterek bu görüşe katılmamaktadır³⁷⁶.

Pulaşlı ise, bu hallerde pay sahibinin ilgili genel kurul toplantısında alınan kararların iptalini isteyebileceğini, mahkemenin de kararı iptal etmesi gerektiğini belirtmektedir³⁷⁷.

Ancak Türk Ticaret Kanunu'nun getirdiğı temsil sistemi bakımından bu durum, çok büyük sakıncalar doğurmamaktadır. Çünkü Türk Ticaret Kanunu, İsviçre sisteminden farklı olarak bir pay sahipliğı girişimi olan kurumsal temsilciyi düzenlemiştir³⁷⁸. Böylece pay sahipleri, organın temsilcisinin belirlenmemesi ya da organın temsilcisi belirlendiğı halde bağımsız temsilcinin belirlenmediğı veya bağımsızlığının şüpheli olduğı durumlarda; kurumsal temsilci belirleme olanağına sahiptirler³⁷⁹.

e) Pay Sahiplerinin Organın Temsilcisi Önerisi

Yönetim kurulunun organın temsilcisi önerisinde bulunmadığı hallerde, pay sahipleri bu konuda yönetim kuruluna bir öneride bulunur ve yönetim kurulu da bunu kabul ederse, Pulaşlı, organın temsilcisinin varlığının kabul edileceğini; ancak organın temsilcisine ilişkin koşul eksik olduğı için bağımsız temsilci önerilmesinin zorunlu olmadığını belirtmektedir (TTK md. 428/I)³⁸⁰.

Kanımızca pay sahiplerinin önerileri doğrultusunda belirli bir kişinin organın temsilcisi olarak önerilmesinde, organın temsilcisi değil; İsviçre Borçlar Kanunu'ndan farklı olarak Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen kurumsal

³⁷⁶ Bu konudaki görüşler ve yazarlar için bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 798.

³⁷⁷ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 798.

³⁷⁸ Kurumsal temsilci ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. İkinci Bölüm, III, C, 6.

³⁷⁹ Bu yönde bkz. TTK'nın 428. madde gerekçesi.

³⁸⁰ Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/134; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 798.

temsilcinin ortaya çıkması söz konusu olur (TTK md. 428/II). Ancak pay sahiplerinin yönetimden, belirli bir kişi belirtilmeksizin, organın temsilcisi önerilmesini istemesi halinde, yönetim kurulunun organın temsilcisi önermesi kanımızca olanaklı olacaktır.

5. Bağımsız Temsilci

a) Tanımı

Bağımsız temsilci, organın temsilcisinin önerilmesi halinde, önerilmesi zorunlu temsilcidir (TTK md. 428/I).

Türk Ticaret Kanunu'nda kurumsal temsilin görünüş biçimlerine ilişkin düzenlemelerle, farklı yönlerdeki iradelerin genel kurul sürecinde temsil edilmesi ve farklı görüşlerin bir araya gelmesiyle şirket yönetimi ile ilgili en elverişli kararların alınabilmesi amaçlanmaktadır³⁸¹. Bu nedenle yönetimin önerileri doğrultusunda oy kullanacak, şirketle ilişkisi bulunan organın temsilci ile birlikte yönetimden bağımsız, yönetimin önerilerinin dışında oy kullanacak alternatif bir temsilcinin, yani bağımsız temsilcinin önerilmesi zorunlu tutulmuştur (TTK md. 428/I)³⁸². Böylece bağımsız temsilci ile şirket işlerine ilgi duymayan pay sahiplerinin tek seçenek olarak organın temsilcisine vekâlet vermesinin önüne geçilmiş olunmaktadır³⁸³.

b) Bağımsızlığın Tespiti ve Bağımsız Temsilci Olabilecek Kişiler

Türk Ticaret Kanunu'nda bağımsız temsilci, “şirketten tamamen bağımsız ve tarafsız” bir kişi olarak nitelendirilmiş; ancak tarafsızlığın ve bağımsızlığın hangi

³⁸¹ Nitekim tüm üyelerin, yönetimi şekillendirmede eşit hakka sahip olduğu demokrasi; anonim şirketler için, tüm pay sahibi görüşlerinin genel kurul toplantısında yansıtılarak şirket yönetiminde hâkimiyetin pay sahiplerinde olması şeklinde yaşama geçecektir. Bu yönde bkz. TTK'nın 428. madde gerekçesi; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/56.

³⁸² Bu yönde ve ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/56; **Pulaşlı**, Şirketler, 22/135- 138; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 799- 802.

³⁸³ Bu yönde bkz. TTK'nın 428. madde gerekçesi.

ölçütlere göre saptanacağı belirtilmemiştir. Gerekçede, bağımsızlığın ne anlama geldiğinin, öğreti ve mahkeme kararlarına bırakıldığı belirtilmektedir; ancak tarafsızlığa ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamaktadır³⁸⁴.

İsviçre’de bağımsızlığın, denetçilerin bağımsızlık ölçütlerine göre belirlenebileceği ileri sürülmekte; ancak bu ölçütlerin esas alınması, denetçinin, İsviçre anonim şirketler hukukunda şirketin bir organı olması ve yönetimle birlikte çalışmasından dolayı eleştirilmektedir³⁸⁵.

Türk hukukunda ise, hem Türk Ticaret Kanunu’nun denetçileri anonim şirketin organı olmaktan çıkarmasıyla³⁸⁶, İsviçre hukukunda eleştirilen denetçilerin (TTK md. 400/I) hem de Sermaye Piyasası Kurulu’nun “*Kurumsal Yönetim İlkeleri*”nde yönetim kurulu üyelerinin bağımsızlığına ilişkin ölçütler, bağımsızlığın saptanmasında dikkate alınabilir³⁸⁷.

Öğretide, Sermaye Piyasası Kurulu’nun “*Kurumsal Yönetim İlkeleri*”nde yönetim kurulu üyelerinin bağımsızlığına ilişkin ölçütlerin esas alınmasının uygun olduğu savunulmaktadır³⁸⁸.

³⁸⁴ Bu yönde bkz. TTK’nın 428. madde gerekçesi.

³⁸⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 799; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/136.

³⁸⁶ Krş. TTK md. 635.

³⁸⁷ Kurumsal yönetim ilkeleri SPK tarafından ilk defa 2003 yılında kamuya açıklanmış; 2005 yılında ise OECD ilkelerine göre yeniden düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, s. 40, dn. 100. 2011 yılında ise, önce, ekim ayında Seri: IV, No: 54 sayılı Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ; ardından, Aralık ayında halen yürürlükte olan Seri: IV, No: 56 sayılı Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ yayımlanarak, kurumsal yönetim ilkeleri değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.spk.gov.tr/duyurugoster.aspx?aid=20111104&subid=1&ct=c> (13.11.2011).

³⁸⁸ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/136; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 800. **Pulaşlı**’nın, esas alınabileceğini belirttiği ölçütler, Sermaye Piyasası Kurulu’nun 2011 yılında yaptığı ilk değişiklikten önceki 2005 yılında yayımlanmış kurumsal yönetim ilkelerine göre bağımsız yönetim kurulu üyelerine ilişkin ölçütlerdir. Yazara göre, 2011 yılında yapılan değişikliklerle getirilen yeni ölçütlerin uygulanması söz konusu olmaz. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/137. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ’in 4.3.1 maddesi (Seri: IV, No: 56). Krş. “*Sermaye Piyasası Kurulu’nun 2005 Kurumsal Yönetim İlkeleri*”nin 3.3.5 maddesi, **Pulaşlı**, s.403- 441, Ek. III.

Türk Ticaret Kanunu madde 428'in gerekçesinde “Ne organın temsilcisinin ne de bağımsız temsilcinin pay sahibi olması gerekir.” şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir. Buna göre, bağımsız temsilci pay sahibi olabileceği gibi pay sahibi olmayan herhangi bir kişi de olabilir. Öyleyse bağımsızlığın ölçütü olarak denetçinin mi yönetim kurulu üyesinin mi esas alınacağı konusunda pay sahibi olabilme unsuru göz önünde bulundurulabilir. Bağımsız denetçi olabilmek için sayılan koşullar arasında “denetlenecek şirkette pay sahibiyse” denetçi olunamayacağı hükme bağlanmıştır (TTK md. 400/I-a). Oysa bağımsız yönetim kurulu üyesi için getirilen ölçütlerde, bir kişinin, “yönetim kurulu görevi dolayısıyla hissedar ise sermayede sahip olduğu payın oranının %1'den fazla olmaması” koşuluyla bağımsız yönetim kurulu üyesi olabileceği kabul edilmektedir (Seri: IV No: 56 Tebliği, 4.3.7,d)³⁸⁹. Bu koşul, pay sahibi olmayı yönetim kurulu üyeliği görevi dolayısıyla olması halinde kabul etmekte ise de; bağımsız yönetim kurulu üyesi olmak için gerekli koşullar bağımsız temsilciye bire bir değil; niteliği uygun düştüğü ölçüde kıyasen uygulanacağından; bağımsız temsilcinin bağımsızlığının saptanmasında, bağımsız yönetim kurulu üyesine ilişkin kurumsal yönetim ilkeleri esas alınabilir³⁹⁰. Buna göre, bağımsız temsilci, pay sahibi olabilme dışında ancak ücret hakkı için şirketle menfaat ilişkisi kurabilecek; gündem maddelerine muhalif kalması halinde ise makul ve ayrıntılı muhalefet şerhi düşecektir³⁹¹.

³⁸⁹ Nitekim pay sahiplerinin menfaatlerini koruyacak bir kişi olması bakımından bağımsız yönetim kurulu üyelerinin pay sahibi olması daha tercih edilir olabilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özkorkut**, Korkut: Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeleri, Ankara 2007, s. 40 vd.

³⁹⁰ Bağımsız temsilci, ne yönetim kurulu ne de pay sahiplerine bağımlı olmalı; kanımızca sadece şirketin iyi yönetimine hizmet etme amacıyla bir temsilci olarak ortaya çıkmalıdır. Nitekim TTK, pay sahiplerine bir pay sahipliği girişimi olan kurumsal temsilci olanağı da sunmaktadır (TTK md. 428/II). Bu nedenle temsilcinin pay sahibi olmasının sınırlandırılması yerinde kabul edilebilir.

³⁹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özkorkut**, s. 148- 149.

Bağımsızlığın tamamlayıcısı ise, tarafsızlıktır³⁹². Bağımsızlık, yönetim veya pay sahipleri gibi çevresel etkilere karşı korunmak olduğu halde; tarafsızlık, iyi yönetime ilişkin kararlar alabilmek için sübjektif engellerden kurtulmak, objektif olabilmektir³⁹³. Sözlük anlamıyla tarafsızlık ise, “hiçbir düşünceyi, kanıyı paylaşmayan, tutmayan, yansız”³⁹⁴ olmaktır. Kanun koyucunun tarafsız olmasını koşul tuttuğu bağımsız temsilci ile amacı da, objektif bir kişinin alternatif temsilci olarak pay sahiplerine önerilmesidir.

Buna göre, şirketle herhangi bir vekâlet ilişkisi içinde olmamak kaydıyla noter, avukat, şirketler hukuku uygulamasında deneyimli biri ya da bir bankacı bağımsız yönetim kurulu üyesine ilişkin ölçütleri de taşımak koşuluyla bağımsız temsilci olabilir³⁹⁵.

Diğer yandan öğretilerde, bağımsız temsilcinin, belirlenmesinden sonra, hem şirkete hem temsil ettiği pay sahiplerine vekâlet ilişkisi ile bağlı olduğu ve ücretini anonim şirketin ödeyeceği belirtilmektedir³⁹⁶. Kanaatimizce, bu durumda hem yönetim kurulu tarafından önerilen hem de ücretini şirketten alan bağımsız

³⁹² Bağımsızlık ve tarafsızlık, yargı ve hâkimler konusunda da karşımıza çıkan ve bir madalyonun iki yüzü gibi birlikte bulunması gereken, birbirleriyle iç içe geçmiş kavramlardır. Tarafsızlıkla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **Centel**, Nur: Hâkimin Tarafsızlığı ve Güvenceleri, s. 2, <http://www.nurcentel.com/makaleler/guncelhukuktarafsizlik.pdf> (02.08.2012); **Gönenç**, Levent: Yargının Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı, TEPAV Anayasa Çalışma Metinleri- 3, 2011, http://www.tepav.org.tr/upload/files/1299851562-0.Yarginin_Bagimsizligi_ve_Tarfsizligi.pdf (02.08.2012). Kanaatimizce, hâkimlerin tarafsızlığının güvenceleri olarak kabul edilen hâkimin görevden yasaklanması, reddi ve çekinmesi; tarafsızlığından şüphe duyulan temsilci için de niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanabilir.

³⁹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Gönenç**, s. 8- 10.

³⁹⁴ Tarafsız tanımı için bkz.

<http://www.dildernegi.org.tr/TR/Sozluk.aspx?F6E10F8892433CFFFAAF6AA849816B2EFEC9E8A7F A3AA308F&Sozcuk=tarfsizlik%4%B1z&Secim=1> (02.08.2012).

³⁹⁵ Temsilcinin, şirket ile inançlı veya bağımlı hiçbir ilişki içinde bulunmaması gerekir. Aynı şekilde holding veya konzernde yetkili kurumsal temsilcinin bağlı şirketlerde aynı görevi üstlenmesi bağımsız kişi kavramıyla bağdaşmaz. Nihayet yönetim kurulu ya da çoğunluk pay sahiplerine bağımlı olmaması gereken bağımsız temsilci, anonim şirket ile de memur-müstahdem ya da vekâlet ilişkisi içinde olmamalıdır. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/136; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 799-800.

³⁹⁶ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/135; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 799.

temsilcinin bağımsızlığı şüpheli bir hal alabilir³⁹⁷. Ancak bağımsızlığın saptanmasında, bağımsız yönetim kurulu üyelerine ilişkin ölçütlerin esas alınması halinde; bağımsız yönetim kurulu üyelerinin ücret ve huzur hakkının “*bağımsızlığı koruyacak düzeyde olması*” esas gereği, bağımsız temsilcinin alacağı ücret de bağımsızlığını koruyacak düzeyde olmalıdır³⁹⁸.

6. Kurumsal Temsilci

a) Tanımı

Bir pay sahipliği girişimi olan kurumsal temsilci, ilk defa Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenmiş; kaynak İsviçre hukukunda da bulunmayan, Türk hukukuna özgü bir kurumdur³⁹⁹.

Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci gibi, kurumsal temsilci de vekâlet toplamaya yönelik, pay sahibinin temsilinin görünüş biçimlerinden biridir. Bu nedenle kurumsal temsilcilik de, bir organizasyonu gerektirir ve kurumsal temsilci talimat almayarak yayımladığı bildirgeye göre oy kullanır (TTK md. 428/IV ve 430)⁴⁰⁰.

Yönetim kurulunun girişimi ile ortaya çıkan kurumsal temsilin diğer iki görünüş biçiminin aksine, kurumsal temsilci, pay sahiplerinin girişiminin sonucudur (TTK md. 428/III)⁴⁰¹. Bu anlamda, pay sahipleri demokrasisinin gereği ve güç

³⁹⁷ **Özdemir/Yiğit** de, şirket yönetiminde ilan edilecek kişinin bağımsızlığının tartışmalı olacağını; uygulamada gizli bağımlı kişilerin bağımsızlaşmasına pay sahiplerine önerilebileceğini belirtmektedir. Bu yönde bkz. **Özdemir/Yiğit**, s. 460.

³⁹⁸ Bağımsızlık konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Özkorkut**, s. 147- 149.

³⁹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK’nın 428/II. madde gerekçesi; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/125; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 805- 806.

⁴⁰⁰ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/57.

⁴⁰¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/57; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/119; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 805.

boşluğu sorunun çözüm yollarından biridir⁴⁰². Öyle ki, kurumsal temsilci yardımıyla pay sahipleri bir araya toplanarak bir güç olduklarını ortaya koyar ve yönetimde etkili olma şansı elde ederler.

Bunun yanında, pay sahipleri kurumsal temsilci aracılığıyla şirket yönetimini ele geçirmek üzere düşmanca bir amaç da güdülebilir; ancak yine de kurumsal temsilci, anonim şirketin bir gereği ve kanunî bir olanaktır⁴⁰³.

b) Kurumsal Temsilcinin Özellikleri

Kurumsal temsilcinin pay sahibi olması gerekmez; pay sahibi olan veya olmayan gerçek ya da tüzel kişiler, kendileri talip olarak veya pay sahipleri tarafından önerilerek kurumsal temsilci olabilirler (TTK md. 428/II)⁴⁰⁴.

Kurumsal temsilcilik, pay sahiplerinin kendi menfaatlerini kendi heyecanlarıyla korumaları için getirilmiş bir pay sahipliği girişimidir⁴⁰⁵; bu nedenle kanun koyucu, Adalet Komisyonu'nda maddeye eklediği bir fıkra ile kurumsal temsilciliğin meslek olarak ya da kazanç sağlamaya yönelik yürütülemeyeceğini hükme bağlamıştır (TTK md. 428/III)⁴⁰⁶. Buna göre, kurumsal temsilci, Kanun'un açık hükmü gereği vekâlet sözleşmesine ilişkin Türk Borçlar Kanunu'nun 510. maddesine göre de herhangi bir talepte bulunamayacaktır⁴⁰⁷. Kanaatimizce bu hükme

⁴⁰² Bu yönde bkz. TTK'nın 428/II. madde gerekçesi.

⁴⁰³ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/57.

⁴⁰⁴ Bu yönde bkz. TTK'nın 428/II. madde gerekçesi; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/127; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/57.

⁴⁰⁵ Pay sahipleri kurumsal temsilci aracılığıyla, yönetimin istekleri ve bağımsız temsilcinin görüşlerine karşı farklı görüşleri birleştirebilir; kendi isteklerini kabul ettirebilme olanağına sahip olarak kendi menfaatlerini kendileri koruyabilirler. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/57.

⁴⁰⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK'nın 428. madde gerekçesi. Ayrıca bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/57.

⁴⁰⁷ Türk Borçlar Kanunu'nun ilgili maddesi şu şekildedir:

“ III. Vekâlet verenin borçları

MADDE 510- Vekâlet veren, vekâletin gereği gibi ifası için vekilin yaptığı giderleri ve verdiği avansları faiziyle birlikte ödemek ve yüklenildiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.

göre, kurumsal temsilcinin yaptığı masrafları ve verdiği avansları dahi isteyememesi; kurumun uygulamada işlerliğini azaltacaktır.

c) Yönetim Kurulunun Görevi

Kurumsal temsilcilik kurumun işleyebilmesi için, yönetim kurulu kurumsal temsilcilere gerekli fırsat ve zamanı vermelidir⁴⁰⁸. Nitekim Türk Ticaret Kanunu da, kurumsal temsilciyi düzenlerken yönetim kuruluna bazı görevler vermiştir. Buna göre, yönetim kurulu toplantı çağrı ilanının yayımlanacağı ve şirket internet sitesinde yer alacağı tarihten en az 45 gün önce⁴⁰⁹, pay sahiplerini önerdikleri temsilciyi 7 gün içinde bildirmeye ve kurumsal temsilciliğe istekli olanları da şirkete başvurmaya çağırır; bildirilen ve başvuran kişiler, organın temsilcisi ve bağımsız temsilcilerle birlikte toplantı çağrısında ilan edilir (TTK md. 428/III).

Yönetim kurulunun değerlendirme, red ya da kabul yetkisi yoktur⁴¹⁰; ancak yönetim kurulunun, görevini sıkı şekil koşullarına bağlayan bu düzenlemeye uyumaması; genel kurul kararlarının iptali nedenidir⁴¹¹. Öğretide, organın temsilcisi ve bağımsız temsilci ile getirilmeyen bu sıkı şekil koşulları, kurumsal temsilcinin belirlenmesi ve atanmasını zorlaştırdığı gerekçesiyle eleştirilmekte; aday belirlemeye ve atanmaya ilişkin bu sürecin hafifletilmesi gerektiği savunulmaktadır⁴¹².

Vekil, vekâletin ifası sebebiyle uğradığı zararın giderilmesini vekâlet verenden isteyebilir. Ancak vekâlet veren, kusuru bulunmadığını ispat ederek bu sorumluluktan kurtulabilir.”

⁴⁰⁸ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/58.

⁴⁰⁹ TTK tasarısının ilk halinde bu hüküm 40 gün olarak belirlenmişti. Ancak Adalet Komisyonunca bu süre, 45 gün olarak değiştirilmiştir. Bu konuda bkz. TTK'nın 428. madde gerekçesi.

⁴¹⁰ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/58- 59.

⁴¹¹ Bu yönde bkz. TTK'nın 428/II. madde gerekçesi.

⁴¹² Bu yönde bkz. **Özdemir/Yiğit**, s. 460.

7. Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplayanlar

a) Tanımı

Çağrı yoluyla vekâlet toplayanlar, halka açık anonim şirketlerde, şirketin sermaye ve yönetiminde kontrolü sağlamak amacıyla pay sahiplerine çağrıda bulunarak, genel kurullarda oy hakkını kullanmak için vekâlet isteyen kişilerdir (Tebliğ md. 11/I)⁴¹³. Çağrı yoluyla vekâlet toplanmasına ilişkin usul ve esaslar, Sermaye Piyasası Kurulu'nun Vekâleten Oy Kullanma Tebliği ile düzenlenmiştir (Tebliğ, md. 11- 13).

Çağrı yoluyla vekâlet toplanması, şirket yönetimini ele geçirme, şirkete hâkim olma amacıyla yapılır. Nitekim yetersayıları sağlayan vekâlet toplayanlar, istedikleri genel kurul kararlarını alabilmekte ve bu yolla yöneticilerin seçiminde de istedikleri adayların yönetici olmasını sağlayabilmektedirler. Bu durum, kimi zaman şirket yönetiminin kötü niyetli kişiler eline geçmesine neden olabilir⁴¹⁴.

Diğer yandan, niteliği gereği anonim şirketlerde, herkesin daha iyi yönetimi sağlamak olanağına sahip olması gerekmektedir⁴¹⁵. Bu nedenle şirket yönetimini değiştirmek isteyen kişilerin desteklenmesi; kötü niyetli kişilerin şirkete hâkim olmasının ise engellenmesi bakımından bir dengenin sağlanması zorunludur.

Sermaye Piyasası Kurulu'nun çağrı yoluyla vekâlet toplanması düzenlemesi, şirket yönetiminin değiştirilmesine olanak verirken; vekâlet toplanmasını gözetim ve denetim altında tutarak bu dengeyi kurmaya çalışmaktadır.

⁴¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Poroy**, Sorunlar, s. 189- 200; **Turanboy**, s. 433- 438; **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 982a; **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 189- 196; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 283.

⁴¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Poroy**, Sorunlar, s. 190- 191.

⁴¹⁵ Bu yönde bkz. **Poroy**, Sorunlar, s. 190- 191.

b) Koşulları:

Çağrı yoluyla vekâlet toplanabilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir⁴¹⁶:

Bunlardan ilki, şirketin halka açık nitelikte olmasıdır. Sermaye Piyasası Kanunu ve dolayısıyla Vekâleten Oy Kullanma Tebliği, halka açık anonim şirketlere ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Bu nedenle yalnızca halka açık anonim şirketlerde, sermaye ve yönetimde kontrolü sağlamak için vekâlet istenebilir. Tebliğ, çağrı yoluyla vekâlet toplanmasında halka açık olma dışında, pay sahibi sayısı ve şirketin mali durumu konusunda sınırlama getirmemektedir⁴¹⁷.

İkincisi, esas sözleşmede aksine hüküm olmamasıdır. Vekâleten Oy Kullanma Tebliği, çağrı yoluyla vekâlet toplanabilmesi için şirket esas sözleşmesinde aksine hüküm olmaması koşulunu aramaktadır⁴¹⁸. Düzenleme, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu bakımından bir yandan şirket yönetiminin ele geçirilmesine engel olma olanağı vermesi bakımından olumlu olarak kabul edilmekte; diğer yandan, yönetimi bir kez eline geçiren kişilerin şirket yönetiminden uzaklaştırma olanağını ortadan kaldırması bakımından olumsuz bulunmaktaydı⁴¹⁹. Öyle ki, pay senetleri geniş kitlelere yayılmış anonim şirketlerde kimi zaman % 20-30 gibi bir sermaye oranına sahip pay sahipleri yönetimde kontrolü elde

⁴¹⁶ Çağrı yoluyla vekâlet toplanmasına ilişkin hükümler, oy sözleşmesi için çağrıda bulunulması durumunda da geçerlidir (Tebliğ, md. 11/V). Ancak temel özelliklerinden biri olarak oy sözleşmelerinde, temsilciler değil; bizzat pay sahipleri sözleşmeye göre oy kullanmaktadır. Bu nedenle konumuz kapsamına girmemektedir. Oy sözleşmeleri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Moroğlu**, Erdoğan: Oy Sözleşmeleri, İstanbul 2007.

⁴¹⁷ Çeker, sistemin geçerlilik kazanması bakımından düzenlemenin yerinde olduğunu belirtmektedir. Bu yönde bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 283.

⁴¹⁸ Poroy, Tebliğ'de usul ve esasları düzenlenmiş olan vekâlet toplamanın aynı zamanda Sermaye Piyasası Kurulu'nun denetimi altında olması nedeniyle; esas sözleşme hükmüyle engellenmemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yönde bkz. **Poroy**, Sorunlar, s. 194- 195.

⁴¹⁹ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 982a; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 283; **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 189.

edebildiğinden; bu hallerde, çağrı yoluyla vekâlet toplanması olanağının esas sözleşme ile kaldırılması, yönetimde kontrolü değiştirmeyi olanaksız kılmakta ve pay sahipleri demokrasisinin sağlanmasını olasılığını kaldırabilmekteydi. Ancak Türk Ticaret Kanunu ile getirilen kurumsal temsilin görünüş biçimleri sayesinde, çağrı yoluyla vekâlet toplanması yasaklanmış olsa dahi, yönetimde etkili olabilme olanaklıdır.

Üçüncüsü ise, Pay sahiplerine menfaat temin edilememesi ve önerilememesidir. Vekâleten Oy Kullanma Tebliği, çağrı yoluyla vekâlet toplanmasında, vekâlet toplayanların pay sahiplerine herhangi bir menfaat öneremeyeceği koşulunu getirmiştir (Tebliğ md. 11/II). Burada, Tebliğ'in yasakladığı menfaat, pay sahibine belirli bir bedel ödenmesidir; pay sahipliği haklarına yönelik önerilen menfaatler değildir⁴²⁰. Bu nedenle koşulun sağlanıp sağlanmadığının saptanmasında menfaatin pay sahipliği haklarına ilişkin olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Yasak kapsamında bir menfaatin önerilmesi halinde, Sermaye Piyasası Kurulu çağrı yoluyla vekâlet toplanmasına izin vermeyecektir⁴²¹.

c) Vekâletlerin Toplanması:

Çağrı yoluyla vekâlet toplanabilmesi için öncelikle Tebliğ ekinde yer alan vekâletname ile bilgi formu örneklerine uygun belgeler yeterli, açık ve dürüst bir şekilde hazırlanmalı ve Sermaye Piyasası Kurulu'na başvuru yapılarak onay

⁴²⁰ İsviçre hukukunda, menfaatten sağlanmasına ilişkin bir hüküm bulunmamakta ama doktrinde oy hakkının belirli bir menfaat için satılması ahlaka aykırı olduğu gerekçesiyle hukuka aykırı bulunmaktadır. Alman hukukunda ise, menfaat sağlanması yasaklanmakta ve hem sağlayan hem de bunu kabul eden için cezai müeyyideler uygulanmaktadır. Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 1002; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 284. Özel çıkardan oylama sonucu oluşan değil, bunu dışında bir çıkar anlaşılmalıdır. Bkz. **Saka**, s. 148.

⁴²¹ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 1002; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 284; **Saka**, s. 148.

alınmalıdır (Tebliğ md. 13/III)⁴²². Gerekli izin ve onaylar alındıktan sonra, formlar şirketten adres ve kimlik bilgileri alınan pay sahiplerine gönderilerek pay sahiplerinden vekâlet toplanmaya çalışılır. Bu sırada vekâlet toplama çağrısı, iletişim araçlarıyla da ilan edilir (Tebliğ, md. 12/I).

Gönderilen formlardan bilgi formunda, vekâlet toplayanların şirket yönetimini ele geçirme amacına yönelik açıklamaların bulunması; vekâletname formunda ise, pay sahibinin iradesini ortaya koyabilmesi için gerekli yerin bırakılması zorunludur⁴²³.

Çağrı yoluyla vekâlet toplanmasında, sistemin doğal sonucu olarak, pay sahibinin şirket yönetimini ele geçirmeye ilişkin gündem maddeleri için talimat verme hakkı bulunmamaktadır (Tebliğ, md. 13/I). Dolayısıyla yönetimi ele geçirme amacıyla ilgili konularda temsilci, pay sahibinin iradesi ve menfaatini gözetmeden oy kullanır. Diğer gündem maddeleri için ise pay sahibi talimat verebilir. Bu gündem maddeleri için vekil, talimat dışında oy kullanamaz⁴²⁴.

Bu nedenle, çağrı yoluyla vekâlet toplanması için pay sahiplerine gönderilen vekâletname formlarında, vekilin yönetimde kontrolü elde etmek için vekâlet topladığı gündem maddelerinde ne yönde hareket edeceği gerekli açıklamalarla birlikte yer almak zorundadır⁴²⁵. Diğer yandan, vekâlet toplayanın görüş bildirmediği

⁴²² Tebliğ'in dayandığı Sermaye Piyasası Kanunu'nun amacı, 1. maddesinde belirtildiği üzere küçük pay sahiplerinin korunması ve kamunun aydınlatılmasını sağlamaktır. Bu nedenle her türlü ilan ve çağrı Sermaye Piyasası Kurulu'nun uygun görüşünün alınmasına bağlıdır. Dolayısıyla Sermaye Piyasası Kurulu'nun görev ve yetkisi sadece kamuyu aydınlatma ve doğru bilgilendirmeyi sağlama çerçevesinde düzenleyici ve yol gösterici niteliktedir. Kurulun bunun dışına çıkarak vekâlet toplanmasına onay verme ya da vermeme gibi bir yetkisi yoktur. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Saka**, s. 149.

⁴²³ Bu yönde bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 284.

⁴²⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 191; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 286 ve 289.

⁴²⁵ Bu yönde bkz. **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 191; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 289.

gündem maddeleri için de pay sahiplerine vekilin ne yönde hareket etmesini istediklerini belirtmeleri için gerekli yer de bulunmalıdır⁴²⁶.

Pay sahibi, vekâlet formunu doldururken olumsuz oy kullandığı gündem maddelerinde iptal davası açabilmesi için, bu oyunun gerekçesini açıklamalıdır⁴²⁷.

d) Toplanan Vekâletlere Göre Oy Kullanılması:

Çağrı yoluyla vekâlet toplanmasında da vekil, temsil belgelerine uygun hareket etmekle yükümlüdür⁴²⁸. Tebliğ, bunun sağlanabilmesi için çağrı yoluyla vekâlet toplayanların tüm oy haklarını yazılı olarak kullanmasını öngörmüştür (Tebliğ md. 11/IV)⁴²⁹. Böylece vekâletname formlarındaki pay sahibi iradeleri, doğrudan genel kurula yansıtılmış olmaktadır⁴³⁰. Nitekim Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'nin 9. maddesinin II. fıkrasında da divan başkanlığınca bakanlık temsilcisi gözetiminde oyların talimata uygunluğunun sağlanacağı belirtilmiştir (Tebliğ md. 9/II).

Burada belirtmek gerekir ki, Vekâleten Oy Kullanma Tebliği'nin 11. maddesinin 4. fıkrâ hükmü, çağrı yoluyla vekâlet toplanmayan halka açık şirket genel kurullarında “yazılı oy” kullanılmasının zorunlu olmadığı anlamına gelmemektedir. Hüküm, Tebliğ'in 9. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde; yazılı

⁴²⁶ Çağrı yoluyla vekâlet toplanması ile ilgili eleştiriler için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 982a.

⁴²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 191- 192.

⁴²⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 296- 299.

⁴²⁹ Sadece oy değil, oy hakkı kapsamındaki her türlü hakkın da yazılı olarak kullanılması zorunludur. Bu yönde bkz. **Saka**, s. 149.

⁴³⁰ Ama bu durumda vekâletname formu üzerinde pay sahibince yapılmış işaretlemelerin genel kurulda oy yerine geçeceği ve temsilcinin talimata aykırı oy kullanmasının söz konusu olmayacağı yeterince açık ifade edilmemiştir. Bakanlık komiseri görevini yerine getirmese ya da divan başkanı talimata aykırı oy kullanılmasına izin verirse, ne olacağı belirsizdir. Çeker'e göre pay sahibinin yazılı şekilde verdiği talimatların, temsilcinin takdirine bırakılan hususlar dışında doğrudan doğruya oy kabul edileceğinin düzenlenmesi gerekir. Bu yönde bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 289.

oy kullanma yönteminin, bizzat hak sahibi yerine temsilci tarafından oy kullanılacak tüm hallerde uygulanacağı sonucuna varılmaktadır⁴³¹.

e) Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplayanların Kurumsal Temsilciden Farkı

Kurumsal temsilciler, tabi oldukları usul ve esaslar bakımından çağrı yoluyla vekâlet toplayanlardan farklıdır⁴³². Kurumsal temsilciler, talimat almaz ve bildirgeye göre oy kullanmak için vekâlet toplarlar (TTK md. 430). Çağrı yoluyla vekâlet toplanmasında ise, bildirge yayımlanmamakta ve yönetimi ele geçirmeye ilişkin gündem maddeleri dışında pay sahibinden talimat alınabilmektedir.

8. Ortak Temsilci

Türk Ticaret Kanunu'nda payın şirkete karşı bölünemeyeceği hükme bağlanmaktadır (TTK md. 477/I). Bu nedenle, bir payın birden fazla sahibinin bulunması halinde; bunlar şirkete karşı haklarını ortak bir temsilci aracılığıyla kullanabilirler⁴³³. Buna göre, ortak temsilci, birden çok pay sahibinin bulunması halinde, pay bu kişilerin ortak mülkiyetindeyse; paydan doğan yönetsel hakları temsil eden temsilcidir (TTK md. 432/I).

⁴³¹ Bu yönde bkz. **Çeker**, Çağrıda Bulunarak Vekâlet, s. 193- 194.

⁴³² Bu yönde bkz. TTK'nın 428/II. madde gerekçesi; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/126; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 806. Oysa düzenleniş amaçlar ve ulaştıkları sonuçlar bakımından her ikisi de Proxy sisteminin görünüş biçimidir. Proxy sistemi için bkz. Giriş, II, B, 2, b.

⁴³³ Genel olarak bkz. **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 811. Payın şirkete karşı bölünememesi ve birden çok pay sahibinin bulunması halinde ortak temsilci atanmasına ilişkin TTK hükümleri gereğince, "bir" pay için birden fazla temsilci atanması da olanaklı değildir. Ancak birden fazla payı olan pay sahiplerinin, birden fazla temsilci yetkilendirmesi olanaklıdır. Her ne kadar, TTK'nun 425. ve Komiser Yönetmeliği'nin 21/IX. maddesinde "bir kişiyi temsilci olarak" ifadesi kullanılarak; pay sahibinin yalnızca bir kişiyi temsilci olarak belirleyebileceği anlamına gelebilecek bir düzenleme bulunmaktaysa da; TTK'nun 425. maddesinin gerekçesinde, duruma açıklık getirilerek, söz konusu ifadenin, pay sahibinin temsil yetkisini birden çok kişiye vermesine engel olmayacağı belirtilmektedir. Nitekim daha önce belirttiğimiz gibi anonim şirketlerde pay sahipliği hakları, kişiye değil; paya bağlı bulunmakta ve birden çok payın bir pay sahibinde toplanması ile kişiselleşmemektedir. Bu nedenle, pay sahibi, her payı için ayrı temsil yetkisi verebilir; paylarının bir kısmı için kendisi genel kurula katılırken bir kısmı için temsilci de yollayabilir. Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 982; **Teoman**, Oy Hakkından Yoksunluk, s. 10- 12; **Dağ**, s. 29- 35; **Saka**, s. 119, 146.

Bu durumda, temsilci, paya sahip olanlardan biri olabileceği gibi üçüncü bir kişi de olabilmektedir. Ancak her iki halde de, temsilci olarak belirlenen kişi, ortak temsilci sıfatıyla hareket edeceğinden; tüm pay sahiplerinin ortak talimatına göre hareket etmekle yükümlüdür⁴³⁴.

Kanaatimizce birden çok pay sahibi, bireysel temsilci belirleyebileceği gibi, kurumsal temsilin görünüş biçimlerinden birine göre de bir temsilciye yetki verebilir.

9. Elektronik Temsilci

Türk Ticaret Kanunu düzenlemesine göre, pay sahipleri elektronik ortamda da genel kurula katılabilmektedir. Böylece, toplantıya fiziken katılamayacak olan pay sahiplerine bir olanak sağlanmaya çalışılmakta ve güç boşluğunun engellenmesi amaçlanmaktadır⁴³⁵.

Ancak pay sahibinin maddî veya kişisel engeller nedeniyle elektronik genel kurula da katılamaması söz konusu olabilir. Bu durumda, elektronik ortamda pay sahipliği haklarının kullanılması fiziken katılmanın tüm hüküm ve sonuçlarını doğuracağından temsil edilme hakkı da elektronik ortamda kullanılabilir ve pay sahibi elektronik ortamda genel kurula temsilcisi aracılığıyla katılabilecektir (TTK md. 1527/V)⁴³⁶.

Elektronik temsilci, elektronik ortamda genel kurula katılan temsilcidir⁴³⁷. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu bakımından, elektronik ortamda genel kurul

⁴³⁴ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/114; Pulaşlı, Oy Hakkı, s. 811.

⁴³⁵ Bu yönde bkz. yuk. Giriş, II, B.

⁴³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. yuk. Birinci Bölüm, III, F.

⁴³⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bilge, Genel Kurul, s. 227- 232; **Bilge**, Mehmet Emin: “Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Temsilci Aracılığıyla Oy Vermede İnternetin Kullanımı” (Temsilci), AÜEHFD, C. VII, S. 1- 2, Haziran 2003, s. 341- 367; **Kayıhan**, s. 626- 628; **Özer**, Elektronik Genel Kurul, s. 75- 78; **Çetin**, s. 120- 129.

olmadığı için elektronik temsilci söz konusu değildir⁴³⁸; Türk Ticaret Kanunu bakımından ise, elektronik ortamda genel kurul olanaklı olduğundan, elektronik temsilci söz konusu olabilmektedir⁴³⁹.

Elektronik ortamda temsilin söz konusu olabilmesi, öncelikle internet ortamında işlem yapan kişilerin belirlenebildiği, yetkisiz kişilerin erişiminin engellenebildiği, güvenli bilgi aktarımının yapılabildiği ve bağlantının hızlı kurulabildiği teknik alt yapının sağlanmasını gerektirmektedir.

Diğer yandan, temsil yetkisinin elektronik ortamda verilmesinde, hem 6762 sayılı hem de 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu temsil yetkisinin yazılı şekilde verilmesini hükme bağladığından; elektronik imzanın elle atılan imzayla aynı hüküm ve sonuçları doğurması zorunludur. Hukukumuzda, 23.07.2004 tarihinde yürürlüğe giren “*Elektronik İmza Kanunu*” nun 5. maddesi ile güvenli elektronik imzanın, elle atılan imza ile aynı hukukî sonucu doğuracağı hükme bağlanmış bulunmaktadır. Elektronik İmza Kanunu madde 22 ile de, Borçlar Kanunu’na güvenli elektronik imzanın elle atılan imza ile aynı ispat gücünü haiz olduğu ifadesi eklenerek (BK md. 14/1; TBK md. 15/I); güvenli elektronik imza ile imzalanmış belgelerin yazılı şekil koşulu için gerekli olan imza unsurunu taşıdığı kabul edilmiştir⁴⁴⁰.

⁴³⁸ 6762 sayılı TTK döneminde elektronik ortamda genel kurul yapılamamasına rağmen; genel kurula fiziken katılacak olan temsilciye elektronik ortamda temsil yetkisi verilmesi olanaklıydı.

⁴³⁹ Bu konuda ayrıca bkz. Birinci Bölüm, III, F.

⁴⁴⁰ Halen yürürlükte olan Komiser Yönetmeliği ve SPK Tebliği’nin yazılı şekil koşulunun yanı sıra pay sahibinin imzasının noter tarafından onaylatılmasını arayan düzenlemeleri bakımından; elektronik imza, resmi şekil koşulunu sağlamamaktadır. Ancak daha önce belirtildiği gibi Türk Ticaret Kanunu’nun yazılı şekil dışında şekil koşulu getirmeyen düzenlemesi ve temsil hakkının verilmesinin zorlaştırılmaması ilkesi, tebliğ ya da yönetmelik hükmü ile kanun hükmü daraltılamayacağı için, tıpkı 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu için olduğu gibi, söz konusu resmi şekil koşulunu geçersiz kılmaktadır. Özer ise, söz konusu düzenlemelerin değiştirilmesi ya da genel kurul toplantılarında noterin bulunacağına kanunen düzenlenmesi gerektiği görüşündedir. Bu yönde bkz. **Özer**, Işık: Genel Kurula Elektronik Ortamda Katılım (Elektronik Katılım), Batider 2009, C. XXV, S. 4, s. 646.

Temsilcinin elektronik ortamda genel kurula katılmasında, temsilcinin talimata uygun hareket etmesi de önem taşımaktadır. Bu durum, temsilcinin elektronik posta ya da şirket internet sitesi üzerinden oy kullanmasına göre farklılık göstermektedir⁴⁴¹.

Nitekim elektronik posta aracılığıyla oy kullanılması halinde, temsil belgeleri toplantı başkanlığına elektronik posta ile gönderilmiş olacağından; toplantı başkanı, oyların talimata uygun kullanılıp kullanılmadığını denetleyecek ve gerektiğinde temsilciyi uyaracaktır.

İnternet sitesi üzerinden oy kullanılması halinde ise, oylar sistem tarafından toplanıp belirlendiği için toplantı başkanının sürece etki etme olanağı bulunmamaktadır. Ancak bilgisayar tarafından tutulan kayıtlar, daha sonra incelenerek aykırılıklar tespit edilebilir. Bu durumda, temsilcinin iç ilişkiye göre sorumluluğu doğacaktır.

Diğer yandan, genel kurulu internet üzerinden izleyen pay sahibinin, fiziken genel kurula katılmış temsilcisine toplantı esnasında gündemin gelişimine göre talimat vermesi de olanaklıdır⁴⁴².

Elektronik temsil, hem bireysel hem de kurumsal temsil için söz konusu olabilir⁴⁴³.

⁴⁴¹ **Özer**, Elektronik Genel Kurul, s. 181- 183. Oysa TTK'nun 12.04.2011'de yürürlüğe giren 1526. maddesinin III. fıkrasında "*ticaret şirketleri ile gerçek ve tüzel kişi diğer tacirlere ilişkin olarak, bu Kanunun zorunlu tuttuğu bütün işlemler elektronik ortamda güvenli elektronik imza ile de yapılabilir. Bu işlemlerin dayanağı olan belgeler de aynı usulle elektronik ortamda düzenlenebilir.*" hükmü getirilmektedir. Bu nedenle kanımızca noter onayı aransaydı dahi, elektronik temsilcinin internet üzerinden yetkilendirilmesi olanaklıdır. Ancak bunun Elektronik İmza Kanunu ve Noterlik Kanunu'nda gerekli düzenlemelerin de yapılması gerektiği göz ardı edilmemelidir.

⁴⁴² Bu yöntem, internete dayalı temsilen oy kullanma olarak adlandırılmaktadır. Bu yönde bkz. **Bilge**, Genel Kurul, s. 229- 230.

⁴⁴³ Ancak belirtmek gerekir ki, temsilcinin elektronik ortamda genel kurula katılması şeklinde temsilde, gerekli teknik alt yapıya temsilcinin de sahip olması gerektiği için, bu şekilde temsil her

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
PAY SAHİBİNİN TEMSİLİ SÜRECİ VE BUNA BAĞLANAN
HÜKÜM ve SONUÇLAR

I. Temsilcinin Genel Kurula Katılması

A- Şirkete Karşı Yetkili Olma

Şirkete karşı yetkili olma, payların nama, emre ve hamiline yazılı olmaları başta olma üzere türlerine göre kimlerin hangi koşullarla genel kurula katılma ve dolayısıyla temsil yetkisi verme hakkına sahip olduğunun belirlenmesidir⁴⁴⁴.

Türk Ticaret Kanunu, 426. maddesinde “şirkete karşı yetkili olma” kenar başlığıyla bu konuyu ilke olarak düzenlemiştir; “birden çok hak sahibi” (TTK md. 423), “yetkisiz katılma” (TTK md. 433), “iptal davası açabilecek kişiler” (TTK md. 446/1) gibi hükümlerle de bu kişileri belirlemiştir⁴⁴⁵.

Genel kurula katılmaya ve diğer yönetsel hakları kullanmaya yetkili her kişi, Türk Ticaret Kanunu bakımından temsil yetkisi vermeye yetkilidir. Genel kurul bir pay sahipleri kurulu olmasından dolayı; genel kurula katılma hakkı ve diğer yönetsel hakların asıl sahibi, şirkete karşı pay sahibi sıfatını taşıyan kişidir. Bu nedenle temsil yetkisi de, kural olarak şirkete karşı pay sahibi sıfatını taşıyan kişi tarafından verilebilir. Bu kişi, nama yazılı pay senetleri bakımından pay defterinde adı kayıtlı

zaman olanaklı olmayabilecektir. Özellikle tevdi temsilcileri, tevdi sırasında kolaylıkla temsil belgesi alabileceğinden; uygulamada teknik alt yapı ve uzman personel istihdamı gibi masraflar yapmayı tercih etmeyecektir. Bu yönde bkz. **Bilge**, Temsilci, s. 355; **Özer**, Elektronik Katılım, s. 647.

⁴⁴⁴ Şirkete karşı yetkili olma, genel kurula katılma hakkını anonim şirkete karşı ileri sürmek anlamına gelmemektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/44.

⁴⁴⁵ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/44.

(TTK md. 426/I); hamiline yazılı pay senetleri bakımından pay senedini elinde bulunduran kişidir (TTK md. 426/II)⁴⁴⁶.

Buna göre pay sahipliği hakları, senede bağlanmamış paylar ile nama yazılı pay senetleri ve ilmühaberlerde pay defterinde kayıtlı kişi veya yazılı olarak yetkilendirdiği temsilcisi; hamiline yazılı senetlerde ise senedi elinde bulundurduğunu ispat eden kişi tarafından kullanılır (TTK md. 426). Bunların yanında kayden takip edilen paylar için, Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun vereceği liste esas alınacaktır (TTK md. 417/V)⁴⁴⁷.

B- Hazır Bulunanlar Listesi

Genel kurula bizzat ya da temsilci aracılığıyla katılmak, pay sahipleri için bir haktır. Ancak bu hak, ancak genel kurula girme yetkisi kazanılmasıyla kullanılmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'na göre, genel kurula katılmaya yetkili olanlar, yönetim kurulunca düzenlenen "*hazır bulunanlar listesi*"nde adı geçen pay sahipleridir (TTK md. 415). Kayden izlenen paylarla hamiline ve nama yazılı payların sahipleri, bu listeye adlarını yazdırarak genel kurula katılma yetkisini elde etmektedir.

Hazır bulunanlar listesi, yönetim kurulu tarafından hazırlanan ve genel kurul toplantısına bizzat veya temsilci aracılığıyla katılarak toplantıda hazır bulunan pay

⁴⁴⁶ Bunun yanında, Türk Ticaret Kanunu ve diğer kanun hükümleri ile genel kurula katılma ve diğer yönetsel hakların pay sahibi tarafından kullanılmasına bazı istisnalar getirilmiştir. Öyle ki, üzerinde intifa hakkı bulunan paylarda, aksi kararlaştırılmadıkça, intifa hakkı sahibi (TTK md. 432/II); birden çok sahibi bulunan paylarda müşterek bir temsilci (TTK md. 432/I) ve kanuni temsilciyi gerektiren hallerde, kanuni temsilci genel kurula katılma ve diğer yönetsel hakları bizzat veya temsilci aracılığıyla kullanma yetkisine sahiptir.

⁴⁴⁷ Çünkü bu pay senetleri için, kaydi değer hakları kıymetli evrakın yerini almıştır. Bu konuda bkz. yuk. Birinci Bölüm, I, A, 2. Diğer yandan nama yazılı pay senetleri kayden izleniyor olsalar da, "şirketle ilişkilerde sadece pay defterine kayıtlı kimseler pay sahibi olarak kabul edilir" hükmü geçerliliğini korumaktadır (TTK md. 499). **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/44.

sahiplerini gösteren listedir⁴⁴⁸. Bu liste bir genel kurul belgesidir ve toplantı sonunda toplantı tutanağına eklenmelidir.

Türk Ticaret Kanunu'nun 417. maddesi "*Hazır Bulunanlar Listesi*" başlığıyla bu listeyi hükme bağlamaktadır. Yönetim kurulu listenin hazırlanmasında nama yazılı pay senetleri için pay defterindeki kayıtları aktaracak; hamiline yazılı pay senedi ve ilmühaber sahiplerinden giriş kartı almış olanları listeye geçirecek⁴⁴⁹ ve kayden izlenen paylar için ise Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun hazırladığı "*pay sahipleri çizelgesi*" esas alacaktır (TTK md. 417/I ve V)⁴⁵⁰. Buna göre, yönetim kurulu, yetkili olanları Merkezi Kayıt Kuruluşu'ndan gelen listede bulunanlar dışında kendi sorumluluğu altında tespit etmektedir (TTK md. 417/V).

Yönetim kurulu, hazır bulunanlar listesini toplantı gününden bir gün önce hazırlamak için gerekli önlemleri almalıdır (TTK md. 417/II). Türk Ticaret Kanunu,

⁴⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13-28; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/168. Türk Ticaret Kanunu'nun 417. maddesinin 3. fıkrasında listede bulunması gereken kayıtlar, asgarî olarak sayılmıştır. Buna göre hazır bulunanlar listesinde pay sahiplerinin adları veya unvanları, yerleşim yerleri, sahip oldukları pay veya pay senedinin sayısı, payların itibarî değerleri, grupları, şirketin esas sermayesi ile ödenmiş olan tutar veya çıkarılmış sermaye ile toplantıya aslen veya temsil yoluyla katılacakların imza yerlerinin bulunması zorunludur. Bunların yanında, Kanun'da öngörülmemiş olmasa da, yönetim kurulu intifa hakkı ya da oy sınırlaması gibi konuları da bu listede belirtmelidir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/III5.

⁴⁴⁹ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda oy hakkının kullanılabilmesi için hamiline yazılı pay senetlerinin bir hafta önce şirkete tevdi edilmesi zorunluydu. Bu, pay sahibinin bir hafta boyunca payını satmasını ya da devretmesini kısıtladığı için; pay üzerindeki tasarruf hakkının sınırlandırılması sonucunu doğurmaktaydı. Bu sınırlandırma ise, hamiline yazılı senet kavramı ile bağdaşmamaktaydı. Türk Ticaret Kanunu ise, Avrupa Parlamentosu ile Konsey'in yayımladığı 2007/III6/AB sayılı Yönergesi'ni dikkate alarak hamiline yazılı pay senetlerinin, genel kurul toplantısına katılmak üzere bir hafta önceden anonim şirkete veya gösterilen yere tevdi edilmesi koşulunu kaldırmış ve AET hukuku ile uyum sağlamıştır. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/01 ve 13/III. Yönergenin 7. maddesi, "Genel Kurula Katılma Şartları ve Oy Hakkının Kullanılması" başlığı altında bu durumu hükme bağlamış ve I. fıkranın a bendinde "*Bir pay sahibinin paylarından doğan genel kurula katılma ve oy hakkının kullanılmasına ilişkin hakkı, hiçbir şekilde bu payların genel kuruldan önce bir gerçek ya da tüzel kişiye tevdi edilmesi, onun adına devredilmesi veya onların adına kaydedilmesi şartlarına bağlanamaz.*" demektedir. Hükmün Türkçe çevirisi için bkz. **Pulaşlı**, Armağan, s. 2640. Bu yönde bkz. TTK md. 415/IV.

⁴⁵⁰ Hamiline yazılı paylar, senede bağlanmamışsa bunlar için de pay defterine bakılacaktır. diğer yandan, pay üzerinde intifa hakkı da oy hakkının kural olarak intifa hakkı sahibinde bulunmasından dolayı, listenin hazırlanmasında önem taşımaktadır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 499. maddesini I. fıkrasında pay defterine intifa hakkı sahiplerinin de yazılacağını hükme bağlamıştır. Bu nedenle, yönetim kurulu, bu hakları listeye işlerken de pay defteri kayıtlarını esas alacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/39.

payların devrinin engellenmemesi için, bu hükmü emredici olarak öngörmektedir. Buna göre liste, toplantı günü dahi hazırlanabilir⁴⁵¹. Hazırlanan liste yönetim kurulu başkanı tarafından imzalandıktan sonra, genel kurula girenler tarafından da imzalanır ve genel kurul başladığında “hazır bulunanlar listesi” adını alır (TTK md. 417/IV)⁴⁵².

Hazır bulunanlar listesi, bir genel kurul belgesi olduğu için, tek pay sahipli anonim şirketler için de hazırlanır. Nitekim tek pay sahipli şirketler de tüm şekli kurallara uymak zorundadır⁴⁵³.

C- Temsilcinin Teşhisi

Anonim şirket genel kurullarına sadece yetkili kişiler girebilir. Bu kişiler, pay sahipleri, intifa hakkı sahipleri, kanunî temsilciler veya pay sahiplerinin usulüne uygun olarak yetkilendirdiği temsilcileridir⁴⁵⁴. Bu kişilerin toplantı salonuna girebilmeleri için, gerçek yetkili kişi olup olmadıklarının saptanabilmesi, yani teşhis edilmeleri gerekir⁴⁵⁵. Temsilcilerin teşhisi, temsilin ve temsil edilen payın türüne göre farklılık göstermektedir⁴⁵⁶.

⁴⁵¹ Toplantı öğleden sonraya konursa, kapalı anonim şirketler için sabahtan hamile yazılı pay senedi sahiplerinin ve ilmühaberlerin giriş kartı alması sağlanabilir. Diğer pay senetleri ise, zaten pay defteri kayıtlarına göre hareket edileceğinden her zaman listeye kaydedilebilir. Halka açık anonim şirketlerde de, Merkezi Kayıt Kuruluşu toplantı günü sabahı elektronik posta ile kayden izlenen payların listesini gönderebilir. Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/31.

⁴⁵² Türk Ticaret Kanunu, toplantıya katılabileceklerin belirlendiği listenin, yönetim kurulu tarafından hazırlandıktan sonra yönetim kurulu başkanı tarafından imzalanacağını belirterek 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda öğretilen tartışılan ve uygulamada sorun yaratan bir soruna açıklık getirmiştir (TTK md. 417/III). Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/35.

⁴⁵³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/34.

⁴⁵⁴ Bu yönde bkz. yuk. İkinci Bölüm, III, A, 1.

⁴⁵⁵ Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 270- 272.

⁴⁵⁶ Bu yönde bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 270-272.

1. Kanunî Temsilde

Kanunî temsilciler genel kurula bizzat katılabilecekleri gibi, bir iradî temsil aracılığıyla da katılabilirler⁴⁵⁷. Kanunî temsilcilerin, bir iradî temsilci belirlemelerinde iradî temsile ilişkin açıklamalar geçerlidir; bizzat katılmaları halinde ise, temsil yetkisini kanundan aldıkları için pay sahibi tarafından verilmiş bir temsil yetkisine ihtiyaçları yoktur⁴⁵⁸. Ancak Komiser Yönetmeliği hükümleri nedeniyle; kanunî temsilcilerin, genel kurula toplantısına katılabilmeleri için, bu durumlarını belgelemeleri gerekmektedir (Kom Yön. md. 21/IX ve md. 31/I-g).

2. İradî Temsilde

a) Adi Temsilci ve Tevdi Eden Temsilcisinde

aa) Senede Bağlanmamış Paylar ve Nama Yazılı Pay Senetleri İçin

Nama yazılı pay senetleri ve senede bağlanmamış paylar için, pay sahibi tarafından verilmiş olan yazılı bir temsil belgesinin genel kurul toplantı başkanlığına ibrazı gerekli ve yeterlidir (TTK md. 426/I). Temsil belgelerinin en geç genel kurul toplantısının açılmasından önce şirkete sunulması halinde temsilci, genel kurula katılma ve oy kullanma hakkını elde etmektedir⁴⁵⁹. Ancak bu belgelerin, pay defterine kayıtlı pay sahibi tarafından imzalanmış ve açıkça temsilciyi işaret ediyor olması gerekmektedir⁴⁶⁰.

⁴⁵⁷ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 987; **Saka**, s. 142; TTK'nın 426. madde gerekçesi.

⁴⁵⁸ Bu yönde bkz. TTK'nın 426. madde gerekçesi.

⁴⁵⁹ **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 977; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47; **Saka**, s. 145; **Çeker**, s. 270- 271; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/103.

⁴⁶⁰ Bu yönde bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 265.

bb) Hamiline Yazılı Pay Senetleri İçin

Hamiline yazılı pay senetleri için temsil yetkisinin verilmesi ve buna bağlı olarak temsilcinin teşhisi özellik gösterir. Bu senetler için temsil yetkisi yazılı bir belgeyle ya da “meşru hamil görüntüsü yaratan devir” ile verilebilir⁴⁶¹.

Pay sahibi, temsilciyi yazılı bir temsil belgesi vererek, açık temsil yöntemiyle yetkili kılmışsa temsil belgesinin şirkete karşı yetkili pay sahibi tarafından imzalanmış olması gerekir⁴⁶². Türk Ticaret Kanunu'nda açık temsil pay senedinin rehin, hapis hakkı, saklama sözleşmesi veya kullanım ödücü sözleşmesi ve benzeri sözleşmeler nedeniyle başkasına bırakılması halinde de; temsilcinin, yani tevdi eden temsilcisi belirlenmesi için, yetkilendirmenin ancak özel yazılı bir belgeyle ile verilebileceği şeklinde açıkça hükme bağlanmıştır (TTK md. 427/II).

Diğer yandan hamiline yazılı pay senedinin sahibi yazılı bir temsil belgesi düzenlemek yerine, temsilci olarak yetkilendirdiği kişiyi şeklen pay sahibi göstererek de genel kurula katılmasını sağlayabilir⁴⁶³. Nitekim Türk Ticaret Kanunu, hamiline yazılı pay senedinin zilyedi bulunduğunu ispat eden kimsenin, pay sahipliği haklarını kullanmaya yetkili olduğunu hükme bağlamıştır (TTK md. 426/II). Bu nedenle hamiline yazılı pay senedini elinde bulunduran temsilcinin, zilyet olduğunu ispat ederek pay sahibi görüntüsü yaratması ve bir pay sahibi gibi giriş kartı olarak toplantıya katılması olanaklıdır (TTK md. 415/III). Öyle ki, hamiline yazılı pay senetleri için giriş kartının alınmasından sonraki bir tarihte senedi devraldığını ispatlayan pay sahipleri bile genel kurula katılabilmektedirler (TTK md. 415/III-son).

⁴⁶¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 772d-772e, 983-985; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 271-272; **Saka**, s. 145. “Meşru hamil görüntüsü yaratan devir” için aynı zamanda “görünüşte devir” ve “örtülü temsil” de denmektedir. Bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 772d, 772e, 983, 984.

⁴⁶² Ayrıntılı bilgi için bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/ 112- 113; **Çeker**, Oy Hakkı, s. 266; **Saka**, s. 145.

⁴⁶³ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/ 112.

Ancak temsil yetkisinin “meşru hamil görüntüsü yaratan devir” ile verilmesi, temsilin kanun hükümlerinden dolanma ya da muvazaa gibi hukuka aykırı bir amaçla kullanılabilmesine olanak vermesi nedeniyle öğretilerde bazı yazarlar tarafından eleştirilmektedir⁴⁶⁴. Nitekim Türk Ticaret Kanunu, oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları, dolanmak veya herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak amacıyla pay veya pay senetlerinin devrini yasaklamaktadır (TTK md. 433/1).

Ancak Türk Ticaret Kanunu hamiline yazılı pay senetleri için, şeklen pay sahipliğinin ispatı için pay senedine zilyetliği de yeterli gördüğünden; şeklen meşru olan pay sahibinin, maddî hukuk yönünden de hak sahibi olduğunu ispatlamasına gerek yoktur⁴⁶⁵. Bu nedenle şirketin, böyle bir araştırma yapma yükümlülüğü bulunmayıp⁴⁶⁶; Kanun’daki şekil koşullarını yerine getiren kişiyi, pay sahibi sayması zorunludur. Öyle ki, şirket hamiline yazılı senetlerin doğası gereği, bu şekilde devirleri engellemek için devri zorlaştıramaz ya da engelleyemez⁴⁶⁷. Aksi halde pay sahiplerinin haksız olarak genel kurula alınmadığı gerekçesiyle kararların iptal edilmesi ile karşı karşıya kalınabilir⁴⁶⁸. Diğer yandan yetkisiz katılma ya da muvazaa ispat edilebilirse, bu kararların da iptal edilmesi olanaklıdır⁴⁶⁹.

⁴⁶⁴ **Saka**, pay sahibi olmayan bir kişiye pay senedi verilerek sanki pay sahibiymiş gibi oy kullanması sağlanamayacağı, bu şekilde örtülü veya dolaylı temsil ilişkisi kurulamayacağı görüşündedir. Yazar, Kanun’un rehin gibi nedenlerle başkasına bırakılan hamiline yazılı pay senetleri için zilyede yetkinin yazılı verileceğini öngörmesinin bunu izin vermediğini; şeklen devirle kendisine pay senedi bırakılan kişilerin, pay sahibi gibi genel kurula katılmasının olanaksız olduğunu belirtmektedir. Bu yönde bkz. **Saka**, s. 145. Krş. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 772d, 772e, 984; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/ 112; **Çeker**, s. 271-272.

⁴⁶⁵ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 772d, 772e, 984; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/ 112; **Çeker**, s. 271-272.

⁴⁶⁶ Ancak şirketin sorumluluğunun doğmaması için, hileli ve ağır kusurlu olmaması gerekir (TTK md. 646/II).

⁴⁶⁷ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 772d, 772e, 984.

⁴⁶⁸ Bu yönde bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 266.

⁴⁶⁹ Bu yönde bkz. **Çeker**, Oy Hakkı, s. 266.

b) Organın Temsilcisi, Bağımsız Temsilci ve Kurumsal Temsilcide

Organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilcide, pay sahibi temsilciyle bir vekâlet sözleşmesi yapmak ve temsilciyi yazılı olarak yetkilendirmek zorundadır (TTK md. 428 ve md. 430). Bu şekilde alınan vekâletler ise, temsilciler tarafından şirkete bildirilmek ve toplantı başkanı tarafından da diğer pay sahiplerine açıklanmak zorundadır (TTK md. 431)⁴⁷⁰.

c) Elektronik Temsilcide

Elektronik ortamda temsilin söz konusu olabilmesi için, yazılı temsil belgesinin, elektronik imza ile verilmesi gerekmektedir⁴⁷¹. Buna göre, pay sahibi, elektronik imzayla imzaladığı temsil belgesi ve varsa diğer belgeleri elektronik posta yoluyla temsilciye göndererek kendisini temsil ettirebilir⁴⁷².

D- Şeffaflık İlkesi

Kurumsal yönetimin hakkaniyet (eşitlik/dürüstlük), şeffaflık (kamuyu aydınlatma), hesap verilebilirlik ve sorumluluk ilkesi olmak üzere dört esaslı unsuru bulunmaktadır⁴⁷³.

Şirketler hukuku açısından daha iyi bir işleyişin ve devamlılığın güvencesi olan kurumsal yönetim ilkeleri, Türk Ticaret Kanunu ile anonim şirketler başta olmak üzere tüm ticaret şirketleri için benimsenmiştir⁴⁷⁴. Bu kapsamda, kurumsal

⁴⁷⁰ Bu yükümlülük şeffaflık ilkesinin bir gereğidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. Üçüncü Bölüm, I, D.

⁴⁷¹ Hukukumuzda “Elektronik İmza Kanunu” ve Türk Borçlar Kanunu’nun 14. maddesinin 2. fıkrası ile elektronik imzanın elle atılan imzayla aynı hukukî sonucu doğuracağı kabul edilmiştir.

⁴⁷² Halka açık anonim şirketlerin tabi olduğu Vekâleten Oy Kullanma Tebliği’nde, temsil için noter onayı arandığından; elektronik ortamda noter onayının olanaklı olmaması nedeniyle bu yolun izlenemeyeceği düşünülebilir. Ancak daha önce açıkladığımız üzere Türk Ticaret Kanunu ile zorlaştırıcı şekil koşullarının getirilmesi yasaktır ve tebliğ ile kanun hükmü değiştirilemez. Bu nedenle elektronik ortamda temsil de, tüm anonim şirketler için uygulanabilir.

⁴⁷³ Ayrıntılı bilgi için Bkz. **Paslı**, Ali: Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi, İstanbul 2004.

⁴⁷⁴ Bu yönde bkz. 431. maddenin gerekçesi; TTK **Genel Gerekeçe**, N. 136.

temsil türlerinin temsilcileri ile tevdi eden temsilcilerinin de temsil yetkilerini kullanabilmeleri bakımından şeffaflık ilkesi kabul edilmiştir⁴⁷⁵.

Şeffaflık ilkesi, şirketin tüm temel yapıları ve işleri ile ilgili gerçek, yeterli, açık ve karşılaştırılabilir bilgilerin, olması gereken zamanda açıklanmasıdır⁴⁷⁶ ve kurumsal temsil için iki temele oturtulmuştur: Pay sahiplerinin bildirim yükümlülüğü ve bu bildirimlerin diğer pay sahipleri ile paylaşılması. Buna göre söz konusu temsilciler, kendileri tarafından temsil olunacak payların sayılarını, çeşitlerini, itibarî değerlerini ve gruplarını şirkete bildirmekte (TTK md. 431/I); yapılan bildirimler de, toplantı başkanı tarafından diğer pay sahiplerine açıklanmaktadır (TTK md. 431/II).

Bildirimler en son genel kurulda yapılmakta ve pay sahiplerinin yetkisizliğe ya da usulsüzlüğe ilişkin itirazlarda bulunabilmeleri için toplantı başkanı tarafından genel kurulun bilgisine sunulmaktadır⁴⁷⁷. Bildirimin yapılmaması, yetki denetimi yapılmasına olanak verilmeden genel kurula katılma anlamına gelmekte ve genel kurulda alınan kararlar, yetkisiz katılmaya ilişkin Türk Ticaret Kanunu'nun 433 ve 446. madde hükümlerine göre iptal edilebilmektedir⁴⁷⁸. Bildirimde bulunmayan temsilcinin sorumluluğu, kurumsal temsilciler, tevdi eden temsilcisi, vekâlet veren ve şirket arasındaki ilişkilerin niteliğine göre özellik taşıdığından, özel olarak düzenlenmemiş ve genel hükümlere bırakılmıştır⁴⁷⁹.

Toplantı başkanı bildirimleri paylaşmazsa, pay sahibi toplantı başkanını paylaşmaya davet edebilmekte; buna rağmen, bildirimlerin genel kurulun bilgisine sunulmaması halinde yine genel kurul kararlarının iptali istenebilmektedir (TTK md.

⁴⁷⁵ Bu yönde bkz. 431. maddenin gerekçesi; TTK **Genel Gerekçe**, N. 136; **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/ 128- 130; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 807- 808.

⁴⁷⁶ Bu yönde bkz. **Pash**, s. 74.

⁴⁷⁷ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/ 128- 130; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 807.

⁴⁷⁸ Bu yönde bkz. TTK'nın 431. madde gerekçesi, **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/III8.

⁴⁷⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. TTK'nın 431. madde gerekçesi.

446)⁴⁸⁰. İptal davasının açılabilmesinin toplantı başkanını davet koşuluna bağlanmasının nedeni, basit bir unutma ağır sonuçlara neden olabileceğinden, toplantı başkanının ihmalinin kararların geçerliliğine etki etmesinin engellenmek istenmesidir; böylece toplantı başkanının ihmali, pay sahibinin müdahalesi ile ihmalden çıkıp kasta dönüşecektir⁴⁸¹.

Belirtmek gerekir ki, Türk Ticaret Kanunu'nda, 428. maddesinin I. fıkrasına göre temsil yetkisi verilenler ile pay sahibinin Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümleri uyarınca yetkilendirdiği temsilcinin ise, 429 ilâ 431. madde hükümlerine tabi olmadığı hükme bağlanmaktadır (TTK md. 428/VI). Öğretide bu hükmün, hatalı olduğu; organın temsilcisinin ve bağımsız temsilcinin bildirge ve bildirim yükümlülüklerinin 430 ve 431. maddelerde açıkça hükme bağlandığı belirtilmektedir⁴⁸². Nitekim aksi halde söz konusu 430 ve 431. madde hükümlerinin, 428. maddenin I. fıkrası kapsamındaki organın temsilcisi ile bağımsız temsilci bakımından içi boşalmaktadır. Kanımızca da söz konusu VI. fıkra hükmü hatalıdır. Ancak bu hata, bir ifade hatasıdır. Söz konusu hükümde, I. fıkra hükmüne göre temsil yetkisi verilenler ve pay sahibinin Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümlerine göre yetkilendirilenler için değil; I. fıkra hükmüne göre temsil yetkisi verilenlerin Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümlerine göre yetkilendirdiği kişiler, yani temsilcilerin temsilcileri ve pay sahibinin Türk Borçlar

⁴⁸⁰ Dava, başkana değil şirkete karşı açılır. Başkanın sorumluluğu, genel hükümlere göre belirlenir. Davayı her pay sahibi açabilir. Türk Ticaret Kanunu'nun 431. madde gerekçesinde, söz konusu hükümlere aykırılık nedeniyle açılacak iptal davasında, aykırılıkların mutlak iptal nedeni olup olmadığının; yetkisiz kullanılan oyların karara etkisinin göz önüne alınıp alınmayacağına yetkisiz katılmayı bağladıkları sonuçlara göre belirlenmek üzere öğretide ve içtihatlarla bırakıldığı ifade edilmiştir. Bu yönde bkz. TTK'nın 431/II. madde gerekçesi. **Pulaşlı**, bildirimde bulunma yükümlülüğüne aykırılıkların mutlak iptal nedeni olmadığını, karara etkisinin 446/I,b ye göre araştırılmasını; toplantı başkanının talebe rağmen açıklama yapmamasının ise, mutlak iptal nedeni olduğunu savunmaktadır. Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/130; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 808.

⁴⁸¹ Bu yönde bkz. TTK'nın 431. madde gerekçesi.

⁴⁸² Bu yönde bkz. **Kendigelen**, İlk Tespitler, s. 280.

Kanunu'nun temsile ilişkin hükümlerine göre yetkilendirdiği kişiler için bir istisna düzenlenmektedir⁴⁸³. Nitekim organın temsilcisi ile bağımsız temsilci zaten bildirimde bulunmak zorundadır (TTK md. 430); bu temsilcilerin temsilcisinin ayrıca bir bildirimde bulunmasına gerek yoktur. Kanımızca yanlış anlaşılmalara neden olan VI. fıkra hükmünün ifadesinin düzeltilmesi gerekmektedir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, temsilcilerin kendilerinin de pay sahibi olması durumunda, kendileri için yönetsel haklarını kullandıkları paylar, bildirim yükümlülüğüne tabi değildir. Bu payların, Türk Ticaret Kanunu'nun 417. maddesine göre, hazır bulunanlar listesine yazdırılması gerekmektedir⁴⁸⁴.

II. Tarafların Yükümlülükleri ve Yükümlüklerin İhlaline Bağlanan Sonuçlar

A- Türk Ticaret Kanunu'na Göre

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, pay sahibinin temsilinde, yükümlülükleri ve bunların yerine getirilmemesi halinde doğacak sorumlulukları konusunda bir düzenleme getirmemişti; öğretide kabul edildiği üzere sorumluluk, temsilci ile pay sahibi arasındaki temel ilişkiye göre belirlenmekteydi⁴⁸⁵. Türk Ticaret Kanunu ise, vekâlet sözleşmesi hükümlerine göndermeler yapmakta; talimata aykırılığın oyu geçersiz kılmayacağını açıkça hükme bağlamaktadır (TTK md. 427/I). Böylece sorumluluk konusunda 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu döneminde kabul edilen

⁴⁸³ Bu yönde bkz. **Altaş**, Soner: “Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirket Pay Sahiplerinin Kitlesel ve Bireysel Temsili”, Bankacılar Dergisi, Eylül 2011, S. 78, s. 118- 119.

⁴⁸⁴ Bu yönde bkz. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/129; **Pulaşlı**, Oy Hakkı, s. 807.

⁴⁸⁵ Bu sorumluluk, esas olarak temsil edilenin verdiği talimata aykırılıktan doğmaktadır. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu bu konuda bir düzenleme getirmemesine rağmen; öğretide aykırılığın verilen oyu ve kararı etkilemeyeceği, sadece iç ilişkide hüküm ifade ettiği ve sorumluluğun vekâlet sözleşmesi hükümlerine göre belirleneceği kabul ediliyordu. Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 987e.

öğretideki görüşler Kanun'a yansıtılarak sorumluluk konusu vurgulanmış olmaktadır⁴⁸⁶.

1. Talimata Uyma Yükümlülüğü

Daha önce belirtildiği gibi, Türk Ticaret Kanunu'nun genel kurullarda ortaya konan iradenin pay sahibinin iradesi olmasını gözetmesi nedeniyle tüm pay sahibi temsilcileri, pay sahibinin talimatına uymak zorundadır (TTK md. 427/I). Talimata uyulmaması, kullanılan oy geçersiz kılmamakta; pay sahibinin iç ilişkiden doğan hakları saklı kalmaktadır (TTK md. 427/I, son cümle).

2. Bildirge Yayınlanması ve Bildirgeye Uygun Hareket Etme Yükümlülüğü

Türk Ticaret Kanunu'nun 428. maddesi kapsamındaki temsilciler, pay sahiplerinden kişisel talimat almak yerine temsil yetkisi almadan önce radyo, televizyon, gazete veya diğer araçlarla ilan edecekleri bir bildirge yayımlarlar (TTK md. 430).

Bildirge, 428. madde kapsamındaki temsilcilerin temsil belgelerinin içeriğini ve her bir gündem maddesine ilişkin ne yönde oy kullanacağını açıklayan, yetki almadan önce yayımlanması zorunlu açıklamadır (TTK md. 430)⁴⁸⁷. Bu bildirgeyle, temsilciler pay sahiplerine karşı temsil yetkilerini ne şekilde kullanacaklarına ilişkin baştan bir taahhütte bulunmakta; pay sahipleri de bu taahhüde göre temsil yetkisi vermeye karar vermektedir⁴⁸⁸. Böylece pay sahipleri, bildirgelere göre temsil yetkisi

⁴⁸⁶ Bu yönde bkz. **Tekinalp (Poroy/Çamoğlu)**, Ortaklıklar, N. 987e.

⁴⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/61.

⁴⁸⁸ Böylece oylarını bildirge yönünde kullanmak isteyen, benzer sonuca ulaşmayı istediği için bu yönde oy kullanmaya veya şirket işleri ile ilgili bilgi sahibi olmadığı için ne yönde oy kullanması gerektiğini bilmeyerek bildirgeye göre karar veren ya da oyunun yönetimde etkili olmasını istediği için bu yönde oy kullanmayı seçen pay sahipleri temsilciye yetki vereceklerdir.

vererek, temsilcilere açıkladıkları şekilde hareket etme konusunda bir anlamda talimat vermiş olmaktadır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu, bildirgelerin temsilcilere verilmiş talimat yerine geçeceğini açıkça belirtmiştir (TTK md. 428/IV)⁴⁸⁹. Bu nedenle talimata uymakla yükümlü temsilciler de, yayımladıkları bildirgelerine uygun hareket etmek zorundadır (TTK md. 427/I)⁴⁹⁰.

Bildirgeler, aynı zamanda temsilcilerin oyu kullanacağı yönün gerekçesini ve temsil belgelerinin içeriğini de içermektedirler (TTK md. 430)⁴⁹¹. Daha önce belirtildiği gibi, pay sahiplerinin temsil edilme haklarını kullanmaları bazen zaman, yol ve masraf gibi maddî engellerden bazen de şirket yönetimi ve gündem maddeleri hakkında bilgisizlik gibi kişisel engellerden kaynaklanabilir⁴⁹². Bu nedenle bildirgeler, maddî engeller nedeniyle genel kurula katılmayan pay sahipleri için, kendi iradesini en iyi yansıtabilecek temsilciyi seçmenin; kişisel engeller nedeniyle genel kurula katılmayan pay sahipleri için ise, gündem maddelerine ilişkin farklı yöndeki görüşleri öğrenerek bilgi sahibi olmanın bir yoludur. Üstelik bildirgeler, kamuoyuna açık biçimde yayımlanmaları nedeniyle, genel kurula temsilci aracılığıyla katılacak pay sahiplerinin yanı sıra bizzat katılacak pay sahiplerinin de, şirketle ilgili farklı menfaat ve güçlerin düşünceleri ile amaçlarını

⁴⁸⁹ TTK'nın söz konusu 428. maddesinin IV. fıkrasında sadece kurumsal temsilciden söz edilmesi doğru değildir. Nitekim bildirge yayımlama yükümlülüğü bulunan organın temsilcisi ile bağımsız temsilciler de kuşkusuz kurumsal temsilci gibi bu bildirgeye uygun hareket etmekle yükümlüdür. Bu nedenle söz konusu ifadenin 428. maddede düzenlenen diğer temsilcileri de kapsadığının kabulü gerekmektedir. Bu yönde bkz. **Kendigelen**, İlk Tespitler, s. 280-281.

⁴⁹⁰ TTK, talimata aykırılığın iç ilişkide hüküm ve sonuç doğuracağını, kullanılan oyu ise geçersiz kılmayacağını açıkça hükme bağladığından (TTK md. 427/1); temsilcinin, bir taahhüt ve talimat niteliğinde olan bildirgelere aykırı hareket etmesi halinde, pay sahibi ile arasındaki temsil yetkisinin dayandığı ilişkiye göre sorumluluğu doğacaktır. Bu yönde bkz. TTK'nın 427. madde gerekçesi.

⁴⁹¹ Organın temsilcisinin, yönetim kurulunun önerileri doğrultusunda oy kullanacağını da açık bir ifadeyle bildirge ve temsil belgesine geçirmesi gereklidir. Bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/55.

⁴⁹² Bu konuda bkz. yuk. Giriş, II, B, 1, c.

değerlendirmelerine yarayan bir araçtır. Ancak bildirgelerin, reklam amaçlı ve yanıltıcı bir biçimde olmaması gerekmektedir⁴⁹³.

Organın temsilcisi ve bağımsız temsilcinin Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümlerine göre yetkilendirdiği temsilcileri ile adi temsilcinin ve tevdi eden temsilcisinin bildirme yayımlama yükümlülüğü bulunmamaktadır (TTK md. 428/VI)⁴⁹⁴.

B- Temsile İlişkin Genel Hükümlere Göre

Pay sahibinin temsilinde ortaya çıkabilecek sorunların başında, talimata aykırılık gelmektedir ve Türk Ticaret Kanunu, temsilcinin talimata aykırılığının oyu geçersiz kılmayacağını ancak temsil edilenin temsilciye karşı haklarının saklı olduğunu hükme bağlamaktadır (TTK md. 427/I). Buna göre, talimata aykırılık sadece iç ilişkide hüküm ve sonuç doğuracağından; pay sahibi ile temsilci arasındaki iç ilişki, pay sahibinin temsilinde önem taşımaktadır ve bu ilişkinin sadece bir temsil ilişkisi olduğu hallerde, ortaya bazı sorunlar çıkmaktadır. Çünkü temsil ilişkisinde taraflar birbirlerine karşı herhangi bir borç altına girmemekte; dolayısıyla, birbirlerine karşı herhangi bir sorumluluk da üstlenmemektedir. Bu nedenle talimata aykırılık halinde, temsil ilişkisi tek taraflı bir işlemle verilmişse, TTK'nın 427/I hükmünde geçen "temsil edilenin temsilciye karşı hakları saklıdır" ifadesi ile öncelikle haksız fiile ilişkin TBK'nın 50-51. maddeleri, sonra kıyasen uygulanmak üzere vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümler kastedilmektedir⁴⁹⁵. Nitekim Türk Borçlar Kanunu sadece yetkisiz temsile hüküm ve sonuçlar bağlamakta (TBK md.

⁴⁹³ Kanun koyucu Türk Ticaret Kanunu 430. maddenin gerekçesinde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın bildirgelerin güvenilirliğini ve reklam amaçlı kullanılmamalarını sağlamak için 210. madde I. fıkrası hükmüne göre bir tebliğ yayımlayacağı belirtmektedir.

⁴⁹⁴ TTK'nın 428. maddesinin VI. fıkrasının ifadesi ile ilgili bkz. yuk. Üçüncü Bölüm, II, D.

⁴⁹⁵ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/47.

46- 47); öğreti de, talimata aykırılık ve yetkinin kötüye kullanılması gibi temsil ilişkisinde ortaya çıkabilecek diğer hallerde de, yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanacağı kabul etmektedir⁴⁹⁶. Ancak söz konusu hükümler, temsil olunanın yetkisiz temsilci tarafından gerçekleştirilen işleme onay verip vermemesine göre işlemin geçerli olup olmasını düzenlemekte (TBK md. 46, 47)⁴⁹⁷; yani hüküm ve sonuçları, etkisini üçüncü kişiler üzerinde de göstermektedir. Buna göre, talimata aykırılık sadece iç ilişkide hüküm ve sonuç doğuracağından; yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanması pay sahibinin temsilinde olanaklı değildir.

Pay sahibinin temsilinde yetkisiz katılmanın ortaya çıkması ise, genel kurul toplantılarına sadece yetkili pay sahipleri girebildiği (TTK md. 426) ve Türk Ticaret Kanunu'nda bunun sağlanmasına yönelik önlemler alındığından (TTK md. 415)⁴⁹⁸; ancak hamiline yazılı pay senetlerinin zilyetliğini elinde bulunduran ya da haksız şekilde ele geçiren kişilerin, pay sahibi gibi toplantıya katılmasıyla olanaklıdır (TTK md. 426/II).

Yetkisiz katılmanın söz konusu olduğu hallerde, genel kurula katılmaya yetkisi bulunmayan kişilerin veya temsilcilerinin toplantıya katılıp oy kullandıklarını ileri süren her pay sahibi iptal davası açabileceği ve genel kurul kararlarının iptalini isteyebileceği için (TTK md. 446/I, b)⁴⁹⁹; üçüncü kişi ile gerçekleştirilen işlemin onanmadığı hallerde uygulanabilecek olan yetkisiz temsil hükümlerinin de

⁴⁹⁶ Bu yönde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 50, N. 10, 14.

⁴⁹⁷ Yetkisiz temsile ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, § 49- 50, **Oğuzman/Öz**, s. 189- 193; **Kılıçoğlu**, s. 237- 240; **Eren**, s. 410- 417. Ayrıca bkz. **Kırca**, İsmail: “*Vekâletsiz İş Görmenin Temsil Hukukunda Uygulama Alanı Bulduğu Haller*”, AÜHFD 1995, C. 44, S. 1- 4, s. 443- 450.

⁴⁹⁸ Bu yönde bkz. yuk. Üçüncü Bölüm, II, A ve C.

⁴⁹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Moroğlu**, Erdoğan: Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul 2009.

uygulanması olanaklıdır⁵⁰⁰. Ancak kanaatimizce her yetkisiz katılma iddiasında, genel kurul kararlarının iptal edilmesi ve yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanması, kötüye kullanılabilir. Nitekim alınan kararlardan memnun olmayan pay sahipleri, meşru hamil görüntüsü yaratarak gönderdikleri temsilcilerinin, toplantıya yetkisiz katıldığını ileri sürerek, şirket işlerini engelleyebilir. Bu nedenle, sadece şirketin yetkisiz katılmada hileli ya da ağır kusurlu olduğu hallerde, genel kurul kararları iptal edilmelidir.

C- Vekâlet Sözleşmesi Hükümlerine Göre

1. Genel Olarak

Temsil ilişkisinin bir sözleşmeyle kurulması halinde, hem temsil olunanın hem temsilcinin, bu temel sözleşme ilişkisinden doğan borçları ve buna bağlı olarak da sorumlulukları ortaya çıkmaktadır.

Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 428. maddesi, vekilin hakları ya da borçlarına ilişkin açıkça vekâlet sözleşmesi hükümlerine gönderme yapmaktadır (TTK md. 428/III, V)⁵⁰¹. Buna göre, kurumsal temsilcinin, Türk Borçlar Kanunu'nun 506. maddesinin I ve II. fıkralarına göre sorumluluğu bulunmaktadır (TTK md. 428/V). Türk Ticaret Kanunu'nun yaptığı bu göndermeye göre temsilci, işi bizzat yapmakla yükümlü olup, pay sahibinin yetki verdiği, durumun zorunlu ya da teamülün olanaklı kıldığı hallerde işi başkasına yaptırabilmekte (TBK md. 506/I); ayrıca işi vekâlet verenin menfaatlerini gözeterek, sadakat ve özenle yapmakla yükümlü olmaktadır (TBK md. 506/II). Türk Borçlar Kanunu'nun 506. maddesinin

⁵⁰⁰ İptal kararıyla birlikte; kusurlu yetkisiz temsilciden, yetkisiz temsilden doğan zararların tazmini istenebilir (TBK md. 47).

⁵⁰¹ Vekâlet sözleşmesinde tarafların borçları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Yüce**, Özlem Demir: "Vekâlet Sözleşmesinde Tarafların Borçları", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 2009.

vekilin sorumluluğunun basiretli bir vekilin davranışları esas alınarak belirleneceğine dair III. fıkrası ise, Türk Ticaret Kanunu'nun 428. maddesinin gerekçesinde kurumsal temsil ile hiç bağdaşmayan bir hüküm olarak nitelendirilmektedir.

Ancak burada, kanun yapım sürecinde bir hata söz konusudur. Öyle ki, 2005 yılında hazırlanan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nda ilgili göndermeler, Tasarı hazırlanırken yürürlükte olan Borçlar Kanunu hükümlerine göre yapılmıştır. Ancak aynı süreçte Borçlar Kanunu için de bir tasarı hazırlanmış ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Türk Borçlar Kanunu'nun kabul edilmesinden 2 gün sonra kabul edilmiştir. Bu kısa kabul sürecinde, Türk Ticaret Kanunu'ndaki Borçlar Kanunu'na yapılan göndermeler, aceleyle yeni kabul edilen Türk Borçlar Kanunu'ndaki madde karşılıklarıyla değiştirilmiştir.

Buna göre, Türk Ticaret Kanunu'nun Tasarı halinde yapılan 390. madde göndermesi de, 506. madde olarak düzeltilmiştir. Ancak Borçlar Kanunu'nun 390. maddesinin I ve III. fıkraları, Türk Borçlar Kanunu'nda yer değiştirmiş; fakat Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan düzeltmelerde bu değişiklik atlanmıştır. Buna göre, Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan I. fıkra göndermesi, gerçekte, vekilin sorumluluğunda objektif ölçütün alınacağına dair III. fıkra hükmüdedir. İşin başkasına yaptırılması ise, kurumsal temsille bağdaşmamaktadır.

Bunun yanında, Türk Ticaret Kanunu, kurumsal temsilcilere vekâlet sözleşmesinin vekâlet verenin borçlarına ilişkin hükümlerinin uygulanmayacağını da hükme bağlamaktadır (TBK md. 510)⁵⁰².

⁵⁰² Bu konuda bkz. TTK md. 428 gerekçesi.

2. Vekil Bakımından

a) İşi Sadakatle Yapma Borcu

Vekilin başkasına ait bir iş görmesi ile bu işin vekâlet verenin menfaat ve iradesine uygun şekilde görülmesi⁵⁰³, vekâlet sözleşmesinin esaslı unsurlarıdır ve bu unsurların doğal bir sonucu olarak, vekilin işi sadakatle yapma borcu doğmaktadır⁵⁰⁴. Bu borç, Türk Borçlar Kanunu'nda vekilin vekâlet verenin haklı menfaatlerini gözeterek, sadakatle işi yürütmesi şeklinde hükme bağlanmaktadır (TBK md 506/II)⁵⁰⁵.

Sadakat borcu, vekile sır saklama, vekâlet verenin yeni bir tutum izlemesini gerektirecek olayları kendisine bildirme, hesap verme ve alınan şeyleri geri verme gibi birçok yükümlülük yüklemektedir. Buna göre vekil, sadakat borcunun gereği olarak, sözleşmede açıkça öngörülme ve herhangi bir talimat almasa dahi, vekâlet verenin yararına olan davranışlarda bulunmak ve zararına olan davranışlardan kaçınmakla, hem sözleşme içinde hem de sözleşme bittikten sonra yükümlüdür⁵⁰⁶. Yani, vekil yaptığı işte vekâlet verenin ilk olarak iradesini ikinci olarak menfaatini göz önünde bulundurmaya zorundadır⁵⁰⁷.

Bu borca aykırılık, vekâlet sözleşmelerinin güvene dayalı sözleşmeler olması nedeniyle beslenen güvenin boşa çıkmasından doğan zararın tazmin edilmesini gerektirir⁵⁰⁸; ancak bazen Türk Ceza Kanunu'na göre güveni kötüye kullanma suçu

⁵⁰³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 182- 189; **Yavuz**, s. 523- 525.

⁵⁰⁴ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 228; **Yavuz**, s. 553- 554.

⁵⁰⁵ **Tandoğan** ise, bu borcu “*vekilin gerek vekâletin ifasında gerek vekâlet bittikten sonra, kendisine karşı duyulan güvene uygun olarak müvekkilin menfaatlerini sözleşme ile güdülen amaç çerçevesi içinde koruması ve kendi menfaatini müvekkilinininkine tabi kılması yükümlülüğü*” olarak tanımlamıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 228-231.

⁵⁰⁶ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 229.

⁵⁰⁷ Nitekim vekâlet verenin kendi menfaatine aykırı iradesi söz konusuysa, iş vekâlet verenin iradesine göre yürütülecektir.

⁵⁰⁸ Zira TTK da güven sorumluluğuna yabancı değildir. Krş. TTK md. 209.

da ortaya çıkabilir (TCK md. 155)⁵⁰⁹. Somut olaya göre, sözleşmeden doğan ve haksız fiilden doğan tazminat sorumluluğunun yarışması olanaklıdır⁵¹⁰.

b) İşi Özenle Yapma Borcu

Vekâlet sözleşmesinin, vekilin işin görülmesiyle ulaşılması amaçlanan sonucu değil, yalnızca sonuca ulaşmak için işin gereği gibi görülmesini üstlendiği sözleşme olmasının doğal bir sonucu olarak, vekilin üstlendiği işi özenle görme borcu söz konusudur⁵¹¹. Türk Borçlar Kanunu, bu borcu vekilin işi vekâlet verenin menfaatlerini gözetererek özenle yapması şeklinde, sadakat borcu ile birlikte hükme bağlamıştır (TBK md. 506/II).

Vekâlet sözleşmeleri, genellikle bir işin uzman bir kişiye gördürülmesi amacıyla ortaya çıkmaktadır. Buna göre, vekilin iş görme ile hedef tutulan sonucun başarılı olması için gerekli girişim ve davranışlarda bulunması ve başarılı sonucu engelleyecek davranışlardan kaçınması özen borcunun konusunu oluşturur⁵¹².

Bu borcun yerine getirildiğinin saptanabilmesi, özen borcunun ölçüsünün belirlenmesine bağlıdır. 818 sayılı Borçlar Kanunu, vekilin özen borcunun sorumluluğunu işçinin sorumluluğuna ilişkin hükümlere göre saptanacağını düzenlemişti (BK md. 390/1) ve hizmet ile vekâlet sözleşmelerinin niteliklerinin farklılık göstermesi nedeniyle eleştirilmekteydi⁵¹³. Türk Borçlar Kanunu eleştirileri dikkate alarak vekilin sorumluluğunun belirlenmesinde, benzer alanda iş ve hizmetleri üstlenen basiretli bir vekilin sorumluluğunu esas kabul etmiştir (TBK md. 506/III). Buna göre vekil, normal hayat deneyimlerine ve işlerin doğal akışına uygun

⁵⁰⁹ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 230.

⁵¹⁰ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 230.

⁵¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 231- 252; **Yavuz**, s. 545-547.

⁵¹² Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 231- 250; **Yavuz**, s. 547.

⁵¹³ Bu konuda bkz. **Yavuz**, s. 545- 547.

hareket eden basiretli bir vekilin işleri yürütmesi esas alınarak, objektif ölçüte göre sorumlu tutulacaktır⁵¹⁴.

Vekilin tacir olması halinde ise, basiretli iş adamı gibi davranma yükümlülüğü söz konusu olabilecektir (TTK md. 18/II)⁵¹⁵.

Özen borcunun yerine getirilmemesi, işin gereği gibi görülmesine olan menfaatin boşa çıkmasından doğan zararın tazminini gerektirir⁵¹⁶. Vekâlet veren, bu zararını, basiretli bir vekilin davranışlarından uzaklaşmış olduğunu ve bunun normal sonuca ulaşılmasını engellediğini göstererek ispat etmelidir; ancak vekil kusursuz olduğunu ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir⁵¹⁷.

Özen borcunun vekâlet sözleşmesinin esaslı unsuru olması nedeniyle, sorumsuzluk kayıtları geçerli değildir⁵¹⁸.

c) Vekâlet Verenin İradesi ve Talimatına Uygun Hareket Etme Borcu

Vekâlet sözleşmelerinin, başkasına ait bir işin vekâlet verenin iradesine ve menfaatine uygun şekilde görülmesine ilişkin sözleşmeler olması, vekilin vekâlet verenin talimatlarına uymakla yükümlü olması sonucunu doğurur⁵¹⁹. Türk Borçlar Kanunu, vekilin vekâlet verenin açık talimatına uymakla yükümlü olduğunu hükme bağlamıştır (TBK md. 505). Açık talimatın alınmadığı hallerde ise, vekâlet verenin muhtemel iradesine göre hareket edilecektir.

⁵¹⁴ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 232; **Yavuz**, s. 546- 547.

⁵¹⁵ Tacir olmaya bağlanan hüküm ve sonuçlar için bkz. **Arkan**, s. 130- 165.

⁵¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 230.

⁵¹⁷ Bu yönde bkz. **Yavuz**, s. 547.

⁵¹⁸ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 249- 252, **Yavuz**, s. 547.

⁵¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 252- 265; **Yavuz**, s. 550- 553.

Talimat, vekâlet verenin vekâlet sözleşmesinin kurulmasından sonra, işin nasıl görüleceğini belirten tek taraflı ve varması gereken irade açıklamasıdır⁵²⁰. Talimat verilmesi ile vekâlete bir sınırlama getirilerek yenilik doğurucu bir hak kullanılmaktadır⁵²¹. Ancak tek taraflı talimatla vekâletin içeriği değiştirilemez ya da daraltılamaz⁵²². Bu nedenle, talimatın verilmesinde vekâlet sözleşmesinin sınırı içinde kalınmalıdır; aksi takdirde, talimatlar kabul etmeyen vekili bağlamayacaktır. Vekilin reddetmediği esaslı değişikliklerde ise, örtülü kabulün var olduğu sayılmaktadır. Müvekkilin hukuka aykırı talimatları da vekili bağlamaz ve vekil bunları yerine getirmemesinden sorumlu olmaz. Vekâlet verenin yanılarak ya da yanıltılarak talimat vermesi halinde ise, sadakat ve özen borcu gereğince vekilin bu talimata uymaması ve vekâlet vereni de uyarması beklenir⁵²³.

Talimat verilmesi, zorunlu değildir⁵²⁴. Nitekim vekâlet sözleşmesinde, özellikle vekilin uzmanlığına giren bir işin görülmesi sözleşmelerinde, vekâlet verenin talimat verme olanağı sınırlıdır. Ancak bu haktan feragat etmek de olanaklı değildir⁵²⁵.

⁵²⁰ Talimat için, vekilin kabulüne gerek yoktur. Vekilin kabulünü gerektiren irade açıklamaları, sözleşme şartlarını oluşturur. Gerçekten bu tür irade açıklamaları, talimatla aynı nitelikte olmalarına rağmen; vekâlet verenin, işin görülmesine ilişkin vekille anlaşarak yaptığı irade açıklamaları olduklarından, sözleşme koşulları haline gelirler. Sözleşme koşulları, talimatlara göre öncelik taşır; vekâlet veren bunları değiştiremez, vekil bunlardan tek taraflı olarak uzaklaşamaz. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 253-254.

⁵²¹ Talimatlar, vekâletin kapsamını sınırlamaktadır; vekilin hukukî işlem yapma özgürlüğünün sınırlanması sayılamazlar. Nitekim vekilin her zaman istifa etme hakkı bulunmaktadır (TBK md. 512). Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 253 ve 257- 260; **Yavuz**, s. 550.

⁵²² Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 257- 260.

⁵²³ Aksi takdirde, vekilin özen borcuna aykırı hareket etmesinden ve vekâletin sınırlarını aşmasından dolayı sorumluluğu doğabilir (TBK md. 506/II ve md. 527). Vekilin, vekâlet vereni yanılttığı hallerde ise, daha ağır bir sorumluluk doğabilir. Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 254- 255.

⁵²⁴ Bu yönde **Tandoğan**, s. 254. Ancak TTK, tevdi eden temsilcisi için talimatı almayı özel hükümlerle düzenlemektedir (TTK md. 429).

⁵²⁵ Bu sonuç, temsilin kaldırılması ve sınırlandırılmasından feragat edilemeyeceğini düzenleyen temsil hükmünden çıkartılmaktadır. (TBK md. 42/II)

Vekâlet verenin, talimat yerine getirilinceye kadar talimatından vazgeçme veya onu değiştirme hakkı bulunmaktadır; ancak vekilin, bunu öğreninceye kadar gerçekleştirdiği talimata uygun işler vekâlet vereni baęlayacaktır⁵²⁶.

Bunların dışında, bazen talimata aykırılık değil, vekâletsiz iş görme söz konusu olabilir (TBK md. 526- 531)⁵²⁷. Verilen vekâletle hiç alakası olmayan bir işin gerçekleştirildiği ya da vekâlete uygun olarak yapılması gereken işin, yapılan işe göre çok önemsiz kaldığı hallerde, vekâletsiz iş görme ortaya çıkar ve bu durumda vekilin zararı üzerine alması, vekâletsiz iş görmeyi vekâlete dönüştürmez. Vekâletsiz iş görmenin vekâlete dönüşebilmesi için, vekâlet verenin işe onay vermesi gerekir. Hukuka ve ahlaka aykırı sonuca ulaşmak için verilen rüşvet verme talimatı gibi bir talimat ise, vekâletin geçersiz olmasına yol açmaktadır.

d) Sır Saklama Yükümlülüğü

Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiş olan sır saklama yükümlülüęü⁵²⁸, karşılıklı güven ilişkisinin ve sadakat borcunun bir sonucu olarak, vekilin vekâletin icrası dolayısıyla öğrendiği vekâlet verene ait sırları saklı tutmakla yükümlü olmasıdır⁵²⁹.

Sır saklama yükümlülüğüne aykırılık, vekâlet verenin bir zararının söz konusu olması halinde, zararı tazmin zorunluluğu doğurur⁵³⁰.

⁵²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Yavuz**, s. 551.

⁵²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 263- 264; **Yavuz**, s. 553.

⁵²⁸ Bu yükümlülüğün konusu, vekâlet verenin menfaati olan ve açıklanması onun için maddi veya manevi bir zarar tehlikesi doğuracak bilgileri içerir. Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 264- 265.

⁵²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 266-271, **Yavuz**, s. 554- 555.

⁵³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 270- 271. Bu durumda, cezalandırıcı tazminat uygulanması düşünülebilir. Cezalandırıcı tazminat ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **İstemi**, Mehmet: "Sözleşmenin Cüretkârane İhlali ve Cezalandırıcı Tazminat", Prof. Dr. Sarper Süzek'e Armağan, C. III, İstanbul 2011, s. 2685- 2723.

e) İşi Kendisi Yapma Borcu

Vekâlette güven unsurunun taşıdığı önem dolayısıyla, vekil açıkça izin verilmiş olması, örfler nedeniyle buna yetkili olma ve zorunlu olma dışında, kural olarak sözleşmenin konusu olan işi bizzat yapmakla yükümlüdür (TBK md. 506/I)⁵³¹.

Ancak Türk Ticaret Kanunu 428. maddenin gerekçesinde kurumsal temsilciler için, işin başkasına yaptırılmasına ilişkin bu hükmün uygulanamayacağı belirtilmiştir⁵³².

f) Hesap Verme Borcu

Hesap verme borcu, vekilin başkasına ait bir iş görmesinin doğal sonucu olarak ortaya çıkar ve sadakat ve özen borcunun bir parçası sayılabilir⁵³³. Bu yükümlülük, tam ve gerçeğe uygun bilgi vermek şeklinde yerine getirilmelidir⁵³⁴. Öyle ki, vekâlet verenin işe başlanıp başlanmadığını, işin nasıl yürütüldüğünü ve sonuçlandırıldığını doğru olarak bilmeye ihtiyacı vardır. Bu borç, geniş anlamda genel bir bilgi verme yükümlülüğü olarak kendini gösterir ve sözleşmenin kurulmasıyla doğar⁵³⁵. Yani, sözleşmenin yerine getirilmesiyle bağlı değildir; istifa etmek ve işi başkasına devretmek niyetinde olan vekilin de bunu hemen bildirmesi gereklidir.

Türk Borçlar Kanunu, hesap verme yükümlülüğünün, vekâlet verenin isteği üzerine yerine getirileceğini hükme bağlamaktadır (TBK md. 508). Ancak öğretide,

⁵³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 271- 293; **Yavuz**, s. 547- 550.

⁵³² Bu yönde ayrıca bkz. Üçüncü Bölüm, II, C, 1.

⁵³³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 293-295; **Yavuz**, s. 555- 556.

⁵³⁴ Bu konuda bkz. **Tandoğan**, s. 293- 297.

⁵³⁵ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 293.

vekâlet verenin isteği beklenmeden, gerekli olduğu takdirde hesap verme borcunun doğacağı belirtilmektedir⁵³⁶.

Hesap verme borcu, bir yapma borcu niteliği taşıdığından; vekâlet verenin mahkemedен vekili hesap verme borcunu yerine getirmeye ilişkin bir ilam olarak hesap verdimeme hakkı vardır. Vekilin, hesap verme borcunu özensiz bir şekilde yerine getirmesi halinde, işin özensiz yerine getirilmesi söz konusu olacaktır. Hesap vermemenin, görevi kötüye kullanma suçunun ortaya çıkarması halinde ise, vekilin Türk Ceza Kanunu'nun 155. maddesine göre sorumluluğu doğacaktır⁵³⁷.

Hesap verme borcunu yerine getiren vekili, vekâlet verenin açık veya örtülü ibrası borcundan kurtarır⁵³⁸.

g) İşin Görülmesi İçin veya İşin Görülmesi Nedeniyle Aldıklarını İade Etme Borcu

İade borcu, sadakat borcunun bir gereğidir ve Türk Borçlar Kanunu'nda hesap verme borcunu düzenleyen maddede, vekâletle ilişkili alınanların verilmesinin bir yükümlülük olduğu şeklinde düzenlenmiştir (TBK md. 508)⁵³⁹. Buna göre, vekil, yapmış olduğu iş dolayısıyla üçüncü kişilerden aldıkları ile işin görülmesi için vekâlet verenden aldığı ama kullanmadığı ya da elinde kalmış bulunan şeyleri vermekle yükümlüdür⁵⁴⁰. Yükümlülük, genellikle işin görülmesinden sonra, vekâletin tasfiyesinde ortaya çıkar; ancak vekâlet veren her zaman alınanların iadesini isteme hakkını sahiptir⁵⁴¹.

⁵³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 294.

⁵³⁷ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 293.

⁵³⁸ Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 300- 302.

⁵³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 302- 324; Yavuz, s. 556- 558.

⁵⁴⁰ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 302.

⁵⁴¹ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 303.

İade borcu, işin görülmesine yönelik sözleşmeden doğan bir iş görme veya yapma borcu değil; bir verme borcudur. Bu nedenle sorumluluğu kaldıran ya da sınırlayan koşullar, bu borç için ileri sürülemez. Bunun yanında, vekâlete konu olan iş başarı ile yerine getirilememiş olsa dahi, borç ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle aynı zamanda bir sonuç sorumluluğudur.

Pay sahibinin temsilcisi ise, vekâletin ifası için müvekkilden aldığı belgelerle, vekâleti yerine getirmek için ve yerine getirmesi dolayısıyla kendisinin hazırladığı ya da üçüncü kişilerden aldığı belgeleri vermek zorundadır⁵⁴². Temsile yetkili vekilin, yetkisini gösteren belgeyi verme borcu ise genel hükümlerde açıkça ifade edilmiştir. Belgelerin, aksi kararlaştırılmış olmadıkça aslının verilmesi gerekir⁵⁴³

Borca aykırılık, kural olarak Türk Borçlar Kanunu'nun 112 vd. maddelerinde düzenlenmiş olan hükümlere göre sonuç doğurmaktadır⁵⁴⁴.

3. Pay Sahibi Bakımından

a) Ücret Ödeme Borcu

Ücret, taraflar arasında kararlaştırılmadıysa, teamül gerektirmiyorsa ya da bir özel kanun hükmünde öngörülmediyse vekâlet sözleşmelerinin zorunlu bir unsuru değildir (TBK md. 502/III). Bunun sonucu olarak ücret ödenmesini gerektiren bir durum yoksa vekâlet verenin ücret ödeme borcu da yoktur. Pay sahibinin temsilinde

⁵⁴² Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 307.

⁵⁴³ Vekil, kendi gördüğü işin ispatı için belgelerin suretini çıkarabilir ya da belgeleri verdiğine dair makbuz isteyebilir. Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 323.

⁵⁴⁴ Bu borca aykırılık, aynı zamanda sadakat borcuna aykırılığın sonuçlarını da doğuracaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 322- 324.

ücret borcuna ilişkin özel bir düzenleme olmadığı için, bu borç ancak tarafların kararlaştırdıkları ya da teamülün gerektirdiği durumlarda ortaya çıkmaktadır⁵⁴⁵.

Ücret, taraflar arasında kararlaştırılmış olabilir. Bu kararlaştırma, sözleşmenin kurulması aşamasında olabileceği gibi, işin tamamlanmasından sonra da olanaklıdır⁵⁴⁶.

Ancak belirtmek gerekir ki, kurumsal temsilcilik, meslek olarak ve ivaz karşılığı yürütülemeyeceğinden; kurumsal temsilcinin ücret hakkı bulunmamaktadır (TTK md. 428/III).

b) Vekil Tarafından Yapılan Masrafları ve Verilen Avansları Ödeme ile Vekile Avans Verme ve Karşılık Sağlama Borcu

Vekâlet verene ait bir işin gereği gibi görülmesini üstlenmiş olan vekil, bu borcunu yerine getirmek için, bu konuda kendisine açık bir yetki verilmiş olmasa bile, masraf yapmak ya da avans vermek zorunda kalabilir⁵⁴⁷. Vekilin yaptığı bu fedakârlıklar, işin gereği gibi görülmesinin doğal bir sonucu olarak başarılı sonuca ulaşılmasa bile geçerlidir ve vekâlet veren tarafından vekile ödenmesi gereklidir⁵⁴⁸. Türk Borçlar Kanunu, bu giderlerin faiziyle ödenmesini açıkça hükme bağlamıştır (TBK md. 510/I).

Giderlerin faiziyle vekâlet verene ait olması, kanunî bir zorunluluktur; bu nedenle tarafların bu konuda bir anlaşma yapması gerekli değildir⁵⁴⁹. Ancak borcun doğması için, giderlerin işin gereği gibi görülmesi için yapılması gereklidir; aksi

⁵⁴⁵ Bu yönde ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 583, 585; **Yavuz**, s. 527- 532.

⁵⁴⁶ Bu yönde bkz. **Yavuz**, s. 527- 528.

⁵⁴⁷ Söz konusu masraf ve avanslara; seyahat veya dava giderleri ile resim ve harçlar örnek olarak sayılabilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 386- 396; **Yavuz**, s. 560- 561.

⁵⁴⁸ Bu yönde bkz. **Yavuz**, s. 560- 561.

⁵⁴⁹ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 393.

takdirde vekil bunları vekâlet sözleşmesine dayanarak talep etme hakkına sahip değildir⁵⁵⁰.

Vekâlet verenin borcu, vekilin alacağını ileri sürmesiyle muacceliyet kazanır ve vekil, bunun için işin görülmesinin sona ermesini beklemek zorunda değildir; ayrıca bir ihtarda bulunmasına gerek yoktur⁵⁵¹.

Vekâlet verenin avans verme ve karşılık sağlama borcu ise, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Ancak vekil, işin gereği gibi görülmesi için yapacağı giderler için işe girişmeden önce vekâlet verenden avans ve karşılık alabileceği doktrinde kabul edilmektedir⁵⁵². Nitekim vekil, bir başkasına ait işi görmek için kendi malvarlığından harcama yapmak istemeyebilir. Bu nedenle tarafların bu konuda anlaşamaması halinde, sözleşme hiç kurulamayabilir ya da kurulan sözleşme vekil veya vekâlet veren tarafından tek taraflı olarak sona erdirilebilir⁵⁵³.

Ancak belirtmek gerekir ki, kurumsal temsilcilerin Türk Borçlar Kanunu'nun 510. maddesini ileri sürerek herhangi bir talepte bulunma hakkı olmadığından; yaptığı masraf ve verdiği avansları isteyemez (TTK md. 428/III).

c) Birlikte Vekâlet Verenlerin Müteselsil Sorumluluğu

Birlikte vekâlet verilmesi, birden fazla kişinin bir işi birine gördürme iradesine sahip olmasında ya da birden fazla kişinin kanundan doğan nedenlerle

⁵⁵⁰ Bu yönde bkz. **Tandoğan**, s. 390- 395; **Yavuz**, s. 561.

⁵⁵¹ Bunun yanında, vekilin alacağını ileri sürmesi, işin görülmesiyle ilgili hesap vermesiyle gerçekleşir. Bu yönde bkz. **Yavuz**, s. 561.

⁵⁵² Ayrıntılı bilgi için bkz. **Yavuz**, s. 561.

⁵⁵³ Bu yönde bkz. **Yavuz**, s. 561.

birlikte hareket etmek zorunda kalmasında ortaya çıkabilir⁵⁵⁴. Bu durumda, vekâlet verenler vekile karşı birlikte sorumlu olmaktadır (TBK md. 511/I).

Birlikte vekâlet verenlerin sorumluluğu, bir kanunî teselsül halidir (TBK md. 162/II)⁵⁵⁵.

III. Temsilci Aracılığıyla Kanuna Karşı Hile

Türk Ticaret Kanunu'nun, pay sahibinin temsilini yaygınlaştırmak adına pay sahibine sağladığı olanaklar, temsil kurumunun kötüye kullanılması sonucunu da doğurabilmektedir. Öyle ki, sadece yazılı şekil koşulunun bulunması ya da temsilcinin kişiliği hakkında herhangi bir sınırlama getirilmemesi gibi temsil edilme hakkını kolaylaştıran esaslar, oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlandırmalar veya pay devrinde bağlam hükümlerinden dolanmak amacıyla temsilin kullanılmasına olanak verebilir ve pay sahiplerinin kanuna karşı hileye başvurması sonucunu doğurabilir⁵⁵⁶.

Bu sakınca göz önünde bulundurularak, Türk Ticaret Kanunu oy hakkının kullanılmasına ilişkin sınırlamaları dolanmak veya herhangi bir şekilde etkisiz bırakmak amacıyla; pay senetlerinin, bırakma ya da devir yoluyla temsiline geçersiz olduğunu “yetkisiz katılma” kenar başlığıyla hükme bağlamaktadır (TTK md. 433/I)⁵⁵⁷. Kanun, yetkisiz katılmayı, hem “paylar” hem “pay senetleri” ve hem

⁵⁵⁴ Birden çok pay sahibinin katılma haklarını kullanmak için vekâlet vermeleri (TTK md. 431/1) ya da miras ortaklığının bir işi gördürmek üzere vekâlet vermesi (TMK md. 641) halleri, kanundan doğan nedenlerle birlikte temsil yetkisi verilmesine örnek olarak sayılabilir.

⁵⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Tandoğan**, s. 411- 415; **Yavuz**, s. 562.

⁵⁵⁶ Yetkisiz katılmaya ilişkin genel olarak bkz. TTK'nın 433. madde gerekçesi; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/III8. Ayrıca nama yazılı pay senedi devralan kişilerin, şirket onay vermediği halde genel kurul toplantısına katılmaya çalışması da yetkisiz katılmadır. **Pulaşlı**, Şirketler, N. 22/108.

⁵⁵⁷ Bu konuda bkz. yuk. Üçüncü Bölüm, II, B.

“devir” hem “bırakma” için düzenleyerek kanuna karşı hileye olanak sağlayabilecek her yolu kapatmaya çalışmaktadır⁵⁵⁸.

Yetkisiz katılmanın saptanması halinde⁵⁵⁹, pay sahiplerinin toplantı başkanına itiraz etme ve bunu tutanağa geçirtme hakkı vardır (TTK md. 433/II). İtiraz hakkı, hazır bulunanlar listesinin hazırlandığı sırada veya daha önce yönetim kuruluna itiraz etmeyi ve bunları da tutanağa geçirtmeyi de kapsamaktadır. İtirazı, ne toplantı başkanı ne genel kurul ne de komiser çözebileceğinden; pay sahibi, itirazını mahkemeye götürebilmekte ve genel kurul kararının iptalini isteyebilmektedir⁵⁶⁰. Ancak itiraz toplantı başkanlığı tarafından doğru bulunur ve yetkisiz katılmanın toplantı veya karar nisaplarını etkilediği saptanırsa; toplantı başkanı toplantıyı devam ettiremez, ettirmeye zorlanamaz⁵⁶¹.

⁵⁵⁸ Bu yönde bkz. TTK'nın 433. madde gerekçesi.

⁵⁵⁹ Yetkisiz katılmanın saptanması yollarından biri, TTK'nun 431. maddesinde düzenlenen organın temsilcisi, bağımsız temsilci, kurumsal temsilci ve tevdi eden temsilcisinin yerine getirmekle yükümlü olduğu bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmesi veya yapılan bildirimlerin toplantı başkanınca açıklanmamasıdır. Bu hallerde, genel kurullarda alınan kararlar yetkisiz katılmaya ilişkin hükümler çerçevesinde iptal edilebilirler. Bu konuda ayrıca bkz. yuk. İkinci Bölüm, II, D.

⁵⁶⁰ Bu yönde bkz. TTK'nın 433. madde gerekçesi; **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/38.

⁵⁶¹ Bu yönde bkz. **Tekinalp**, Tek Kişi Ortaklığı, N. 13/38.

SONUÇ

“*Pay sahibinin temsili*”, sadece, anonim şirket genel kurul toplantılarında paydan doğan yönetsel hakların temsilci aracılığıyla kullanılmasıdır. Pay sahibinin kurduğu diğer temsil ilişkileri, ya pay sahipliği konumuna bağlı olmadığı için şirketler hukuku kapsamına girmemekte ve genel temsil ilişkisi niteliği taşımakta ya da temsilci diye adlandırılan kişi, belli bir pay sahibi adına hukuki işlemler gerçekleştirmediği ve işlemleri, bir kez yetkilendirildikten sonra, tüm pay sahipleri üzerinde etkisini gösterdiği için hukuki temsilden çok siyasi temsil benzeri bir temsil olarak karşımıza çıkmaktadır.

Buna göre, “*pay sahibinin temsili*”, hem şirket faaliyetlerinin devam edebilmesine hem pay sahiplerinin geniş anlamda şirket “*yönetim*”ine katılabilmesine olanak sağlayan; anonim şirketlerin güç boşluğu sorununun çözümünde etkili bir olanaktır. Bu nedenle de, Türk Ticaret Kanunu'nda kapsamlı olarak düzenlenmektedir (TTK md. 427- 431). Öyle ki, Türk Ticaret Kanunu bu düzenlemelerde, pay sahibinin bu olanağı kolaylıkla kullanabilmesi için, temsilci aracılığıyla genel kurula katılmayı zorlaştıran, sınırlandıran veya ortadan kaldıran tüm düzenlemeleri engellemekte ve pay sahibine birçok temsilci seçeneği tanımaktadır. Bunların yanında, pay sahibinin temsilinin doğurabileceği olumsuz sonuçları engellemek üzere, pay sahibinin iradesinin genel kurula yansıtılabilmesi için talimata ilişkin özel hükümler getirmekte; şeffaflığın sağlanması ve yetkisiz katılmaların önlenmesi için de pay sahipleri, temsilciler ve yönetim kurulunun yerine getirmesi gereken bazı yükümlülükler düzenlemektedir.

Pay sahibinin temsilinin kolaylıkla kullanılabilmesi, pay sahibinin bir kişiyi basit bir yol izleyerek serbestçe yetkilendirmesiyle olanaklıdır. Bunun için de

birincisi, temsil yetkisinin verilmesinde uzun ve masraflı resmi şekil koşulunun olmaması; ikincisi, temsilci olabilecek kişiler bakımından bir sınırlandırma getirilmeyerek, pay sahibinin istediği kişiyi temsilci olarak yetkilendirmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle Türk Ticaret Kanunu sadece yazılı şekil koşulu getirmekte ve temsilcinin pay sahibi olan veya olmayan herhangi bir kişi olabileceğini hükme bağlamaktadır (TTK md. 425). Ancak belirtmek gerekir ki, pay senetlerinde bağlam bulunması halinde pay sahibi olmayan bir kişinin de temsilci olabilmesi, bağlam hükümlerinin anlamsız hale gelmesine neden olabilmektedir. Diğer yandan, Türk Ticaret Kanunu, temsil yetkisinin yazılı olması koşulunu getirmekle beraber hamiline yazılı pay senetlerinin hamili olduğunu ispat eden kimsenin, pay sahipliğinden doğan hakları kullanabileceğini kabul ettiğinden (TTK md. 426/II); hamiline yazılı pay senetlerinde, “*meşru hamil görüntüsü yaratan devir*” ile temsilcinin genel kurula katılması olanaklıdır.

Pay sahibinin temsilinin güç boşluğu sorununa çözüm olabilmesi için, pay sahibinin nasıl temsil edilmek istediğine karar verebilmesi de önem taşımaktadır. Bunun için, Türk Ticaret Kanunu pay sahibine birçok temsilci seçeneği tanımaktadır (TTK md. 428- 429). Bunlar; tevdi eden temsilcisi, organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilcidir. Bunların yanında, Türk Ticaret Kanunu'nda açıkça düzenlenmemekle beraber, Türk Borçlar Hukuku'nun temsile ilişkin genel hükümlerine tabi adi temsilci ve Türk Ticaret Kanunu ile elektronik ortamda genel kurulun gerçekleştirilebilmesi sağlandığından, elektronik ortamda genel kurula katılan elektronik temsilci de söz konusu olabilir. Tüm bunların dışında, Türk Ticaret Kanunu'nda bir de ortak temsilci düzenlenmektedir (TTK md. 432/I). Ortak temsilci, diğer temsilci türlerinin aksine, pay sahibine tanınmış bir seçenekten ziyade; bir

zorunluluktur. Payların şirkete karşı bölünememesi nedeniyle bir payın birden çok kişinin ortak mülkiyetinde bulunması halinde, paydan doğan haklar sadece ortak bir temsilci aracılığıyla kullanılabilir. Ancak Türk Ticaret Kanunu, ortak temsilcinin belirlenmesinde pay sahiplerine, içlerinden birinin ya da üçüncü bir kişinin temsilci olabilmesi şeklinde bir olanak sağlamakta; üçüncü bir kişinin temsilci olması halinde de temsilcinin yukarıda sayılan temsilcilerden biri olabilmesi konusunda serbesti tanımaktadır.

Pay sahibine tanınan temsilci seçeneklerinden, organın temsilcisi, “*şirketle herhangi bir şekilde ilişkisi bulunan*” ve yönetim tarafından önerilen bir temsilcidir (TTK md. 428/I). Kanun’un açık hükmü nedeniyle bu kişinin, üçüncü bir kişi olması olanaklı değildir. Diğer yandan, aynı hükümde organın temsilcisinin önerildiği durumlarda, bununla birlikte şirketten tamamen bağımsız ve tarafsız bir kişinin de önerilmesi zorunlu tutulmaktadır. Bu anlamda, Türk Ticaret Kanunu, bağımsız temsilciyi de zorunlu bir temsilci olarak düzenlemektedir. Ancak bu zorunluluk, pay sahibinin bağımsız temsilciyi yetkilendirmesi bakımından değil; şirket yönetiminin bir bağımsız temsilci önermesi bakımındandır. Pay sahibi, bağımsız temsilciye yetki verip vermeme konusunda serbesttir. Türk Ticaret Kanunu’nun böyle bir zorunluluk öngörmesinin nedeni, şirketin iyi yönetiminin sağlanması için pay sahiplerinin yönetimin görüşlerini temsil eden tek kişiye mahkûm olmasını istememesidir. Kanun koyucu, madde gerekçesinde bağımsızlığın tespitinin öğretiyeye bırakıldığını belirtmektedir. Ancak çalışmamızda da belirttiğimiz üzere yönetimce önerilen bağımsız temsilcinin bağımsızlığı kimi zaman şüpheli bir hal alabilecektir.

Organın temsilcisi ve bağımsız temsilci, Türk Ticaret Kanunu’nun 428. maddesinde belirtildiği üzere, İsviçre Borçlar Kanunu’ndan esinlenilerek hükme

bağlanmıştır. Aynı maddede düzenlenen kurumsal temsilcinin ise, Türk hukukuna özgü yeni bir temsilci olduğu madde gerekçesinde belirtilmiştir. Ancak kanımızca kurumsal temsilci, temsil yetkisine ilişkin tabi oldukları usul ve esaslar dışında; temelde, Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri: IV No: 8 sayılı Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekâleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekâlet Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliği'nde düzenlenen çağrı yoluyla vekâlet toplayanlardan farklı değildirler. Bu temsilcinin, Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahipliği girişimi olduğu belirtilmekte; meslek olarak ve ücret karşılığı üstlenilemeyeceği hükme bağlanmaktadır (TTK md. 428/II ve III). Öyle ki, kurumsal temsilci, Türk Ticaret Kanunu'nun 428. maddesinin III. fıkrasına göre, Türk Borçlar Kanunu'nun vekâlet verenin borçlarına ilişkin 510. maddesini ileri sürerek de herhangi bir talepte bulunamayacaktır. Kanımızca, bu durum, kurumsal temsilciliğin uygulamada yaygınlaşmasını azaltacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahibine seçenek olarak tanınan bir temsilci türü de tevdi eden temsilcisidir. “*Tevdi eden temsilcisi*”, Türkçemiz bakımından doğru bir terim değildir. Bu temsilcinin ya “*tevdi edenin temsilcisi*” ya da “*tevdi temsilcisi*” diye anılması daha uygundur. Tevdi eden temsilcisi, pay senedini herhangi bir şekilde tevdi alan ve tevdi ilişkisinin niteliği ve amacı gereği, genel veya özel bir yetkiye dayanarak pay sahibini temsilen yönetsel hakları kullanan kişidir ve yazılı bir belge ile temsil için ayrıca yetkilendirilmesi gerekmektedir.

Pay sahibinin temsili, her ne kadar pay sahibi için bir olanak ve güç boşluğu sorunu için bir çözüm yolu olsa da; pay sahibi olan kişinin, şirkete ilişkin karar alma sürecinden uzaklaşması ve yabancı kişilerin şirket yönetiminde söz sahibi olmasına neden olmasının gibi olumsuz yanları da bulunmaktadır. Türk Ticaret Kanunu, bu

olumsuzlukları giderebilmek adına talimata ilişkin hükümler düzenlemekte; böylece, temsilci aracılığıyla da olsa, pay sahibinin gerçek iradesini ortaya konmasını sağlamaya çalışmaktadır. Buna göre, temsilci pay sahibinin talimatına uymak zorundadır (TTK md. 427/I). Ancak haklı olarak, talimata uyulmaması oyu geçersiz kılmaz. Bu nedenle talimata aykırılık halinde, temsilci ile temsil olunan arasındaki iç ilişki önem taşımaktadır. Nitekim Türk Ticaret Kanunu'nun 427. maddesinin I. fıkrası hükmünde “*pay sahibi*” yerine “*temsil edilen*”in, temsilciye karşı haklarının saklı olduğunun belirtilmesi de, iç ilişkinin önem taşıdığına desteklemektedir.

Adi temsilci ve tevdi eden temsilcisi, talimat alan temsilcilerdir. Buna göre, tevdi eden temsilcisi, her genel kurul toplantısından önce gündem maddelerine ilişkin talimat istemek zorundadır (TTK md. 429/I). Tevdi eden temsilcisi, istemesine rağmen talimat alamazsa tevdi edenin genel talimatına; genel talimat da yoksa yönetimin önerilerine uygun oy kullanmaktadır (TTK md. 429/II). Ancak tevdi eden temsilcisinin, talimat alamaması halinde yönetim kurulunun önerileri doğrultusunda oy kullanması kanımızca yerinde değildir (TTK md. 429/II). Şirkete yabancı bir tevdi eden temsilcisinin kendi iradesine göre oy kullanmasının önüne geçmek amacına karşın; kanun koyucunun bu düzenlemesi de, yönetimi pay sahibinin iradesi olmaksızın güçlendirebilecek ve yönetimin şirketi istediği gibi yönlendirebilmesine neden olabilecektir.

Organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci, talimat almak yerine, temsil yetkisinin içeriğini ve oylarını hangi yönde kullanacağına ilişkin bildirge yayımlamaktadır (TTK md. 430).

Türk Ticaret Kanunu'nun 428. maddesinin IV. fıkrasında, bildirgelerin kurumsal temsilciye verilmiş talimat niteliğinde olduğu düzenlenmektedir. Oysa kurumsal temsilci ile birlikte organın temsilcisi ve bağımsız temsilcinin de bildirge yayımlama zorunluluğu bulunmaktadır (TTK md. 430). Bu nedenle söz konusu hükmün, organın temsilcisi ile bağımsız temsilciyi de kapsayacak biçimde anlaşılması gerekmektedir. Diğer yandan aynı maddenin yukarıda değinilen III. fıkrası sadece kurumsal temsilci için geçerlidir.

Burada Türk Ticaret Kanunu'nun 428. maddesi ile ilgili belirtilmesi gereken çok önemli bir husus, kurumsal temsilcinin sorumluluğunu düzenleyen V. fıkrası konusundadır. Çünkü Türk Ticaret Kanunu ile Türk Borçlar Kanunu'nun 2 gün gibi çok kısa bir arayla kabul edilmeleri nedeniyle; I ve III. fıkraların yerlerinin değişmesi Türk Ticaret Kanunu kabul edilirken dikkate alınmamıştır. Bu durum da, kurumsal temsilcinin niteliği gereği, sorumlu olması gereken bir hususta sorumlu olmamasına; sorumlu olmaması gereken bir hususta sorumluluğunun doğmasına neden olmaktadır. Kanımızca söz konusu hükmün düzeltilmesi gerekmektedir.

Son olarak, çalışmamızda da değindiğimiz üzere Türk Ticaret Kanunu'nun VI. fıkrasında ise kanımızca bir hata bulunmamakta; sadece fıkranın ifadesi, yanlış anlaşılmalara neden olmaktadır. Söz konusu hükümde, I. fıkra hükmüne göre temsil yetkisi verilenler ve pay sahibinin Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümlerine göre yetkilendirilenler için değil; I. fıkra hükmüne göre temsil yetkisi verilenlerin Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümlerine göre yetkilendirdiği kişiler, yani temsilcilerin temsilcileri ve pay sahibinin Türk Borçlar Kanunu'nun temsile ilişkin hükümlerine göre yetkilendirdiği kişiler için bir istisna düzenlenmektedir.

ÖZET

Anonim Şirket pay sahipleri, pay sahipliği haklarını genel kurulda kullanmakta ve bu sayede Şirket yönetimine katılmaktadırlar.

Bu nedenle pay sahiplerinin genel kurula katılması ve iradesini ortaya koyması önem taşımaktadır.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, anonim Şirketlerde pay sahipleri demokrasisini sağlamayı amalamakta ve pay sahibinin temsili iin 427 ilâ 432. maddeler arasında birok temsil tr düzenlemektedir.

Bu alıŐma, anonim Şirketlerde pay sahibinin temsili zerinedir ve pay sahibinin temsilinin kavramsal temeli, kuramsal temeli ve uygulaması olmak üzere  bölümden oluşmaktadır.

ABSTRACT

The shareholders in joint stock company can use all their rights in general board and so they participate in company's management.

For this reason, attend to general board and will reveal is so important for shareholders.

Turkish Commercial Code numbered 6102 aim to ensure shareholders democracy in joint stock companies and it regulates numerous type of represent for shareholders in articles between 427-431.

This thesis is about representation of shareholder in joint stock companies. And it consists of three parts about conceptual basis, theoretical base and implementation of representation of shareholder.